

LIDDELL HART

Cel mai mare analist militar al acestui secol

ISTORIA
celui de-al doilea
RĂZBOI
MONDIAL

Vol. II

B.H. Liddell Hart

ISTORIA

CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI
MONDIAL

vol. II

Traducere: IRINA NEGREA LUCIAN
MAGDA

EDITURA ORIZONTURI

EDITURA LIDER

București

CUPRINS

PARTEA a VI-a REFLUXUL 1943

Cap. 25. Curățirea Africii:

Cap. 26. Reintrarea în Europa Sicilia

Cap. 27. Invadarea Italiei

Cap. 28. V Refluxul german în Rusia

Cap. 29. Declinul japonez în

PARTEA a VII-a DECLINUL GENERAL

1944

Cap. 30. Ocuparea Romei și al doilea
șah asupra Italiei...

Cap. 31. Eliberarea Franței

Cap. 32. Eliberarea Rusiei

Cap. 33. Ofensiva aeriană strategică
asupra Germaniei

Cap. 34. Eliberarea Pacificului de Sud-
est și a Birmaniei

Cap. 35. Contraofensiva lui Hitler din Ardeni

PARTEA a VIII-a FINAL 1945

Cap. 36. Năvala de la Fistula la Oder

Cap. 37. Prăbușirea dominației lui Hitler în Italia

Cap. 38. Colapsul Germaniei

Cap. 39. Colapsul Japoniei

PARTEA a IX-a EPILOG

Cap. 40. Factori cheie și întorsături

PARTEA a VI-a

REFLUXUL 1943

Capitolul 25

Curățirea Africii

Prima consecință a eșecului Aliaților de a cuceri Tunisul, în decembrie 1942, a fost renunțarea la ideea inițială de a-l încolți pe Rommel între Armata a 8-a britanică, aflată pe urmele lui, și noua Armată 1 din Tunisia, care forța înaintarea spre est pentru a-i ieși în față. Cele două armate trebuiau acum să înfrunte separat forțele lui Rommel din Tripolitania și de la Arnim, în Tunisia. Acestea, pe măsură ce Rommel se apropia de Arnim, beneficiau de avantajul strategic al unei poziții centrale care le permitea să-și

concentreze forțele împotriva unuia sau altuia dintre cei doi atacanți.

Nevoit să se oprească înainte de Tunis și confruntat cu perspectiva noroaielor până la încheierea sezonului ploios, Eisenhower a încercat să pună la punct un atac ceva mai la sud, pentru a ajunge pe coastă în apropiere de Sfax, și a bloca linia de aprovizionare și retragere a lui Rommel. „Operația Satin”, urma să fie realizată mai ales de trupe americane, concentrate în jurul localității Tebessa, pentru a forma Corpul 2 SUA (general de divizie Fredendall). Șefii statelor majore combinate sosiți în Africa împreună cu Roosevelt și Churchill la mijlocul lui ianuarie pentru o nouă conferință la Casablanca, menită să stabilească obiectivele viitoare, luând în

considerare argumentele generalului Alan Brooke, care evidențiau riscul unei asemenea lovituri executate de trupe formate din recruți, într-o zonă unde veteranii lui Rommel puteau sosi din clipă în clipă, l-au convins pe Eisenhower să renunțe la acest proiect. În aceste condiții, următoarea acțiune îi revenea lui Montgomery, care se opriase lângă Nofilia la mijlocul lui decembrie, pentru a-și consolida forțele înainte de a ataca poziția de la Buerat, aflată la 225 km spre vest, unde Rommel își retrăsese restul armatei în faza anterioară acestei lungi retrageri din Egipt.

Noua ofensivă lansată de Montgomery la mijlocul lui ianuarie prevedea, ca și înainte, un atac de ținuire asupra frontului inamicului, combinat cu o manevră de

învăluire prin interiorul deșertului, pentru a-i tăia retragerea. De data aceasta n-a mai întreprins nicio acțiune preliminară, pentru a nu-și dezvălui intențiile și a nu-l determina pe inamic să-și părăsească aliniamentul. Pentru studierea pozițiilor germane s-a utilizat doar un paravan de care blindate, principala forță fiind menținută mult în spate până în ziua precedentă atacului. În dimineața zilei de 15 ianuarie, aceasta a pornit într-un lung marș de apropiere din care a trecut la acțiune. Divizia 51, sprijinită de blindate, a atacat de-a lungul drumului de coastă, în timp ce Divizia 7 blindată și cea din Noua Zeelandă au realizat manevra plănuită. Inițial, n-au întâmpinat nicio opoziție, până la vest de Buerat, unde a reacționat ariergarda

inamicului, căci Rommel reușise să se strecoare de pe poziții și să evite cursa ce i se întindea. De fapt nu întâmpinase dificultăți, lucru consemnat în raportul lui Alexander, pe un ton ușor dojenitor: „trupele din Noua Zeelandă și Divizia 7 blindată au dat dovadă de multă prudență în tatonarea capătului sudic al barajului antitanc al inamicului”.

Principala *bătălie* a lui Rommel se *dăduse* și de astă dată *tot* cu Comandamentul Suprem al Axei. Întors la Roma, unde se afla în siguranță, Mussolini pierduse din nou contactul cu realitățile războiului și, cu o săptămână înainte de Crăciun, ordonase „să se reziste până la capăt” pe pozițiile de la Buerat. Rommel l-a întrebat prin radio pe mareșalul Cavallero,

șef al Comando Supremo, cum să procedeze dacă englezii nu atacau aceste poziții, care puteau fi ocolite cu ușurință, și continuau înaintarea spre vest. Cavallero nu i-a răspuns la întrebare, dar a accentuat că trupele italiene nu trebuie lăsate să rămână din nou blocate, așa cum se întâmplase la Alamein.

Rommel l-a avertizat pe Bastico subliniind contradicția evidentă dintre ordinul lui Mussolini și cerința formulată de Cavallero. Ca majoritatea slujitorilor unui regim autocratic, Bastico s-a eschivat de răspunderea unei hotărâri care nu corespundea cu speranțele și visele conducătorului său. Perseverent, Rommel l-a determinat să-și dea acordul pentru retragerea trupelor italiene pe aliniamentul

Tarhuna-Homs, la 210 km în spate, în apropiere de Tripoli. Apoi, în a doua săptămână a lui ianuarie, Cavallero a cerut ca o divizie germană să fie trimisă înapoi, în defileul Gabes, pentru a întârzia și furniza informații despre o eventuală pătrundere pe care americanii amenințau să o efectueze acolo și care, așa cum s-a menționat deja, nu a avut loc. Bineînțeles că Rommel a reacționat pozitiv la cererea făcută, deoarece corespundea planului conceput de el și, în consecință, a trimis Divizia 21 tancuri. Ca urmare, i-au rămas doar cele 36 de tancuri ale Diviziei 15 și alte 57 de tancuri italiene învechite ale Diviziei Centauro pentru a face față celor 450 de tancuri mobilizate de Montgomery în acest nou atac. Rommel nici nu se gândea să se

lanseze într-o bătălie fără speranță împotriva unei forțe atât de puternice, așa că s-a retras de pe pozițiile de la Buerat imediat ce a aflat (prin serviciul de interceptare radio) că englezii urmau să fie gata de atac în 15 ianuarie.

În primele două zile i-a constrâns pe adversari să se oprească de câteva ori. Englezii s-au mișcat cu prudență nu numai din cauza minelor risipite pe suprafețe întinse, ci și datorită pierderii a circa 50 de tancuri în eforturile zadarnice de a străpunge apărarea germanilor. La 17 ianuarie, Rommel și-a retras forțele motorizate pe aliniamentul Tarhuna-Homs, ordonând infanteriei italiene, care se afla deja acolo, să se întoarcă la Tripoli. Aliniamentul de la Tarhuna-Homs era mai

ușor de apărat decât pozițiile de la Buerat. Numărul mare de blindate adus de Montgomery l-a convins însă pe Rommel că nu va putea rezista prea mult în acel loc, fără a-și pune în pericol retragerea. În noaptea de 19 ianuarie el a început să își retragă forțele care îi mai rămăseseră și a aruncat în aer instalațiile portuare de la Tripoli.

A doua zi, în zori, a sosit un mesaj din partea lui Cavallero, prin care se arăta că Mussolini dezaproba vehement retragerea și cerca cu insistență ca aliniamentul să fie apărat timp de cel puțin trei săptămâni. În acea după-amiază, Cavallero s-a deplasat la fața locului pentru a susține spusele lui Mussolini. Caustic, Rommel a subliniat că, în absența unor întăriri adevărate pentru a

contracara atacurile, inamicul era cel care fixa timpul. El a încheiat prezentându-i lui Cavallero esența problemei, așa cum procedase și cu Bastico, în noiembrie, în privința cererii de a rezista pe aliniamentul Mersa Brega: „S-ar putea să rezistăm câteva zile în plus la Tripoli și să pierdem armata, sau să abandonăm Tripoli cu câteva zile mai devreme și să salvăm armata pentru Tunis. Hotărâți-vă!”. Cavallero a evitat să ia o decizie clară, spunându-i lui Rommel că armata trebuia păstrată, iar Tripoli apărat cât mai mult timp posibil. Rommel a procedat cât promptitudine la retragerea trupelor italiene nemotorizate, a proviziilor transportabile. Apoi, în noaptea de 22 ianuarie, și-a retras trupele de pe aliniamentul Tarhuna-Homs, întâi până la

frontiera tunisiană, adică 160 km la vest de Tripoli, și apoi până la aliniamentul Mareth, aflat la încă 130 km.

Dincolo de aliniamentul Buerat, urmărirea englezilor a fost „anemică”, așa cum a descris-o chiar Montgomery. Acest lucru s-a datorat nu numai terenului minat și căilor rutiere distruse, ci și prudenței extreme de care s-a *dat dovadă* în *contact* cu ariergarda inamicului. În memoriile sale, Montgomery accentuează că înaintarea pe drumul de coastă s-a caracterizat prin lipsă de inițiativă și de însuflețire” întărindu-și acest comentariu prin citarea unei însemnări făcute la 20 ianuarie în jurnalul său: „L-am chemat pe comandantul Diviziei 51 (Highland) și l-am activizat; efectul a fost imediat”. În realitate, Rommel se retrăsese

deja pe aliniamentul Tarhuna-Homs, așa că ordinul din 22 ianuarie, de a renunța la acest aliniament și de a se retrage spre frontiera tunisiană, a fost grăbit nu de forțarea înaintării pe drumul de coastă, ci de ponderea blindatelor masate împotriva flancului său dinspre uscat. Când Divizia 51 a înaintat la lumina lunii, având în avangardă infanteriști de tancuri, aceștia au descoperit că inamicul se evaporase. În zorii zilei de 23 ianuarie, vârfurile de lance ale coloanelor britanice convergente pătrunseseră nestingherite în Tripoli.

Atingerea acestui obiectiv, care din 1941 reprezentase scopul tuturor ofensivelor britanice, încorona înaintarea de 2250 km, începută de la Alamein, în urmărirea lui Rommel. Obiectivul fusese

atins la exact trei luni de la lansarea ofensivei. Pentru Montgomery și trupele sale, această realizare a fost salutară. Pe Montgomery succesul l-a făcut să răsuflă ușurat căci, așa cum scria: „Treceam prin prima neliniște reală de când preluasem comanda Armatei a 8-a”. O furtună puternică în prima săptămână a lui ianuarie făcuse ravagii în portul Benghazi, reducând cantitatea de provizii ce puteau fi preluate zilnic de la 3.000 de tone la sub o mie de tone forțându-l să revină la utilizarea Tobrukului, aflat la aproape 1.290 km de Tripoli (aceasta însemna lungirea considerabilă a unei linii de aprovizionare rutieră deja anevoioasă). Pentru a asigura preluarea suplimentară de provizii, „ancorase” Corpul 10 și utilizase toate

mijloacele de transport ale acestuia, dar exista riscul că, neajungând la Tripoli în zece zile de la demararea ofensivei, va fi nevoit să-și întrerupă înaintarea.

Din fericire, inamicul nu cunoștea aceste probleme legate de aprovizionare și de timp și era dominat de teama că englezii veneau asupra lui cu o covârșitoare superioritate în materie de tancuri (raportul era de 14 la 1) deoarece numai tancurile Diviziei 15 puteau face față într-o bătălie. Dacă Divizia 21 tancuri nu ar fi fost mutată pentru a înfrunța amenințatorul asalt american asupra trecătorii Gabes – asalt anulat pe 13 ianuarie (la două zile de la trimiterea acestei divizii), rezistența pe aliniamentul Tarhuna-Homs putea fi mult mai ușor de realizat. În acest caz,

Montgomery, după cum el însuși recunoaște, ar fi fost probabil nevoit să-și întrerupă înaintarea și să se retragă la Buerat, deoarece atunci când a intrat în Tripoli mai avea doar două zile până la expirarea limitei de timp de zece zile.

La Tripoli, Montgomery s-a oprit câteva săptămâni pentru a-și consolida forțele și a curăța portul de dărâmături. Prima navă a putut acosta abia la 3 februarie, iar primul convoi a reușit să pătrundă în radă la 9 februarie. Urmărirea inamicului s-a efectuat numai cu trupe ușoare. Divizia de avangardă a lui Montgomery nu a trecut granița tunisiană decât la 16 februarie, în vreme ce ariergarda lui Rommel se retrăsese cu o seară mai înainte pe frontul din fața aliniamentului Mareth, pe care

francezii îl construiseră pentru a opri invadarea Tunisiei de către italieni dinspre Tripolitania. Fiind în realitate doar un lanț de cazemate vechi, Rommel a preferat să sape tranșee în spațiile dintre ele. După ce a inspectat aliniamentul Mareth, a insistat că ar fi mai inteligent ca apărarea acestei rute de acces spre Tunis să se bazeze pe aliniamentul de la Wadi Akarit, la 65 km mai în spate și la 25 km vest de Gabes. Acesta nu putea fi întors, deoarece flancul dinspre uscat se învecina cu zona de mlaștini sărate de la Chott el Jerid. Propunerea sa nu i-a mulțumit pe dictatorii de peste țări și mări, care sperau încă să poată înălța „castele de nisip”.

Furios, pentru pierderea orașului Tripoli, Mussolini și-a vărsat veninul

chemându-l la ordine pe Bastico și înlocuindu-l pe Cavaliere cu generalul Ambrosio. La 26 ianuarie, Rommel primise o telegramă prin care era înștiințat că, avându-se în vedere sănătatea sa precară, urma să fie eliberat din funcția de comandă, după ce consolida noile poziții de pe aliniamentul Mareth, și că armata sa va primi numele de Armata 1 italiană, și va trece sub comanda generalului Giovanni Messe. I s-a lăsat, totuși, latitudinea de a alege data de predare a ștafetei și data plecării – concesie de care a profitat în detrimentul Aliaților.

Într-adevăr Rommel era bolnav, iar încor. Darea din ultimele trei luni nu îi priise. Cu toate acestea, în februarie el avea să dovedească cum că mai este capabil de

acțiuni energice.

Fără să se simtă descumpănit de apropierea americanilor de linia sa de retragere prin sudul Tunisiei, Rommel a intuit excelenta ocazie de a ataca înainte ca Montgomery să-l poată ajunge din urmă. Deși slabe, liniile de apărare de la Mareth constituiau un obstacol în calea unui atac cu tancuri și puteau întârzia înaintarea lui Montgomery. În plus, forța de care dispunea Rommel își recăpăta suflul. Retrăgându-se spre vest, se apropiase de porturile din care se putea aproviziona, câștigând astfel mai mult decât a pierdut în lunga sa retragere. Numeric avea acum tot atâtea trupe ca la începutul Bătăliei de la Alamein, din toamnă. Când a ajuns în Tunisia, armata sa

însuma aproape 30.000 de germani¹ și circa 48.000 de italieni, dar în aceste cifre erau incluse și Divizia 21 tancuri, care fusese trimisă înapoi, în zona Gabes-Sfax, precum și Divizia blindată Centauro, plecată să păzească defileul El Guettar, în fața pozițiilor americanilor la Gafsa. În privința armamentului, situația nu era la fel de bună – la tancuri, germanii dispuneau doar de o treime din înzestrarea normală, la tunurile antitanc de o pătrime, iar la artilerie doar de o șesime. În plus, din cele aproximativ 130 de tancuri, mai puțin de jumătate erau apte de acțiune. Pentru moment, situația era relativ mai bună pe ansamblu, deoarece Montgomery nu începuse să exploateze

1 Din punct de vedere al structurii prevăzute, această cifră însemna cam jumătate din efectivul complet - număr existent și la lansarea luptelor de la Alamein.

portul Tripoli la capacitatea maximă și nu avusese timpul necesar să-și maseze forțele superioare pe frontiera tunisiană. În ce-l privea, Rommel ardea de nerăbdare să profite de ocazie și a plănuit o dublă lovitură, în stil napoleonian, pentru a pune în valoare ceea ce strategii numesc „teoria liniilor interioare” – exploatarea unei poziții centrale, între două forțe inamice convergente, pentru a o ataca pe una dintre ele înainte ca cealaltă să-i poată sări în ajutor. Dacă reușea să-i nimicească pe americanii postați în spatele lui, își putea folosi ambele mâini pentru a se ocupa de Armata a 8-a a lui Montgomery, slăbită din cauza lungirii excesive a liniilor de aprovizionare.

Planul era strălucit, însă principalul

handicap al lui Rommel la punerea lui în practică îl constituia faptul că trebuia să se bazeze în mare măsură pe forțe care nu se aflau sub controlul său. Din forțele aflate pe aliniamentul Mareth nu putea lua decât strictul necesar pentru a forma o grupare de luptă, adică mai puțin de jumătate de divizie, sub comanda colonelului von Liebenstein. Celebra Divizie 21 tancuri trimisă ceva mai devreme înapoi în Tunisia, se afla în locul în care Rommel voia să atace, dar trecuse sub comanda generalului von Arnim. Lui Arnim i s-a lăsat astfel latitudinea să decidă în privința obiectivelor asaltului principal și a forței ce urma să fie utilizată, Rommel urmând, doar, să sprijine aceste măsuri.

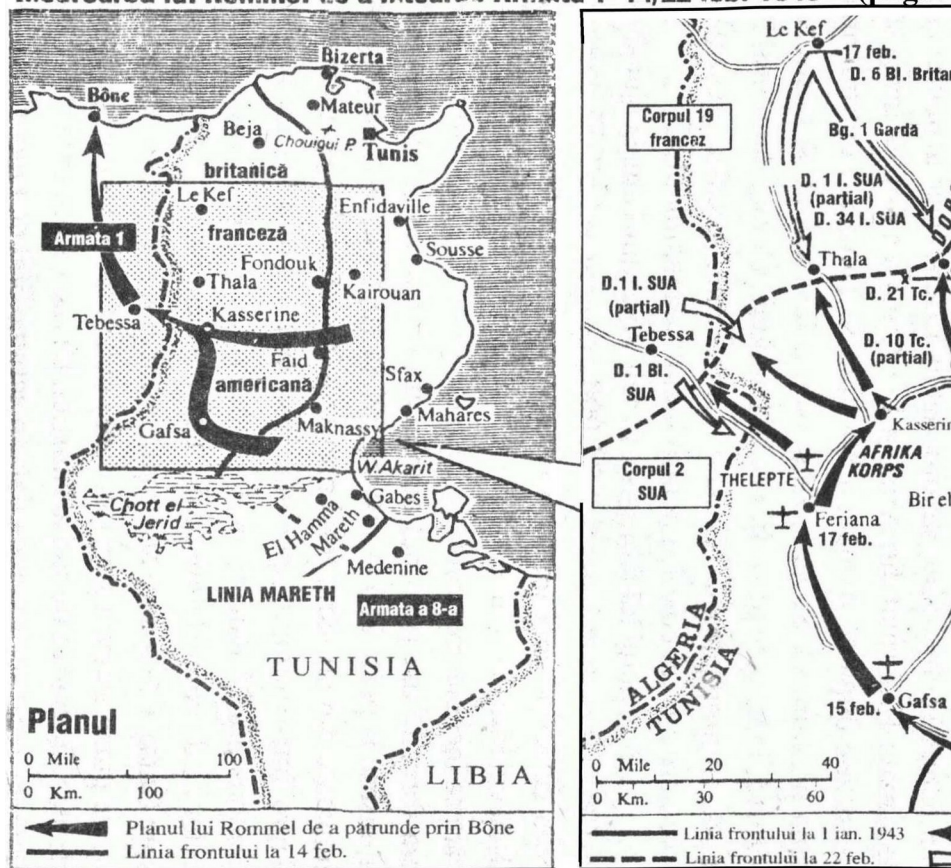
Ținta acestei contralovituri a fost

Corpul 2 american (care includea o divizie franceză). Trupele americane acopereau un front de 145 km, însă atenția lor era concentrată asupra celor trei culoare care duceau prin munți până la mare: vârfurile de lance se aflau în trecătorile de lângă Gafsa, Faid și Fondouk - unde făcea joncțiunea cu Corpul 19 armată francez, condus de generalul Koeltz. Aceste culoare, foarte înguste, le dădeau celor aflați acolo un sentiment de siguranță, în *timp* ce atenția Comandamentului Aliaților era absorbită în mare măsură de atacurile de tatonare lansate de Axă în sectorul situat la nord de Fondouk.

La sfârșitul lui ianuarie, Divizia 21 tancuri, deja celebră, a realizat un salt brusc în trecătoarea Faid, a nimicit

garnizoana franceză slab înarmată, înainte de apariția întăririlor americane.

Încercarea lui Rommel de a întoarce Armata 1 14/22 feb. 1943 (pag. 1)

asigurându-și astfel un intrând pentru atacul ce avea să urmeze. Comandanții trupelor aliate au înțeles că va urma o ofensivă, dar nu se așteptau să fie lansată în

acea zonă. Considerând lovitura preliminară de la Faid drept o diversiune, ei au presupus că atacul va fi dat lângă Fondouk. Generalul Omar Bradley remarcă în memoriile sale: „Această convingere s-a dovedit a fi o greșeală aproape fatală”. Din păcate, ea era împărtășită atât de cei din Cartierul general al lui Eisenhower, cât și de Cartierul general al Armatei 1 britanice. Acesta se afla sub comanda lui Anderson, care, până la sosirea lui Alexander, răspundea de întregul front din Tunisia. La Conferința de la Casablanca, Alexander fusese numit în funcția de comandant, subordonat lui Eisenhower, al noului Grup de armate 18 format din Armata 1 și Armata a 8-a, ce urma să se constituie după ce Armata a 8-a intra în Tunisia. Pentru a apăra zona

prezumtivă de atac, Anderson a fost nevoit să păstreze în rezervă, în spatele pozițiilor de la Faodouk, Comandamentul B de luptă, cu jumătate din blindatele americane. Această greșeală de apreciere a creat condiții pentru înaintarea inamicului.

La începutul lui februarie, forțele Axei din Tunisia ajunseseră la 100.000 de combatanți - 74.000 germani și 26.000 italieni - ceea ce reprezenta un raport mult mai bun cu forțele Aliaților, decât cel înregistrat în decembrie sau cel preconizat în momentul în care se încheia concentrarea forțelor aliate. Aproximativ o treime era formată din personal administrativ. Ca număr de tancuri se ajunsese la peste 280 - 110 la Divizia 10,91 la Divizia 21 (exact jumătate din numărul

total prevăzut în statele de organizare), 12 Tigru într-o unitate specială. Rommel a mai adus un batalion compus din 26 tancuri ale forțelor lui Liebenstein, adăugându-le celor 23 de tancuri italiene din Divizia Centauro, aflate pe drumul spre Gafsa. Chiar dacă ar fi putut fi utilizate la capacitatea maximă, nu se putea asigura superioritatea numerică în *tancuri pe* frontul de atac din *partea de sud* a Tunisiei. Divizia 1 blindată SUA, care deținea acest sector, avea deja în acțiune 300 de tancuri, din care 90 erau Stuart, și 36 de distrugătoare de tancuri, și era în realitate mult mai puternică în privința artileriei decât o divizie de tancuri însă, spre dezamăgirea lui Rommel, doar o parte din Divizia 10 tancuri (cu un batalion de tancuri mijlocii și o companie cu patru

Tigru) a fost trimisă să sprijine Divizia 21, și asta doar în faza inițială, pentru că Arnim intenționa s-o utilizeze într-un atac ceva mai la nord.

În 14 februarie a început ofensiva propriu-zisă: Divizia 21 tancuri a țâșnit din Faid, împreună cu grupul din Divizia 10. Adjunctul lui Arnim, generalul Ziegler, a condus nemijlocit atacul, în timp ce cele două mici formațiuni de luptă din Divizia 10 tancuri s-au năpustit din Trecătoarea Faid, deschizându-se ca brațele unui clește pentru a înhăța unitățile înaintate ale Diviziei 1 blindate SUA - Comandamentul de luptă A - alte două grupuri din Divizia 21 tancuri (fiecare având ca nucleu câte un batalion de tancuri) a efectuat în timpul nopții un arc mai larg spre sud, pentru a-i

împresura și a-i încolți pe americani. Câteva elemente disperate au izbutit să scape înainte de închiderea cercului în jurul localității Sidi Bou Zid, dar pierderile de echipament de luptă s-au cifrat la un nivel alarmant: pe câmpul de luptă ardeau 40 de tancuri americane.

A doua zi dimineată. Comandamentul de luptă C, trimis rapid în față pentru a lansa un contraatac, a fost încercuit de germani; doar patru tancuri au reușit să scape. Astfel, două batalioane excelente, dotate cu tancuri mijlocii, au fost nimicite succesiv de un inamic, care dispunea de resurse inferioare numeric, dar superioare calitativ pe care reușise să le concentreze cu iscusință.

Din fericire pentru Aliați, germanii nu

au inițiat acțiuni imediate de urmărire. La 14 februarie, Rommel îl presase pe Ziegler să continue înaintarea pe timpul nopții și să valorifice la maximum această primă victorie: „Americanii nu aveau niciun fel de experiență de luptă, și ar fi trebuit să le insuflăm de la bun început un profund complex de inferioritate”. Ziegler a așteptat însă aprobarea lui Arnim și a reluat înaintarea abia în 17 februarie, parcurgând 40 km până la Sbeitla, unde americanii se regrupaseră. Acolo germanii au întâmpinat o rezistență mai dură, deoarece efectivele Comandamentului de luptă B, condus de generalul de brigadă Paul Robinett, fuseseră deplasate urgent spre sud. Acesta i-a ținut în șah pe germani până târziu după-amiază, reușind să acopere retragerea

a ceea ce rămăsese din celelalte două comandamente. Apoi s-a retras și el - în conformitate cu ordinul lui Anderson care viza toată aripa sudică pe aliniamentul culmilor vestice ale munților Dorsal. Intrarea germanilor în Sbeitla fusese pentru moment amânată, dar ei reușiseră să captureze peste o sută de tancuri și aproape 3.000 de prizonieri.

Între timp, grupul de luptă format de Rommel și dirijat împotriva flancului sudic extrem al Aliaților, de la Gafsa, a înaintat și *a ocupat acest centru* rutier după evacuarea lui la 15 februarie. Accelerând ritmul și întorcând spre nord-vest, grupul lui Rommel a reușit să înainteze până la 17 februarie încă 80 km, prin Feriana, și să captureze terenurile americane de aterizare de la

Thelepte. El ajunsese acum la aproape același nivel cu Divizia 21 tancuri, însă cu 55 km mai la vest, apropiindu-se astfel de căile de comunicații ale Aliaților.

Alexander a preluat la 19 februarie comanda ambelor armate. În raportul său oficial el consemna: „În confuzia retragerii trupele americane, franceze și britanice se amestecaseră, nu exista niciun plan de apărare coordonat, iar la nivelul comandamentului domnea nesiguranța”.

Rommel a aflat că Aliații dăduseră foc depozitelor lor cu provizii de la Tebessa, oraș aflat la 65 km dincolo de următorul lanț muntos, gest ce demonstra că adversarii săi „dărdâiau de frică”. În acel moment s-a produs cotitura – deși comandanții trupelor aliate au plasat-o trei

zile mai târziu. Rommel voia să valorifice starea de confuzie și de panică printr-un atac combinat prin Tebessa, cu toate forțele mecanizate disponibile. Intuia că un astfel de asalt spre principalele căi de comunicații ale Aliaților „îi putea forța pe englezi și pe americani să-și retragă grosul forțelor în Algeria – idee ce se contura tot mai puternic în mintea comandanților forțelor aliate”.

Arnim – care rechemase deja Divizia 10 tancuri – nu era dispus să riște desfășurând o asemenea acțiune. Rommel a transmis atunci propunerile la Comando Supremo – mizând pe dorința lui Mussolini de a repurta „o victorie care să-i consolideze poziția politică”; în același timp, Bayerlein a izbutit să îl convingă pe comandantul forțelor aeriene din Tunisia și să obțină sprijinul

pentru planul lui Rommel.

Abia aproape de miezul nopții de 18 februarie, a sosit de la Roma aprobarea de continuare a atacului și ordinul de numire a lui în funcția de comandă a ambelor divizii de tancuri. Ordinul stipula, însă, ca atacul să fie efectuat *nord*, către Thala și Le Kef, și *nu spre nord-vest*, prin Tebessa. Pentru Rommel, această modificare a reprezentat „o înspăimântătoare și incredibilă mostră de miopie” – întrucât asaltul combinat avea să fie „mult prea aproape de front și să ne pună în contact cu puternicele rezerve ale inamicului”.

Ca urmare, atacul a survenit acolo unde îl așteptase Alexander; acesta îi ordonase lui Anderson „să își concentreze blindatele pentru apărarea localității Thala”

și astfel, deși Aliații porniseră de la calculul eronat că Rommel ar fi preferat să obțină o „victorie tactică”, nu să urmărească un obiectiv strategic mai puțin direct, mulțumită ordinelor date de Comando Supremo, această ipoteză greșită s-a dovedit până la urmă în avantajul Aliaților. Trebuie menționat, totuși, că forțele Aliaților ar fi fost grav dezechilibrate, dacă lui Rommel i s-ar fi îngăduit să procedeze așa cum intenționase, întrucât marea masă a întăririlor americane și britanice, expediate de urgență în sud, au fost trimise la Thala și în sectorul Zbiba situat la est, în timp ce apărarea la Tebessa era asigurată doar de ceea ce mai rămăsese din Divizia 1 blindată SUA.

Principală forță de întărire britanică a

fost Divizia 6 blindată. Brigada 26 blindată, aparținând acestei divizii, a fost instalată la Thala; unități suplimentare de infanterie și de artilerie (aparținând Diviziei 9 infanterie SUA recent sosită), au fost deplasate în zonă, pentru a asigura sprijinul necesar. Brigada 1 de gardă, componenta de infanterie motorizată a Diviziei 6 blindată, a fost însărcinată cu apărarea deschiderii de la Zbiba, aflată la nord de Sbeitla, împreună cu trei unități combatante regimentare din Divizia 1 și divizia 34 infanterie SUA.

Rommel a lansat atacul în zorii zilei de 19 februarie, la câteva ore de la primirea aprobării de la Comando Supremo. Șansele de izbândă au fost însă diminuate de amânări și de rechemarea spre nord a Diviziei 10 tancuri de către Arnim; aceasta a

fost nevoită să se întoarcă din drum și n-a mai putut *ajunge la timp*, pentru a susține prima fază a noului atac. Confruntat cu aceste neajunsuri, Rommel a hotărât ca grupul combatant din Afrika Korps să înainteze spre Le Kef, prin Thala. Totodată a folosit Divizia 21 blindate *pentru a ajunge* la Le Kef, pe drumul convergent prin Zbiba. În felul acesta cele două direcții de atac puteau realiza un efect de dislocare folositor amândurora.

Înaintarea spre Thala s-a realizat prin trecătoarea Kasserine, aflată la jumătatea distanței dintre Sbeitla și Feriana apărată de o forță americană mixtă sub comanda colonelului Stark. Încercarea de a năvăli în trecătoare-prin surprindere a fost dejucată de americani, iar după-amiaza au sosit noi

ajutoare astfel încât forța lui Stark a depășit substanțial pe cea a grupului Afrika Korps (trei mici batalioane – unul de tancuri și două de infanterie). Apărarea nefiind bine coordonată, seara germanii au izbutit să se infiltreze în anumite puncte, iar după lăsarea întunericului să pătrundă în adâncime. Între timp, înaintarea Diviziei 21 tancuri care Zbiba fusese oprită de un câmp minat și de puternicele forțe aliate desfășurate în spatele acestuia (unsprezece batalioane de infanterie, față de numai două ale atacanților, precum și un număr superior de tunuri și tancuri, deoarece Divizia 21 tancuri rămăsese doar cu circa 40 de tancuri). În timpul nopții, Rommel s-a decis să forțeze înaintarea prin trecătoarea Kasserine, unde apărarea părea mai

șubredă, folosind Divizia 10 tancuri care în sfârșit apăruse. Șansele de reușită scăzuseră, deoarece Rommel dispunea doar de un batalion de tancuri, două batalioane de infanterie și un batalion de motociclete. Arnim reținuse aproape jumătate din divizie, precum și batalionul de tancuri Tigru atașat acesteia, pe care Rommel contase. Atacul concentrat asupra trecătorii Kasserine a putut fi lansat abia în după-amiaza zilei de 20 februarie, când au sosit elemente ale Diviziei 10 tancuri, fapt care „l-a enervat teribil”. Un atac matinal fusese stăvilit de focul apărătorilor, însă la 4.30 după-amiază, Rommel, aflat în apropierea frontului, a aruncat în luptă întreaga infanterie disponibilă – cinci batalioane (inclusiv Batalionul 5 bersaglieri italieni) –

dezlănțuind un asalt simultan încununat de succes. După o pătrundere adâncă, germanii s-au confruntat cu o *rezistență îndârjită* din partea unui mic detașament britanic (un escadron de blindate, o companie de infanterie și o baterie de artilerie de câmp), sub conducerea locotenent-colonelului A.C. Gore, trimis pentru a sprijini apărarea trecătorii. Detașamentul britanic n-a cedat decât după ce a fost adus un batalion de tancuri și cele 11 tancuri ale englezilor au fost nimicite. Istoria oficială americană, cu o onestitate rar întâlnită în cazul istoriilor oficiale, subliniază rezistența extraordinară a acestui detașament, remarcând totodată că: „Inamicul a fost uimit de cantitatea și de calitatea echipamentelor americane

capturate mai mult sau mai puțin intacte”².

După capturarea trecătorii, Rommel a trimis detașamente de recunoaștere pe drumul spre Thala și, de asemenea, spre bifurcația rutieră dinspre Tebessa, pentru a-i pune pe Aliați în alertă și a testa posibilitatea de a pune mâna pe marile depozite americane de provizii de la Tebessa. Primul obiectiv fusese deja realizat odată cu vestea înaintării lui Rommel. Dimineața, Fredendall ordonase Comandamentului de luptă B să se deplaseze din flancul drept extrem la Thala, dar mai târziu deviase efectivele menționate pentru a acoperi bifurcația rutieră de la Kasserine până la Tebessa. Între timp, Grupul Brigăzii 26 blindate britanice (sub

2 Howe, U.S. Army in World War II. Initiative in the West, p. 456.

comanda generalului de brigadă Charles Dunphie) - cu două regimente de tancuri și două batalioane de infanterie - se deplasase la sud de Thala pe niște poziții aflate la circa 16 km de trecătoarea Kasserine, în așteptarea sosirii Comandamentului de luptă B. Din fericire pentru Aliați, forțele germane s-au dovedit mult mai slabe decât se preconizase.

A doua zi dimineață, 21 februarie, Rommel a rămas o vreme pe poziții așteptând un contraatac al Aliaților pentru recapturarea trecătorii Kasserine. Această pauză i-a surprins pe adversarii săi, care nu știau cât de firavă era forța sa în comparație cu ceea ce izbutiseră ei să mobilizeze acolo. Constatând că adversarii **nu** se urnesc din loc, Rommel a început înaintarea pe drumul

spre Thala cu efectivele din Divizia 10 tancuri, aflate sub comanda lui – un grup de luptă, din care făceau parte 30 de tancuri, 20 de tunuri autopropulsate și 2 batalioane panzer-grenadier (infanterie motorizată). Dunphie s-a retras treptat din fața germanilor, opunând rezistență pe câteva movile, dar în final a fost încercuit. În amurg, când tancurile britanice s-au retras pe poziția dinainte pregătită la Thala, germanii au pornit imediat pe urmele lor. Ei au plasat în frunte un tanc Valentine, capturat, pentru a-și determina adversarii să creadă că era vorba de trupe britanice care se rătăciseră. Germanii au dat năvală asupra pozițiilor, au învins parțial infanteria și au deschis focul asupra vehiculelor producând confuzie în rândul apărătorilor.

După o încăierare ce a durat trei ore, germanii au fost obligați să se retragă împreună cu cei 700 de prizonieri capturați, în luptele pe drumul dinspre Kasserine ei pierduseră 12 tancuri, dar nimiciseră aproape 40 de tancuri inamice. A doua zi în zori, un escadron britanic de tancuri care s-a rătăcit și a nimerit drept în mijlocul bivuacului lor a fost, de asemenea, nimicit.

Rommel a considerat că va fi contraatacat și s-a hotărât să aștepte și să pornească pe urmele agresorilor. Raidurile de recunoaștere ale aviației au confirmat că Aliații primiseră întăriri masive, iar altele se aflau pe diurn. Devenise evident că șansa de a valorifica înaintarea prin Thala se spulberase și că flancul stâng al Axei era expus unei amenințări crescânde. În după-

amiază precedentă, grupul de șoc din Afrika Korps forțase înaintarea prin bifurcația rutieră de la Tebessa, în încercarea de a pune mâna pe trecătorile de acolo, și pentru a acoperi flancul atacului spre Thala. Acțiunea a eșuat din cauza focului concentrat executat de artileria americană de pe pozițiile aflate pe înălțime. Reluarea atacului, în dimineața zilei de 22 februarie, s-a soldat cu succese ne semnificative, înregistrându-se în schimb pierderi masive ca urmare a faptului că numărul atacanților era acum cu mult mai mic decât cel al americanilor (comandamentul de luptă B condus de Robinett și o parte din Divizia 1 infanterie, sub comanda lui Terry Allen).

În acea după-amiază Rommel și Kesselring, care venise cu avionul, au ajuns

la concluzia că nu se mai puteau obține alte avantaje continuând contralovitura spre vest și s-a hotărât desprinderea și deplasarea înapoi a forțelor în vederea unui contraatac spre est, împotriva Armatei a 8-a britanice. Ca urmare, trupelor Axei li s-a ordonat să înceapă retragerea în acea seară până la trecătoarea Kasserine.

Alien încercase încă de la primele ore ale dimineții să organizeze un contraatac împotriva flancului Axei, dar l-a amânat din cauza dificultății de a intra în legătură cu Robinett, până târziu după-amiază. Acțiunea a dus la accelerarea retragerii grupului din Afrika Korps cât și a clementelor italiene spre trecătoarea Kasserine.

Rommel a fost impresionat de abilitatea tactică în creștere a trupelor americane, de

precizia tirului de artilerie, precum și de abundența armamentului din dotare. Un contraatac mai amplu ar fi pus în mare primejdie forțele sale relativ slabe.

Comandamentul trupelor aliate nu și-a dat seama de slăbiciunea forțelor lui Rommel și nici de faptul că situația se schimbase. După cum se remarcă în istoria oficială a SUA, conducerea de către Fredendall a operațiilor militare terestre împotriva inamicului aflat în retragere „a devenit extrem de ezitantă, exact în momentul când inamicul devenise foarte vulnerabil”. Și Anderson adoptase, în continuare, o atitudine defensivă: noaptea, numeroasele forțe aliate de la Zbiba au fost retrase cu circa 16 km mai la nord de teamă că Rommel, rupând frontul la Thala, le-ar

amenința din spate. Se preconiza, de asemenea, evacuarea Tebessei pe celălalt flanc. Chiar și în dimineața zilei de 23 noiembrie când s-a descoperit că inamicul se retrăsese din Thala, tot nu s-a întreprins nicio acțiune împotriva lui; abia seara s-a ordonat pregătirea pentru declanșarea unui contraatac general, prevăzut a avea loc în 25 noiembrie. La acea dată, însă, inamicul trecuse deja prin fâșia îngustă de la Kasserine, astfel încât *atacul Aliaților, pentru a-l „distruge” și a „recaptura”* trecătoarea a devenit un simplu marș, printre minele presărate în urmă de inamic.

O evaluare comparativă corectă a forțelor Aliaților și a rezistenței tot mai îndârjite justifică măsura luată de germani, de a renunța la acțiune. Continuarea

ofensivei ar fi fost un gest nesăbuit, dată fiind forța mult superioară a Aliaților. Câștigurile ofensivei au fost mari în comparație cu prețul plătit – peste 4.000 de prizonieri, față de ceva mai mult de 1.000 de oameni cât pierduse Axa. Fuseseră distruse sau avariate aproximativ 200 de tancuri, față de mult mai puține pierderi proprii. Astfel, ca „obiectiv limitat lovitura a constituit un succes strălucit, dar ofensiva nu izbutise, însă, să-și atingă obiectivul strategic – retragerea Aliaților din Tunisia. Dacă lui Rommel i s-ar fi alocat întreaga Divizie 10 tancuri și i s-ar fi încredințat de la început conducerea operației, acest obiectiv strategic ar fi putut fi atins. El ar fi reușit să ocupe Tebessa, importantă bază americană, aeroportul acesteia și uriașele

rezerve existente. Forțele aliate ar fi fost astfel obligate să renunțe la pozițiile din Tunisia.

Ironia sorții s-a materializat în ordinul primit de la Roma, la 23 februarie, prin care forțele Axei din Tunisia erau plasate sub comanda lui Rommel. Numirea lui în funcția de comandant al proaspăt constituitului „Grup de Armate Afrika” demonstra că acea contraofensivă îi determinase pe Mussolini și pe Hitler să-i reconsidere atuurile. Momentul ales pentru transmiterea acestui ordin i-a lăsat lui Rommel un gust amar: el l-a primit a doua zi după ce începuse retragerea, mult prea târziu pentru a mai putea exploata ocazia ce i se oferise.

De asemenea, ordinul a venit prea târziu pentru a mai putea anula atacul pe

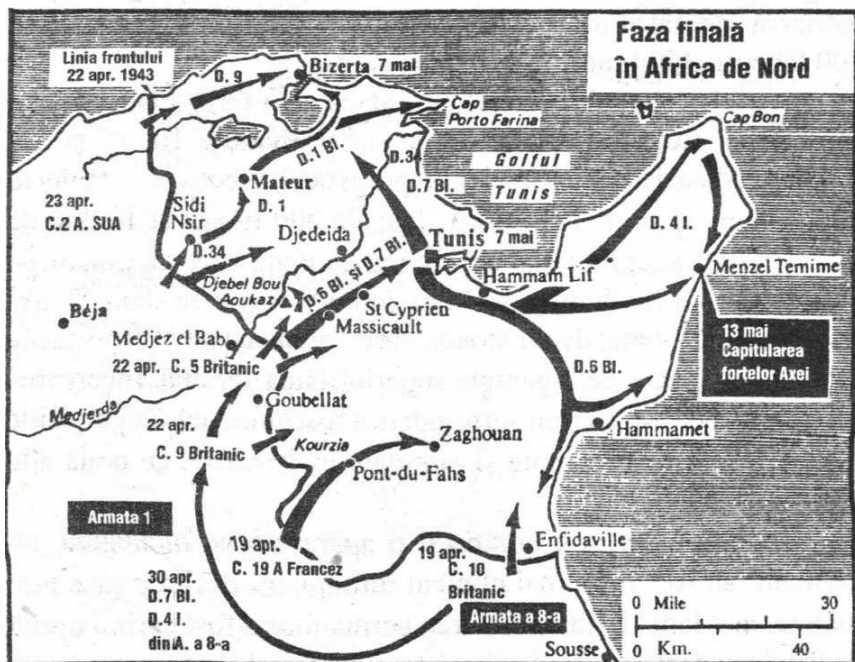
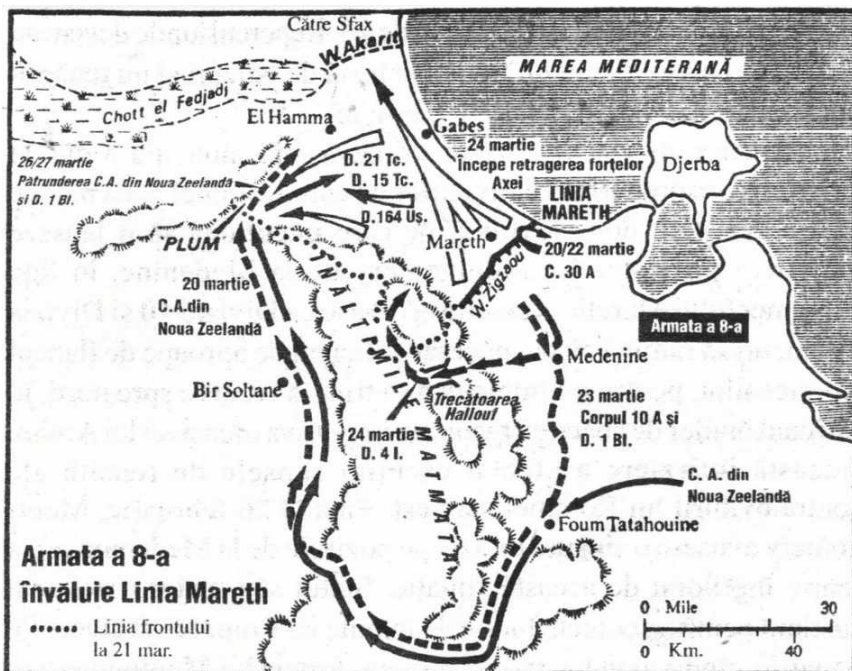
care Arnim intenționa să îl lanseze în nord, pentru care păstrase în rezervă forțe ce s-ar fi dovedit mult mai eficiente sub comanda lui Rommel. Așa cum a fost planificată, capturarea pozițiilor de la Medjez el Bab a constituit un obiectiv limitat, atacul propriu-zis urmând să fie lansat la 26 februarie, cu două batalioane de tancuri și alte șase batalioane. În zorii zilei de 24 februarie, după ce a trimis un ofițer de stat major să îl informeze pe Rommel despre acel obiectiv limitat, Arnim a plecat cu avionul la Roma, pentru a se întâlni cu Kesselring. În urma discuțiilor purtate s-a conturat în aceeași zi un plan mult mai ambițios. Conform acestuia, urmau să fie lansate atacuri în opt puncte diferite de-a lungul fâșiei de front lungă de 1.125 km, între coasta de nord și

Pont-du-Fahs, împotriva Corpului 5 britanic (Divizia 46, Divizia 78 și Divizia Y și un regiment francez). Atacul principal, asigurat de un grup blindat, viza nodul rutier de la Beja (95 km vest de Tunis). El era combinat cu un atac în clește, pe o distanță mai scurtă, pentru a captura Medjez el Bab. Deși se apelase la toate forțele disponibile, forța constituită nu corespundea anvergurii acestor operații. Pentru asaltul de la Beja, grupul blindat, constând din 2 batalioane de tancuri, a fost întărit până la 76 de tancuri (dintre care 14 tancuri Tigru). Au fost aduse 15 tancuri nou sosite la Tunis, destinate Diviziei 21 tancuri, aflată în sud. Rommel, surprins de acest nou plan, l-a descris ca fiind „complet nerealist” și l-a atribuit în mod greșit celor din Comando Supremo

italian, la fel de surprinși ca și el la aflarea detaliilor.

Arnim a dat ordinul de operație la 25 februarie. Ea a fost lansată a doua zi, respectându-se astfel data la care se preconizase punerea în aplicare a planului mai restrâns, fapt ce demonstra viteza și elasticitatea capacității de planificare a germanilor, chiar prea rapidă pentru niște modificări de o asemenea amploare. Cu toate acestea, cele mai bune rezultate le-au obținut atacurile proaspăt incluse în plan. Ele au fost realizate de divizia lui Manteuffel în sectorul nordic extrem, și au permis apropierea de principalul drum lateral al Aliaților de la Djebel Abiod. Au fost capturați 1.600 de prizonieri din rândul taipelor franceze și britanice, care apărau

acest sector. Dar atacul principal, efectuat de grupul blindat german după înfrângerea pozițiilor britanice înaintate de lângă Sidi Nsir, s-a împotmolit în defileul îngust și mlăștinos, la 16 km de Beja. Tunurile antitanc și tunurile de câmp britanice au făcut ravagii în rândurile atacanților: numai 6 tancuri germane au rămas în funcțiune. Atacul secundar prin care se urmărea încercuirea localității Medjez el Bab s-a soldat până la urmă cu un eșec, ca de altfel și celelalte atacuri efectuate mai la sud. Pe ansamblu, *Arnim* reușit să captureze 2.500 de oameni din *rândul* adversarilor și să piardă doar 1.000. În schimb, 71 dintre tancurile sale au fost distruse sau avariate, pe când dușmanul nu pierduse mai mult de 20.

Repercusiunile deveneau grave, întrucât germanii duceau deja lipsă de tancuri și nu reușeau să le înlocuiască la timp pe cele pierdute.

Eșuarea ofensivei a însemnat ceva mai mult. Ea a dus la întârzierea disponibilizării diviziilor de care Rommel avea nevoie pentru cea de a doua lovitură, pe care intenționa să o lanseze împotriva pozițiilor lui Montgomery de la Medenine, în fața aliniamntului Mareth. Kesselring ceruse ca Divizia 10 și Divizia 21 tancuri să rămână cât era necesar suficient de aproape de flancul americanilor, pentru a-i împiedica să trimită rezerve spre nord, în sprijinul liniilor de apărare organizate împotriva ofensivei lui Arnim. Această întârziere a afectat

esențial șansele de reușită ale contraloviturii lui Rommel spre est. Până la 26 februarie, Montgomery avusese o singură divizie pe pozițiile de la Medenine și era foarte îngrijorat de această situație. Statul său major a acționat susținut pentru a corecta lucrurile înainte ca Rommel să atace. La 6 martie, când a avut loc atacul german, forțele lui Montgomery se măriseră de patru ori – echivalentul a patru divizii, cu aproape 400 tancuri, 350 tunuri și 470 tunuri antitanc.

Astfel șansa lui Rommel de a ataca cu o forță superioară se spulberase. Cele trei divizii de tancuri (Diviziile 10,15 și 21) însemnau doar 160 de tancuri (mai puțin decât efectivul complet al uneia singure) și erau sprijinite doar de 200 tunuri și 10.000

de infanteriști, exceptând slabele divizii italiene care staționau pe aliniamentul Mareth. În plus, Montgomery dispunea acum de trei regimente de aviație de vânătoare, care operau de pe aeroporturile aflate în față, ceea ce îi garanta superioritatea aeriană. Încercarea lui Rommel de a-i *lua prin surprindere* a fost anihilată căci diviziile de tancuri au fost reperate și raportate în 4 martie, **cu două zile înainte de atac.**

Montgomery și-a organizat o *apărare bine* încheată, iar germanii au fost mult mai eficient întâmpinați decât cu șase luni înainte, la Alam Haifa. Înaintarea germanilor a fost curând oprită de focul concentrat al englezilor. Seara, Rommel a renunțat la luptă, conștient de faptul că nu

are șanse. El pierduse deja peste 40 de tancuri și 645 de oameni, mult mai mult decât adversarul.

Odată cu respingerea acestui atac dispărea orice speranță pentru forțele Axei, depășite numeric și ca înzestrare, să oprească vreuna din cele două armate ale Aliaților, înainte ca acestea să facă joncțiunea și să acționeze împreună. Deja în urmă cu o săptămână, Rommel îi trimisese lui Kesselring o evaluare sobră și sumbră a situației, la care se raliaseră și cei doi comandanți de armată, Arnim și Messe. În acest raport, Rommel sublinia că forțele Axei, în grupuri periculos de slabe, apărau un front de aproape 645 de kilometri, într-o confruntare cu forțe adverse mult superioare – de două ori ca efective umane,

și de șase ori ca înzestrare în tancuri'. Se propunea ca frontul să fie scurtat la un arc de 145 kilometri, care să acopere localitățile Tunis și Bizerta, dar se menționa că, în acest caz, apărarea putea fi asigurată doar dacă proviziile vor crește la 140.000 tone lunar; totodată, Rommel cerea să fie informat asupra planurilor pe termen lung, întocmite la eșaloanele superioare de comandă pentru campania din Tunisia. Răspunsul, sosit după insistențe, menționa doar că Führerul nu era de acord cu felul în care Rommel evalua situația. În anexă, i se transmitea un tabel cu numărul formațiilor militare din ambele tabere, dar care nu ținea seama de puterea reală și de echipamentele din dotare. Era aceeași bază falsă de comparație pe care au utilizat-o și

comandanții Aliaților, pentru a-și justifica succesele repurtate.

După eșecul de la Medenine, Rommel a ajuns la concluzia că a rămâne în Africa reprezenta „curată sinucidere”. La 9 martie,³ Rommel și-a luat mult amânatul concediu de boală, i-a predat lui Arnim comanda Grupului de armate și a plecat cu avionul în Europa, hotărât să-i facă pe superiorii săi să înțeleagă situația reală de pe front. Rezultatul demersului întreprins s-a concretizat în eliminarea lui Rommel din campania militară ce se desfășura în Africa.

La Roma, Rommel s-a întâlnit cu

³ Rommel estima că puterea armată a Aliaților se cifra la 210 000 oameni, 1600 tancuri, 850 tunuri de câmp și 1100 tunuri antitanc - evaluare care era sub cifrele reale. Puterea armată efectivă a Aliaților, la începutul lui martie, era de peste 500 000 oameni (deși numai jumătate reprezentau trupe combatante). Numărul total de tancuri se cifra la aproape 1 800, cu peste 1 200 tunuri de câmp și 1 500 tunuri antitanc. Trupele combatante ale Axei numărau 120 000 de oameni și numai 200 tancuri apte de luptă.

Mussolini care „în condițiile nefavorabile apărute își pierduse parcă orice simț al realității, încercând tot timpul să găsească argumente pentru a-și justifica punctele de vedere”. Rommel s-a dus, apoi, la Hitler, pe care nu l-au impresionat argumentele prezentate și care i-a declarat că „devenise un pesimist”. El l-a oprit pe Rommel în Germania spunându-i că va avea astfel ocazia să se pregătească pentru a prelua la momentul oportun „comanda operațiilor militare împotriva Casablancăi”. Având în vedere depărtarea la care se afla Casablanca pe coasta Atlanticului, era limpede că Hitler încă mai credea că-i putea alunga pe Aliați din Africa.

Între timp. Aliații puneau la cale o ofensivă convergentă cu forțe net

superioare, pentru a captura poarta sudică de acces în Tunisia, și a permite Armatei a 8-a să facă joncțiunea cu Armata 1 și astfel să prindă în clește „Armata 1 italiană” a lui Messe – fosta „Panzerarmee Afrika” a lui Rommel. (Deși oficial Bayerlein nu era decât șeful statului major german al lui Messe, el deținea controlul direct și total asupra tuturor componentelor germane.)

După respingerea germanilor, la Medenine, Montgomery nu a fructificat succesul defensiv raportat și starea de derută a inamicului printr-o urmărire promptă, ci a continuat să-și organizeze metodic forțele și să adune rezervele necesare unui *asalt împotriva* alinimentului Mareth. Asaltul fusese fixat pentru 20 martie, două săptămâni după

bătălia de *la Medenine*.

Pentru a sprijini atacul, printr-o presiune exercitată asupra *spatelui inamicului*, la 17 martie, cu trei zile înainte de atacul principal, Corpul 2 american a întreprins o acțiune în sudul Tunisiei care urmărea trei obiective (propușe de Anderson și aprobate de Alexander): să îndepărteze forțele inamice care l-ar fi putut bloca pe Montgomery; să recucerească terenurile de aterizare de lângă Thelepte pentru a le folosi în sprijinul înaintării lui Montgomery; să organizeze un centru de aprovizionare lângă Gafsa, care să-l susțină pe Montgomery cu cele necesare pe parcursul atacului. Blocarea retragerii inamicului printr-o pătrundere spre drumul de coastă n-a figurat printre obiective

datorită incertitudinii că americanii vor putea efectua o pătrundere de 260 km până la mare și dorinței de a nu-i expune riscului unei noi contralovituri germane asemeni celei suferite în februarie. Patton a perceput aceasta ca o jignire. Corpul 2 pe care-l comanda cuprindea acum patru divizii cu un efectiv de 88.000 soldați, ceea ce reprezenta de patru ori mai mult decât contingentul forțelor Axei cu care se înfruntau. Mai mult chiar, se estima că în zona-obiectiv nu se aflau decât 800 de soldați germani și 7.850 italieni, care proveneau din Divizia Centauro, aflată lângă Gafsa.

Atacul american a debutat promițător. La 17 martie, Divizia 1 infanterie, condusă de Allen, a ocupat Gafsa fără luptă. Italienii

s-au retras aproape 32 km, într-un defileu situat la est de El Guettar, la bifurcația rutieră ce ducea spre orașele de coastă Gabes și Mahares. La 20 martie. Diviza 1 blindată, comandată de Ward, a pornit din zona Kasserine spre flancul celei de-a treia rute ce ducea de la Gafsa spre coastă. A doua zi dimineată a ocupat Station de Sened și a continuat înaintarea spre est, prin Maknassy, către trecătoarea aflată mai departe.

În aceeași zi, Alexander i-a dat frâu liber lui Patton, spunându-i să pregătească un puternic atac cu blindate pentru a tăia drumul de coastă, acțiune menită să sprijine ofensiva lui Montgomery împotriva aliniamntului Mareth, ofensivă care tocmai fusese lansată. Acțiunea n-a reușit din cauza

apărării îndârjite a trecătorii și a înălțimilor din jur, de către micul detașament german sub COTtlătidă colonelului Rudolf Laug. Atacurile succesive, lansate la 23 martie pentru a captura Cota 322, au eșuat, deși apărarea număra doar aproximativ 80 de soldați, fosta gardă personală a lui Rommel.

Atacul, reluat a doua zi cu trei batalioane de infanterie susținute de patru batalioane de artilerie și două companii de tancuri, a fost respins de adversarul mult inferior numeric doar (a cărui forță crescuse la 350 de oameni). O nouă tentativă a avut loc la 25 martie, condusă personal de Ward, somat telefonic de Patton, care i-a cerut insistent să obțină victoria. Acțiunea n-a reușit nici de data aceasta și a trebuit abandonată deoarece

inamicul primise întăriri. Patton era de părere că divizia „lâncezca”. Și l-a schimbat pe Ward din funcția de comandant, fără să țină seama de avantajul de a fi în apărare, chiar și în fața unor trupe superioare numeric, mai ales când acestea sunt extrem de bine pregătite, comparativ cu niște atacanți lipsiți de experiență.

De altfel, aceste avantaje fuseseră puse în evidență în sectorul El Guettar de trupe relativ neexperimentate, dar deosebit de bine pregătite - Divizia 1 infanterie SUA. Acolo, la 21 martie, trupele lui Allen năvăliseră peste pozițiile italienilor, reușind să continue înaintarea și a doua zi. La 23 martie au fost lovite însă de un contraatac german efectuat de Divizia 10 tancuri, descompletată, principala rezervă a

Grupului de armate Afrika, deplasată în mare grabă dinspre coastă. (Forțele germane erau compuse din două batalioane de tancuri, două batalioane de infanterie, un batalion de motocicete și un batalion de artilerie.) După ce au distrus pozițiile înaintate ale americanilor, germanii au fost stăviliți de un câmp de mine și ulterior loviți puternic de artileria lui Allen și de distrugătoarele de tancuri. Această acțiune a tăiat elanul atacului. Reluat în aceeași seară, el nu s-a mai bucurat de succes, după cum menționa cu entuziasm un raport al infanteriei americane: „Artileria noastră i-a făcut praf cu *proiectile*, *Cădeau Ca* /17Utele”.

Pierderile suferite de germani n-au fost atât de mari cum le descria pitoresc

raportul amintit, totuși au pierdut aproximativ 40 de tancuri scoase din luptă de focul artileriei sau de mine.

Prin atragerea principalei rezerve de *blindate a //*?

această confruntare perdantă, atacul limitat al americanilor obținuse o compensare pentru eșecul înregistrat la Maknassy. Șansele de reușită ale lui Montgomery crescuseră deoarece a fost redusă și mai mult forța tancurilor germane. Victoria finală a Aliaților s-a datorat în primul rând celor trei contralovituri nereușite ale inamicului, care au urmat după atacul reușit de la mijlocul lui februarie la Faid. Și mai puțin propriilor acțiuni. Posibilitatea de a dobândi supremația s-a conturat abia după ce

inamicul și-a epuizat forța de luptă prin riposte eșuate. Dacă nu și-ar fi secătuit forțele, germanii ar mai fi avut poate posibilitatea de a mai prelungi lupta.

Atacul lui Montgomery asupra aliniamentului de la Mareth a fost lansat în noaptea de 20 martie. În acest scop, el concentrase atât Corpul 10, cât și Corpul 30, cu aproximativ 160.000 oameni, 610 tancuri și 1.410 tunuri. Deși teoretic armata lui Messe cuprindea 9 divizii, față de 6 câte avea Montgomery, în realitate forțele germane numărau mai puțin de 80.000 de oameni, 150 tancuri (inclusiv cele aparținând Diviziei 10 tancuri, de lângă Gafsa) și 680 tunuri. Atacanții dispuneau, așadar, de o superioritate de peste 2 la 1 în ce privește trupele, tunurile și avioanele și

de 4 la 1 în materie de tancuri.

Aliniamentul Mareth se întindea pe o lungime de 35 km, de la mare până la înălțimile Matmata, iar dincolo de ele se afla un flanc deschis spre deșert. Având în vedere situația, ar fi fost mai înțelept ca forțele Axei, relativ reduse, să organizeze doar o apărare de tergiversare pe aliniamentul Mareth, cu forțe mobile, și să-și consolideze pozițiile la Wadi Akarit, la nord de Gabes – o trecătoare îngustă cu o lățime de numai 22 km între mare și mlaștinile sărate de la Chott el Jerid. Aceasta era soluția pentru care pledase Rommel încă de la retragerea din Alamein, în noiembrie. La întrevvedere din 10 martie, a reușit să îl convingă și pe Hitler. Führerul i-a ordonat lui Kesselring să deplaseze

diviziile italiene nemobile de pe aliniamentul Mareth, înapoi la Wadi Akarit, pentru a organiza rezistența. Conducătorii italieni n-au vrut să abandoneze aliniamentul Mareth, iar Kesselring, care împărtășea același punct de vedere, l-a determinat pe Hitler să anuleze ordinul.

Planul inițial al lui Montgomery, denumit „Galopul Boxerilor” prevedea o lovitură principală frontală, efectuată de cele trei divizii de infanterie aparținând Corpului 30 condus de Oliver Leese. Scopul acestui atac principal era străpungerea liniilor de apărare de lângă mare și deschiderea unui culoar prin care forțele blindate ale Corpului 10, sub comanda lui Brian Horrocks, să poată exploata succesul atacului. Concomitent, corpul din Noua

Zeelandă, format provizoriu, sub comanda lui Bernard Freyberg, urma să efectueze un amplu marș de învăluire spre El Hamma (la 40 km în interior, pornind de la Gabes), pentru a amenința spatele inamicului și a-i imobiliza rezervele.

Atacul frontal a fost, însă, un eșec. Lansat pe un sector îngust, în apropierea coastei, de către o brigadă de infanterie și un regiment constând din 50 de tancuri, a reușit doar să „ciupească” poziția inamicului, acoperită de linia Wadi Zigzaou, cu o lățime de 60 m și adâncime de 6 m, după care urma un șanț antitanc. Terenul moale și minele plasate în zonă au împiedicat înaintarea tancurilor și a tunurilor de sprijin, iar infanteria ajunsă pe

pozițiile inamice de dincolo de vale a devenit o țintă sigură pentru tirul de anfiladă. Reluarea atacului în seara următoare, cu forțe sporite, a dus la extinderea parțială a capului de pod, mulți dintre italieni profitând de ocazie pentru a se preda în momentul în care englezii au atacat. Din cauza terenului mlăștinos pe care trebuiau să îl traverseze, tunurile antitanc nu au ajuns la timp, așa încât după-amiaza, infanteria de avangardă, lipsită de un sprijin adecvat, a fost înfrântă de un contraatac german. La adăpostul întinericului, englezii s-au retras în spate, peste vale. Până în seara zilei de 22 martie, englezii nu reușiseră să spargă o breșă adecvată. Mai mult chiar, au fost nevoiți să își abandoneze întăririle făcute pe pozițiile

cucerite în adâncimea liniilor de apărare inamice.

Mișcarea de învăluire debutase însă bine, dar ulterior a fost stopată. După un lung marș de apropiere, pornit din zona din spate a Armatei a 8-a peste o fâșie de deșert extrem de accidentată, Corpul din Noua Zeelandă sosise cu cei 27.000 oameni și 200 tancuri în apropiere de defileul numit „Plum”⁴ – la 48 km vest de Gabes și 24 km sud-vest de El Hamma – în scara de 20 martie când a început atacul de pe coastă. După ce a reușit să curețe căile de acces, Corpul din Noua Zeelandă s-a confruntat în defileu cu o rezistență prelungită; apărătorii italieni au primit succesiv întăriri din rezervele Diviziei 21 tancuri, iar ulterior

4 în engl. „prună” (nota trad.).

patru batalioane aparținând Diviziei Ușoare 164 Afrika, adusă înapoi din zona aflată în dreapta aliniamentului Mareth.

În primele ore ale zilei de 23 martie, constatând că nu exista nicio șansă de a înviora atacul de pe coastă, Montgomery și-a modificat planul și și-a concentrat toate resursele pe flancul dinspre uscat. El spera că un atac reluat cu o forță mai mare în acea zonă îi va permite să înainteze până la El Hamma. În consecință, i-a ordonat lui Horrocks ca, împreună cu Cartierul general al Corpului 10 și cu Divizia 1 blindată, comandată de generalul de divizie Raymond Briggs (160 tancuri) să înceapă, încă în acea seară, deplasarea în interiorul uscatului, prin deșert, pentru a întări trupele din Noua Zeelandă. În același timp,

Diviza 4 indiană (general de brigadă Francis Toker) trebuia să se deplaseze lateral din Medenine și să curețe Trecătoarea Hallouf. Utilizarea acestui defileu scurta cu peste 160 km drumul pentru aprovizionarea masei de manevră care înainta spre flancul dinspre deșert. După ce curăța defileul, Toker trebuia să forțeze înaintarea spre nord de-a lungul creștelor dealurilor Matmota, dincolo de flancul imediat al aliniamentului Mareth, să creeze o amenințare suplimentară la adresa flancului inamicului și să deschidă o direcție alternativă de atac, dacă manevra mai largă prin culoarul „Plum” ar fi fost blocată.

Noul plan reprezenta un exemplu de gândire tactică și de capacitate de adaptare. El pune în evidență flexibilitatea lui

Montgomery în alegerea punctelor de atac și capacitatea de a crea noi amenințări atunci când era oprit în acțiuni, cu rezultate mai bune chiar decât la Alamein. Ulterior, așa cum obișnuia, a încercat să minimalizeze meritul ce i se cuvenea pentru această flexibilitate, de parcă totul ar fi decurs „conform planului” de la bun început. În multe privințe, Mareth a fost cea mai bună performanță a lui Montgomery, în ciuda neajunsurilor din planul său inițial – încercarea de a forța o străpungere pe un sector îngust și mlăștinos în apropierea coastei și dezvăluirea potențialităților manevrei în deșert, fără a-i asigura suficientă forță pentru o reușită rapidă.

Această dezvăluire prematură a devenit principalul handicap al noului plan de atac

„Supercharge II”, nume sugerat de planul acțiunilor de la Alamein, încununată până la urmă de succes. La 20 martie, alertat de sosirea trupelor din Noua Zeelandă lângă „Pitim”, comandantul Axei a înțeles că noile mișcări ale inamicului, reperate în seara zilei de 23 martie și din nou în 24 de către observatori plasați pe înălțimi, prevesteau o schimbare a planului lui Montgomery și mutarea centrului de greutate pe flancul dinspre deșert, în Consecință, cu două zile înainte ca întăririle britanice să ajungă în zonă – adică exact la timp pentru a lansa atacul în după-amiaza zilei de 26 martie, Divizia 15 tancuri a fost adusă înapoi lângă El Hamma, pentru a sprijini Divizia 21 tancuri și Divizia ușoară 164.

Șansele de reușită ale planului

„Supercharge II” s-au redus odată cu spulberarea efectului surpriză, însă acest dezavantaj a fost compensat prin combinarea a alți patru factori. Cel mai important a constatat în hotărârea lui Arnim, din 24 martie, de a retrage armata lui Messe pe pozițiile de la Wadi Akarit, pentru a evita riscul de a fi prins în cursă; el nesocotise astfel dorința lui Messe de *till* renunța la aliniamentul Mareth. Apărătorilor culoarului dintre dealuri li se cerea să opună rezistență doar atâta timp cât era necesar diviziilor nemobile să părăsească aliniamentul Mareth. Al doilea factor a fost măturarea căii de asalt printr-un „baraj” aerian – o serie de atacuri succesive la joasă altitudine, cu bombe și lovituri de tun – realizat de 16 escadrile de

avioane de asalt care au acționat la intervale de câte cincisprezece minute, câte două escadrile simultan. Această adaptare a metodei „blitz” germane la o acțiune de contracarare a defensivei a fost organizată de Air IA ce-Marș hal Harry Broadhurst, comandant al Forțelor aeriene din deșert, și s-a dovedit eficientă, în ciuda faptului că ofițerii din eșaloanele superioare ale RAF au considerat-o o încălcare a doctrinei unanim împărtășite de statul major al forțelor aeriene. Al treilea factor l-a reprezentat decizia îndrăzneată de a continua înaintarea cu blindate pe timpul nopții – modalitate realizată adesea cu succes de germani, dar pe care englezii nu prea aveau chef să o pună în practică. Al patrulea factor a constatat într-o întâmplare norocoasă –

izbucnirea unei furtuni de nisip care a mascat blindatele britanice în prima fază a înaintării prin culoarul dintre înălțimi, înțesat pe ambele flancuri cu tunuri antitanc inamice.

Atacul a fost lansat la ora 16, în 26 martie, cu soarele care asfințea în spate, pentru a-i orbi pe apărători. Brigada 8 blindată și infanteria din Noua Zeelandă s-au aflat în frunte. Apoi, Divizia 1 blindată, comandată de Raymond Briggs, a trecut prin mijlocul avangărzii pe la ora 18, a pătruns pe o porțiune de 8 km **profitând** de praf și de amurg, s-a oprit la 19,30 când s-a lăsat întunericul și a reluat înaintarea „într-o falangă solidă” exact înainte de miezul nopții, când a răsărit luna. La revărsatul zorilor, în ziua de 27 martie după ce

străbătuse cu bine trecătoarea, ajunsese lângă El Hamma.

Dar aici englezii au fost opriți timp de două zile de paravanul antitanc și de un contraatac lansat împotriva flancului lor de aproximativ 30 de tancuri aparținând Diviziei 15 tancuri. Timpul a fost suficient de lung pentru a permite majorității apărătorilor de pe aliniamentul Mareth să scape și să se retragă pe pozițiile de la Wadi Akarit. Aproximativ 5.000 de italieni căzuseră prizonieri, majoritatea în faza anterioară a luptei. În luptele de lângă El Hamma, au fost capturați 1.000 de germani care s-au sacrificat acoperind coridorul de retragere de-a lungul coastei pentru ca marea masă a forțelor Axei să se poată retrage în siguranță și cu echipamentul

aproape intact. Printr-o mutare rapidă a direcției de atac s-ar fi putut ajunge la coastă, tăind retragerea germanilor, însă nu s-a profitat de această ocazie. Abia după o săptămână și ceva de întrerupere, Montgomery a fost gata să abordeze noile poziții ale dușmanului.

Între timp, Patton și-a reluat atacul spre coastă și spre flancul din spate al inamicului, primind ca întăriri Divizia 9 infanterie SUA și Divizia 34 infanterie SUA. Atacul principal urma să se declanșeze de la El Guettar spre Gabes. Diviziile 1 și 9 infanterie aveau misiunea de a deschide calea pentru Divizia 1 blindată; Divizia 34 infanterie urma să ocupe trecătoarea Fondouk, aflată la 160 km nord și să deschidă astfel un nou drum spre câmpia de

coastă. Dar atacul de la Fondouk, lansat la 27 martie, a fost repede stăvilit de o apărare destul de dezlânată și a fost a doua zi abandonat. Divizia 34 s-a retras cu circa 6 km spre vest pentru a ieși din linia de bătaie și a se reorganiza, retragere care i-a tăcut pe adversari să creadă că: „Americanii se dau bătuți imediat ce sunt atacați”, cum se specifica într-un raport.

Atacul principal, dinspre El Guettar, a fost lansat la 28 martie dar, după lupte înrâncenate, prin care au câștigat puțin teren, a fost stopat. Montgomery reușise să străpungă liniile de la El Hamraa și să ajungă la Gabes, așa că Alexander i-a ordonat lui Patton să-și lanseze coloana de blindate spre coastă, fără să mai aștepte ca infanteria să îi curețe calea. Tentativa a fost

descurajată de acțiunea bine încheată a tunurilor antitanc; după trei zile de eforturi ineficiente s-a apelat din nou la infanterie pentru a curăța calea, dar fără rezultat, în ciuda insistențelor lui Patton. Pericolul unei străpungeri din spate i-a determinat pe germani să disloce Divizia 21 tancuri în *acest* sector, pentru a sprijini Divizia 10. Această subțiere suplimentară a slabelor rezerve de blindate ale inamicului i-a produs un mare avantaj lui Montgomery în iminentul asalt frontal asupra pozițiilor de la Wadi Akarit unde urma să folosească 570 tancuri și 1.470 tunuri.

Asaltul a fost puternic, deoarece fâșia netedă de coastă măsoară doar șase kilometri și este acoperită de valea adâncă

Wadi Akarit, iar în punctul unde acest Wadi⁵ devine mai puțin adânc și îngust se înalță un lanț de coline joase și abrupte până spre marginea centurii de mlaștini sărate. Decizia de a părăsi aliniamentul Mareth fusese luată de Axă prea târziu și nu a rămas timp pentru a fortifica pozițiile și a le extinde în adâncime. Dar mai grav pentru apărători era faptul că rămăseseră aproape fără muniții – proviziile limitate de care dispuneau fiind epuizate în acțiunea de rezistență organizată prematur și mult prea în față.

Prima intenție a lui Montgomery, ca și la Mareth, a fost de a străpunge pozițiile inamicului pe un sector îngust în apropierea coastei, prin care blindatele să poată

⁵ „Wadi“, vale seacă sau uscată (în deșerturile din Arabia și din Africa de Nord) - nota trad.

exploata pătrunderea. Breșa trebuia realizată de Divizia 51 (Highland), în timp ce Divizia 4 indiană, comandată de Toker, urma să ocupe capătul estic al barierei de înălțimi pentru a acoperi flancul celei dintâi. Toker a insistat însă ca frontul de atac să fie lărgit și extins spre vest pentru a ocupa înălțimile din centru deoarece așa cum se spune „rândul doi de culmi este periculos”. El aprecia că trupele sale erau suficient de bine pregătite pentru luptele pe înălțimi și pe timp de noapte, și că vor face față unui obstacol atât de dificil. Montgomery a acceptat propunerea și a extins frontul atacului, folosind în atac cele trei divizii de infanterie ale Corpului 30. În plus, n-a mai așteptat încă o săptămână pentru a beneficia de lumina lunii, și s-a hotărât să

atace noaptea, apreciind că avantajul prezentat de întuneric compensa riscul apariției unei stări de confuzie.

La lăsarea serii, pe 5 aprilie, Divizia 5 indiană a început înaintarea și, la 6 aprilie, mult înainte de revărsatul zorilor a pătruns adânc, capturând circa 4.000 prizonieri, majoritatea italieni. La 4.30 duminică, Diviziile 50 și 51 au lansat un atac susținut de aproape 400 de tunuri. Divizia 50 a fost oprită pe aliniamentul șanțului antitanc, însă Divizia 51 a izbutit o breșă în liniile de apărare ale inamicului, ceva mai îngustă decât culoarul realizat de Divizia 4 indiană. Această pătrundere pe două direcții le-a oferit forțelor blindate ale Corpului 10, de sub comanda lui Horrocks, plasate imediat în spatele frontului, posibilitatea de a

înainta rapid.

La 8.25 dimineața, Horrocks s-a deplasat la cartierul general al lui Taker. O notă oficială menționa: „Comandantul Diviziei 4 indiene i-a comunicat comandantului Corpului 10 că am înfrânt rezistența inamicului și că avem cale liberă pentru o acțiune ofensivă imediată care putea duce la încheierea campaniei din nordul Africii. Acum era momentul de a riposta energic, fără a cruța oamenii sau mașinile. Comandantul Corpului 10 a discutat la telefon cu comandantul Armatei, cerându-i permisiunea de a angaja în luptă Corpul 10 pentru a menține avântul atacului”.

Din păcate, demararea acțiunii a suferit o amânare, ca și valorificarea rezultatelor

obținute deja. Raportul oficial al lui Alexander menționa că „La ora 12.00 generalul Montgomery a introdus în luptă Corpul 10”. Între timp, însă. Divizia ușoară 90 germană contraatacase și alungase Divizia 51 britanică de pe o porțiune a terenului cucerit, închizând parțial breșa creată. Într-un târziu, după-amiaza, când elementele blindate de avangardă ale Corpului 10 au început să forțeze pătrunderea prin breșă, efectivele britanice au fost stăvilite de contraatacul Diviziei 15 tancuri, singura rezervă de care dispunea inamicul. În acea zi nu s-a mai întreprins nimic pentru a folosi forța Corpului 10 în vederea valorificării breșei realizate de Divizia 4 indiană.

Chibzuit ca de obicei, Montgomery

plănuise să realizeze străpungerea a doua zi dimineată, printr-un atac combinat aerian și de artilerie, destinat să susțină acțiunea de înaintare prin breșă. Când s-a luminat de ziuă, englezii au constatat că *inamicul se* evaporase; lovitura sa nimicitoare s-a transformat într-o nouă acțiune de urmărire a inamicului scăpat printre degete.

Montgomery pierduse șansa de a repurta o victorie decisivă, adversarii săi rataseră ocazia de a astupa breșa și de a-și menține pozițiile pe aliniamentul Wadi Akarit, întrucât două dintre cele trei divizii de tancuri, Divizia 10 și Divizia 21, fuseseră retrase, rând pe rând, pentru a stăvili pericolul lansat de americani în spatele lor. În seara precedentă, Messe îi spusese lui Arnim că nu mai poate rezista încă o zi la

Wadi Akarit în absența forțelor blindate deja dislocate și obținuse acordul acestuia de a se retrage pe pozițiile de la Enfidaville, la 240 km spre nord, unde câmpia de coastă era îngustă și apărată de o barieră de coline.

Trupele Axei au început să se retragă curând după lăsarea serii, pe 6 aprilie. Ele au ajuns cu bine pe pozițiile de la Enfidaville la 11 aprilie, deși majoritatea ostașilor au parcurs distanța pe jos. Trupele de avangardă ale Armatei a 8-a, înaintând pe un front format din două corpuri, au ajuns acolo abia după două zile, deși erau complet motorizate și infinit superioare slabei ariergărzi germane, care din când în când îi înfrunta pe urmăritori, oprindu-le înaintarea.

Încercând să intercepteze retragerea inamicului, Alexander a lansat Corpul 9 (Armata 1) într-un atac menit să captureze Trecătoarea Fondouk și să lovească apoi la 80 km spre est, prin Kairouan, spre orașul de coastă Sousse, la circa 30 km sud de Enfidaville. Acestui corp nou, aflat sub comanda lui John Crocker, i s-au repartizat Divizia 6 blindată britanică, o brigadă de infanterie a Diviziei 4 & și Divizia 34 infanterie SUA, care dispunea de 250 de tancuri. Infanteria trebuia să captureze înălțimile dominante aflate de o parte și de cealaltă a Trecătorii Fondouk, curățând drumul în vederea atacului cu blindate. Atacul, organizat în pripă, urma să înceapă în noaptea de 7 spre 8 aprilie. Trupele Diviziei 34 s-au pus în mișcare cu o

întârziere de aproape trei ore și au pierdut șansa de a trece neobservate pe întuneric. Curând, ele au fost oprite de focul inamicului. Germanilor îi s-a oferit astfel posibilitatea de a-și *deplasa focul* spre nord, pentru a stăvili și Brigada 46, care izbutise să facă progrese în efortul de a cuceri terenul înalt din nordul defileului. Crocker a decis să își arunce în luptă blindatele pentru a forța trecerea, fără a mai aștepta ca infanteria să curețe drumul, întrucât de realizarea acestui scop depindea pătrunderea rapidă pe câmpia de coasta.

Atacul a fost lansat a doua zi, 9 aprilie, de către Divizia 6 blindată, sub comanda generalului de divizie Keightley. Au fost pierdute 34 de tancuri (și numai 67 de oameni) destul de puțin dacă se ține seama

de dificultățile înaintării prin câmpurile de mine și sub tirul celor 15 tunuri antitanc care apărau defileul îngust. Blindatele au reușit să treacă abia după-amiaza, ceea ce l-a determinat pe Crocker să suspende înaintarea până a doua zi dimineața. Unitățile au fost rechemate pe timpul nopții în bivuacul adăpostit aflat la gura defileului. Această decizie extrem de prudentă contrasta cu acțiunea îndrăzneță dinainte. Era necesar, însă, să se croiască o cale de trecere prin terenul minat pentru înaintarea vehiculelor de transport, iar rapoartele menționau că blindatele germane retrăgându-se dinspre sud, sub comanda lui Bayerlein, se apropiau de Kairouan. Divizia 6 blindată și-a reluat înaintarea spre est în zorii zilei de 10 aprilie, dar când au ajuns la

Kairouan coloanele inamicului, aflate în retragere, depășiseră deja acest nod rutier. Micul detașament german (format din două batalioane de infanterie și o companie antitanc), care apăra sectorul Fondouk, dispăruse și el, nu înainte de a îndeplini ordinul lui Bayerlein – oprirea înaintării Corpului 9 până în dimineața zilei de 10 aprilie, pentru a acoperi retragerea armatei lui Messe de-a lungul coridorului de coastă. Faptul de a ieși cu bine dintr-o situație atât de dificilă, în care forțe mult superioare îl amenințau din față și din spate, a însemnat pentru detașament o remarcabilă faptă de vitejie.

Cele două armate ale Axei făcuseră acum joncțiunea pentru apărarea arcului de 160 km, de la coasta de nord până la

Enfidaville. Prin această manevră situația lor se îmbunătățise temporar, dar pierderile suferite, îndeosebi în ce privește echipamentul, făceau ca aliniamentul, fie el chiar scurtat, să le depășească posibilitățile. *În plus, terenul câștigat lângă Medjez el Bab și spre nord, prin contralovitura lui Arnim din februarie, fusese în cea mai mare parte recâștigat de englezi prin atacuri realizate de Corpul 5 al generalului de corp de armată Allfrey, la sfârșitul lui martie și începutul lui aprilie. Astfel, Aliații erau acum bine plasați pentru a lansa noi atacuri spre est, împotriva orașelor Tunis și Bizerta.*

Considerente politice și psihologice au influențat puternic alegerea zonei în care urma să aibă loc lansarea loviturii nimicitoare menite să pună capăt campaniei

militare. Într-o scrisoare adresată lui Alexander, la 23 martie, precum și în altele ulterioare, Eisenhower insista ca lovitura principală să fie efectuată în nord, în sectorul Armatei 1, și efectivele corpului de armată condus de Patton să participe la atacul decisiv pentru a ridica moralul americanilor. La alcătuirea planurilor de luptă, Alexander a acceptat această sugestie și în 10 aprilie i-a dat instrucții lui Anderson să fie gata pentru a declanșa atacul în jurul datei de 22 aprilie. El a cedat, de asemenea, în fața lui Patton, care nu accepta să treacă din nou sub comanda Armatei 1, și a hotărât ca, până la urmă, Corpul 2 SUA să acționeze separat, sub directă sa îndrumare. În același timp, a respins cererea lui Montgomery ca Divizia 6 blindată, care

tocmai făcuse joncțiunea cu Armata a 8-a, să fie alipită acesteia. El i-a comunicat lui Montgomery că rolul Armatei a 8-a va deveni secundar și că trebuia să renunțe la una din cele două divizii blindate pe care le avea, pentru întărirea Armatei 1.

În această împrejurare, interesele politice și strategice au coincis. Sectorul nordic oferea mai multă libertate de acțiune forței superioare a Aliaților datorită direcțiilor de atac mai largi, precum și a liniei de aprovizionare mai scurte; direcția din sud prin Enfidaville părea mai puțin adecvată unei acțiuni eficiente, stânjenind desfășurarea forțelor blindate.

Trupele Corpului 2 SUA au fost aduse din sectorul sudic al Tunisiei în sectorul nordic, conform unui grafic care prevedea

deplasarea zilnică a circa 2.400 vehicule, acțiune complexă proiectată de statul major (Omar Bradley a preluat comanda acestui corp de armată de la Patton, care a revenit la planificarea acțiunilor americane pentru invazia din Sicilia). Și Corpul 9 britanic a fost mutat spre nord, printr-o deplasare mai scurtă; el s-a inserat pe centru-dreapta între Corpul 5 britanic și Corpul 19 francez – care se învecinau acum cu Armata a 8-a, pe aripa dreaptă a Aliaților.

Conform „planului finar, elaborat de Alexander în 16 aprilie, ofensiva consta într-o lovitură convergentă din patru direcții de atac. Armata a 8-a cu Corpul 10 al lui Horrock trebuiau să atace în noaptea de 19 aprilie prin Enfidaville spre nord. Către Hammamet și Tunis, pentru a tăia calea de

acces pe limba de pământ a peninsulei Cap Bon și a împiedica restul forțelor Axei să se retragă acolo în vederea unei rezistențe prelungite. Această acțiune presupunea înaintarea pe cel puțin 80 km printr-o zonă îngustă, extrem de dificilă. Corpul 19 francez, care urma imediat, trebuia să mențină o presiune corespunzătoare și să valorifice orice ocazie creată prin înaintarea vecinilor de front. Corpul 9 britanic (o divizie de infanterie și două divizii blindate), urma să atace în zorii zilei de 22 aprilie între Pont-du-Fahs și Goubcilat, cu scopul de a deschide calea blindatelor. Pe partea stângă, Corpul 5 britanic, cu trei divizii de infanterie și o brigadă de tancuri, urma să realizeze efortul principal - să atace, în aceeași zi, lângă Medjez el Bab, în sectorul

de 25 km apărat de două regimente ale Diviziei 334 germane. Corpul 2 SUA trebuia să atace în sectorul nordic o zi mai târziu; această fâșie de 65 km era apărată de trei regimente aparținând Diviziei Manteuffel și de un regiment al Diviziei 334 (8.000 de oameni, în comparație cu un efectiv de 95.000 cât avea Corpul 2 SUA).

Șansele acestei ofensive generale, lansată simultan în toate sectoarele, păreau foarte mari. Aliații dispuneau acum de 20 de divizii cu o putere combatantă de peste 300.000 oameni și 1.400 tancuri. Forța celor nouă divizii germane, care formau coloana vertebrală a apărării de-a lungul arcului de 160 km, corect evaluată de serviciul de spionaj al Aliaților, se cifra la 60.000 oameni și mai puțin de 100 de *tancuri* (un raport

german menționează că numărul tancurilor apte de acțiune era de numai 45). Un atac de *hărțuire* lansat de Arnim la sud de Medjez el Bab în noaptea de 20 aprilie a reușit să pătrundă 8 km la adăpostul întunericului, dar a fost respins când s-a luminat de ziuă – și nu a reușit să dezorganizeze pregătirea și lansarea atacului britanic din acest sector.

Din păcate, ofensiva generală a Aliaților, deși lansată la timp, nu s-a desfășurat conform planului. În apărare, germanii au dat dovadă de multă înverșunare și au utilizat cu iscusință terenul accidentat pentru a bloca forțele adverse superioare. În aceste condiții planul „final” al lui Alexander a dat greș și a trebuit refăcut.

Atacul Armatei a 8-a la Enfidaville, cu trei divizii de infanterie, a întâmpinat o rezistență dură pe dealurile ce mărginesc fâșia de coastă. El a fost stăvilit, și Aliații au suferit pierderi grele - rezultat ce a contrazis optimismul lui Montgomery și al lui Horrocks, care susțineau că inamicului i se putea „face vânt” de pe această fâșie îngustă de teren. Aici italienii s-au luptat la fel de bine ca nemții. Ceva mai departe de țărm, în interiorul uscatului, blindatele masate ale Corpului 9 britanic au izbutit să străpungă frontul inamicului înaintând 13 km în zona Kourzia, la nord-vest de Pont-du-Fahs, dar au fost oprite de intervenția singurei rezerve mobile substanțiale a lui Arnim, Divizia 10 tancuri. Aceasta dispunea de mai puțin de o zecime din puterea în

tancuri a forței atacante (care era de 360 tancuri apte de acțiune). Atacul principal, lansat de Corpul 5 britanic, a progresat lent în fața rezistenței tenace a celor două regimente germane de infanterie care apărau acest sector; după patru zile de lupte crâncene Aliații trecuseră de Medjez el Bab cu doar 10 - 11 km. Apoi, atacul a fost oprit, iar în unele puncte împins înapoi, prin intervenția unei brigăzi de tancuri, improvizată din majoritatea tancurilor rămase Grupului de armate Afrika. În sectorul nordic, Corpul 2 SUA n-a reușit prea mult în cele două zile de atac lansat într-un ținut foarte accidentat. La 25 aprilie a descoperit că inamicul se retrăsese spre o altă linie de apărare, la câțiva kilometri mai în spate. Într-un cuvânt, ofensiva eșuase

fără să realizeze măcar o breșă.

Efortul de respingere a atacurilor a epuizat forțele și puținele rezerve pe care trupele Axei le mai aveau. La 25 aprilie, cele două armate germane dispuneau de carburant doar pentru 25 km, iar munițiile le ajungeau pentru maximum trei zile de luptă. Aprovizionarea aproape inexistentă cu provizii, muniții și carburant, de care depindea posibilitatea de a contracara viitoarele atacuri a constituit factorul decisiv pentru deznodământul următoarei ofensive a Aliaților. Rezervele de alimente înregistrau de asemenea-o scădere alarmantă. Ulterior, Arnim a afirmat că „și fără ofensiva Aliaților tot ar fi trebuit să capituleze până cel târziu la 1 iunie întrucât nu mai aveam mâncare”!

La sfârșitul lui februarie, Rommel și Arnim precizaseră într-un raport că va fi nevoie de cel puțin 140.000 tone de provizii lunar pentru a întreține puterea combatantă a forțelor Axei, în cazul în care Comandamentul Suprem hotăra să se păstreze supremația în Tunisia. Conștiente de dificultățile de transport, autoritățile de la Roma au redus cifra la 120.000 tone, deși exista riscul ca până la o treime din acest total să fie pierdut în timpul traversării. Până la urmă, doar 29.000 tone au ajuns în posesia forțelor Axei, în luna martie, din care un sfert pe calea aerului.

Americanii, dacă e să ne referim la Aliați, au adus în acea lună circa 400.000 tone de provizii în porturile Africii de Nord. În aprilie, aprovizionarea Axei s-a redus la

23.000 tone, iar în prima săptămână a lui mai la infima cantitate de 2000 tone. Această situație se datora controlului instituit pe rutele de aprovizionare transmediteraneene de forțele aeriene și navale (îndeosebi britanice) ale Aliaților, sprijinite de informațiile serviciilor de spionaj asupra acțiunilor de transport maritim ale inamicului. Cifrele explică din plin brusca prăbușire a rezistenței forțelor Axei.

Noul „plan final” al lui Alexander a rezultat, indirect, din blocajul pe fâșia îngustă de la Enfidaville. La 21 aprilie, când eșecul atacului lansat de cele trei divizii devenise dureros de evident, Montgomery a fost nevoit să-l suspende din cauza pierderilor tot mai mari. Această

întrerupere *l-a ajutat* Arnim să-și deplaseze spre nord blindatele care îi mai rămăseseră în intenția de a împiedica atacul principal *britanic să străpungă* la est de Medjez el Bab, așa cum am relatat deja. Montgomery plănuia să reia ofensiva la aprilie, concentrându-se pe fâșia îngustă de coastă, fără să mai încerce să asigure pozițiile de pe terenul înalt din interiorul teritoriului. Deși acceptată de Horrocks, directiva a provocat obiecții puternice din partea comandanților diviziilor aflate pe pozițiile din față – Taker și Freyberg. A doua zi, 30 aprilie. Alexander a sosit la fața locului pentru a discuta situația cu Montgomery și a ordonat ca, în vederea unei noi lovituri puternice în sectorul Medjez el Bab, cele două divizii disponibile ale Armatei a 8-a,

care erau totodată și cele mai bune, să fie repartizate Armatei 1. (Tuker propusese acest lucru înaintea atacului eșuat la Enfidaville.) Dacă măsura aceasta ar fi fost adoptată mai devreme (atacul de la Enfidaville nu izbutise să realizeze nici măcar obiectivul limitat de a țintui acolo forțele Axei și de a împiedica întărirea forțelor inamicului în sectorul central) rezultatul poate că ar fi fost altul.

O dată luată hotărârea, mutarea celor două divizii a fost pusă rapid în practică. Divizia 4 indiană și Divizia 7 blindată au pornit în lungă lor deplasare spre nord-vest în aceeași zi, înainte de lăsarea întinericului. Pentru Divizia 7 blindată, amplasată mult în spate, ca forță de rezervă, această deplasare a însemnat un

traseu ocolit, de aproape 485 kilometri, pe niște drumuri anevoioase. Ruta a fostă parcursă în câteva zile, tancurile fiind deplasate pe transportoare. Cele două divizii au fost transferate la Corpul 9, căruia i s-a încredințat sarcina loviturii decisive. Corpul 9 s-a deplasat spre nord și și-a concentrat forțele în vederea atacului, în spatele sectorului apărat de Corpul 5. Horrocks a preluat comanda Corpului 9, Crocker fiind rănit în urma unui accident produs cu ocazia testării unui nou mortier, Ceea ce a însemnat un mare ghinion, date fiind perspectivele excepționale pentru cariera lui.

Corpul 2 SUA, comandat de Bradley, reluse atacul în sectorul nordic, în noaptea de 26 aprilie. După patru zile de lupte

crâncene, eforturile acestui corp de armată de a înainta prin regiunea deluroasă au fost zădărnicate de rezistența îndârjită a inamicului. La rândul lor, germanii au ieșit epuizați din aceste confruntări, fără muniții, astfel încât au fost nevoiți să se retragă pe un nou aliniament, incomod, la est de Mateur. Retragera a fost efectuată în timpul nopților de 1 și 2 mai în secret. Noul aliniament se afla la numai 25 km de portul Bizerta, ceea ce puna în primejdie liniile de apărare prin lipsa unei adâncimi suficiente – ca și în sectorul Medjez el Bab, în fața Tunisului. În aceste condiții, deficitul de provizii devenea fatal pentru apărători. Lipsa de adâncime a liniilor de apărare a determinat caracterul hotărât al noii ofensive pe care Aliații se pregăteau să o

lanseze la 6 mai. Ei și-au dat seama că o dată ce crusta era străpunsă, nu mai existau șanse de a rezista îndelung p rintr-o apărare elastică și prin manevre în retragere. Forțele Axei reușiseră să zădărnicească atacurile anterioare cu prețul epuizării puținelor rezerve de care dispuneau – muniții pentru o scurtă ripostă în fața tirului zdrobitor al atacanților și carburant doar pentru contraacțiuni extrem de limitate în spațiu. În plus, germanii nu mai beneficiau de acoperirea aeriană, întrucât terenurile de aterizare din Tunisia fuseseră pierdute, iar avioanele rămase se retrăseseră în Sicilia.

Atacul nu a fost o surpriză pentru comandanții germanilor, întrucât interceptaseră mesaje radio care indicau

transferarea unor mari forțe de la Armata a 8-a, la Armata 1. Faptul acesta nu i-a ajutat în acțiunile de ripostă, deoarece nu aveau mijloacele materiale necesare.

Conform noului plan al lui Alexander, „Vulcan”, străpungerea trebuia realizată printr-o singură lovitură, puternică: Corpul 9 urma să treacă prin Corpul 5 și să lovească pe un front foarte îngust – cu o lățime de aproximativ 3 km – în valea aflată la sud de râul Medjerda. Asaltul urma să fie executat de o falangă masivă alcătuită din Divizia 4 britanică și Divizia 4 indiană cu patru batalioane de sprijin constând din tancuri, urmate îndeaproape de diviziile blindate 6 și 7. Forța de blindate cuprindea peste 470 de tancuri. După ce diviziile de infanterie ar fi *pătruns în* liniile de apărare

pe o adâncime de aproximativ 5 km, cele două divizii de blindate urmau să treacă prin culoar și, dintr-un prim salt să ajungă în zona St. Cyprien, la 20 km de linia de pornire și la jumătatea distanței față de Tunis. Alexander a accentuat în instrucțiile sale că „obiectivul principal era capturarea Tunisului”, excluzând astfel orice tentativă de concentrare a forțelor și subliniind că nu trebuie să se facă pauze pentru „curățirea localităților unde inamicul continuă să opună rezistență”.

Ca o acțiune preliminară atacului efectuat de Corpul 9, i s-a ordonat Corpului 5 să captureze înălțimea de la Djebel Bou Aoukaz, în seara zilei de 5 mai. Misiunea a fost realizată după o serie de lupte crâncene, iar Corpul 5 a primit sarcina „de

a menține deschis culoarul” prin care ataca în forță Corpul 9. Misiunea nu a ridicat nicio problemă, deoarece inamicul nu mai avea cum să dezvolte un contraatac eficient.

Deschiderea culoarului putea fi mai dificilă, dacă atacul Corpului 9 s-ar fi produs ziua, așa cum se prevăzuse, ținându-se seama de lipsa de experiență a Armatei 1 în privința atacurilor nocturne.

La insistențele lui Tukcr planul a fost, însă, modificat, ora zero devenind ora trei dimineața, profitându-se din plin de o noapte fără lună. Tot la îndemnul său, barajul de artilerie a fost înlocuit prin concentrări de foc succesive, controlate de la centru, asupra tuturor punctelor forte ale inamicului (aprovizionarea cu muniție de artilerie a fost dublată, ajungându-se la

1.000 de proiectile per tun). În acest fel s-a aruncat câte un obuz la fiecare doi metri de front, liniile de apărare suportând un bombardament de cinci ori mai dur decât cel de la barajul de la Alameine, din toamna precedentă. Efectul paralizant al acestor focuri concentrate, lansate de cele patru sute de tunuri care sprijineau direct asaltul, a fost sporit prin teribilul atac aerian demarat în zori, care a însumat peste două sute de raiduri.

La 9.30 dimineața, Divizia 4 indiană reușise o breșă adâncă în frontul inamicului, cu prețul a ceva mai mult de o sută de vieți omenești, și raportase că în față nu se înregistra nicio mișcare care să indice pregătiri în vederea unei opoziții serioase. Cartierul general al corpului de armată a

fost informat că blindatele „puteau merge acum cât de repede și cât de departe poșteau”. Înainte de ora zece, trupele de avangardă ale Diviziei 7 blindate începuseră să se scurgă prin breșă. Pe aripa dreaptă, Divizia 4 britanică s-a pus în mișcare târziu și a înaintat lent, dar a fost ajutată de atacul lansat de vecinii aflați pe aripa stângă și, înainte de amiază a atins obiectivul propus. Atunci li s-a permis diviziilor blindate să iasă la atac. Ele s-au oprit spre seară pentru popasul de noapte, lângă Massicault, aflat la numai 10 km de linia de plecare la atac și la 5 km după liniile cucerite de infanterie, adică la doar un sfert din drumul până la Tunis. În rapoartele oficiale ale Diviziei 7 blindate, această prudență excesivă este explicată prin aceea că „s-a considerat mai

înțelept ca fiecare brigadă să fie menținută pe pozițiile sigure pe care le deținea, pentru a nu pierde controlul asupra lor și a complica inutil activitatea de re aprovizionare” – explicație care demonstrează fără echivoc incapacitatea de a înțelege cum se cuvine principiile elementare de valorificare a unui avantaj de luptă. Ca și la Wadi Akarit, Horrocks și comandanții diviziilor blindate au reacționat lent în fața ocaziei ivite și au continuat să acționeze într-un ritm caracteristic mai degrabă acțiunilor de infanterie și nu a celor oferite de mobilitatea blindatelor. Prudenta nu era nicidecum necesară în acest caz. Sectorul de 13 km aflat la sud de râul Medjerda, ținta atacului lansat pe un front de aproximativ 3 km, fusese apărat de

două batalioane de infanterie foarte slabe și de un batalion antitanc aparținând Diviziei 15 tancuri susținute de o forță eterogenă alcătuită din mai puțin de șaizeci de tancuri – aproape tot ce mai rămăsese din blindatele Axei. Acest scut fragil fusese pulverizat de extraordinara concentrare de obuze și bombe care a susținut asaltul. În afară de asta, lipsa de carburant nu-i permisesse lui Arnim să deplaseze spre nord restul efectivelor neblindate din diviziile de tancuri 10 și 21, așa cum intenționase. În privința imobilizării germanilor, efectul lipsei de carburant a fost mai eficient pentru paralizarea germanilor decât planul de inducere în eroare conceput de englezi, prin care se lăsa impresia că atacul va porni din sectorul *Kourzia*.

Diviziile 6 și 7 blindate și-au reluat înaintarea în zorii *zilei de 7 mai*, dar la fel de prudent și au fost ținute la St. Cyprien, până după-amiază, de o mână de germani, cu zece tancuri și câteva tunuri. Ordinul de a intra în Tunis a fost dat abia la 3.15 după-amiaza.

Carele blindate ale Regimentului 11 husari au pătruns în oraș după o jumătate de oră îndeplinindu-și astfel cu succes rolul de trupe de avangardă, pe care efectivele acestui regiment îl jucaseră încă de la demararea campaniei din Africa de Nord, cu aproape trei ani în urmă. Regimentul de gardă regală din Derbyshire (regimentul de care blindate al Diviziei 6 blindate) a intrat aproape simultan. Aceste trupe au fost urmate de tancuri și infanterie motorizată,

care au desăvârșit ocuparea orașului. În timpul acestei operații, trupele au fost stingherite de entuziasmul isteric al populației, care le-a bombardat cu flori, și mai puțin de rezistența sporadică a grupurilor de germani răzleți și dezorganizați. În acea seară, s-au predat numeroși soldați germani, ca de altfel și a doua zi dimineață. O bună parte dintre germani au încercat totuși să fugă din oraș spre nord sau spre sud. Efectivele rămase din formațiile de luptă s-au retras în aceleași direcții divergente, după ce au fost dispersate datorită loviturii din Tunis.

Între timp, Corpul 2 SUA își reluase atacul în sectorul nordic, simultan cu atacul britanic. La 6 mai, progresul a fost lent, din cauza rezistenței încă dure, însă a doua zi

după-amiază elementele de recunoaștere ale Diviziei 9 infanterie au găsit calea liberă și au intrat în Bizerta în jurul orei 16,15. Inamicul evacuasese deja orașul și se retrăsese spre sud-est. Intrarea oficială în oraș i-a fost rezervată Corpului francez Franc d'Afrique, care a sosit pe 8 Mai. Divizia 1 blindată, înaintând dinspre Mateur, fusese oprită de mai multe ori în primele două zile. La fel se întâmplase și cu diviziile 1 și 34 infanterie, ceva mai la sud. La 8 mai, însă, Divizia 1 blindată a asistat la prăbușirea liniilor de apărare, și a înaintat cu ușurință, întrucât rezervele de muniții și de combustibil ale inamicului scăzuseră amenințător, iar Divizia 7 blindată britanică pornise deja spre nord, din Tunis, de-a lungul coastei, în spatele germanilor.

Încolțiți de vârfurile de lance britanice și americane și fără mijloacele necesare pentru a mai rezista sau a se retrage, germanii au capitulat în masă. Până la venirea serii, escadronul de avangardă al Regimentului 11 husari luase deja 10.000 de prizonieri. În zorii zilei de 9 mai, o parte a unui alt escadron a intrat în Porto Farina, localitate aflată în apropierea promontoriului cu același nume, la 30 km vest de Bizerta, și a capturat alți 9.000 de prizonieri care, îngrămădiți pe plajă, încercau să-și construiască plute; escadronul a răsuflat ușurat când a putut preda-această masă de prizonieri forței de blindate americane, sosite curând la fața locului. La 9.30 dimineața, generalul Vaerst, comandantul Armatei a 5-a de tancuri și al

sectorului nordic, i-a raportat lui Arnim: „Artileria și blindatele noastre au fost distruse. Nu mai avem muniții și carburant. Vom lupta până la capăt”. Ultima propoziție era o mostră de bravură absurdă, întrucât trupele nu puteau lupta fără muniții. Vaerst a aflat curând că trupele sale, conștiente de realitate, începuseră să se predea. Drept urmare, la amiază s-a declarat de acord cu predarea oficială a trupelor care îi mai rămăseseră și astfel numărul prizonierilor din această zonă s-a ridicat la 40.000.

Când frontul a fost rupt, o mare parte a forțelor Axei se afla în zona situată la sud de Tunis. Configurația acestei zone oferea posibilități pentru organizarea unor acțiuni defensive mult mai mari, astfel că Aliații se așteptau la o rezistență îndelungată. Dar și

aici, epuizarea rezervelor de muniții și de combustibil a provocat prăbușirea rapidă a liniilor inamicului după o scurtă acțiune de rezistență. Prăbușirea a fost accelerată de un sentiment general de deznădejde, deoarece și acolo unde mai rămăseseră ceva provizii, trupele Axei știau că reaprovizionarea era exclusă și, odată cu ea, orice șansă de a putea scăpa din încercuire.

Acum, scopul lui Alexander era să împiedice armata lui Messe, adică partea sudică a forțelor Axei, să se retragă în marea peninsulă Cap Bon, unde ar fi putut organiza o „ultimă tranșee” de rezistență. Așadar, imediat după capturarea Tunisului, Diviziei 6 blindate i s-a ordonat să pornească spre sud-est în direcția Hamman

Lif. Concomitent, Divizia 1 blindată trebuia să se deplaseze spre același obiectiv. La Hamman Lif dealurile erau atât de aproape de mare, încât fâșia netedă de coastă nu depășea 300 în lățime. Acest *defileu îngust* era apărat de un detașament german susținut de tunuri de 88 mm, retrase din liniile de apărare ale aeroportului. Timp de două zile nemții au izbutit să blocheze orice încercare de străpungere a unui culoar de trecere. În final, obstacolul a fost depășit printr-un efort bine combinat. Infanteria Diviziei 6 blindată a capturat înălțimile din jurul orașului, artileria a măturat străzile metodic, intersecție cu intersecție, iar o coloană de tancuri a fost trimisă apoi pe plajă, în buza valurilor, unde erau mai ferite de tirul singurului tun german rămas în

funcțiune. În seara zilei de 10 mai înaintarea a fost extinsă peste linia de bază a peninsulei, până la Hammamet, izolându-se astfel forțele inamice care scăpaseră cu viață. Paralizați de lipsa de carburant, germanii nu s-au putut retrage în peninsulă. A doua zi, Divizia 6 blindată a înaintat spre sud, în spatele trupelor Axei, care țineau în șah Armata a 8-a britanică în apropiere de Enfidaville. Deși trupele Axei mai dispuneau aici de ceva muniții, dându-și seama că erau încolțite fără speranță de a putea scăpa, au capitulat.

Până la-13 mai, ceilalți comandanți ai trupelor au capitulat pe rând. Câteva sute de oameni fugiseră pe mare sau cu avionul spre Sicilia. Mai scăpaseră cei 9.000 de răniți și bolnavi, evacuați încă de la

începutul lui aprilie. Numărul total al celor capturați de trupele aliate nu se cunoaște cu precizie. La 12 mai, Alexander îi raportase lui Eisenhower că începând de la 5 mai numărul de prizonieri crescuse la 100.000 și estima că în total, după încheierea operațiunilor, va ajunge la 130.000. Potrivit unui raport ulterior, cifra totală ar fi fost 150.000. În raportul oficial, întocmit după război, Alexander declara că totalul prizonierilor s-a ridicat „la un sfert de milion de oameni”. În memoriile sale, Churchill consemnează aceeași cifră, dar îi adaugă calificativul „aproape”. Eisenhower vorbește de „240.000, dintre care aproximativ 125.000 germani”. La 2 mai, Grupul de armate Afrika raportase la Roma că numărul de rații distribuite în luna

aprilie variase între 170 și 180.000; aceasta se întâmpla înainte de luptele grele din ultima săptămână a campaniei. Prin urmare, e greu de crezut că numărul de prizonieri ar fi putut depăși această cifră cu aproape cincizeci la sută. Personalul administrativ însărcinat cu hrănirea trupelor nu încearcă niciodată să subestimeze numărul acestora. Merită menționat, de asemenea, că în ultimele faze ale războiului s-au manifestat discrepanțe și mai mari chiar între ultima cifră de rații germane și cifra de prizonieri pe care Aliații susțineau că i-au capturat. Cert este că în Tunisia numărul prizonierilor a atins o cifră însemnată. În consecință, Axa a fost lipsită astfel de marea masă a trupelor sale călitate în luptă, pe care le-ar fi putut utiliza pe teatrul de război din

Mediterranean, to block the Allies' invasion of Sicily – a crucial moment in their return to Europe.

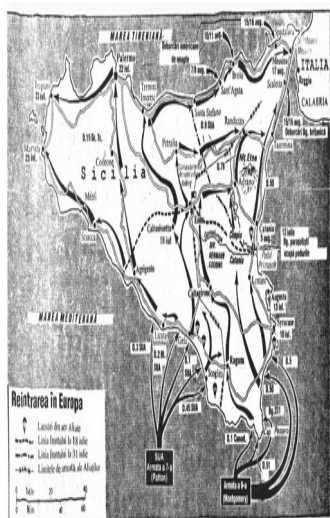
Capitolul 26

Reintrarea în Europa - prin Sicilia

Privită retrospectiv, cucerirea Siciliei în 1943, pare un lucru simplu. În realitate însă, ea a fost un salt periculos, plin de incertitudini, deznodământul încununat de succes datorându-se în mare parte unor factori trecuți multă vreme sub tăcere. Unul dintre ei îl reprezintă orgoliul nesăbuit care i-a împins pe Hitler și pe Mussolini să încerce „să salveze aparențele” în Africa. Apoi intervine teama plină de invidie nutrită de Mussolini la adresa Aliaților săi germani și neplăcerea pe care i-o provoca ideea de a lăsa pe aceștia să joace un rol capital în apărarea teritoriului italian. Se mai adaugă aici convingerea lui Hitler* aflată în

dezacord cu opinia lui Mussolini, că Sicilia nu reprezenta obiectivul real al Aliaților, convingere greșită, ce își avea obârșia în stratagema excepțional de subtilă „implantată” prin planul britanic de inducere în eroare.

Primul factor a contat, însă, cel mai mult. Dacă Hitler și Statul major general german se temuseră întotdeauna să se confrunte cu puterea maritimă britanică și nu i-au trimis lui Rommel pe mare forte suficiente pentru a-și duce până la capăt victoriile, în ultima etapă au expediat în Africa atât de multe, încât și-au periclitat șansele de a apăra Europa.

Germanii au fost angrenați în această nesăbuintă fatală de izbând' A \t\ fața \u\ Eisenhower, a cărui înaintare spre Tunis reușiseră s-o oprească, după ce fuseseră luați prin surprindere de invazia anglo-americană în Africa de Nord franceză, în luna noiembrie a anului precedent. În timp ce vârful de lance al Aliaților înainta cu destulă prudență din Algeria spre est, germanii au reacționat rapid la această amenințare trimițând pe calea aerului trupe

peste Mediterana în speranța de a împiedica capturarea de către Aliați a porturilor Tunis și Bizerta. Ei au izbutit să apere defileurile muntoase și să îi țină în șah pe Aliați o bucată de vreme. Succesul acestei acțiuni i-a făcut pe Hitler și pe Mussolini să creadă că puteau păstra Tunisia la nesfârșit. În consecință, au trimis întăriri suficient de numeroase pentru a contrabalansa forța din ce în ce mai mare de care dispunea Eisenhower. Cu cât se implicau mai mult, cu atât simțeau că nu se mai pot retrage fără a pierde din prestigiu. În același timp, dificultățile retragerii sau rămânerii pe poziții au sporit pe măsură ce forțele navale și aeriene ale Aliaților, mult superioare, au început să treacă la acțiuni de strangulare în strâmtoarele dintre Sicilia

și Tunis.

Capul de pod germano-italian creat în Tunisia i-a ținut în șah pe Aliați întreaga iarnă, oferind totodată adăpost resturilor armatei lui Rommel după o retragere de peste 3.000 km, dinspre Alamein. Eșecul Aliaților de a captura imediat Tunisia a fost până la urmă în avantajul lor, deoarece Hitler și Mussolini respingeau orice argument în favoarea evacuării trupelor germane și italiene, când acest lucru mai era încă posibil. Într-un ultim efort de a-l convinge pe Hitler de această necesitate, la 10 martie 1943 Rommel s-a deplasat cu avionul la cartierul general al acestuia, în Prusia Răsăriteană.

A

În jurnalul său el pomeneste de

zădărnicia acestei acțiuni: „Am subliniat cu toată tăria de care eram în stare că trupele «africane» trebuiau reechipate în Italia pentru a fi capabile să apere flancul nostru sudic din Europa. Am mers până acolo încât să îi garantez – ceea ce, de obicei, îmi displace – că dispunând de aceste trupe puteam respinge orice invazie a Aliaților în sudul Europei. Dar totul a fost degeaba”.⁶

În timp ce forțele Aliaților amenințau „decisiv” capul de pod, trupele Axei au fost obligate să aștepte lovitura fatală și să scape șansa oferită de vremea cețoasă din aprilie, care le-ar fi ajutat să se imbarce înainte de a fi reperate. Ele au izbutit să stăvilească prima tentativă a Aliaților de a le străpunge liniile de apărare, în 20 – 22

⁶ The Rommel Papers, p. 419.

aprilie, însă s-au prăbușit în momentul în care frontul a fost străpuns de următorul mare atac, din 6 mai. Prăbușirea totală care a urmat s-a datorat în mare parte lipsei de adâncime a capului de pod, precum și faptului că trupele germane aveau conștiința acută a faptului că luptau cu spatele lipit de o mare ostilă.

Capturarea celor opt divizii din Tunisia, inclusiv a majorității veteranilor lui Rommel și a elitei armatei italiene, a lăsat Italia și insulele ei aproape lipsite de acoperire. Aceste forțe ar fi putut asigura o apărare foarte puternică pe căile de acces în Europa, prin Italia, iar șansele Aliaților de a realiza o invazie s-ar fi redus considerabil.

Aliații, însă, nu au fost pregătiți să profite, prompt de ocazia ivită – deși

hotărâseră în ianuarie că următorul pas avea să-l reprezinte debarcarea în Sicilia, iar capturarea Tunisului avusese loc în limitele graficului de timp fixat. Din fericire, ocazia prielnică s-a prelungit datorită disensiunilor și opiniilor divergente din cartierele generale ale adversarilor.

Generalul Westphal, pe atunci șeful statului major al feldmareșalului Kesselring, comandantul suprem din sudul Italiei ne furnizează și alte dovezi. Întrucât Italia nu mai dispunea de forțe mecanizate mobile, șefii militari i-au implorat pe germani să le asigure un sprijin puternic cu câteva divizii de tancuri. Hitler s-a lăsat înduplecat și i-a trimis lui Mussolini un mesaj personal prin care îi oferea cinci divizii. Mussolini, fără să îl informeze pe Kesselring, i-a răspuns lui

Hitler că nu dorea decât trei divizii, ceea ce însemna de fapt o singură divizie nouă, în *afara celor* două improvizate din detașamentele care se aflaseră în tranzit spre Africa. Mussolini și-a exprimat chiar dorința de a nu *mai* fi *trimise alte* trupe germane. Reținerea lui de a accepta oferta lui Hitler la mijlociul lunii mai s-a datorat unui amestec de mândrie și frică. Mussolini nu accepta ideea ca lumea întreagă și mai ales poporul său să-și dea seama că depindea de ajutorul german. După cum remarcă Westphal: „El voia ca Italia să fie apărată de italieni și respingea cu obstinație ideea că din cauza stării catastrofale în care se aflau forțele sale armate acest lucru era practic imposibil”. Un alt motiv consta în refuzul de a-i lăsa pe nemți să dobândească

o poziție dominantă în Italia. De fapt, respingea ideea prezenței germanilor în țară cu aproape aceeași ardoare cu care detesta eventuala intrare a Aliaților în Italia.

Noul șef al Statului Major al Trupelor de Uscat, generalul Roatta (fost comandant al Siciliei), l-a convins până la urmă pe Mussolini că prezența unor forțe germane substanțiale era esențială pentru realizarea unei apărări eficiente a Italiei și a avanposturilor din insulele ei. Mussolini a acceptat sosirea unor noi divizii germane, cu condiția ca acestea să fie controlate tactic de comandanții italieni.

Garnizoana italiană din Sicilia includea patru divizii de câmp și șase divizii statice de apărare a coastei, slab înzestrate din

punct de vedere al echipamentului și cu un moral foarte scăzut. În momentul prăbușirii, detașamentele germane aflate în tranzit spre Africa au fost organizate într-o divizie, care a primit numele de „Divizia 15 Panzergrenadier”, deși dispunea de o singură unitate de tancuri. Divizia „Hermann Göring”, alcătuită asemănător, a fost trimisă în Sicilia spre sfârșitul lui iunie. Mussolini n-a fost de acord ca aceste două divizii să formeze un corp de armată sub un comandant german, așa că ele au *plasate sub conducerea* generalului Guzzoni, și distribuite în cinci grupuri, ca rezerve mobile, de-a lungul celor 240 km ai insulei. Ofițerul german de legătură cu grad superior, generalul de corp de armată Senger und Etterlin, a primit un mic stat

major de operații și o companie de transmisiuni pentru a exercita controlul în caz de urgență.

Când Mussolini acceptase suplimentarea ajutorului german, Hitler avea deja îndoieli dacă să-i trimită un asemenea sprijin, preocupat fiind de o nouă viziune asupra „punctului periculos”. El se temea că italienii îl vor răsturna pe Mussolini și vor încheia pacea – suspiciune curând confirmată de evenimente. Din această cauză ezita să împingă în inima Italiei alte divizii germane, expuse nimicirii în cazul în care Aliații lor se prăbușeau sau treceau de partea adversarilor. În același timp a început să creadă că Mussolini, Înaltul Comandament italian și Kesselring se înșelau apreciind că următoarea acțiune

a Aliaților va fi saltul din Africa în Sicilia. În această privință, s-a înșelat.

Cel mai mare dezavantaj strategic al lui Hitler în confruntarea cu reintrarea Aliaților în Europa consta în imensele teritorii cucerite până atunci – de pe coasta de vest a Franței (Oceanul Atlantic), până pe coasta de est a Greciei (Marea Egee). Era extrem de greu să estimezi locul în care Aliații vor lovi. Marele avantaj strategic al acestora consta în marea varietate de obiective alternative, precum și în capacitatea de a-și deruta adversarul, folosindu-se de forța maritimă de care dispuneau. Deși avea toate motivele să se păzească de un atac venit din Anglia peste Marea Mânecii, Hitler nu putea ignora posibilitatea ca armatele anglo-americane din Africa de Nord să

debarce în orice punct de pe frontul său sudic, între Spania și Grecia.

Hitler considera că Aliații vor debarca în Sardinia și nu în Sicilia. Sardinia putea constitui o treaptă de acces mult mai favorabilă spre Corsica și o trambulină bine plasată pentru un salt pe continent, în Franța sau în Italia. El nu excludea o debarcare a Aliaților în Grecia, și voia să păstreze rezerve armate pe care, la nevoie, să le poată expedia de urgență în acea direcție.

Aceste idei au fost stimulate de copiile unor documente găsite asupra unui „ofițer britanic” al cărui cadavru fusese găsit pe coasta spaniolă de agenții naziști din Spania. Pe lângă aceste acte de identitate și corespondență personală, exista și o

scrisoare confidențială adresată de generalul de corp de armată Archibald⁷ Nye, *comandantul adjunct al Statului Major* general imperial, generalului Alexander. Această scrisoare tăcea referire la recente telegrame oficiale despre operațiile militare viitoare, iar comentariile suplimentare indicau faptul că Aliații intenționau să debarce în *Sardinia și în Grecia*, amintind totodată că „planul de acoperire” urma să-l convingă pe inamic că ținta era Sicilia.

Cadavrul și scrisoarea făceau parte dintr-o ingenioasă stratagemă pusă la cale de o secție a serviciului de informații britanic. Tertipul a fost atât de bine conceput, încât șefii serviciului german de informații au fost convinși de autenticitatea

⁷ Pentru hartă, vezi p. 366, vol.1

datelor. Cu toate că șefii italieni și Kesselring nu și-au schimbat opinia potrivit căreia Sicilia va fi următorul obiectiv al Aliaților, Hitler a fost influențat de aceste informații. Din ordinul lui, Divizia 1 tancuri a fost transferată din Franța în Grecia, pentru a sprijini cele trei divizii germane de infanterie și Armata a 1 l-a italiană, iar nou-formatei Divizii 90 Panzergrenadier i s-a dat misiunea de a consolida cele patru divizii italiene din Sardinia. Trimiterea altor întăriri în Sardinia a fost blocată din cauza dificultăților de aprovizionare apărute – majoritatea digurilor din cele câteva porturi fuseseră distruse de bombardamente. Ca o măsură suplimentară de siguranță Hitler a hotărât deplasarea în sudul Franței a Corpului aerian 11 al generalului Student,

compus din două divizii de parașutiști, care trebuia să fie gata de a lansa un contraatac aeropurtat în cazul debarcării Aliaților în Sardinia.

În acest timp, Aliații întocmeau planul de atac, dar într-un ritm ceva mai lent. Decizia de a debarca în Sicilia apăruse în urma unui compromis și nu prevedea nimic cert în privința obiectivelor următoare. Când șefii statelor majore american și britanic s-au întâlnit la Conferința de la Casablanca, în ianuarie 1943, concepțiile lor, divergente, nu corespundeau titulaturii de: „Șefi ai Statelor majore combinate”. Americanii (amiralul King, generalul Marshall și generalul Arnold) susțineau ca, după încheierea operației militare de curățire a Africii de Nord, să se pună capăt

diversiunii din Mediterana și să se revină la acțiunea directă împotriva Germaniei.

Englezii (generalul Brooke, amiralul Pound, generalul comandor de aviație Portal) considerau că deocamdată nu erau întrunite toate condițiile prielnice unei invazii directe peste Marea Mânecii (evaluare a cărei corectitudine nu poate fi pusă la îndoială în cazul unei analize retrospective a evenimentelor). Ei apreciau că o asemenea tentativă în 1943 s-ar sfârși printr-un dezastru sau s-ar dovedi absolut zadarnică. Toți au fost însă de acord că trebuiau inițiate noi acțiuni menite să întrețină presiunea în vest și să alunge forțe germane de pe frontul rusesc. Britanicii recomandau o debarcare în Sardinia, însă Statul Major al trupelor Aliate înclina spre

Sicilia. Cum Churchill avea aceeași opinie, s-a ajuns rapid la un acord în această direcție. Cel mai puternic argument l-a constituit faptul că prin capturarea Siciliei se asigura libera trecere prin Mediterana, și implicit economisirea mijloacelor de transport maritime (începând cu anul 1940, majoritatea convoaielor regimentare și de aprovizionare spre Egipt și India fuseseră nevoite să folosească ruta mai lungă, care ocolea sudul Africii).

La 19 ianuarie, când s-a decis atacarea Siciliei, șefii Statelor majore combinate au definit obiectivul acțiunii astfel: a) să confere mai multă siguranță liniilor de comunicație prin Mediterana; b) să deturneze din presiunea germană, de pe frontul rusesc; c) să intensifice presiunea

asupra Italiei. Valorificarea atingerii acestui obiectiv a rămas neclară. Orice tentativă de a stabili pasul următor n-ar fi făcut decât să reaprindă divergențele de opinie. În asemenea situații amânările pline de tact au însă toate șansele să se soldeze cu lipsa pregătirii strategice.

În aceste condiții nimeni nu s-a grăbit să conceapă planul de atac asupra Siciliei. Deși se preconiza ca *până* la sfârșitul lunii aprilie se va *încheia* cucerirea Tunisiei, șefii statelor majore combinate au ales ca dată pentru debarcarea în Sicilia *perioada de lună plină din iulie*. La 20 ianuarie englezii au prezentat un plan general al „Operation Husky” – o apropiere convergentă și o *invazie* de pe mare, realizate cu forțe dinspre partea de răsărit și cea de apus a

M Mediteranei. S-a convenit ca Eisenhower să fie comandantul suprem, iar Alexander locțiitorul său. La începutul lui februarie s-a format un stat major special cu cartierul general la Alger. În cazul forțelor aeriene separarea departamentelor nu era numai în spațiu, ci și în concepție; ca urmare, în timpul campaniei din Sicilia acțiunile aeriene nu au fost corelate cu necesitățile forțelor terestre și maritime. Planul a fost tergiversat o bună bucată de vreme. Eisenhower, Alexander și cei doi comandanți de armată aleși, Montgomery și Patton, erau prinși ultima etapă a campaniei din Nordul Africii și n-au găsit răgazul de a se ocupa de următoarea acțiune militară. Montgomery a studiat proiectul planului abia la sfârșitul lunii aprilie, și a cerut să se

opereze numeroase modificări. La 3 mai planul refăcut era gata, dar aprobarea finală, dată de șefii statelor majore combinate, s-a primit abia în 13 mai - la o săptămână după prăbușirea frontului germano-italian la Tunis și exact în ziua în care s-au predat ultimele eșaloane ale inamicului.

Aceste întârzieri în planificare n-au fost motivate, întrucât doar una dintre cele zece divizii care urmau să invadeze Sicilia era angajată în faza finală a campaniei din Africa de Nord, iar șapte din ele erau noi. Debarcarea în Sicilia imediat după prăbușirea Axei în Africa ar fi surprins apărătorii într-o stare aproape precară. Intervalul ce s-a oferit inamicului pentru a-și reconsolida liniile de apărare ar fi fost,

poate, și mai mare, dacă Churchill nu ar fi insistat la Conferința de la Casablanca, și ulterior, ca debararea să aibă loc în iunie. Churchill a fost sprijinit de șefii statelor majore combinate, însă comandanții din Mediterana nu erau pregătiți să lanseze invazia înainte de 10 iulie.

Schimbarea esențială operată în planul de atac se referea la faptul că armata lui Patton (forța de șoc vestică), în loc să debarce în capătul vestic al Siciliei, lângă Palermo, urma să o facă în partea de sud-est, în apropierea armatei lui Montgomery. Punctele de debarcare deveneau astfel mai concentrate. Această masă a forțelor invadatoare constituia o precauție împotriva unei eventuale contralovituri, deși până la urmă această măsură de prevedere s-a

dovedit nejustificată. Hotărârea amintită a anulat șansa de a captura de la bun început portul Palermo, fapt ce s-ar fi putut solda cu consecințe grave, dacă noile vehicule amfibii DUKW, în combinație cu LST-urile, nu ar fi reușit să mențină aprovizionarea adecvată pe plaje. În forma sa ultimă, planul a anihilat efectul de hărțuire a adversarului, urmărit de varianta inițială, și a oferit inamicului posibilitatea să își concentreze rezervele dispersate după ce s-a produs debarcarea și să blocheze înaintarea adversarilor peste centrul muntos al insulei. Dacă Patton ar fi debarcat lângă Palermo, pe coasta de nord-vest, ar fi putut înainta cu ușurință spre Strâmtoarea Messina, linia de întărire sau de retragere a inamicului – acțiune ce ar fi permis încolțirea forțelor

adverse. În consecință, faptul că diviziile germane au izbutit să scape s-a repercutat extrem de negativ asupra acțiunilor următoare ale Aliaților.

Erorile comise dintr-o excesivă prudență sunt explicabile în acest prim salt înapoi în Europa întreprins de Aliați, care a constituit totodată și primul mare atac lansat de pe mare împotriva unei coaste stăpânite de inamic. Trebuie subliniat și faptul că debarcarea, efectuată simultan de opt divizii, a fost de mai mare amploare decât cea din Normandia, efectuată unsprezece luni mai târziu. În primele trei zile au debarcat aproximativ 150.000 de oameni. În final, efectivele Aliaților au ajuns la 478.000 (275.000 englezi și 228.000 americani). Englezii au debarcat de-a lungul

unei fâșii de coastă în lungime de 65 km, în colțul sud-estic al insulei, iar americanii de-a lungul unei fâșii de 65 km, pe coasta sudică. Între aripa stângă britanică și aripa dreaptă americană exista un interval de aproximativ 32 km.

Etapă navală a operației planificate și dirijată de amiralul Andrew Cunningham a inclus acțiuni complexe, inclusiv o debarcare pe timp de noapte, desfășurată de la început și până la sfârșit fără niciun incident. Ea s-a desfășurat mult mai bine decât „Operațiunea Torța”, din Africa de Nord franceză, din iulie noiembrie a anului precedent și de pe urma căreia se trăsese multe învățăminte.

Forța navală operativă estică (britanică), condusă de vice-amiralul

Bertram Ramsay, era formată din 795 nave la care se adăugau încă 715 nave mici de debarcare cărate pentru etapa acostării pe plajă. Divizia 5 și Divizia 50 (inclusiv Brigada 231 *infanterie*) soseau cu vapoarele din Suez. Alexandria și Haifa și urmau să debarce de-a lungul liniei sudice a coastei de est a Siciliei, între Siracuza și Capul Passero. *Divizia 51* venea din Tunisia (o parte era staționată în Malta) și trebuia să debarce în colțul sud-estic al Siciliei. Divizia 1 canadiană, care urma să debarce imediat la vest, sosea din Anglia. În două convoaie – al doilea, cel mai rapid, transporta majoritatea trupelor care se îmbarcaseră la Clyde cu 12 zile înainte de ziua „Z” (18 iunie). A trecut prin canalul protejat de mine, în apropiere de Bizerta, imediat în

fața convoaielor americane.

Forța navală operativă vestică (americană), sub comanda viceamiralului H. Kent Hewitt, cuprindea 580 de nave și alte 1.124 nave mici de debarcare purtate. Divizia 45 infanterie urma să debarce pe aripa dreaptă, la Scoglitti; ea a traversat Atlanticul în două convoaie, cu o scurtă oprire la Oran, pentru a-și lua LST urile și ambarcațiile mai mici din raza portului Bizerta. Divizia 1 infanterie și Divizia 2 blindată, destinate debarcării la Gela, au plecat din Algiers și Oran. Divizia 3 infanterie, care urma să debarce pe aripa stângă, la Licata, s-a îmbarcat la Bizerta, direct pe nave și ambarcații de debarcare.

Întreaga manevră a convoaielor din această vastă armadă a fost realizată cu

acoperire navală și aeriană care nu a permis inamicului să intervină. Au fost pierdute numai patru nave din convoi și două LST-uri, în urma unui atac al submarinelor germane. Pe parcursul desfășurării convoaielor n-au prea avut de suferit de pe urma atacurilor aeriene. Avioanele inamice au fost ținute atât de bine în șah, încât majoritatea convoaielor nici măcar nu au fost reperate. Superioritatea aviatică a Aliaților pe acest teatru de luptă s-a dovedit categorică - peste 4.000 de avioane operaționale față de aproximativ 1.500 germane și italiene. În iunie bombardierele inamice au fost retrase la baze situate în nordul și în centrul Italiei.

Începând cu data de 2 iulie, aeroporturile din Sicilia au fost atacate

puternic și continuu, astfel încât în ziua „Z” nu mai existau decât câteva piste de aterizare; majoritatea avioanelor de vânătoare neavariate s-au retras în Italia sau în Sardinia (numărul avioanelor distruse pe toată durata campaniei nu a fost mai mare de 200, deși Aliații susțineau cifra de 1.100). În după-amiaza zilei de 9 iulie, convoaiele au început să sosească în zonele de adunare situate la est și la vest de Malta. În acel moment vântul s-a întetit, stârnind valuri mari care puneau în pericol ambarcațiile mai mici și periclita reușita debarcărilor. Din fericire, intensitatea vântului a scăzut spre miezul nopții, dar s-a menținut o hulă puternică. În ciuda acestui fapt, doar o mică parte a navelor de asalt au amânat debarcarea trupelor pe plaje.

Vântul a creat însă mari dificultăți trupelor care urmau să deparașutate înainte de debarcările propriu-zise. Parașutările au fost efectuate de o parte din diviziile aeropurtate americane și britanice. Chiar în condiții meteo favorabile o acțiune de asemenea anvergură ar fi fost dificilă datorită lipsei de experiență și faptului că se efectua pe timp de noapte. Vântul puternic a creat dificultăți de pilotare și avioanele de transport au întâmpinat greutăți în atingerea obiectivelor propuse. Coborârea a fost anevoioasă și din cauza tirului antiaerian. Trupele americane de parașutiști s-au împrăștiat în grupuri mici, pe o suprafață cu o lățime de 80 km. Trupele britanice de planoare au fost și ele răspândite la mari distanțe, iar 47 dintre

cele 134 de planoare au căzut în mare. Această dispersie neintenționată a trupelor aeropurtate a produs o stare de panică și de confuzie în spatele frontului inamic, astfel încât unele grupe de parașutiști au putut să acționeze cu succes și au capturat poduri *noduri* rutiere.

Necazurile provocate atacanților de *furtuna subită* au fost compensate de confuzia semănată în rândul apărătorilor. Astfel, deși după-amiaza au fost reperate cinci convoaie ce veneau din direcția Malta și până la lăsarea întunericului au fost semnalate și altele, avertismentele transmise de eșaloanele superioare de comandă nu au ajuns la nivelurile inferioare sau nu au produs *efectul scontat*.

În timpul perioadei critice

premergătoare fixării ferme a armatelor invadatoare pe țărm, s-a produs un singur contraatac în timp ce toate trupele germane aflate în rezervă au intrat în alertă la o oră după primirea primului raport, italienii aflați pe coastă au presupus că vântul suierător și marea agitată le garantau cel puțin încă o noapte de odihnă. Amiralul Cunningham remarcă în raportul său că, în realitate, condițiile meteorologice nefavorabile i-au făcut pe italieni, obosiți după starea de alarmă în care se aflau de atâtea nopți, să se răsucească încântați. În paturile lor spunându-și – scară în niciun caz nu vor veni». Dar au venit”.

Oboseala italienilor nu era doar fizică. Cei mai mulți se săturaseră de război, deși nu puțini fuseseră cei care împărtășiseră la

început entuziasmul războinic al lui Mussolini. În plus, trupele ce apărau coastele erau în majoritate originare din Sicilia, alegere făcută tocmai pentru că se miza că vor lupta cu îndârjire pentru a-și apăra ținuturile natale. Această presupunere nu lua însă în calcul antipatia lor față de germani și nici convingerea bazată pe un simț practic care le spunea că, în fond, cu cât luptau mai îndârjit, cu atât mai multe dintre casele și pământurile lor vor fi complet distruse.

Lipsa de entuziasm a italienilor s-a accentuat odată cu revărsatul zorilor în 10 iulie, când au dat cu ochii de navele care umpleau marea și de fluxul continuu de nave de debarcare care transportau întăriri menite să sprijine valurile de asalt revărsate

la mal în ultimele ceasuri ale nopții.

Liniile de apărare de pe plaje au fost rapid înfrânte și după chinurile pricinuite de răul de mare, trupele de asalt au răsuflat ușurate văzând pierderile mici provocate de tirul inamic. Prima față a invaziei a fost rezumată de Alexander în două fraze: „Diviziile de coastă italiene, a căror valoare nu fusese niciodată evaluată la cote prea înalte, s-au dezmembrat tară să tragă niciun foc, iar diviziile de câmp au fost spulberate ca o pleavă”. Italienii s-au predat în masă, astfel încât întreaga povară a apărării a căzut pe umerii celor două divizii germane eterogene, consolidate ulterior cu încă două.

periculos, efectuat de Divizia Hermann Göring împreună cu un detașament format

din noile tancuri Tigru de 56 tone. El a avut loc în zona Caltagirone, la 32 km de coastă, de pe centura muntoasă ce domina câmpia Gela unde debarcase Divizia 1 americană de infanterie. Din fericire, lovitura s-a produs în cea de a doua zi. Un mic grup de tancuri ușoare italiene, de tip mai vechi, a lansat un contraatac eroic în prima dimineață și a pătruns chiar în orașul Gela. Coloana germană principală a întârziat însă pe drum și nu a reușit să ajungă la fața locului decât a doua zi dimineață. Deși trecuse destul timp de la începerea operațiilor, doar câteva tancuri americane izbutiseră să debarce din cauza hulei puternice a plajei aglomerate. Pe țărm se înregistra o lipsă acută de tunuri antitanc și de artilerie. Tancurile germane au năvălit pe câmpic în grupuri

convergente, au înfrânt avanposturile americane și au ajuns la dunele de nisip de la marginea plajelor. Puțin a lipsit ca invadatorii să nu fie alungați înapoi pe mare. Atacul a fost înfrânt de focul executat de pe nave exact la momentul oportun. O lovitură periculoasă pe flancul stâng al Diviziei 45, lansată cu o coloană de tancuri Tigru, a fost de asemenea stăvilită în ziua aceea.

A doua zi, două grupuri de luptă ale Diviziei 15 Panzergrenadier au ajuns în fața americanilor, după un marș forțat pornit din vestul Siciliei. Divizia Hermann Göring ajunsese deja în sectorul britanic, dând curs apelului de a stăvili înaintarea în acea zonă. Acțiunea englezilor părea extrem de periculoasă – deoarece se desfășura în

apropierea portului Catania, la jumătatea distanței de coasta de est, iar cele trei capete de pod instalate de americani pe plaje erau încă neconsolidate și nelegate între ele.

Debarcările britanice întâmpinaseră aceeași opoziție redusă, înaintarea trupelor fiind favorizată de inexistența *vreunui* contraatac prompt. Deși au apărut impedimente care au determinat întârzieri în timpul debarcării trupelor și a echipamentelor, în ansamblu acțiunea s-a derulat mult mai bine decât pe plajele vestice, ceva mai expuse. După prima zi raidurile aeriene au *devenit* mai *frecvente*, *dar* acoperirea aeriană eficientă a redus pierderile la capitolul nave de transport aproape la același nivel ca și în sectoarele

americane. Pentru cei care trăiseră primii ani de război în Mediterana, așa cum remarca amiralul *Cunningham*, „era aproape un *miracol* Că flotele de nave de transport puteau rămâne *ancorate* pe coasta *inamicului*... suferind doar pierderi minore din cauza atacurilor aeriene”. În etapa cea urmat debarcării, situația s-a schimbat din cauza unui alt tip de acțiuni aeriene.

În primele trei zile. Forțele britanice curățiseră întreaga parte de sud-est a insulei. Apoi, Montgomery „a hotărât să pătrundă în câmpia Catania dinspre regiunea Lentini” și a ordonat „un atac major pentru noaptea de 13 iulie”. Obiectivul cheie era capturarea podului de la Primasole, peste râul Simeto, aflat la

câțiva kilometri la sud de Catania. În acest scop a fost utilizată jumătate dintr-o brigadă de parașutiști și podul a fost capturat intact.

Următoarea etapă este rezumată în relatarea făcută de generalul Student, comandantul Corpului aerian 11 - care cuprindea trupele germane aeropurtate. Hitler ordonase ca trupele generalului Student să staționeze în sudul Franței, pentru a fi pregătite să zboare în Sardinia dacă Aliații ar fi debarcat acolo, așa cum preconiza Hitler. Trupele aeropurtate alcătuiau o rezervă strategică flexibilă, ușor de deplasat în orice situație, așa cum rezulta din relatarea lui Student:

„La 10 iulie, când Aliații au debarcat în Sicilia, am propus lansarea imediat a unui contraatac cu trupele aeropurtate, respectiv

cu cele două divizii de care dispuneam. Hitler n-a acceptat ideea, iar Jodl s-a pronunțat categoric împotriva ei. În consecință, Divizia 1 parașutiști a zburat (din sudul Franței) în Italia – o parte la Roma și una la Napoli, în timp ce Divizia 2 parașutiști a rămas, împreună cu mine la Nîmes. În scurt timp însă, Divizia 1 parașutiști a fost trimisă în Sicilia pentru a fi utilizată ca trupe terestre menite să consolideze firavele forțe germane aflate acolo în momentul în care trupele italiene au început să se prăbușească *en masse*. O parte a diviziei a fost transportată pe calea aerului în serii succesive, și parașutată în spatele frontului nostru din sectorul estic, aflat la sud de Catania. Eu intenționasem ca trupele să fie parașutate în spatele frontului

inamic. Primul contingent a fost parașutat la circa trei kilometri în spatele frontului nostru și, printr-o stranie coincidență, a aterizat aproape simultan cu trupele britanice de parașutiști lansate în spatele frontului nostru pentru a deschide podul de pe râul Simeto. Ai noștri i-au învins pe britanici și au recucerit podul. Acțiunea a avut loc la 14 iulie⁸.

După trei zile de lupte crâncene, forțele britanice sosite la fața locului au reușit să recucerească podul și să redeschidă accesul în câmpia Catania. În schimb, tentativa de a forța înaintarea spre nord a fost blocată de puternica rezistență a trupelor germane concentrate acum pentru a acoperi accesul

⁸ Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 355.

direct de pe coasta de est, spre Messina, oraș aflat la o distanță de 95 km, situat în colțul nord-estic al Siciliei, locul cel mai aproape de sudul peninsulei italiice.

În aceste condiții nu mai putea fi vorba de cucerirea rapidă a Siciliei. Montgomery a fost nevoit să deplaseze spre vest grosul Armatei a 8-a pentru a înainta pe o cale ocolită, prin zona deluroasă din centru, în jurul Etnei, concomitent cu o înaintare spre est realizată de Armata a 7-a, care în ziua de 22 iulie a ajuns pe coasta de nord și a ocupat Palermo, din păcate prea târziu pentru a mai intercepta retragerea spre est a trupelor inamice mobile. Noul plan a schimbat esențial rolul armatei lui Patton. Funcția de scut pentru flancul Armatei a 8-a în atacul decisiv preconizat împotriva

Messinei, care urmărea *și distragerea atenției*, a fost completată cu aceea de pârghie ofensivă și, în final, de vârf de lance principal.

Pentru noul atac, ce urma să fie lansat la 1 august, au fost aduse din Africa noi divizii de infanterie (Divizia 9 SUA și Divizia 78 britanică) - numărul total al diviziilor ridicându-se la 12.

Germanii au primit și ei întăriri - Divizia 29 Panzergrenadier și Corpul 14 tancuri sub comanda generalului Hube, care a preluat comanda. Sarcina era să întârzie cât mai mult înaintarea inamicului pentru a permite și acoperi evacuarea forțelor Axei - decizie la care ajunseseră, atât Guzzoni, cât și Kesselring, imediat după răsturnarea lui Mussolini, la 25 iulie,

înaintea reluării ofensivei de către Aliați.

Acțiunea de tergiversare a fost înlesnită de relieful accidentat al nord-estului Siciliei, un triunghi muntos. În timp ce terenul favoriza apărarea, și fiecare pas înapoi scurta linia frontului, necesitând tot mai puțini apărători, armatele Aliaților întâmpinau din ce în ce mai multe dificultăți în a-și desfășura forțele la capacitatea maximă. Patton a întreprins trei tentative de a accelera înaintarea: – o debarcare la sunt Agata în noaptea de 7 – 8 august, o a doua la Brolo în 10 – 11 august și o a treia la Spadafora pe 15.

16 august. De fiecare dată, însă, acțiunile au avut loc prea târziu pentru a mai fi eficiente. Montgomery a încercat să întreprindă o mică debarcare la 15 – 16

august, însă ariergarda inamicului se deplasase deja mult spre nord - iar majoritatea trupelor acestuia trecuseră deja strâmtoarea și ajunseseră în peninsulă.

Foarte bine organizate, retragerea prin strâmtoare s-a realizat pe parcursul a șase zile (și șapte nopți), fără a se înregistra pierderi mari. Au fost evacuate cu bine aproape 40.000 de soldați germani și peste 60.000 italieni. Italienii și-au abandonat pe insulă echipamentele, cu excepția a circa 200 de vehicule, în schimb nemții au luat cu ei aproape 10.000 vehicule, 47 tancuri, 94 tunuri și 17.000 tone de provizii și echipamente. La 17 august, în jurul orei 6.30 dimineața, avangarda americană a intrat în Messina, iar la scurt timp după ea a apărut și o grupare britanică.

Reușita acestei evadări a fost raportată de Alexander Premierului, destul de ciudat: „La ora 10 a.m. În această dimineață, 17 august 1943, ultimul soldat german a fost izgonit din Sicilia... Se poate aprecia că toate forțele italiene aflate pe insulă la 10 iulie au fost distruse, cu excepția câtorva unități dezmembrate care probabil că au scăpat, fugind în Italia propriu-zisă”.

Din documentele păstrate, reiese că numărul trupelor germane din Sicilia depășea cu puțin 60.000 de oameni, iar cel al trupelor italiene se ridica la 195.000 (la vremea respectivă, Alexander evaluase trupele germane la 90.000, iar pe cele italiene la 315.000). Au fost luați prizonieri 5.500 de germani, iar 13.500 răniți ajunseseră în Italia înainte de retragere,

deci numărul morților nu putea depăși câteva mii (englezii estimau că fuseseră uciși 24.000 de soldați germani). Pierderile englezilor s-au cifrat la 2.721 morți, 2.183 dispăruți și 7.939 răniți, în total 12.843. Americanii au înregistrat 2.811 morți, 686 dispăruți și 6.471 răniți – un total de 9.968. Pe ansamblu, pierderile Aliaților s-au ridicat la aproximativ 22.800 de oameni. Prețul n-a fost prea mare dacă se ține seama de importante rezultate politice și strategice ale campaniei care s-a soldat cu căderea lui Mussolini și capitularea Italiei. Dacă Aliații ar fi reușit să folosească din plin acțiunile de învăluire prin operații de debarcare eficiente, „recolta” de victime din rândul germanilor ar fi fost mai mare, iar următoarele acțiuni mai ușoare. Afirmatia

aceasta aparține amiralului Cunningham, care în raportul său remarca judicios că, „după primele zile Armata a 8-a nu a mai valorificat ocaziile oferite de operațiile de debarcare. Micile LSI-uri au fost ținute în loc... iar ambarcațiile de debarcare puteau interveni în cazul în care ar fi fost solicitate... Nu încapе îndoială că au existat temeinice motive de ordin militar pentru a nu se utiliza toate aceste disponibilități care, după opinia mea, constituiau un potențial neprețuit de forță navală și flexibilitate de manevră. Merită, însă, să se rețină că există posibilitatea de a se economisi timp și eforturi de luptă costisitoare dacă se întreprind mici acțiuni de învăluire menite să îl destabilizeze pe inamic”.

Kesselring *a răsuflat* ușurat constatând că Înaltul Comandament al Aliaților nu încercase o debarcare în Calabria, extremitatea inferioară a Italiei, care, în spatele forțelor sale din Sicilia, i-ar fi blocat retragerea prin Strâmtoarea Messina. Pe toată durata campaniei din Sicilia se temuse de un asemenea atac, deoarece nu dispunea de forțe pentru a-l contracara. După părerea sa, „un atac secundar asupra Calabriei ar fi tăcut din debarcarea în Sicilia o zdrobitoare victorie a Aliaților”. Pe toată durata campaniei din Sicilia, încheiată cu fuga reușită a celor patru divizii germane aflate acolo, Kesselring nu a dispus decât de două divizii germane pentru a acoperi tot sudul Italiei’.⁹

⁹ Cunningham, Despatch, p. 2082.

Capitolul 27

Invadarea Italiei

„Un succes aduce după sine un altul”, spune un bine cunoscut dicton, bazat pe un vechi proverb francez. Nu este mai puțin adevărat însă că „succesul e și rodul eșecului”. Mișcările religioase și politice zdrobite de autoritatea aflată la putere au reînviat din nou după ce conducătorii lor au căpătat aureola martiriului. Hristos răstignit a devenit mai puternic decât fusese în timpul vieții. Generali biruitori au fost eclipsați de conducători de oști pe care i-au biruit, dovadă faima nemuritoare a lui Hannibal, Napoleon, Robert E. Lee și Rommel.

Același efect poate fi deslușit și în cazul

istoriei popoarelor, deși într-un mod ceva mai subtil. Toată lumea cunoaște dictonul că într-un război „englezii nu câștigă decât o bătălie – pe ultima”. Aceasta subliniază caracteristica lor de a începe prin dezastre și de a sfârși prin victorii, o deprindere riscantă și costisitoare. Ca o ironie a sorții, adesea rezultatul final a depins tocmai de înfrângerile suferite la început de englezi și de Aliații lor, care au insuflat *inamicului o* excesivă încredere de sine, iar pe ei i-au ambiționat.

Uneori chiar și atunci când sorții s-au schimbat, întârzierea unui succes imediat s-a dovedit foarte avantajoasă, contribuind la reputarea unei reușite ulterioare substanțiale și la asigurarea succesului final. Cel puțin în două ocazii, în campaniile

mediteraneene din Cel de al Doilea Război Mondial acest fapt a fost evident.

Înfrângerea inițială a înaintării Aliaților spre Tunis, în noiembrie 1942, a fost motivul care i-a încurajat pe Hitler și pe Mussolini să trimită pe mare întăriri masive, pe care Aliații, le-au încercuit șase luni mai târziu, când au capturat două armate ale Axei și au înlăturat astfel principalul obstacol din calea saltului pe care urmau să-l facă din Africa în sudul Europei.

Un alt eșec care până la urmă s-a transformat într-o victorie a fost invadarea Italiei propriu-zise. După rapida capturare a Siciliei și căderea lui Mussolini, saltul în Italia, mult mai scurt desigur, părea simplu. Șansele de reușită erau incontestabile, dacă ținem seama de faptul că se aranjase deja în

secret capitularea Italici, anunțul urmând să fie dat simultan cu marile debarcări ale Aliaților, în acel moment, în sudul Italiei se aflau doar șase divizii germane insuficient de puternice, la care se adăugau încă două aflate în apropiere de Roma, cărora urma să le revină dificila sarcină de a face față invaziei Aliaților și, totodată, de a-i ține în frâu pe foștii lor Aliați italieni.

Cu toate acestea, feldmareșalul Kesselring a reușit să îi țină în șah pe invadatori, să dezarmeze trupele italiene și să oprească inamicul pe un aliniament aflat la numai 160 kilometri de Roma. A fost nevoie de opt luni pentru ca Aliații să ajungă în capitala Italiei. - Au urmat alte opt luni, înainte de a reuși să treacă prin peninsula îngustă și muntoasă spre câmpiile

din nordul Italiei.

Această lungă amânare a deznodământului ce păruse atât de aproape în septembrie 1943 le-a oferit avantaje Aliaților, în general. Inițial Hitler *intenționase să-și scoată forțele din sudul Italiei* și să organizeze o blocadă în munții din nord. Neașteptatele succese raportate de Kesselring în acțiunile de apărare l-au determinat însă, contrar sfaturilor lui Rommel, să pompeze resurse armate spre sud cu scopul de a păstra cât mai mult o parte cât mai mare din Italia. Această decizie s-a repercutat negativ asupra rezervelor de care Hitler a avut nevoie nu după mult timp, pentru a face față dublului atac asupra Germaniei lansat de ruși în Răsărit și de Aliații occidentali în

Normandia.

Debarcări din Italia sudică înaintarea
Aliaților 3 sept. /28 dec. 1943

Atacuri Aliate Contraatacuri germane
0.1 Parașut. Situația unităților germane la 3
sept

— Xxx Limitele de armată la Aliați

O Mile 50.100

Proportional cu mărimea ei, forța
Aliaților din Italia a absorbit o cantitate mai
mare din resursele militare ale germanilor,
decât se întâmplase pe celelalte fronturi.
Mai mult, pe frontul italian germanii își
puteau permite să cedeze teren cu riscuri
minime, conștienți de faptul că eforturile

pentru a păstra un front extins pe ambele părți îi expunea unei prăbușiri fatale. Judecățile de acest fel au consolat trupele Aliaților din Italia, conduse de Alexander, pe care le nemulțumea zădărnicierea speranțelor de a repurta o victorie rapidă.

Bineînțeles că nimeni nu pornește într-o campanie cu gândul de a ajunge la un eșec care s-ar putea ca în final să fie profitabil. Nu e în natura umană să dorească și să caute cu orice preț eșecurile. Prin urmare, merită să cercetăm cum s-au petrecut lucrurile.

Prima cauză care a determinat spulberarea planurilor Aliaților a fost întârzierea cu care au reacționat pentru a valorifica ocazia oferită de lovitura de stat din Italia, îndreptată împotriva războiului,

care a dus la răsturnarea lui Mussolini. Aceasta a avut loc la 25 iulie, iar Aliații au intrat în Italia abia după șase săptămâni. Cauzele întârzierii au fost atât de ordin militar, cât și politic. La conferința anglo-americană de la Washington, de la sfârșitul lunii mai, americanii s-au opus ideii de a trece din Sicilia în Italia, de teamă că un asemenea pas s-ar fi reflectat negativ asupra planurilor ce vizau invadarea Normandiei și înfrângerea japonezilor în Pacific. Hotărârea de a continua înaintarea în Italia a fost luată abia la 20 iulie, când forțele italiene din Sicilia și-au manifestat intenția de a capitula. Era însă prea târziu pentru a se trece la o acțiune imediată.

Un impediment l-a constituit și pretenția politică privind „capitularea

necondiționată”, formulată de președintele Roosevelt și de Churchill la *Conferința* de la Casablanca, din ianuarie. Noul guvern italian condus de mareșalul Badoglio era nerăbdător să afle dacă va putea conta pe condiții mai favorabile în negocierile cu guvernele țărilor din alianță, dar a constatat că nu avea cum să ia legătura cu ele. Ambasadorii englez și american la Vatican reprezentau o modalitate accesibilă, însă discuțiile cu ei s-au dovedit zadarnice datorită unei adevărate „miopii oficiale”, după cum afirma Badoglio: „Ambasadorul englez ne-a informat că, din păcate, codul său secret este foarte vechi, și probabil cunoscut de germani, astfel încât nu ar fi prudent să-l folosească pentru o comunicare secretă cu guvernul său. Însărcinatul

american cu afaceri ne-a adus la cunoștință că nu avea un cod secret”.

Italianii au fost nevoiți să aștepte până la mijlocul lui august când au găsit un pretext plauzibil de a trimite un delegat în Portugalia, pentru a se întâlni cu reprezentanții englezi și americani. Această modalitate întortocheată de a duce tratative a determinat noi întârzieri în reglementarea problemei.

În schimb, Hitler a luat imediat măsuri menite să împiedice noul guvern italian să încheie pacea și să renunțe la alianța cu Germania. În ziua loviturii de stat de la Roma, 25 iulie, Rommel sosise în Grecia pentru a prelua comanda; exact înainte de miezul nopții a primit telefonic vestea că Mussolini a fost răsturnat și că el trebuie să

se prezintă imediat la cartierul general al lui Hitler din pădurile Prusiei Răsăritene. Sosind acolo a doua zi la prânz, a „primit ordinul” de a strânge trupele în Alpi, și de a se pregăti pentru o eventuală intrare în Italia”.

Intrarea a fost pusă în practică în scurt timp, de manieră oarecum mascată. Temându-se că italienii ar putea bloca trecătorile din Alpi cu ajutorul trupelor de parașutiști ale Aliaților, la 30 iulie Rommel a ordonat unităților de avangardă germane să treacă frontiera și să ocupe trecătorile, pretextând că în acest mod protejează rutele de aprovizionare spre Italia împotriva acțiunilor de sabotaj sau a atacurilor trupelor de parașutiști. Italienii au protestat, amenințând că se vor împotrivi

acestei acțiuni, însă au ezitat să deschidă focul pentru a nu risca grăbirea unui conflict cu Aliații lor. Infiltrarea germană a fost ulterior extinsă sub pretextul scutirii italienilor de povara apărării nordului țării și a le da posibilitatea să-și consolideze sudul unde o debarcare a Aliaților era iminentă.

1 Interogatoriul lui Liddell Hart. Vezi și Liddell Hart, *The Side of the Hill*, p. 356 – 7.

Din punct de vedere strategic, argumentul era absolut rezonabil, astfel încât conducătorii italieni nu-l puteau respinge decât cu riscul de a-și trăda intenția încheierii unei păci cu Aliații. În consecință, la începutul lui septembrie opt divizii germane conduse de Rommel se aflau deja dincolo de Alpi, în Italia, ca un sprijin

potențial sau ca rezerve pentru forțele lui Kesselring, din sud.

În plus, Diviza 2 parașutiști, o mare unitate deosebit de puternică, sosise din Franța la Ostia, în apropiere de Roma. Ea a fost însoțită de generalul Student, comandantul șef al forțelor germane aeropurtate. Interogat după război, generalul Student declara:

„Înaltul Comandament italian nu a fost avertizat asupra sosirii sale și i s-a comunicat că divizia de parașutiști era destinată consolidării forțelor din Sicilia sau Calabria, dar potrivit instrucțiilor primite de la Hitler urma să mă mențin în apropiere de Roma și să preiau totodată sub comandă Divizia 3 Panzergrenadier, care se deplasase într-acolo. Cu aceste două divizii, trebuia să

fiu pregătit să dezarmez forțele italiene din jurul Romei”.

Prezența diviziilor amintite a paralizat planul Aliaților de a parașuta una dintre diviziile lor aeropurtate – Divizia 82 americană (general Matthew Ridgway) – la Roma pentru a-i ajuta pe italieni să nu cedeze orașul. Dacă americanii ar fi ajuns la fața locului, cartierul general al lui Kesselring s-ar fi aflat în primejdie, întrucât era amplasat la Frascati, la numai 16 km sud-est de Roma.

Chiar și fără ei, sarcina lui Student părea extrem de dificilă, înainte de începerea acțiunilor propriu-zise. Mareșalul Badoglio păstrase în zona Romei *cinci divizii* italiene, în ciuda insistențelor germane de a trimite o parte dintre ele

pentru a sprijini apărarea coastei, în sud. Câtă vreme aceste divizii nu depuneau armele, Kesselring se afla în situația incomodă de a face față în perspectivă celor două armate anglo-americane, cărora li se adăuga o a treia ostilă, instalată de-a curmezișul liniei de aprovizionare și de retragere a celor șase divizii germane din sudul Italiei grupate sub numele de Armata a 10-a, sub comanda lui Vietinghoff. Patru dintre ele scăpaseră din Sicilia, epuizate din cauza pierderilor suferite în această campanie.

La 3 septembrie invazia a început. Armata a 8-a a lui Montgomery a pornit din Sicilia, a traversat Strâmtoarea Messina și a debarcat în extremitatea sudică a Italiei. În aceeași zi, italienii au semnat în secret

armistițiul cu Aliații. Documentul urma să fie făcut cunoscut numai după ce Aliații efectuau a doua debarcare importantă, la Salerno, la sud de Napoli.

În 8 septembrie, spre miezul nopții, Armata a 5-a anglo-americană, condusă de generalul Mark Clark, a început debarcarea în Golful Salerno-la câteva ore după ce BBC anunțase capitularea Italiei. Conducătorii italieni nu se așteptaseră ca debarcarea să se producă atât de repede. Ei au fost preveniți că știrea va fi difuzată abia în cursul după-amiezii. Badoglio s-a plâns că nu a avut timp să încheie toate pregătirile, că a fost luat prin surprindere și că se găsește în imposibilitatea de a coopera. Agitația și buimăceala italienilor nepregătiți deveniseră atât de evidente, încât generalul

Maxwell Taylor, trimis în secret la Roma de Eisenhower, a anulat lansarea trupelor aeropurtate la Roma, sub comanda lui Ridgway. Eisenhower primise în acea dimineață un mesaj de avertizare din partea lui Taylor, care îl informa că șansele erau slabe. Era însă prea târziu pentru a se reveni la planul inițial de a parașuta trupele lui Ridgway în lungul râului **Volturno**, pe latura nordică a orașului Napoli, cu scopul de a împiedica deplasarea întăririlor inamicului dinspre sud, către Salerno.

Anunțul radiodifuzat despre capitularea Italiei i-a luat prin surprindere și pe germani, dar ei au acționat la Roma prompt și decisiv, în ciuda pericolului apărut în sud prin debarcarea de la Salerno.

Deznodământul putea fi altul, dacă

italienii ar fi acționat în zilele precedente cu aceeași prudență pentru a spulbera suspiciunile lui Kesselring. Generalul Westphal, șeful Statului Major consemnează, nu tară ironic, situația:

„La 7 septembrie, ministrul italian al Marinei, amiralul conte de Courten, l-a sunat pe feldmareșalul Kesselring pentru a-l informa că flota italiană urma să plece din Spezia în 8 sau 9. Pentru a se confrunta cu flota britanică din Mediterana. Flota italiană va birui sau va pieri, a spus el, cu lacrimi în ochi. Apoi, a descris în detaliu planul de luptă pe care intenționa să îl pună în aplicare”.

Aceste afirmații solemne au fost convingătoare. A doua zi după-amiaza, Westphal și un alt general, Toussaint, s-au

deplasat cu mașina la cartierul general al armatei italiene de la Monterotondo (25 km nord-est de Roma).

Generalul Roatta ne-a primit cu cordialitate. Am discutat în detaliu operațiunile militare ce urmau să fie efectuate în comun de Armata a 7-a italiană și Armata a 10-a germană, în sudul Italiei. În timp ce stăteam de vorbă, a sosit un mesaj telefonic de la colonelul Waldenburg care anunța capitularea italienilor și trecerea lor de partea Aliaților, conform comunicatului radiodifuzat. Generalul Roatta ne-a asigurat că era doar o manevră de propagandă de prost gust. Lupta comună, a spus el, va fi continuată exact cum am discutat noi¹⁰¹¹.

10 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 360-61.

11 Ibidem, p. 359.

Westphal era sceptic în privința acestor asigurări; seara târziu când s-a întors la cartierul general german de la Frascati a aflat că Kesselring transmisese deja tuturor cocuvântul de cod „Axa” – care semnifica faptul că Italia părăsise Axa și anunța necesitatea dezarmării imediate a italienilor.

Germanii au recurs la o combinație de persuasiune și forță, în funcție de situația cu care s-au confruntat. În regiunea Romei, Student, care știa că nu prea era agreat, a folosit tactica de șoc.

„Am încercat să capturăm Cartierul general italian cu parașutiști, dar succesul a fost parțial. Treizeci de generali și o sută cincizeci de alți ofițeri au fost capturați într-o parte a cartierului general, însă în

cealaltă italienii au opus rezistență. Șeful Statului Major General plecase în seara precedentă, urmându-i pe Badoglio și pe rege”.

În loc să încerce să învingă cele două divizii ale lui Student, comandantii italieni s-au grăbit să-și retragă forțele mult în spate, la est de Tivoli, și să lase capitala în mâinile germanilor. Situația creată a dat calc liberă negocierilor, Kesselring a recurs la un mod mai delicat de persuasiune, propunându-le italienilor să se întoarcă la casele lor după ce depuneau armele. Această ofertă contravenea ordinului lui Hitler, care ceruse ca toți soldații italieni să fie făcuți prizonieri. Ea s-a dovedit, însă, mai eficientă, căci a salvat vieți omenești și a economisit timp. Iată ce spune Westphal în

acest sens:

„În împrejurimile Romei situația a devenit calmă după ce comandantul forțelor italiene a acceptat cererea germanilor de a capitula. Acest lucru a protejat aprovizionarea Armatei a 10-a...

Am răsuflat ușurați la gândul că Roma nu va deveni un câmp de luptă. În acordul de capitulare, feldmareșalul Kesselring s-a obligat să considere Roma un oraș deschis. A promis că în oraș se vor afla doar câteva unități de poliție – două companii destinate pazei comunicațiilor telefonice etc. Angajamentul a fost respectat până la sfârșitul ocupației germane. Datorită capitulărilor, a devenit posibilă reluarea legăturii radio cu OKW (Comandamentul Suprem German), care fusese întreruptă

începând cu data de 8. O altă consecință a neutralizării forțelor italiene tară vărsări de sânge a fost posibilitatea de a deplasa imediat întăriri, pe șosea, din zona Romei spre Armata a 10-a, în sud... Așadar, după atâtea griji și frământări inițiale, situația din jurul Romei s-a putut rezolva în condiții optime.

Hitler și consilierii săi militari de la OKW consideraseră că soarta armatei lui Kesselring era pecetluită. Westphal furnizase date semnificative în acest sens:

„Încă din august am rămas aproape tară provizii, rezerve de personal, arme și echipamente. Toate cererile în acest sens au fost tergiversate de OKW. Această atitudine neobișnuit de pesimistă a determinat, probabil, folosirea Grupului de Armate B (a

lui Rommel), în Italia de nord. Grupul a primit instrucții să preia în pozițiile din Apenini efectivele noastre care izbutiseră să scape din atacul combinat lansat de Aliați și de italieni.

La rândul său, feldmareșalul Kesselring avea aceeași părere sumbră despre situația existentă, deși considera că mai putea fi controlată în anumite circumstanțe – cu cât marea debarcare așteptată se producea mai la sud, cu atât șansele deveneau mai bune. Dacă inamicul debarca de pe mare și se parașuta în zona Romei, Armata a 10-a nu mai putea scăpa de izolare. Cele două divizii pe care le aveam în apropierea Romei nu erau nici pe departe suficiente pentru a face față dublei misiuni – eliminarea puternicelor forțe italiene și respingerea debarcării

Aliaților.

1 Liddell Hart, *The Other Side of the p.*
360 – 61.

Se mai adăuga și necesitatea de a menține deschise liniile de comunicare din spate ale Armatei a 10-a. Încă din ziua de 9 septembrie am constatat că *forțele italiene* blocau drumul spre Napoli, deci implicit, aprovizionarea Armatei a 10-a care n-ar fi putut rezista multă vreme în aceste condiții. Așadar, comandantul suprem a răsuflat ușurat constatând că pe aeroporturile din jurul Romei nu se produc aterizări ale trupelor inamice în zilele de 9 și 10, zile în care neam așteptat de la un ceas la altul ca ele să aibă loc cu sprijinul forțelor italiene. Dacă aterizările s-ar fi produs, trupele italiene și populația civilă, care nu ne era

nicidecum favorabilă, ar fi reacționat.¹²

Kesselring a rezumat situația în câteva cuvinte: „Aterizările la Roma și debarcările pe mare în apropiere, nu la Salerno, ne-ar fi obligat să evacuăm toată jumătatea de sud a Italiei¹³¹⁴”.

Chiar și în aceste condiții, zilele următoare debarcării Aliaților la Salerno au constituit o perioadă de încordare intensă pentru germani, accentuată și de lipsa de informații. Niciodată „ceața războiului” n-a fost mai densă, lucru datorat faptului că nemții luptau în țara unui aliat care îi abandonase subit. Iată ce spune Westphal în acest sens:

* „Inițial, comandantul suprem nu a

12 Clark, Calculated , p. 179.

13 Liddell Hart, The Other Side of the Hill, p. 361-2.

14 Ibidem., p. 362-3.

putut afla decât foarte puțin despre pozițiile de la Salerno. Comunicațiile telefonice s-au întrerupt deoarece se bazau pe rețeaua italiană. Întrucât nu ni se permisesese să examinăm tehnica de telefonie italiană, nu puteam să le punem rapid în funcțiune. Nici comunicațiile radio nu au putut fi stabilite inițial, deoarece personalul de specialitate al cartierului general al Armatei a 10-a nu era familiarizat cu condițiile atmosferice specifice regiunii sudice”.

Pentru germani, faptul că principala debarcare a Aliaților s-a produs în zona la care se așteptau, adică acolo unde Kesselring își putea concentra eficient puținele forte, a fost un noroc. În plus, înaintarea Armatei a 8-a în extremitatea inferioară a Italiei s-a derulat conform

așteptărilor, iar distanța mare a eliminat pericolul imediat pentru forțele lui Kesselring. De asemenea, reținerea comandanților trupelor aliate de a se aventura dincolo de limitele acoperirii aeriene, preconizată în calculele sale cunoscând consecvența lor de a respecta aceste limitări convenționale, a reprezentat un avantaj. Drept urmare, debarcărilor Aliaților la Salerno – intitulate optimist „Operația Avalanșă” – au fost stăvilite, iar tributul s-a dovedit mare. Chiar Mark Clark recunoaște că a fost „aproape un dezastru”. Forța de debarcare s-a aflat la un pas de a ceda în fața contraatacului german și a reușit cu greu să nu fie alungată înapoi, pe mare.

Conform planului inițial, Mark Clark

propusese ca debarcarea să aibă loc în golful Gaeta, în partea de nord a orașului Napoli, unde ținutul era mai deschis și nu existau terenuri muntoase ca la Salerno, care puteau împiedica înaintarea spre interior. Când Tedder, comandantul suprem al aviației Aliaților i-a spus că sprijinul aerian nu putea fi la fel de eficient dacă se extindea în sectorul Gaeta, Clark a cedat și s-a declarat de acord cu debarcarea la Salerno. În unele cercuri ale Aliaților se susținuse că modalitatea cea mai eficace de a-i lua pe nemți prin surprindere și de a-i deruta era o debarcare dincolo de aceste limite. Se și argumentase că o debarcare pe călcâiul Italiei, în zona Taranto și Brindisi, nu fusese luată în calcul de inamic, ceea ce însemna un risc minim. În plus, exista

posibilitatea de a pune mâna de la bun început pe două porturi excelente.

Această debarcare a fost inclusă în plan în ultimul moment, ca o acțiune auxiliară; forța de la Taranto consta doar în Divina 1 britanică aeropurtată, adunată la repezeală din Tunisia și trimisă pe mare cu navele ce putuseră fi găsite într-un timp atât de scurt. Ea n-a întâmpinat nicio rezistență, însă a ajuns fără tancuri și aproape fără artilerie și mijloace de transport motorizate. De fapt, 1 îi lipseau exact elementele necesare pentru a putea valorifica pozițiile dobândite.

După această amplă analiză a invaziei Aliaților, să trecem la o cercetare mai amănunțită a desfășurării operațiilor care au debutat odată cu traversarea înguste strâmtori de la Messina de către Armata a

8-a, condusă de Montgomery, în ziua de 3 septembrie.

Ordinele privind debarcarea în Calabria, „Operațiunea Baytown”, au fost date abia pe 16 august, când ultimele elemente ale ariergărzii germane se retrăgeau din Sicilia. Ordinele nu specificau niciun „obiectiv” – după cum remarcă Montgomery, caustic, într-un mesaj adresat lui Alexander, la 19 august. Drept răspuns, i s-a comunicat:

„Îți revine sarcina de a asigura un cap de pod în extremitatea sudică a Italiei, pentru a permite forțelor noastre navale să opereze prin Strâmtoarea Messina.

În cazul în care inamicul se retrage din extremitatea sudică a Italiei, îl vei urmări cu forța armată disponibilă; mărimea ajutorului

pe care îl vei primi (debarcarea de la Salerno) depinde de atragerea forțelor inamice în partea de sud a Italiei”.

Pentru veteranii din Armata a 8-a, acesta reprezenta un obiectiv minor și destul de confuz. Montgomery remarcă în memoriile sale: „Nu s-a făcut nicio tentativă de a coordona operațiunile mele cu cele ale Armatei a 5-a, prin debarcarea la Salerno...” Pentru cel de-al doilea scop, care viza acordarea unui sprijin acestei armate, debarcarea Armatei a 8-a s-a produs în cel mai nepotrivit loc posibil – la peste 480 km de Salerno, de-a lungul unei fâșii foarte înguste și muntoase, ideală pentru inamic. Pornind în sus, din extremitatea sudică a Italiei, existau doar două drumuri, unul pe coasta de vest, iar celălalt pe coasta de est,

ceea ce însemna că nu se puteau utiliza decât două divizii, fiecare având în frunte, ca avangardă, o singură brigadă (adesea era dificil să se desfășoare mai mult de un batalion pe fiecare direcție de înaintare). În consecință, inamicul nu era obligat să păstreze forțe numeroase în această zonă, mai ales că cea mai mare parte a forțelor Aliaților urmau să debarce în altă parte. O dată ce Armata ajungea în peninsula Calabria, dispărea riscul ca Armata a 5-a să fie luată prin surprindere, deoarece variantele cu care inamicul urma să se confrunte erau puține. Extremitatea sudică reprezenta cel mai nepotrivit loc pentru o diversiune. Inamicul își putea retrage forțele fără pierderi, și lăsa invazia să sufere de pe urma blocării operaționale.

Deși nu exista riscul de a se confrunta cu o rezistență puternică, Montgomery și-a organizat debarcarea cu grija și prudența care îl caracterizau. Au fost adunate aproape 600 tunuri, sub comanda Corpului 30, pentru a asigura un baraj zdrobitor dinspre țărmul sicilian, menit să acopere traversarea strâmătorii și debarcările pe plajele de lângă Reggio, debarcări realizate de Corpul 13 Armată aflat sub conducerea generalului Miles Dempsey. Această mare concentrare a artileriei a determinat amânarea datei asaltului. Capacitatea de bombardare a crescut prin existența celor 120 de tunuri navale.

Rapoartele serviciilor de spionaj din zilele precedente au arătat că germanii nu lăsaseră spre extremitatea inferioară a

Italiei decât „două batalioane de infanterie”, instalate la peste 16 km de plajă, pentru a acoperi drumurile ce duceau în susul peninsulei. Informațiile legate de retragerea inamicului i-au determinat ulterior pe analiști să remarce că barajul pregătitor a reprezentat un exemplu tipic de situație în care „utilizezi un baros pentru a sparge o nucă”. În realitate, nu mai rămăsese nici măcar „o nucă” de spart, iar muniția a fost pur și simplu irosită.

La orele 4.30, în dimineața zilei de 3 septembrie, cele două divizii de asalt, Divizia 5 britanică și Divizia 1 canadiană, au debarcat pe niște plaje pustii, tară zone minate sau sârmă ghimpata. Un canadian nota, pe un ton glumeț, că „în acea zi rezistența cea mai dură a venit din partea

unei punic care evadase de la Grădina Zoologică din Reggio și care se părea că tăcuse o pasiune pentru comandantul brigăzii". Nu s-au înregistrat victime în rândul infanteriei de asalt, iar până scara extremitatea inferioară a Italici a fost ocupată pe o adâncime de peste 8 km, tară a se întâmpina rezistență. Au fost luați prizonieri trei soldați germani rămași în urma unității și 3.000 de italieni. Italienii s-au arătat imediat dispuși să ajute la descărcarea ambarcațiilor britanice de debarcare. În zilele următoare, înaintarea în interiorul extremității sudice a Italiei nu a întâmpinat nicio rezistență serioasă, în afara unor scurte ciocniri cu ariergărzile inamicului. În schimb, numeroasele distrugeri și demolări efectuate de germani

în timpul retragerii au impus opriri repetate Armatei a 8-a. Între 6 septembrie, în a patra zi, Armata a 8-a parcursese doar 50 km de la plajele pe care debarcase; ea a atins zona cea mai îngustă a peninsulei abia la 10 septembrie.

În ciuda acestui fapt, Montgomery nota: „Alexander părea deosebit de optimist” când la 5 septembrie a vizitat Armata a 8-a. El a anunțat că italienii au semnat în secret armistițiul în urmă cu două zile. „Alexander părea să-i creadă pe italieni că vor face tot ceea ce promiseseră”. În ce-l privește Montgomery se îndoia: „I-am spus părerea mea că atunci când vor descoperi ce se întâmplă, germanii îi vor zdrobi pe italieni”. Evenimentele au confirmat aprecierea înregistrată de Montgomery în

jurnalul său.

Încrederea lui Alexander în șansele „Operațiunii Avalanșa” pare absolut surprinzătoare, deoarece cu două săptămâni înainte ca aceasta să aibă loc, comentatorul militar german, „Sertorius”, făcuse o previziune potrivit căreia debarcarea principală a Aliaților urma să se producă în sectorul Napoli-Salerno, însoțită de una secundară în peninsula Calabria.

Cu o săptămână înainte, la 18 august, Hitler emisese o serie de ordine pentru a preîntâmpina potențială amenințare:

*

1. Este de așteptat ca mai devreme sau mai târziu Italia să capituleze sub presiunea inamicului.

2. Armata a I O-a va menține deschisă

linia de retragere. Italia centrală, în special regiunea Romei, trebuie ocupată până atunci de OBS.

3. În zona de coastă, de la Napoli la Salerno, care pentru început este cea mai amenințată, se va constitui un grup puternic din cel puțin trei formații mobile ale Armatei a 10-a. Toate formațiile militare care nu sunt mobile trebuie scoase din această zonă. La început formațiile total mobile pot rămâne între Catanzaro și Castrovillari pentru a participa la operații. Pentru a proteja Foggia, se pot folosi elemente ale Diviziei 1 Para. În cazul unei debarcări a inamicului, zona Napoli-Salerno trebuie apărată. În sudul defileului de la Castrovillari nu se va desfășura decât o acțiune de întârziere...

Kesselring și-a plasat șase din cele opt divizii, din nou-formata Armată a 10-a a generalului Vietinghoff, în sud. Armata a 10-a și-a stabilit cartierul general în orașul Polla, la sud-est de Salerno. Hitler îi spusese lui Vietinghoff, în ziua de 22, să considere Salerno drept „centru de gravitate” (așa cum menționează jurnalul de război al acestei armate). Celelalte două divizii ale lui Kesselring au rămas în rezervă lângă Roma, pregătite să preia controlul asupra orașului și să mențină liberă calea de retragere a Armatei a 10-a „în eventualitatea că italienii ar trăda”. Printre cele șase divizii din sud se aflau două recent sosite în Italia: Divizia 16 și Divizia 26 tancuri. Celelalte patru divizii veniseră din Sicilia. Două dintre acestea (Divizia Hennann Göring și Divizia 15

Panzergrénadier) cele mai afectate de pierderile suferite fuseseră aduse înapoi în zona Napoli pentru refacere. Divizia 1 parașutiști s-a întors la Apulia, iar Divizia 29 Panzergrénadier a rămas în extremitatea sudică a Italiei spre a-l înfrunta pe Montgomery. Ca sprijin în vederea stopării înaintării englezilor a fost trimisă temporar la Calabria și Divizia 26 tancuri, care sosise tară niciun tanc¹⁵. Divizia 16 tancuri, cea mai bine înzestrată din tot lotul, a fost instalată pe poziții pentru a acoperi Golful Salerno, unde se estima că va avea loc o

15 Ca majoritatea diviziilor germane de tancuri în acea perioadă, nu dispunea decât de două batalioane de tancuri - unul înzestrat cu tancuri Panther și altul cu tancuri mai ușoare, Mark IV. Batalionul Panther nu fusese trimis în Italia, iar celălalt rămăsese lângă Roma, pentru a-i intimida pe italieni.

^ Acest batalion dispunea de aproximativ 80 de tancuri Mark IV. Batalionul Panther fusese înlocuit cu un batalion de autotunuri de asalt, constând din 40 de elemente - care de la distanță puteau fi luate drept tancuri. E greu de înțeles cum generalul Mark Clark în cartea sa de memorii despre război, *Calculated Risk*, a ajuns la concluzia că „germanii avuseseră inițial circa 600 de tancuri la Salerno” (p. 199) de aproape opt ori mai mult decât în realitate.

debarcare masivă. Această divizie dispunea de un singur batalion² de tancuri, de patru batalioane de infanterie și de multă artilerie. Totuși forța ei era «firavă în comparație cu armada care naviga spre Golful Salerno cu aproximativ 700 de nave și de ambarcații de debarcare, transportând circa 55.000 oameni pentru debarcarea inițială, urmați de alți 115.000.

Debarcarea cădea în sarcina Diviziei 36 infanterie SUA, pe partea dreaptă, și diviziilor britanice 46 și 56, pe partea stângă; o parte a Diviziei 45 infanterie SUA trebuia să asigure o rezervă de flanc. Aceste divizii aparțineau de Corpul 6 SUA (general Dawley) și, respectiv. Corpului 10 britanic (general R.L. McCreery). A doua divizie urma să debarce pe o fâșie de plajă de 11

km aflată imediat la sud de Salerno, în apropierea drumului principal spre Napoli, care traversează porțiunea îngustă și muntoasă a peninsulei Sorrento prin defileul Gava, o trecătoare joasă, dar dificilă. Succesul acțiunii acestei divizii era de o importanță capitală, atât pentru deschiderea drumului spre marele port Napoli, cât și pentru blocarea întăririlor germane dinspre nord. Pentru a ușura sarcina acestei divizii, s-a apelat la două comandouri britanice și trei batalioane de rangeri americani ce aveau sarcina de a captura rapid defileul și Trecătoarea Chiunzi, pe o rută învecinată.

Convoiul principal de asalt al britanicilor a plecat din Tripoli la 6 septembrie, iar cel american din Oran, cu o

seară înainte. Alte convoaie au pornit de la Algiers, Bizerta și din porturile siciliene Palermo și Termini. Deși destinația lor a fost strict secretă, nu era greu să fie dedusă ținând seama de limitele în care puteau fi acoperite de aviație și de necesitatea de a captura prompt un port mare. Aceste două condiții, suprapunându-se perfect, constituiau un indiciu evident. La Tripoli, bucătarul chinez al unei nave destinate aprovizionării navelor cu apă potabilă a provocat panică luându-și la revedere „Ne vedem la Napoli”⁴. El n-a făcut decât să repete ceea ce se discuta frecvent între marinari și soldați. Zvonurile au fost alimentate de alegerea nefericită a titlaturilor „Forța N” și „Forța S’4 (forța de atac nordică și sudică)”. De fapt nu a fost

numai o chestiune de intuiție, deoarece unul dintre ordinele administrative de largă circulație menționa nominal o serie de locuri în Salerno și în jurul acestei zone.

Un alt mare handicap l-a constituit faptul că Mark Clark, comandantul armatei, s-a încăpățânat se conteze pe factorul surpriză, mergând până acolo încât a interzis orice bombardament naval preliminar a liniilor de apărare, în pofida argumentelor puternice formulate de comandantul mării unități operative navale care escorta și susținea forța de debarcare, viceamiralului H. Kent Hewitt USN. Acesta și-a dat seama că „era imposibil să crezi că se putea obține tactic un efect surpriză’42. Pe de altă parte, avantajul de a slăbi forțele apărării de coastă prin bombardamente ar fi

putut fi anihilat *printr-o mai rapidă concentrare a rezervelor* inamicului, căci zona de debarcare devenea mult mai evidentă.¹⁶

Apropierea convoaielor, în timp ce ocoleau coasta de vest și de nord a Siciliei. A fost reperată și raportată la Cartierul general german după-amiază devreme în ziua de 8; la ora 3.30 în aceeași după-amiază trupele germane au intrat în stare de alertă, gata de a-i întâmpina pe invadatori. La 6.30 după-amiază, a fost anunțat armistițiul cu Italia la Radio Algiers, și apoi repetat la 7.20 de BBC News. Una dintre transmisiuni a fost recepționată de trupele aliate aflate la bordul navelor. În ciuda avertismentelor că

¹⁶ S.E. Morison, History' of U.S. Naval Operations World War II, Vol. IX, p. 249.

vor avea totuși de-a face cu germanii, această știre a creat în rândul soldaților impresia că debarcările se vor desfășura fără prea mari probleme. Curând a urmat deziluzia. Aceeași deziluzie au trăit-o și planificatorii care prognozaseră, mult prea optimist, că Napoli va fi cucerit în a treia zi. În realitate, au fost necesare trei săptămâni de lupte, și Aliații s-au aflat la un pas de dezastru.

În timpul după-amiezii de 8, convoaiele care se apropiau au fost atacate de câteva ori de aviația inamică. Atacurile s-au repetat și după lăsarea întinericului; bombardierele germane au parașutat rachete luminoase, pentru a permite localizarea țintelor. Cu toate acestea, convoaiele n-au suferit prea multe pierderi. Imediat după miezul nopții,

navele de transport aflate în fruntea convoaielor au ajuns la punctele fixate pentru lăsarea la apă a ambarcațiilor de debarcare, adică la 16 km de țărm. Ambarcațiile de debarcare au atins plaja la ora prevăzută, adică la 3,30 dimineața. Înainte cu două ore, o baterie de coastă capturată de germani deschisese focul asupra ambarcației ce se apropia de flancul nordic, însă fusese anihilată de distrugătoarele din escortă, iar în faza finală beneficiase de bombardamentul scurt, dar intens, lansat asupra liniilor germane de artileria navală și de lansatoarele cu reacție de pe unele ambarcații - o nouă armă care și-a făcut debutul cu această ocazie, în sectorul sudic, însă, nu a existat tirul de sprijin întrucât comandantul diviziei

americane a respectat instrucțiile comandantului armatei care ordonase să nu se tragă niciun foc, sperând că printr-o debarcare silențioasă inamicul putea fi luat prin surprindere. Ca urmare, în ultimul salt spre plajă, ambarcația de debarcare a nimerit sub un tir puternic care a făcut numeroase victime.

Întrucât șansele unei înaintări rapide spre Napoli au depins de capturarea drumului care ducea din Salerno spre nord, prin munți, se cade ca descrierea debarcărilor să pornească de la stânga spre dreapta, începând cu flancul nordic. Aici, rangerii americani au debarcat nestânjeniți pe o mică plajă de la Maiori, în trei ore au cucerit Trecătoarea Cliunzi și s-au instalat pe culmile ce dominau șoseaua principală

Salerno-Napoli.

Comandourile britanice au debarcat la fel de ușor la Victri, în zona în care șoseaua părăsește coasta și începe să urce. Inamicul a reacționat rapid. Comandourile au fost nevoite să se oprească lângă oraș, în trecătoarea joasă La Molina, înaintea defileului Cava.

Debarcările britanice principale, pe plajele situate la câțiva kilometri de Salerno, au întâmpinat de la început o rezistență crâncenă. Datorită faptului că o parte din Divizia 46 a fost debarcată din greșeală pe plajele vecinei ei din dreapta, Divizia 56, s-a creat confuzie și aglomerație. Doar câteva dintre elementele de avangardă au putut înainta pe uscat pe o distanță de circa 3 km. Pierderile au fost mari, iar

obiectivele fixate pentru prima zi – capturarea portului Salerno, a aeroportului de la Montecorvino și a nodurilor rutiere de la Battipaglia și Eboli nu s-au putut atinge. Și mai grav, la sfârșitul zilei exista încă un interval de 11 km între flancul drept britanic aflat la nord de Sale și flancul stâng american aflat la sud de acest râu.

Americanii au debarcat pe patru plaje, în apropiere de celebrele temple grecești de la Paestum, sub un tir puternic, fără a beneficia de sprijinul cu foc al propriilor nave. Ajunși pe țărm ei au suportat nu numai focul artileriei inamicului, ci și bombardamentele succesive ale aviației germane. Trupele Diviziei 36 fără de luptă au fost supuse unor grele încercări. Din fericire, tunurile de pe distrugătoarele care

au înaintat cu cutezanța prin câmpuri/e *de mine le-au venit în ajutor. Această susținere s-a dovedit deosebit de utilă nu numai aici, ci și în sectorul britanic. Astfel, au putut fi contracarate și atacurile lansate de mici grupuri de tancuri germane, care constituiau cea mai gravă amenințare la adresa invadatorilor. Până la lăsarea întunericului, aripa stângă americană înaintase deja circa 8 km în interiorul uscatului, spre orașul Capaccio; aripa dreaptă, însă, a fost ținută în apropierea plajei.*

În cea de a doua zi, 10 septembrie, în sectorul american a domnit calmul, întrucât Divizia 16 tancuri își deplasase cea mai mare parte a slabei sale forțe înspre nord, în sectorul britanic, care din punct de

vedere strategic reprezenta o amenințare mai mare la adresa pozițiilor germane din zona Salerno. Americanii au profitat de ocazie pentru a-și extinde capul de pod și a debarca grosul Diviziei 45. În aceeași zi, dimineața, Divizia 56 britanică ocupase aeroportul de la Montecorvino și pozițiile de la Battipaglia, de unde ulterior a fost respinsă printr-un viguros contraatac lansat de două batalioane germane de infanterie motorizată, sprijinite de câteva tancuri. Faptul a produs panică chiar și în rândurile Brigăzii de gardă, până când tancurile din Royal Scots Greys au venit în ajutor.

În acea noapte, Divizia 56 a atacat cu trei brigăzi încercând să ocupe pozițiile de pe muntele Eboli, dar progresul înregistrat a fost minor, deși a reocupat Battipaglia.

Divizia 46 a ocupat Salerno, a trimis o brigadă pentru a sprijini comandourile, dar nu a inițiat o înaintare spre nord. În sectorul american, Divizia 45, recent sosită pe câmpul de luptă, a înaintat spre interiorul uscatului aproximativ 16 km, de-a lungul malului răsăritean al râului Șale, prin Persano, și a ajuns în imediata apropiere a centrului rutier de la Ponte Sale, limita de vârf a capului de pod avut în vedere. Un contraatac lansat de un batalion german de infanterie motorizată și opt tancuri a oprit-o și a obligat-o să se retragă. Astfel, la sfârșitul celei de a treia zile, cele patru divizii aliate care debarcaseră, cu unități suplimentare ce echivalau cu o a cincea divizie, se găseau încă în limitele celor două capete de pod separate și înguste, în vreme

ce nemții ocupau atât înălțimile înconjurătoare, cât și căile de acces spre fâșia netedă de coastă. Speranțele Aliaților de a ajunge la Napoli în cea de a treia zi se spulberaseră. Divizia 16 tancuri, a cărei capacitate de luptă reprezenta mai puțin de jumătate din cea a unei divizii a Aliaților, izbutise să țină în frâu invazia și să câștige timp până la sosirea întăririlor germane. Divizia 29 Panzergrenadier; are pornise deja înapoi de la Calabria, și un grup de luptă (cu două batalioane de infanterie și circa 20 de tancuri), pus la dispoziție de Divizia Hermann Göring aflată în curs de refacere au sosit primele. Acest grup de luptă, venind din zona Napoli, a contraatacat și a străpuns aliniamentul britanic de deasupra Trecătorii La Molina,

ajungând aproape de Vietri unde, în ziua de 13 a fost oprit de comandourile adverse. De altfel, trecătoarea era bine închisă. Corpul 10 britanic se găsea însă izolat pe fâșia foarte îngustă de coastă, în apropiere de Salerno, înconjurat de inamicul instalat strategic pe înălțimile din jur. Între timp, Mark Clark începuse să aibă serioase îndoieli din cauza evenimentelor petrecute în sectorul sudic. Divizia 29 Panzergrenadier împreună cu o parte a Diviziei 16 tancuri năvăliseră în culoarul dintre englezi și americani. În seara zilei de 12 septembrie, aripa dreaptă britanică a fost din nou alungată din Battipaglia, suferind pierderi grele mai ales în rândurile soldaților, luați prizonieri de inamic. În 13 septembrie, germanii au profitat de culoarul

larg dintre cele două corpuri ale Aliaților pentru a lansa o lovitură împotriva aripii stângi americane, pe care au eliminat-o din Persano, provocând o retragere generală. În confuzia care a urmat, nemții au pătruns în câteva locuri prin aliniament, într-un punct ajungând la doar un kilometru de plajă.

Seara, situația părea atât de critică încât descărcarea navelor comerciale din sectorul sudic a fost oprită. Mai mult chiar, Mark Clark i-a cerut amiralului Hewitt să pregătească imediat reîmbarcarea cartierului general al Armatei a 5-a și să asigure toate ambarcațiile disponibile pentru evacuarea Corpului 6 de pe capul de pod, în vederea redebarcării în sectorul britanic sau ca o altă variantă, să transfere

Corpul 10 spre sud¹⁷. O schimbare atât de amplă de tactică și strategic era greu de pus în practică și a stârnit protestele disperate ale lui McCreery și ale comandantului de convoi Olivier, provocând consternare la nivelul eșaloanelor superioare atunci când a fost raportată lui Eisenhower și Alexander. Efectul s-a concretizat în accelerarea acțiunii de consolidare a trupelor de pe țărm, fiind asigurate în acest scop ambarcații de debarcare suplimentare, prin devierea a optsprezece LST-uri aflate în drum spre India. Divizia 82 aeropurtată a fost pusă la dispoziția lui Mark Clark. De asemenea, ca reacție imediată la apelul său. Matt

17 Cunningham of Hyndape: A Sailor's Odyssey, p 569. Dintre aceste măsuri de urgență, numai ultima este menționată de S.E. Morison în History of U.S. Naval Operations, Vol. IX.

Ridgway a izbutit să parașuteze seara primul eșalon în zona capului de pod sudic. Divizia 7 britanică blindată a început să debarce în capul de pod nordic în ziua de 15, când momentul de criză trecuse datorită în special ajutorului mai rapid dat de forțele navale și aeriene ale Aliaților.

La 14 septembrie, avioanele aparținând deopotrivă forțelor aeriene strategice și tactice, aflate pe teatrul de luptă din Mediterana, au început bombardarea trupelor germane și a căilor de comunicații. Pe parcursul zilei au efectuat peste 1.900 misiuni de zbor. Cu toate acestea, pentru stăvilirea atacului lansat de germani asupra plajelor mai eficiente a fost ploaia de proiectile ce s-a abătut asupra inamicului de pe mare. În relatarea sa Vietinghoff spunea:

„Atacul din această dimineață s-a izbit de o rezistență înăsprită; însă trupele care înaintau au trebuit să îndure cel mai dur foc posibil: tirurile executate de tunurile de pe cel puțin 18 nave de război, crucișătoare și distrugătoare ancorate în rada portului. Cu o precizie uimitoare și cu o capacitate de manevră deosebită aceste nave au tras asupra țintelor reperate”.

Beneficiind de un sprijin atât de puternic, trupele americane au reușit să se mențină pe linia de apărare pe care se retrăseseră în seara precedentă.

Ziua următoare, 15 septembrie, a fost calmă Germanii și-au reorganizat unitățile lovite de bombe și proiectile în vederea unui nou atac, cu ajutorul câtorva întăriri. Divizia 26, în continuare lipsită de tancuri, sosise

din Calabria, după ce reușise să se strecoare din fața frontului lui Montgomery, conform ordinului dat de Vietinghoff în ziua debarcării de la Salerno. Sosiseră, de asemenea, detașamente ale Diviziilor 3 și 15 Panzergrenadier (de la Roma și, respectiv. Gaeta). Chiar și cu aceste completări, forța nemților echivala cu doar patru divizii, dotate cu ceva mai mult de 100 de tancuri, în timp ce Armata a 5-a avea la țărm lbrțe de valoarea a șapte divizii, de dimensiuni mari, și circa 200 de tancuri. În consecință, comandantul Aliaților nu avea motive de îngrijorare, exceptând apariția unei stări de demoralizare înainte ca superioritatea lor pe toate planurile să-și spună cuvântul, acum când și Armata a 8-a se afla în apropiere, sporind amenințarea asupra

inamicului.

În dimineața zilei de 16 septembrie, Alexander a sosit la bordul unui distrugător în vizită la cartierul general al lui Clark și a inspectat capetele de pod de pe plajă. În stilul său caracteristic, Clark a respins categoric ideea evacuării acestora. Noi întăriri au sosit în jurul orei 10 dimineața cu navele de linie britanice și care porniseră de la Malta în după-amiaza precedentă, împreună cu șase distrugătoare. Datorită unor întârzieri în comunicarea cu observatorii aflați pe poziții, cele două nave nu au putut intra în acțiune decât șapte ore mai târziu. Ele au bombardat ținte situate până la 20 km de țărm cu proiectile grele lansate de tunurile lor de 15 țoli, cu efect distrugător nu numai material, ci și moral.

În aceeași dimineață a sosit și un grup de corespondenți de război de la Armata a 8-a. Dându-și seama că înaintarea menită a veni în ajutorul Armatei a 5-a se desfășura prea lent și cu o prudență inutilă, ei au plecat în ziua precedentă, din proprie inițiativă, cu două jeepuri, folosind șosele secundare și drumuri de țară pentru a evita podurile aruncate în aer de pe șoseaua principală, și au străbătut fâșia de 80 km de „tărâm inamic” fără să întâlnească vreun german. 27 de ore mai târziu, unitatea de recunoaștere și de avangardă a Armatei a 8-a a realizat joncțiunea cu Armata a 5-a.

În dimineața zilei de 16 septembrie, germanii au lansat un nou atac, pornind de la sectorul britanic, spre nord, către Salerno și un altul în direcția Battipaglia, dar au fost

opriți prin efectul combinat al tirului artileriei terestre, al tunurilor navale și al tancurilor. Acest eșec și apropierea Armatei a X-a l-au tăcut pe Kesselring să înțeleagă că șansa de a-i alunga pe invadatori înapoi, pe mare, nu mai exista. În consecință, spre seară, a autorizat „degajarea trupelor de pe frontul de coastă” și o retragere treptată spre nord. Prima fază urma să se concretizeze într-o retragere pe aliniamentul de la **Volturno**, la 32 km nord de Napoli. El a hotărât să încerce să rămână acolo până la mijlocul lui octombrie.

Faptul că *Warspite* a fost avariat în acea după-amiază de noua bombă FX 1400 radio-ghidată a reprezentat o consolare pentru germani. Cu aceeași nouă bombă ci dăduseră o lovitură de adio principalei flote

a fostului lor aliat italian, în 9 septembrie, când aceasta pornise de la Spezia. Pentru a se alătura marinei Aliaților. Atunci reușiseră să scufunde nava amiral *Roma*.

Analizând situația, se impune constatarea că Imediat ce eforturile germanilor de a-i alunga pe invadatori înapoi pe mare au eșuat, retragerea lor din Salerno a devenit inevitabilă. Deși Kesselring se străduise să valorifice ocazia oferită de ceea ce el numea „înaintarea foarte prudentă a lui Montgomery”, era clar că nu putea să se mai agațe de această fâșie de pe coasta de vest în momentul în care Armata a 8-a britanică ajungea la fața locului și avea astfel posibilitatea de a-i ataca din flanc pozițiile, înaintând prin interior, după ce ieșea din îngusta peninsulă

Calabria. Trupele germane erau prea puțin numeroase pentru a putea acoperi un front atât de extins. Amenințarea nu s-a concretizat însă suficient de repede pentru a pune în pericol sau a accelera retragerea germanilor. Abia în după-amiaza zilei de 20 septembrie, o forță canadiană de avangardă a Armatei a 8-a a intrat în Potenza, principalul centru rutier aflat în „glezna” Italiei, la 90 km în interior față de Golful Salerno. O sută de parașutiști germani, aduși în grabă la Potenza cu o după-amiază înainte, impuseseră o pauză de o noapte și organizarea unui atac cu forțele unei brigăzi (ceea ce însemna cam de treizeci de ori forța lor), în scopul de a le înfrânge rezistența – un exemplu semnificativ cu privire la capacitatea de a produce

întârzieri exercitată de o apărare abilă într-o situație confuză. În urma atacului ce a determinat retragerea acestui mic detașament, au fost capturați doar 16 germani, în vreme ce aproape 2000 de civili italieni fuseseră uciși în urma atacurilor aeriene preliminare asupra orașului. Patrurilele canadiene au înaintat cu prudență în cursul săptămânii următoare și au ajuns la **Meifi**, 65 km spre nord, susținând doar ciocniri ne semnificative cu ariergărzile inamicului. Între timp, efectivele principale ale Armatei a să se opriseră, din lipsă de provizii; bazele de aprovizionare ale acestei armate fuseseră mutate la Taranto și Brindisi, în colțul sud-estic al Italiei.

Debarcările pe „călcâiul” Italiei se realizaseră fără a se întâmpina rezistență.

Taranto se numărase printre obiectivele avute în vedere în iunie, după ce șefii Statelor majore combinate îi ceruseră lui Eisenhower să pună la punct o serie de planuri pentru operațiile militare ce urmau să se desfășoare după capturarea Siciliei. Acest obiectiv fusese însă respins deoarece nu corespundea părerii emisă de statul său major, potrivit căreia nu se putea avea în vedere niciun fel de debarcare în afara zonei posibil de acoperit cu avioane de vânătoare. Taranto, ca și Napoli, se găseau cu puțin dincolo de raza de acțiune de 290 km a avioanelor Spitfire, care operau de pe aeroporturi situate în nord-estul Siciliei, în vreme ce Salerno se afla în interiorul acestei raze. Proiectul Taranto s-a reluat doar după semnarea armistițiului cu Italia,

la 3 septembrie. Atunci a fost inclus în planul de invazie ca o acțiune secundară sub numele de Operațiunea „Slapstick”, ca urmare a informației că în „călcâiul” Italiei nu existau decât câteva unități germane. În plus, Aliații au înțeles în sfârșit că portul Napoli, chiar după ce devenea utilizabil, nu era suficient pentru a asigura aprovizionarea trupelor ce înaintau de-a lungul laturilor estice și vestice a Apeninilor.

Amiralul Cunningham, care a propus această acțiune, l-a asigurat pe Eisenhower că, dacă se vor găsi trupele necesare pentru acest obiectiv, va pune la dispoziție navele necesare de transport.

În acel moment Divizia I britanică aeropurtată se afla în Tunisia; **neexistând**

un număr suficient de avioane cu care să fie aduse, s-a procedat la îmbarcarea lor rapidă la Bizerta, în cinci crucișătoare și un puitor de mine, ce au pornit spre Taranto în seara zilei de 8 septembrie. În după-amiaza următoare, în timp ce se apropia de Taranto, convoiul a trecut pe lângă escadra italiană (cu baza în aceeași localitate) care naviga spre Malta pentru a se preda. La asfințit, convoiul a intrat în port, unde majoritatea utilajelor rămăseseră intacte. Două zile mai târziu, a fost cucerit și „călcâiul” prin ocuparea localității Brindisi (unde se refugiaseră din Roma regele Victor Emmanuel și mareșalul Badoglio) și a orașului Bari, la 95 km mai sus pe coastă – în partea din spate a „gleznei” peninsulei. Prin cucerirea a trei mari porturi,

continuarea înaintării în susul coastei de est a fost posibilă cu mult timp înainte de ocuparea vreunuia de pe coasta de vest. Devenea limpede faptul că întârzierea înregistrată în atingerea oraşului Napoli, dinspre Salerno, le lăsa germanilor răgazul de a demola portul înainte de a-l abandona. Excelenta ocazie de pe coasta de est a rămas, însă, nevalorificată, datorită lipsei de prevedere şi a unui efort ulterior inadecvat. Denumirea codificată „Slapstick” s-a dovedit dureros de potrivită. Concepută ca o simplă operaţie de capturare a porturilor, Diviziei 1 aeropurtate nu i s-au asigurat autovehicule de transport (exceptând cele şase jeepuri); ca a rămas în această stare jalnică până la 14 septembrie. Pe parcursul celor cinci zile, câteva patrule cu jeepuri şi

mașini rechiziționate înaintaseră spre nord până la Bari, pe larga centură de coastă să se întâlnească cu inamicul. Această situație se datora faptului că Divizia 1 germană de parașutiști, dezorganizată și epuizată, rămăsese singura unitate inamică din zonă; o parte din ea fusese chemată în sectorul Salerno, iar restul primise ordinul să se retragă la Foggia, la 195 kilometri la nord de Taranto, pentru a acoperi flancul estic al lui Kesselring. Chiar și atunci când și-au recăpătat mobilitatea datorită mijloacelor de transport primite, trupele britanice au continuat să fie ținute în frâu pe tot parcursul elaborării planului și a măsurilor de pregătire necesare unei ample înaintări pe coasta de est. Din nou prudența excesivă s-a dovedit neinspirată pentru acea

perioadă care oferea șanse deosebite, deoarece Divizia 1 germană parașutiști era mult prea departe, în spate, pentru a contraataca. În plus, întreaga ci forță de luptă se reducea la 1300 oameni, în vreme ce efectivele englezilor ajunseseră deja de patru ori mai mari, plus numeroase rezerve care urmau să sosească.

Conducerea operațiilor fusese încredințată generalului Allfrey, comandantul Corpului 5, care, în luna decembrie a anului precedent răspunsese de atacul prudent și, după cum se știe, eșuat, asupra Tunisului. Sarcina pe care acesta a primit-o de la Alexander prevedea: „cucerirea unei baze în «câlcâiul» Italiei care să acopere porturile Taranto și Brindisi, și dacă era posibil și Bari, în

vederea unei înaintări ulterioare". Probabilitatea unei lovituri executate dincolo de aceste limite s-a redus când, la 13 septembrie, Corpul comandat de Allfrey a fost plasat sub comanda Armatei a 8-a, știut fiind faptul că Montgomery obișnuia să își maseze forțele și să aibă certitudinea că dispune de resurse mari înainte de a ataca.

Divizia 78 a început debarcarea la Bari, la 28 septembrie, urmată de Divizia 8 indiană, la Brindisi, în timp ce Corpul 13 sub comanda lui Dempsey era adus pe coasta de est. Cu toate acestea, abia la 27 septembrie o mică forță mobilă, trimisă de la Bari pentru a explora situația inamicului, a ocupat Foggia, părăsită de germani imediat ce au aflat de apropierea englezilor. Astfel, mult râvnitele aeroporturi au fost

capturate fără lupte. Montgomery și-a menținut totuși ordinul ca nicio unitate principală să nu înainteze înainte de 1 octombrie, iar când a lansat atacul nu a folosit decât două divizii ale Corpului 13, păstrând în spate cele trei divizii ale Corpului 5 pentru a asigura o „bază fermă” și a-și proteja flancul dinspre uscat.

Divizia 1 germană de parașutiști apăra acum un aliniament de-a lungul râului Bifemo, acoperind micul port Termoli - un front foarte larg pentru forțele ei firave. Atacul lui Montgomery a fost astfel conceput încât să străpungă acest aliniament printr-o lovitură din spate cu trupe transportate pe mare. În primele ore ale dimineții de 3 octombrie, o brigadă specială a debarcat dincolo de Termoli și,

profitând de avantajul întunericului a atacat prin surprindere, a capturat rapid portul și orașul, și a făcut joncțiunea cu un cap de pod de peste râu, cucerit mai înainte printr-o înaintare directă. În următoarele două zile au sosit pe mare, de la Barletta și Termoli, două brigăzi de infanterie ale Diviziei 78, pentru a consolida capul de pod și a continua înaintarea.

Vietinghoff, comandantul trupelor germane, profitând de faptul că englezii întârziiau să-și organizeze înaintarea pe coasta de est, trimisese deja (în 2 octombrie) Divizia 16 tancuri pe aliniamentul Volturmo pe coasta de vest în scopul de a consolida firavul eșalon de parașutiști care acoperiseră retragerea armatei sale pe flancul stâng îndepărtat.

Traversând rapid lanțul muntos din centrul Italiei, au ajuns în apropiere de Termoli în ziua de 5 octombrie dimineața devreme și au lansat cu promptitudine un atac împingându-i pe englezi înapoi, la marginea orașului, periclitându-le și linia de comunicație spre sud. Germanii au fost însă opriți și ulterior nevoiți să se retragă atunci când Divizia 78 a ripostat cu întăririle aduse pe mare, sprijinite de o puternică unitate de tancuri britanice și canadiene.

Germanii s-au retras pe niște poziții aflate la 20 km spre nord de-a lungul râului Trigno. Datorită contraatacului lor incisiv, Montgomery a decis să se oprească timp de două săptămâni pentru a-și consolida și organiza forțele înainte de a aborda aliniamentul Trigno.

În acest timp. Armata a 5-a a lui Mark Clark își continuase înaintarea lentă de la Salerno pe coasta de vest, încercând totodată să hărțuiască Armata a 10-a germană aflată în retragere. **Prima** fază a fost cea mai critică, întrucât aripa dreaptă germană a apărat cu îndârjire bariera de dealuri aflată la nord de Salerno pentru a acoperi extragerea aripii stângi care se retrăgea de pe fâșia sudică de coastă din jurul localităților Battipaglia și Pestum. Aproape o săptămână i-a fost necesară Corpului 10 britanic pentru a izbuti să inițieze o ofensivă în scopul de a forța trecerea de la Salerno la Napoli, după începerea retragerii amintite, la 23 septembrie. În această ofensivă, Corpul 10 a folosit Diviziile 46 și 56, Divizia 7 blindată,

precum și o brigadă suplimentară de blindate, împotriva unei forțe germane compusă din trei-patru batalioane care apărau trecătorile. Până în 26 septembrie când s-a descoperit că adversarii germani dispăruseră în noaptea precedentă – după ce își îndepliniseră misiunea de a câștiga timp pentru deplasarea în sud a camarazilor lor-n-au înregistrat progrese prea mari. Apoi, podurile demolate au frânat înaintarea Aliaților. La 28 septembrie. Corpul 10 a intrat pe câmpia de la Nocera, însă trupele de avangardă au pătruns în Napoli, aflat la circa 30 km distanță, abia în ziua de 1 octombrie.

După o înaintare lentă de-a lungul drumurilor interioare blocate de ruine, Corpul 6 american a ajuns în dreptul

Corpului 10, parcurgând în medie doar 5 km pe zi, și a intrat în Benevento la 2 octombrie. Corpul 6 american avea acum un nou comandant, pe generalul de divizie John P. Lucas, care îl înlocuise pe Dawley.

După debarcare, Armata a 5-a avusese nevoie de trei săptămâni pentru a-și atinge obiectivul: orașul Napoli. Prețul a fost de aproape 12.000 de morți - 7.000 de englezi și 5.000 de americani. Aceasta reprezenta tributul plătit alegerii unei linii de atac și a unui loc de debarcare prea bătătoare la ochi, sacrificării efectului surpriză, conform ideii că sectorul Salerno se afla în interiorul limitei de acoperire aeriană.

A mai trecut o săptămână până când Armata a 5-a s-a apropiat de râul **Volturno**, unde se retrăseseră germanii. Înaintarea a

fost îngreuiată de drumurile noroioase și de terenul îmbibat de apă. Atacul Armatei a 5-a asupra alinamentului **Volturno**, apărat de trei divizii germane, a fost lansat în noaptea de 12 octombrie, cu trei săptămâni mai târziu decât se preconizase. Corpul 6 SUA a cucerit un cap de pod peste râu, deasupra localității Capua, însă atacul s-a blocat din cauză că aripa dreaptă a Corpului 10 britanic a eșuat în tentativa de a forța trecerea la Capua, pe șoseaua principală Napoli - Roma. Câteva traversări realizate de celelalte două divizii britanice în apropiere de coastă au fost întârziate prin contraatacuri rapide. Astfel a fost dus la îndeplinire ordinul lui Kesselring de a rămâne pe alinamentul râului până la 16 octombrie, înainte de a începe să se retragă

spre următoarea linie de apărare, aflată la 25 km spre nord, o linie improvizată, care începea în apropierea gurilor râului Gangliano și continua printre dealurile ce însoțesc Șoseaua 6, prin defileul Mignano, spre cursul superior al râului Gangliano și văile afluenților lui, Rapido și Liri. Kesselring spera să poată păstra acest avanpost, și în același timp fortifica, în scopul unei apărări prelungite, o linie pregătită cu grijă de-a lungul durilor Gangliano și Rapido și centrată în jurul defileului Cassino. Aceste poziții, ușor retrase, se numeau Gustav sau Aliniamentul Winter.

Din cauza vremii nefavorabile și a distrugerilor, atacul Armatei a 5-a asupra primului dintre cele trei alinamente a fost

decalat cu trei săptămâni, adică la 5 noiembrie; rezistența germanilor a fost dârză și, după lupte care au durat zece zile, neînregistrându-se progrese semnificative decât pe flancul de coastă, Mark Clark a fost nevoit să-și retragă trupele epuizate și să le reorganizeze în vederea unui atac mai puternic. Pregătirile pentru lansarea noului atac s-au încheiat abia în prima săptămână a lunii decembrie. Pierderile Armatei a 5-a se ridicaseră la mijlocul lui noiembrie la 22.000 de oameni, dintre care aproape 12.000 americani.

În timpul acestor lungi pauze, Hitler și-a modificat concepțiile, iar efectele au fost remarcabile. Încurajat de ritmul lent al înaintării Aliaților de la Salerno la Bari, a considerat că nu se impunea în mod necesar

o retragere spre nordul Italiei; la 4 octombrie a emis o directivă potrivit căreia „alinamentul Gaeta-Ortona trebuie apărat”. El i-a promis lui Kesselring că va trimite din nordul Italiei trei divizii din Grupul de Armate B al lui Rommel pentru a-l ajuta să reziste cât mai mult la sud de Roma. Hitler înclina tot mai mult să accepte argumentele lui Kesselring referitoare la o rezistență prelungită, însă nu s-a pronunțat categoric decât la 21 noiembrie, când a plasat toate forțele germane din Italia sub comanda acestuia. Grupul de armate al lui Rommel a fost dizolvat, iar trupele rămase au fost puse la dispoziția lui Kesselring. Chiar și în aceste condiții, Kesselring a fost nevoit să mențină o parte dintre aceste trupe în nord. Pentru a apăra și controla această zonă

imensă, în timp ce patru dintre cele mai bune divizii (trei de tancuri) au fost trimise în Rusia, în locul lor fiind aduse trei divizii epuizate care aveau nevoie de refacere.

Sosirea Diviziei 90 Panzergrenadier era o întărire ceva mai mică, însă deosebit de prețioasă. Această divizie se aflate în Sardinia în momentul armistițiului făcut de italieni; de acolo fusese evacuată în Corsica, peste îngusta Strâmtoare Bonifacio, iar apoi transportată cu bine, folosindu-se avioane și nave la Leghorn. Operațiunea se desfășurase pe durata a doua săptămâni, în grupuri mici, evitându-se astfel riscul interceptării de către forțele aeriene și navale ale Aliaților, care întreprindeau eforturi mici pentru a contracara acțiunea adversarilor. Deși divizia nu a fost pusă la

dispoziția lui Kesselring decât abia peste șase săptămâni, acesta a reușit s-o deplaseze rapid în sud tocmai la timp pentru a contribui la stăvilirea ofensivei întârziate lansată de Armata a 8-a pe coasta de est a Italiei.

Decizia lui Hitler de a plasa toate forțele germane din Italia sub comanda lui Kesselring, sub numele de Grupul de Armate C, a fost luată a doua zi după ce Montgomery a început un atac prudent împotriva pozițiilor germane situate de-a lungul râului Sangro, poziții care acopereau Ortona și prelungirea spre Adriatica a Alinimentului Gustav.

După rezistența crâncenă întâmpinată la trecerea peste Bifemo în prima săptămână a lui octombrie, Montgomery

ordonase Corpului 5 să preia sectorul de coastă și deplasase Corpul 13 spre sectorul deluros, unde ariergărzile germane provocau întreruperi repetate ale înaintării canadienilor. După această regrupare, Corpul 5 a forțat înaintarea până la Trigno (20 km dincolo de Bifemo) și în seara zilei de 22 octombrie a cucerit un mic cap de pod pe care l-a extins printr-un atac nocturn, mai amplu, la 27 octombrie. Atacul a fost întârziat din cauza noroiului și a focului artileriei, astfel că nu s-a pătruns în adâncimea pozițiilor principale ale inamicului decât în seara zilei de 3 noiembrie. În acel moment germanii s-au retras la Sangro, la 27 km spre nord.

A urmat iarăși o pauză lungă, pe parcursul căreia Montgomery și-a pregătit

atacul și a organizat Divizia 2 Noua Zeelandă, proaspăt sosită. Forțele lui pentru ofensiva de la râul Sangro au ajuns la cinci divizii și două brigăzi blindate. În timp, așa-numitul Corp 76 tancuri, care înfrunta Armata a 8-a, a primit Divizia 65 Infanterie, pentru a prelua sectorul de coastă de la Divizia 16 tancuri, care fusese trimisă în Rusia. În afară de aceasta. Corpul 76 tancuri nu mai dispunea decât de resturile Diviziei 1 parașutiști și un grup de luptă al Diviziei 26 tancuri, care după slăbirea presiunii exercitate de Armata a 5-a a Aliaților începuse să se întoarcă, în grupuri mici, spre Adriatică.

Prin ofensiva de la Sangro, Montgomery urmărea zdrobirea alinimentului de iarnă al germanilor și

înaintarea pe o distanță de 32 km până la Pescara, pentru a se instala de-a curmezișul șoselei est-vest ce ducea spre Roma, amenințând în felul acesta spatele forțelor germane angajate în lupte cu Armata a 5-a. Acest lucru se datora faptului că Alexander își menținea directiva din 21 septembrie, dată cu două luni înainte, prin care fixase obiectivele ce trebuiau atinse de armatele Aliaților, în patru faze succesive: „consolidarea aliniamentului Salerno-Bari; capturarea portului Napoli și a aeroporturilor de la Foggia; capturarea Romei, a aeroporturilor și a importantului nod rutier feroviar de la Temi; capturarea portului Leghorn și a nodurilor de comunicații din Florența și Arezzo, la 240 km nord de Roma. Capturarea rapidă a

Romei fusese reiterată ca punctul cheie al noii directive emise de Alexander la 8 noiembrie, după ce primise un ordin în acest sens de la Eisenhower.

Lansarea ofensivei lui Montgomery a fost programată pentru data de 20 noiembrie, dar înrăutățirea vremii și umflarea apelor râurilor l-au constrâns să-și reducă atacul inițial la unul limitat. După câteva zile de lupte acesta s-a soldat cu realizarea unui cap de pod lat de aproape 10 km și adânc de un kilometru și jumătate. Menținerea acestui cap de pod s-a realizat cu mari dificultăți până la lansarea marelui atac în seara zilei de 28, cu o săptămână mai târziu față de grafic. Cu toate acestea, Montgomery continua să manifeste o încredere deplină în victoria finală; într-un

mesaj personal adresat trupelor în ziua de 25 declara: „A sosit momentul să îi alungăm pe germani la nord de Roma... Ei se află. Acum, exact în situația care ne convine nouă. Le vom da o lovitură zdrobitoare”. Se pare că a fost de rău augur faptul că a formulat acest mesaj după ce a coborât din mașină, rămânând în ploaie sub o umbrelă uriașă.

Atacul a debutat bine, sub acoperirea unui extraordinar bombardament aerian și de artilerie, beneficiind de o superioritate numerică de 5 la 1. Divizia 65 a inamicului – neinstruită și prost echipată, formată din soldați de diferite naționalități a cedat, iar șirul de dealuri aflate dincolo de râul Sangro a fost curățat până la 30 noiembrie. Retrăgându-se spre aliniamentul lor

principal, ceva mai în spate, germanii au strâns însă rândurile, acțiune favorizată și de faptul că urmăritorii se conformau ordinului des repetat a lui Montgomery de a stabili „o bază solidă”. La Orsogna, pe flancul interior, în zilele de 2 și 3 decembrie au pierdut o ocazie excelentă de a valorifica avantajul obținut. Kesselring a beneficiat astfel de răgazul necesar pentru a aduce din nord Divizia 26 tancuri și Divizia 90 Panzergrenadier. Înaintarea a început să se împotmolească. Exista în permanență „încă un râu, încă un râu de trecut”. Armata a 8-a a izbutit să traverseze râul Moro la 13 km dincolo de Sangro, abia la 10 decembrie, și a curățat Ortona, la 3 km dincolo de Moro, abia la 28 decembrie, după care a fost oprită la Riccio, la jumătatea distanței de

Pescara, râul Pescara și șoseaua laterală spre Roma. Aceasta era situația la sfârșitul anului, când Montgomery i-a predat comanda Armatei a 8-a lui Oliver Leese și s-a întors în Anglia pentru a lua în primire Grupul de Armate 21 în cadrul pregătirilor pentru invadarea Normandiei peste Marca Mânecii.

Între timp, la 2 decembrie, Mark Clark reluase ofensiva la vest de Apenini. În acel moment forța Armatei a 5-a crescuse până la echivalentul a 10 divizii, dar două dintre acestea. Divizia 7 blindată britanică și Divizia 82 SUA aeropurtată, se aflau în Anglia în vederea atacului peste Canalul Mânecii. Crescuse și forța militară a lui Kesselring; patru divizii apărau frontul aflat la vest de Apenini, iar în rezervă se afla încă

o divizie.

Obiectivele primei faze a noii ofensive au fost paravanul muntos aflat la vest de Ruta 6. Și defileul Mignano. La acest atac au participat Corpul 10 britanic și Corpul 2 SUA, recent sosit, sub comanda generalului de divizie Geoffrey Keyes. Ele au fost sprijinite de 900 de tunuri care în primele două zile au tras peste 4.000 tone de proiectile asupra pozițiilor germane. La 3 decembrie englezii s-au aflat la un pas de cucerirea vârfului Monte Camino, cu o altitudine de circa 900 m, dar au fost respinși și l-au capturat abia la 6 decembrie. Astfel ei au ajuns la aliniamentul râului Gangliano. Între timp, americanii, în dreapta lor, capturaseră Monte La Defensa și Monte Maggiore, cu înălțimi mai joase,

dar mai aproape de șoseaua ce trecea prin defileu. În a doua fază, începând cu data de 7 decembrie, Corpul 2 și Corpul 6 SUA au atacat spre Rapido pe un front mai larg, încercând să-l alunge pe inamic de pe paravanul muntos aflat la est de Șoseaua 6 printr-un atac în adâncime de o parte și de cealaltă. Au întâmpinat, însă, o rezistență din ce în ce mai puternică și au progresat doar câțiva kilometri, prin eforturi succesive timp de câteva săptămâni. În a doua săptămână a lui ianuarie această ofensivă a luat sfârșit, deși se ajunsese la un pas de Rapido și de vârful din față al aliniamentului Gustav. Pierderile Armatei a 5-a se ridicaseră la aproape 40.000 de oameni, mult mai mult decât cele ale inamicului. În plus, numai în rândul americanilor se

înregistraseră 50.000 de bolnavi pe durata celor două luni de lupte crâncene în munți.

Evenimentele petrecute după invadarea Italiei s-au dovedit extrem de dezamăgitoare. Pe parcursul a patru luni forțele Aliaților au înaintat doar 112 km de la Salerno – în special în primele săptămâni – ajungând la 130 km de Roma. Alexander vorbea de un „târâș greoi prin Italia”. În toamnă, însă, s-a acreditat descrierea mai generală de „umbrel chinuit”. „Rosătură” ar fi fost un termen și mai adecvat, având în vedere asemănarea ținutului cu un picior.

Chiar ținând seama de dificultățile terenului și de vremea nefavorabilă, devine evident, examinând campania, că ocaziile favorabile de a înainta mai rapid au fost ratate în mod repetat datorită insistenței

Aliaților de a „consolida” fiecare succes, și de a stabili „o bază solidă” înainte de a continua presiunea. La aceasta se mai adaugă și preocuparea lor principală de a asigura forțe și provizii din belșug, înainte de a ataca. De nenumărate ori au reacționat „prea târziu”, temându-se că se vor alege cu „prea puțin”.

În comentariul asupra campaniei, Kesselring remarcă:

„Planurile au arătat limpede că ideea dominantă a Înaltului Comandament al Aliaților viza asigurarea unor garanții în obținerea victoriei, idee ce i-a determinat să utilizeze metode și materiale convenționale. Ca urmare, au intuit permanent strategia și tactica adversarilor, în ciuda mijloacelor neadecvate de cercetare și a puținelor

rapoarte, ceea ce mi-a dat posibilitatea să iau contra-măsurile potrivite, în limitele resurselor de care dispuneam¹⁸.

Însă sursa primară a problemelor de care au avut parte Aliații a constatat în alegerea pentru debarcare a regiunii Salerno și a extremității inferioare a Italiei, alegere la care adversarii se așteptau cunoscându-le prudența. Kesselring și șeful statului său major, Westphal – beneficiarii acestei decizii atât de previzibile – considerau că Aliații, în dorința de a beneficia de siguranță tactică împotriva atacurilor aeriene, sacrificaseră strategia printr-o prudență excesivă, având în vedere firava forță aeriană de care dispuneau germanii în sudul Italiei. Cei doi apreciau

18 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 364.

totodată că obiceiul Înaltului Comandament al Aliaților de a fixa anvergura loviturilor la limitele unei acoperiri aeriene constante constituise de fapt salvarea apărătorilor, simplificând multiplele probleme de tehnică defensivă.

Cât privește calea pe care ar fi trebuit să o adopte Aliații, Westphal era de părere că:

„Dacă forțele folosite la debarcarea de la Salerno s-ar fi utilizat, de pildă, la Civitavecchia (la 50 km nord de Roma) rezultatele ar fi fost mult mai eficiente... La Roma se aflau doar două divizii germane și alte forțe n-ar fi putut fi aduse suficient de repede pentru a asigura apărarea necesară. În combinație cu forța celor cinci divizii italiene staționate la Roma, o debarcare pe

mare însoțită cu aterizări la sol ar fi reușit în 72 de ore. Pe lângă repercusiunile politice ale unei asemenea victorii, demersul ar fi retezat dintr-o lovitură toate rezervele celor cinci divizii germane care se retrăgeau din Calabria... în felul acesta, partea Italiei aflată la sud de aliniamentul Roma-Pescara ar fi căzut în mâinile Aliaților¹⁹.

Westphal considera că a fost o greșeală debarcarea Armatei a 8-a a lui Montgomery pe extremitatea inferioară a Italiei, de unde a fost nevoită să forțeze înaintarea în sus, fără a valorifica ocazia mai prielnică oferită pe „călcâiul” expus al Italiei și de a înainta de-a lungul coastei Adriaticii:

Debarcarea Armatei a 8-a britanice ar fi

19 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 364—5.

trebuit să aibă loc, cu forțe complete, în sectorul Taranto, unde staționa o singură divizie de parașutiști (cu trei baterii de artilerie divizionară). Mai recomandată chiar ar fi fost debarcarea în sectorul Pescara-Ancona, deoarece nu s-ar fi putut opune niciun fel de rezistență din sectorul Roma, nedispunând de forțele necesare pentru acest lucru. Nici din câmpia Po (nordul Italiei) nu s-ar fi putut deplasa rapid spre sud forțe suficient de numeroase și de puternice”.

Nici forțele lui Kesselring nu s-ar fi putut deplasa rapid de pe coasta de vest pe coasta de sud-est dacă debarcarea principală, efectuată de Armata a 5-a a Aliaților, ar fi avut loc la Taranto, și nu la Salerno.

Pe scurt. Aliații au ratat ocazia de a profita, atât în prima fază, cât și ulterior, de cel mai mare avantaj pe care-l aveau – puterea forțelor de debarcare. Această neglijență a devenit principalul lor handicap. Mărturiile lui Kesselring și a lui Wetsphal susțin concluzia exprimată cu sarcasm de Churchill, într-o telegramă adresată de la Carthagina șefilor britanici ai Statului Major, la 19 decembrie:

„Stagnarea întregii campanii pe frontul italian devine scandaloasă... Neglijența crasă de a nu asigura acțiuni de debarcare pe tărâmul Adriatic» și nercalizarea unor lovituri similare pe coasta vestică s-au finalizat cu rezultate dezastruoase.

Timp de trei luni nicio ambarcație de debarcare din Mediterana nu a fost utilizată

(pentru scopuri de asalt)... Chiar și în acest război au existat rare exemple de acest fel în care forțe de asemenea valoare să fie irosite total²⁰²¹.

Churchill nu a sesizat însă că de vină era de fapt doctrina militară a Aliaților – aderarea la principiul specific bancherului, potrivit căruia nu trebuie întreprinsă „nicio înaintare în lipsa securității”.

20. 1 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 365.

21 Churchill, *The Second World War*, Vol. V, p. 380.

Capitolul 28

Refluxul german în Rusia

La începutul anului 1943 se întrevedea posibilitatea ca armatele germane din Caucaz să aibă aceeași soartă ca armatele de la Stalingrad. De fapt ele se găseau într-o situație mult mai dificilă decât cea în care fuseseră acestea. Cu toate acestea, li se ceruse să mai rămână acolo încă mai bine de o lună după încercuirea de la Stalingrad, deși iama devenea tot mai grea, iar pericolul se extindea continuu. Pentru Armata 1 de tancuri și Armata a 17-a, care alcătuiau „Grupul de Armate A” perspectiva era sumbră. La comanda lor venise generalul Kleist, înlocuindu-l pe feldmareșalul List.

În prima săptămână a lunii ianuarie, situația precară a „Grupului de Armate A” s-a agravat prin apariția amenințărilor de încercuire. Cea mai directă exista în zona unde vârful armatelor era „lipit” de Munții Caucaz. Rușii au lovit întâi aripa stângă, în apropiere de Mozdok, iar apoi aripa dreaptă, lângă Nalcik, recucerind ambele localități. Mai periculoasă a fost o acțiune simultană întreprinsă de ruși peste stepa calmucă, la 320 km de flancul stâng al „Grupului de Armate A”, acolo unde acesta făcea joncțiunea cu „Grupul de Armate Don”. Capturând Elista, rușii au înaintat în josul acestui capăt al Lacului Maniei spre Armavir - pe unde treceau comunicațiile lui Kleist cu Rostovul. Dar cel mai primejdios a fost un asalt brusc spre sud, în lungul

aliniamentului Don, dinspre Stalingrad spre Rostov. Unul dintre vârfurile de lance ale rușilor a ajuns la numai 24 km de acest culoar îngust. Știrea i-a parvenit lui Kleist în aceeași zi în care a primit din partea lui Hitler ordinul expres de a nu se retrage, indiferent de împrejurări. În acel moment. Armata 1 de tancuri se alia la aproape 645 km est de Rostov. A doua zi a primit un nou ordin – să se retragă din Caucaz, și să ia cu el tot echipamentul. În cursa contra cronometru care a urmat, această condiție a mărit handicapul pe care-l reprezenta distanța.

În vederea degajării căilor spre Rostov pentru Armata 1 de tancuri, Armatei a 17-a i s-a ordonat să se retragă spre vest, de-a lungul râului Kuban, spre peninsula Taman.

La nevoie, de acolo putea fi transportată înapoi, peste Strâmtoarea Kerçi, în Crimcea. Retragera nu implica străbaterea unei distanțe foarte mari, iar forțele ni se recent asediate pe fâșia de coastă din jurul localității Tuapse nu erau suficient de puternice pentru a exercita o presiune primejdioasă asupra Armatei a 17-a, aflată în retragere.

În schimb, retragera Armatei 1 de tancuri a fost marcată de primejdii, atât directe cât și indirecte. Cea mai periculoasă fază a durat din 15 ianuarie până la 1 februarie, moment în care grosul acestei armate a ajuns la Rostov. Chiar și după aceea, retragera, continuată într-o zonă mai puțin îngustă, a fost amenințată de o serie de atacuri lansate de ruși de-a lungul

unei distanțe de aproximativ 300 km.

După respingerea unui ultimatum prin care rușii le cereau germanilor să capituleze, pe 10 ianuarie, generalul Rokossovski a lansat un asalt concentric asupra forțelor germane încercuite la Stalingrad. Trupele lui Paulus erau atât de slăbite de foame, frig, boli, deprimare și lipsă de muniții, încât nu puteau opune o rezistență solidă și nici să spargă încercuirea. Rușii au avut astfel posibilitatea să se dispenseze de o parte dintre forțele *de așet/fâfd* / \$7 - 51/ consolidat atacul spre sud, pentru a-i înfrânge pe germani în **Caucaz**. Noi efective au fost degajate pe măsură ce cercul continua să se strângă.

În momentul demarării actului final de

la Stalingrad, forțele lui Kleist, care se retrăseseră din vârful **promontoriului** caucazian, se aflau pe râul Kuma, între Piatigorsk și Budenovsk. Zece zile mai târziu, prin asaltul declanșat la sud de Elista, rușii au ajuns la o distanță de aproximativ 160 km în spatele alinamentului Kuma. Coloanele lui Kleist, aflate în retragere, se apropiau însă de Armavir și depășiseră zona primejdioasă.

Cu toate acestea, ceva mai în spate pericolul devenise major datorită atacului puternic lansat de ruși de o parte și de cealaltă a Donului, spre Rostov. Pe latura estică, rușii înaintaseră până în apropierea râului Maniei și a nodului de cale ferată Salsk. Pe latura vestică atinseseră Donețul, nu departe de locul în care acesta se varsă

în Donul inferior. Ariergărzilor lui Kleist le rămăsese de parcurs o distanță de trei ori mai mare decât rușilor înainte de a putea ajunge la Rostov. În plus, forțele lui Manstein, extenuate din cauza efortului de a acoperi flancul coridorului de retragere al trupelor lui Kleist se aflau sub o presiune dură, gata de a ceda.

În ciuda acestei situații, germanii aflați în retragere au câștigat cursa și au reușit să iasă din capcană. Zece zile mai târziu, ariergarda lui Kleist, aflată lângă Rostov, a izbutit să dejoace planurile adversarilor. Din fericire pentru germani, ținutul pustiu acoperit de zăpadă întârziase înaintarea rușilor dincolo de stațiile lor feroviare îndepărtate, diminuându-le forța și rapiditatea necesare pentru a închide

capcana. Nemții fuseseră la un pas de a fi înghițiți de aceasta. Forțele lui Manstein, rămase prea mult timp pe poziții expuse, își vedeau șansele de retragere periclitate; câteva dintre diviziile lui Kleist fuseseră nevoite să se întoarcă pentru a sprijini retragerea și consolidarea lor.

Trupele germane din Caucaz au traversat cu bine Donul, la Rostov, exact în clipa în care forțele de la Stalingrad se prăbușeau. Paulus, împreună cu o mare parte a forțelor sale s-au predat în ziua de 31 ianuarie. Ultimele efective au procedat la fel în 2 februarie. În total, 92.000 de militari fuseseră luați prizonieri de la începerea asaltului, cu trei săptămâni în urmă; în ansamblu, pierderile depășeau aproape de trei ori această cifră. S-au

predat 24 de generali, li se dăduseră mici flacoane cu otravă pentru a le folosi în cazul în care cădeau prizonieri la ruși. Se pare că doar câțiva le-au folosit până la eșecul „Complotului generalilor!” din 20 iulie 1944, care a vizat asasinarea lui Hitler. Atunci mulți au recurs la această soluție de teama Gestapoului.

„Stalingradul” a lucrat ca o otravă subtilă în mințile comandanților germnai de pretutindeni, subminându-le încrederea în strategia pe care erau chemați să o pună în practică. Armata germană nu și-a mai revenit niciodată din șocul material, dar mai ales moral provocat de dezastrul de la Stalingrad.

Și, totuși, a existat o justificare pentru declarația făcută de Hitler, potrivit căreia

sacrificiul armatei de la Stalingrad a oferit Comandamentului Suprem răgazul necesar de a întreprinde contra-măsuri de care a depins soarta întregului front de răsărit. Dacă armata de la Stalingrad s-ar fi predat în primele șapte săptămâni de la încercuire, pentru celelalte armate germane dezastrul ar fi fost mai mare. Firavele forțe ale lui Manstein nu ar fi putut rezista potopului rusesc revărsat de la Don spre Rostov, iar cele din Caucaz ar fi fost înfrânte. Soarta lor ar fi fost aceeași și în cazul în care armata de la Stalingrad ar fi reușit să iasă din capcană și să se retragă spre vest. Mai mult chiar, deși rezistența ci pe durata ultimelor două săptămâni ale lunii ianuarie nu i-a împiedicat pe ruși să înainteze în forță spre Rostov, efortul militar întreprins a dat totuși

posibilitatea forțelor germane din Caucaz să ajungă la Rostov suficient de repede pentru a scăpa din încleștarea adversarilor.

Chiar și cu acest ajutor, marjele de reușită ale retragerii din Caucaz au fost extrem de înguste. Din punct de vedere al duratei, spațiului, forței și condițiilor meteorologice, retragerea a reprezentat o performanță uluitoare, pentru care Kleist a primit gradul de feldmareșal. Deși abilitatea și tenacitatea cu care retragerea a fost dirijată merită toată aprecierea, se cuvine menționat faptul că marea ei însemăntate constă în aceea că a dovedit extraordinara putere de rezistență a unei apărări moderne atunci când comandanții și trupele își păstrează calmul și curajul.

Noi dovezi în sprijinul acestei idei au

apărut în săptămânile următoare. După ce au trecut cu bine prin culoarul îngust de la Rostov, armatele germane aflate în retragere au întâlnit alte primejdii mult în spate, pe direcția lor de retragere. La mijlocul lui ianuarie, aripa stângă a forțelor generalului Vatutin și-a reluat atacul spre sud, de la Donul mijlociu spre Doneț, în spatele Rostovului. După depășirea obstacolului reprezentat de Millerovo, Donețul a fost traversat la Kamensk și la est de această localitate.

a - În aceeași săptămână au fost lansate două noi ofensive rusești. Una începută foarte departe, în sectorul Leningrad, a dus la spargerea încercuirii acestui mare oraș, care dura de 17 luni, înlăturând presiunea asediului. Deși

ofensiva nu a ajuns suficient de departe pentru a mătura intrându-l german ca i se întinsese peste partea din spate a orașului, a izbutit totuși să facă o breșă în această porțiune. Până la Schlüsselburg, pe malul lacului. Această „traheotomie” strategică a creat o „trahee” prin care garnizoana și populația au putut respira mai ușor.

Cea de a doua ofensivă amenința spațiul de manevră al germanilor în sud. Ea a fost lansată la 1*2 ianuarie de armatele generalului Golikov dinspre fâșia vestică a Donului, sub Voronej și a străpuns frontul Armatei a 2-a și al Armatei a 2-a ungare. Într-o săptămână, rușii au reușit să pătrundă pe o distanță de 160 km – la jumătatea intervalului dintre Don și Harkov. Aripa dreaptă a forțelor generalului Vatutin

a întreprins un atac convergent spre est, în josul coridorului dintre Don și Doneț.

În ultima săptămână a lunii ianuarie, această ofensivă a căpătat un nou elan. În timp ce atenția era concentrată asupra atacului ce se desfășura în sud-vest, spre Harkov, rușii au atacat la vest de Voronej pe un front lung, au dat peste cap retragerea în care se aflau angrenați germanii, transformând-o într-un reflux de amploare. În numai trei zile, ei au înaintat până aproape la jumătatea distanței dintre Voronej și Kursk, trambulina de unde inamicul își lansase, în vară, ofensiva.

În prima săptămână a. Lunii februarie, și-au „împins în față umărul drept” și au realizat un intrând adânc peste calea ferată și șoseaua dintre Kursk și Orei. Apoi, au

realizat un alt intrând peste aliniamentul dintre Kursk și Belgorod. După ce au înconjurat localitatea Kursk pe ambele flancuri, la 7 februarie au capturat-o printr-un brusc salt înainte. Cel de-al doilea intrând creat a fost utilizat pentru a provoca prăbușirea Belgorodului, două zile mai târziu. Și această cucerire a devenit o amenințare la adresa flancului nordic al Harkovului.

Între timp, din înaintarea aparent directă spre Harkov pornise o acțiune colaterală ceva mai spre sud-vest – spre Marca de Azov și spre linia de retragere de la Rostov. La 5 februarie, forțele lui Vatutin au capturat Izyumul – locul în care germanii formaseră în primăvară punctul decisiv de împresurare – și au valorificat traversarea

Donețului pentru a crea un centru de presiune pe cealaltă parte. După ce au cucerit un intrând peste calea ferată aflată la sud de Doneț, s-au desfășurat spre vest și la 11 februarie au capturat importantul nod de cale ferată de la Lozovaia.

Aceste noi cuceriri au subrezit apărarea orașului Harkov, care la 16 februarie a căzut în mâinile lui Golikov. A fost, desigur, un triumf, însă primejdia imediată la adresa germanilor pe ansamblu venea de la continuarea atacului lansat de ruși în sud, de la Doneț către Marea de Azov. În urmă cu patru zile, o forță mobilă ajunsese la Krasnoarmeisk, pe aliniamentul principal de la Rostov înapoi spre Nepropetrovsk. Această acțiune risca să taie retragerea armatelor care tocmai

scăpaseră din capcana caucaziană.

Structura și ritmul alternant al ofensivei rusești deveniseră și mai pronunțate decât în etapa anterioară. E ușor de înțeles la ce efort și încordare au fost supuse puterea de rezistență a germanilor și resursele lor deja împrăștiate excesiv din cauza lățimii frontului pe care trebuiau să îl acopere cu rezerve ce se împutăneau continuu. Modul progresiv și variabil în care rușii au știut să profite de această slăbiciune a ilustrat din plin tactica lor îmbunătățită și faptul că învățaseră să își valorifice superioritatea. Examinând felul în care rușii au izbutit să captureze o succesiune de puncte cheie, se poate constata că în cazul fiecăruia, chiar dacă a urmat după un atac în vecinătatea imediată

- succesul a fost consecința unei acțiuni indirecte, care tăcea acel punct de neapărat sau, în eventualitatea optimă, îi diminua valoarea strategică. Efectul acestei serii de presiuni indirecte se poate desluși limpede în structura operațiilor. Comandamentul Armatei Roșii poate fi asemuit cu un pianist care își plimbă mâini de pe claviatură.

Deși ritmul diferit al ofensivei rusești a fost similar celui utilizat de mareșalul Foch în 1918, se poate totuși afirma că aplicarea s-a tăcut mai subtil și mai rapid. De fiecare dată punctul de lovire a fost mai înșelător, iar procesul punctat de pauze mai scurte. În timp ce-acțiunile pregătitoare nu au fost niciodată dirijate direct spre locul unde intenționau să lovească, realizarea propriu-zisă a scopului urmărit implica adesea

acțiuni precise din punct de vedere geografic. Se obținea astfel un efect psihologic indirect, deoarece surveneau din direcția la care inamicul se aștepta cel mai puțin.

În ultimele două săptămâni ale lunii februarie s-a produs o schimbare de situație dramatică. Avantajul rușilor a început să scadă în momentul în care s-au deplasat în jos, peste Doneț, spre Marea de Azov și cotul Niprului, pentru a înfrânge armatele germane aflate în sud. Aici obiectivul rușilor era evident. Ei se îndreptau spre aceeași zonă ca și germanii. Faza următoare s-a transformat într-o competiție al cărei final depindea de posibilitatea rușilor de a intersecta culoarul prin care urmau să se retragă germanii, înainte ca ei să ajungă

acolo și să își concentreze forțele pentru stăvilirea loviturii.

Din nefericire pentru ruși, dezghețul timpuriu i-a ținut pe loc, adăugându-se handicapului creat de înaintarea lor prelungită. Când și-au planificat ofensiva de iarnă, au descoperit că latura administrativă a *planului nu se potrivea cu cea Strategică* existau mijloace de transport pentru a deplasa măcar jumătate din minimul rezervelor de petrol, muniții și hrană necesare unui lanț de asalturi atât de extins. Cu îndrăzneala lor caracteristică, în loc să modifice planul au preferat să conteze pe obținerea necesarului de provizii de la inamic! Această metodă a dat roade, căci la fiecare cucerire au fost capturate mari depozite de provizii. În momentul în

care rezistența inamicului a devenit mai dură și succesele s-au rărit, rușii au început să resimtă lipsa mijloacelor de transport tot mai acut, pe măsură ce se îndepărtau de capetele de pod feroviare. Și iată cum legea extinderii excesive a intrat din nou în funcțiune, de data asta în dezavantajul rușilor. În coridorul Don-Donet existau puține căi ferate și erau perpendiculare pe direcția de înaintare a rușilor spre sud-vest. Pe de altă parte, căile feroviare relativ numeroase care se întindeau de la est la vest, în sudul Donețului, le-au permis germanilor să-și concentreze mai rapid forțe în punctul de pericol maxim. Germanii au început totodată să profite de pe urma restrângerii frontului (acum cu 965 km mai scurt decât în toamnă).

Nevoiți să se oprească din cauza acestui complex de cauze, rușii s-au trezit într-o poziție foarte neplăcută. Realizaseră un larg intrând pe o porțiune de 130 km dincolo de Doneț, spre Nipru, însă se opriseră la 48 km înainte, de râu, la Pavlograd. Obținuseră și un intrând îngust pe o porțiune de 110 km dincolo de Doneț, spre sud, până la Krasnoanneisk, de-a curmezișul coridorului dintre acest râu și Marea de Azov. Adunându-și toate forțele disponibile, nemții au organizat rapid o contraofensivă cu trei vârfuri de atac, sub comanda lui Manstein. Ei încercau să profite de neregularitatea intrândurilor obținute de ruși și, mai ales, de situația existentă în cele două sectoare amintite mai sus. Un atac a fost lansat pe partea stângă,

de la Nipru, împotriva vârfului sud-vestic; un alt atac, pe partea dreaptă, împotriva vârfului sud-estic; un asalt central a vizat linia curbă a frontului dintre ele, spre Lozovaia. Ambele vârfuri au fost străpunse, iar blindatele germane au înaintat adânc în intrânduri. Aceste contralovituri din ultima săptămână a lunii februarie s-au transformat într-o contraofensivă generală, pe măsură ce retragerea germanilor spre vest de Rostov a asigurat noi întăriri. În prima săptămână a lunii martie, germanii atinseseră iarăși Donețul pe o mare întindere a frontului în jurul Izymului; intrându-l mșesc fusese aproape lichidat și o mare parte a forțelor inamice fusese nevoită să se retragă la sud de Harkov.

Dacă ar fi reușit să treacă rapid

Donețul și să se plaseze de-a curmezișul în spatele armatelor ruse care înaintau spre vest, acestea ar fi fost supuse unui dezastru similar celui suportat de germani la Stalingrad. Tentativa nemților a eșuat din cauza lipsei forțelor necesare cuceririi unui obiectiv atât de puternic apărat. După această oprire, centrul de gravitate s-a mutat spre nord-vest; presiunea de învăluire desfășurată de germani i-a scos din nou pe ruși din Harkov la 15 martie. Patru zile mai târziu, printr-un atac la nord de Harkov, nemții au recucerit Belgorodul. Aceasta a fost tot ce-au reușit. În săptămână următoare contraofensiva lor s-a împotmolit în noroaiele provocate de dezghețurile primăverii.

În timp ce își lansau contraofensiva în

sud, în nord germanii se retrăgeau. Era prima retragere însemnată din acea zonă după mai bine de un an. La finele campaniei de iarnă din 1941 - 1942, frontul german din fața Moscovei avea forma unui pumn încheștat, iar rușii formau „o manșetă” în jurul încheieturii mâinii, în zona Smolenskului. În august, nașii loviseră puternic în partea stângă, în centrul fortificat de la Rjev, cu intenția de a crea o diversiune menită să sprijine acțiunile de la Stalingrad prin fisurarea frontului central al inamicului. Ofensiva fusese zădărnicită datorită rezistenței crâncene a nemților la Rjev, dar rușii izbutiseră să ciuntească această latură a frontului, lăsând-o expusă. Atacul reluat în noiembrie sporise expunerea flancului, care ajunsese să

semene cu o peninsulă cu istm îngust. La sfârșitul anului, rușii au atacat din vârful intrândului lor aflat la nord de cel german și au capturat joncțiunea de la Velikie Luki, la 240 kilometri vest de Rjev, pe linia ce duce de la Moscova la Riga. În consecință, primejdia pândea nu numai Rjevul, ci întregul „pumn”, fapt devenit evident.

După o lună, amenințarea s-a *accentuat indirect prin* capitularea forțelor de la Stalingrad, în timp ce prăbușirea frontului spre sud a demonstrat tributul plătit încercării de a apăra și menține un front mult prea extins. Zeitzler-a izbutit să realizeze singurul caz semnificativ de persuasiune în raport cu Hitler. Deși detesta orice fel de retragere și mai cu seamă una care ar fi reprezentat un pas înapoi în

raport cu pozițiile deținute în fața Moscovei, Führerul a fost determinat să accepte ideea că pentru a evita o eventuală prăbușire și a disponibiliza rezervele, frontul trebuia rectificat în acel sector. Trupele au părăsit Rjevul la începutul lunii martie, exact în momentul inițierii unui nou atac rusesc, iar la 12 martie întregul „pumn” a fost abandonat, inclusiv importantul centru de comunicații de la Viasma. Germanii s-au retras pe un aliniament mai drept, care acoperea Smolenskul. Intrându-l fortificat, de la Demiansk, între Velikie Luki și Lacul Ilmen, a fost și el părăsit la începutul lui martie. (Semnificația acestui pas înapoi a trecut neobservată în Occident, deoarece pe hărțile publicate de ziarele britanice și americane în ultimul an, acest aliniament

era reprodus printr-o linie dreaptă mult în interiorul frontului rusesc.)

Ceea ce armatele germane câștigaseră prin scurtarea frontului la nord fusese însă contrabalansat de noua extindere, cu tentațiile ei, obținute în urma succesului contraofensivei lor din sud. Se năruiau astfel speranțele generalilor de a-l convinge pe Hitler să aprobe o retragere în adâncime, pe o linie unde ei s-ar putea consolida și reorganiza, tară ca rușii să-i ajungă. Se deschideau noi perspective de atac pe tabla de șah, prea promițătoare pentru un om dominat de instincte ofensive și cu mintea calată pe ideea de a risca totul într-o ofensivă care să răstoarne întreaga situație în favoarea sa.

Succesul contraofensivei nu mai

necesita părăsirea imediată a bazinului Donețului. Amplasat pe pozițiile pe care le ocupase cu un an în urmă la sud de Doneț, lângă Taganrog, Hitler își putea păstra atât avantajul industriei, cât și speranța unei noi ofensive asupra Caucazului. Prin recenta sa revenire pe pozițiile de pe malurile Donețului, mult către vest, între Harkov și Izyum, Hitler avea posibilitatea să-și îmbroscăteze flancurile. Prin recucerirea Belgorodului și menținerea Orelului el dispunea de poziții ideale pentru flancurile armatelor sale, poziții care-i permiteau să amenințe cu o lovitură precisă pozițiile rușilor din proaspăt recuceritul Kursk și din împrejurimile acestuia. Printr-o astfel de lovitură zdrobitoare, Hitler ar fi făcut o imensă breșă în frontul rusesc și, o dată ce

diviziile sale de tancuri ar trece prin ea, orice lucru devenea posibil. Forța rușilor era mai mare decât crezuse, dar suferiseră pierderi grele. Numai „bătrânii generali” mai credeau în resursele inepuizabile. Conform acestui raționament și împins de propriile-i înclinații, Hitler era din ce în ce mai convins că o breșă la Kursk ar putea apleca încă o dată balanța în favoarea sa, oferindu-i rezolvarea tuturor problemelor. Nu i-a fost prea greu să se autoconvingă că greutățile pe care le întâmpinase se datoraseră iernii rusești și că putea conta pe faptul că vara va fi de partea sa. Acest proiect deveni visul său de la începutul verii.

În timp ce ofensiva principală urma să se desfășoare în sectorul Kursk, programul

de vară includea atacul Leningradului, amânat de două ori până atunci - (ciudat cât de asemănător este acest plan cu șablonul din 1942). Se puseră bazele unui nou corp format din două divizii de parașutiști. Acesta urma să fie folosit într-un asalt asupra Leningradului, pentru a deschide armatelor calea de uscat. Hitler devenea din ce în ce mai nesăbuit, pe măsură ce șansele i se diminuau. Nu trecuse un an de când el ezitase să accepte propunerea generalului Student, care viza atac aeropurtat asupra Stalingradului. Dar, după eșecul din Tunis, acest corp a fost trimis în sudul Franței, pentru a preîntâmpina o debarcare a Aliaților, prevăzută a avea loc în Sardinia. Venise apoi înfrângerea ofensivei asupra Kurskului,

care dăduse lovitura de grație planului de cucerire a Leningradului.

Generalii aveau păreri diferite despre planul ofensivei asupra Kurskului. Tot mai mulți ajunseseră să se îndoiască de posibilitatea unei victorii în est. Lor li se alăturase acum și un om de încredere al lui Hitler, generalul Kleist, deși nu era direct implicat în această ofensivă și, ca atare, nu avea nicio răspundere. De regrouparea din timpul campaniei de iarnă răspunsese Manstein, pentru cea mai mare parte a frontului din sud. Armata 1 blindate fusese transferată în grupul lui de armate încă de la începutul anului; în subordinea lui Kleist nu mai rămăseseră decât Crimeea și capul de pod de la Kuban. Atacul împotriva concentrării rusești de la Kursk urma să fie

dat de flancul stâng al armatei lui Manstein, care trebuia să ia cu asalt flancul de sud, și de către flancul drept al Grupului de Armate al lui Kluge, împotriva flancului nordic, al rușilor. Ambii comandanți naziști se arătară foarte încrezători înainte de începerea luptelor. Totul depinde în general de pricepere și experiență. Ofițerii de carieră tind în mod natural să aibă încredere în expedițiile în fruntea cărora au fost puși, și refuză să-și manifeste temerile pentru a nu diminua încrederea pe care superiorii lor le-o acordă.

A

Însăși educația cazonă contribuia la eliminarea lipsei de încredere. În fapt o mare parte a generalilor ar fi preferat acum o retragere amplă pentru a scăpa de ruși,

așa cum susținuse Rundstedt cu mai bine de un an înainte, dar Führerul interzisese o asemenea mișcare. Întrucât linia pe care se găseau amplasate armatele germane spre sfârșitul iernii nu era propice apărării, generalii începuseră să se bazeze tot mai mult pe principiul care spune că „atacul este cea mai bună apărare”. Atacul putea compensa dezavantajele poziției și tăia chelul inamicului de a-și relua ofensiva. În consecință, toate eforturile s-au îndreptat spre a asigurarea succesului ofensivei proprii, fără a se lua în calcul consecințele unui eventual eșec, făcându-se abstracție de faptul că irosirea noilor rezerve acumulate va compromite orice șansă a unei apărări ulterioare.

Eșecurile armatelor germane au fost

trecute sub tăcere pe plan intern, iar efectivele unităților micșorate. Astfel s-a reușit păstrarea numărului de divizii la nivelul anilor trecuți, pentru a nu se putea sesiza diminuarea forțelor. În primăvara lui 1943, erau, în medie, puțin peste jumătatea celei stabilite (oameni și armament), dar multe divizii fuseseră aduse mult sub acest nivel mediu, în timp ce altele erau aproape de valoarea nominală. Comandanții erau izolați prin măsuri de siguranță, astfel încât puțini aveau idee despre situația generală. Și se sugerase chiar că nu era sănătos să pună întrebări. Politica înjumătățirii efectivelor fusese dictată și de alți factori, în afara celor legați de camuflarea situației reale.

Hitler era fascinat și obsedat de cifre.

Deoarece în armată divizia reprezenta unitatea de măsură standard. Hitler era obsedat de ideea de a avea cât mai multe divizii, asta în ciuda faptului că victoriile sale din anul 1940 se datoraseră în principal superiorității părții mecanizate a armatei sale. Încă înainte de invadarea Rusiei, el dusesse o politică de înjumătățire a efectivelor pentru a obține un număr cât mai mare de divizii; mai târziu procedase chiar mai drastic pentru a masca realitatea. Urmarea acestei politici s-a materializat într-o periculoasă creștere a efectivelor administrative.

În anul 1943 creșterea ajunsese atât de mare încât anulase avantajele obținute prin perfecționarea tehnică a echipamentului german de luptă, mai ales în producția

noilor tancuri Tigru și Panther. Ori de câte ori o divizie suferea pierderi grele, se accentua disproporția dintre personalul combatant și cel auxiliar. Într-o divizie blindată, procentajul majoritar îl dețin tanchiștii și mecanicii, urmați de infanteriști, cel mai scăzut procentaj revenind personalului administrativ. Este o greșeală economică să menții o divizie, și mai ales una de mecanizate, la un nivel situat sub cel necesar. Dacă pierderile nu sunt imediat înlocuite, divizia va rămâne mult prea mare numeric în raport cu forța ei de luptă.

Aceste carențe ale armatei germane s-au acutizat, odată cu creșterea calitativă a armatei sovietice, mult îmbunătățită față de anul 1942, și mai puternică sub aspectul

numeric al efectivelor, îmbunătățirea calitativă provenea din creșterea aportului în armament și echipament adus de uzinele nou-create, sau de cele modernizate, din Urali, cât și de ajutoarele primite de la Aliații vestici. Tancurile sovietice erau cel puțin la fel de bune ca cele existente în oricare armată din lume – majoritatea ofițerilor germani le considerau mai bune. Deși sufereau de alte lipsuri în materie de echipamente complementare, cum ar fi cel de radiocomunicații, sovieticii ajunseseră la un înalt nivel de eficiență, rezistență și înzestrare tehnică. Artileria lor devenise foarte eficientă, mai ales prin lansatoarele de rachete. Carabina sovietică era superioară celei germane, mai modernă și cu o cadență mai mare de tragere. Armele

grele de infanterie erau, în general, compatibile.

Principalul handicap al sovieticilor îl reprezenta transportul motorizat; această cerință vitală începuse să fie satisfăcută printr-o livrare, accelerată a camioanelor de către americani. Nu mai puțin importantă pentru mobilitatea armatei era cantitatea de mâncare conservată. Trimisă de americani, aceasta rezolva în parte problemele legate de aprovizionare. Problema devenise stringentă date fiind imensitatea teritoriului Rusiei și mijloacele precare de comunicații; aprovizionarea cu hrană constituia principalul obstacol în calea valorificării la maximum a capacității de luptă a rușilor. Armata sovietică însă era obișnuită să funcționeze la un nivel de aprovizionare

mult inferior armatelor vestice. Armata Roșie nu atinsese niciodată gradul de mobilitate al armatelor occidentale, dar față de mijloacele din dotare, se dovedise mai mobilă datorită faptului că funcționa totuși în condiții optime. Primitivismul ei reprezenta în egală măsură un avantaj, dar și un dezavantaj. Soldații sovietici supraviețuiau în condiții în care alții ar fi murit de foame, în consecință, vârfurile de atac ale Armatei Roșii puteau atinge o putere de penetrare mai mare dacă ar fi fost bine aprovizionate, iar grosul armatei le urma în ciuda mijloacelor de transport și subzistență precare.

Armata sovietică făcuse un uriaș pas înainte și din punct de vedere tactic. Dacă anul 1942 însemnase o scădere, datorată

pierderilor masive de soldați experimentați în cursul anului 1941, anul 1943 a adus creșterea experienței de luptă, ca urmare a experienței acumulate de noile trupe. Această îmbunătățire s-a manifestat începând chiar de la eșaloanele de comandă. Eliminarea primilor comandanți a făcut loc unei noi generații de generali, în plină afirmare, mulți nedepășind vârsta de patruzeci de ani, aleși pe criterii profesionale. Vârsta medie a comandanților superiori ai armatei sovietice era inferioară cu aproape douăzeci de ani celei a conducătorilor armatei germane. Această întinerire s-a concretizat într-o creștere a eficienței și o intensificare a activității. Efectele combinate ale întineririi conducerii superioare și ale creșterii experienței de

luptă s-au făcut simțite atât în activitatea de stat major, cât și în abilitatea tactică a trupelor. Aceste îmbunătățiri ar fi fost și mai substanțiale dacă generalii, din teamă sau din dorința de a-și menține funcția, n-ar fi ordonat continuarea atacurilor, reluarea acestora la nesfârșit, în zone în care rezistența întâmpinată era mult prea mare. Ostașilor li se cerca adesea să treacă peste obstacole de neînvins, în pofida costurilor enorme. Astfel de asalturi sinucigașe se întâlnesc la oricare armată, determinate fiind de sistemul ierarhiei militare combinat cu disciplina cazonă. În Armata Roșie, ele au predominat datorită condițiilor existente în Rusia sovietică, a tradițiilor și a resurselor umane disponibile. Într-un sistem de natura celui sovietic numai un general

foarte bine văzut putea risca să-și exprime deschis îndoielile cu privire la limitele posibilului, mai ales că abundența materialului uman îndemna la irosirea lui cu mare ușurință. Era mai ușor să sacrifici câțiva oameni, decât să riști să atragi asupra ta nemulțumirea superiorilor.

Era spațiu suficient de manevră, iar Înaltul Comandament al Armatei Sovietice devenise suficient de abil pentru a stabili punctele nevralgice pe vastul front inamic. Întrucât Armata Roșie era acum superioară numeric, Înaltul Comandament putea cocheta cu șanse de până la 4 la 1, într-un sector care merita atenția; o dată breșa creată, se lărgea și mai mult spațiul de manevră. Atacurile frontale disperate și repetarea inutilă și păgubitoare a acestora a

avut loc cu precădere în nord, acolo unde forțele germane de apărare erau mai concentrate și mai bine poziționate. În sud, rușii și-au trimis cei mai capabili conducători și cele mai bune trupe în zonele care le ofereau din plin spațiu pentru a-și manifesta aptitudinile.

Faptul că armata germană rămânea fermă pe poziții în ciuda disproporției uriașe de forțe, demonstra că forțele sovietice mai aveau mult de făcut până să poată anihila superioritatea tehnică a armatei germane. Acest lucru era evident și a fost confirmat în mod tragic în primii doi ani de război. Conștientizarea acestei realități a determinat modificări în ambele tabere în primăvara anului 1943. L-a. Încurajat pe Hitler, și chiar consilierii săi militari au

ajuns să creadă că mai puteau răsturna situația, cu condiția să evite pe viitor greșelile făcute. Conducătorii sovietici au început să devină neîncrezători constatând că avantajele câștigate în campania de iarnă se năruiseră în vara care urmase. La gândul că mai urma o vară, aceștia începuseră să se îndoiască de victoria finală.

Această nesiguranță care se citea printre rânduri se prea poate să fi stat la baza importantului preludiu diplomatic care a precedat încheștarea armată. În luna iunie, Molotov a avut o întrevedere cu Ribbentrop la Kirovograd, oraș aflat atunci sub ocupație germană, unde au discutat posibilitatea terminării războiului. Conform mărturiilor ofițerilor germani care i-au servit drept consilieri tehnici lui Ribbentrop, acesta a

propus drept condiție a păcii ca granița viitoare a Rusiei să se afle de-a lungul Niprului, în timp ce Molotov dorea cel puțin redobândirea vechilor granițe; discuțiile s-au împotmolit datorită acestui obstacol insurmontabil, ca apoi să fie suspendate datorită informației că Aliații occidentali aflaseră de desfășurarea lor. Rezolvarea problemei a fost lăsată în seama puterii armelor.

Debutul campaniei de vară a avut loc mai târziu decât în anii precedenți. Au trecut mai bine de trei luni de acalmie de la încheierea campaniei de iarnă. Această întârziere se datora în parte dificultăților sporite pe care nemții le întâmpinaseră în refacerea forțelor și în acumularea rezervelor necesare pentru o nouă ofensivă.

Mai existase și speranța că rușii vor prelua inițiativa atacului și se vor împotmoli, dându-le germanilor ocazia de a declanșa o contraofensivă. Speranța aceasta a fost spulberată nu atât de nerăbdarea lui Hitler, cât de hotărârea rușilor care au adoptat de această dată o tactică similară.

Conducătorii armatei germane au ajuns la concluzia că ofensiva va putea avea succes dacă forțele lor de atac vor fi fost gata de luptă cu șase săptămâni mai devreme. Atunci când atacul lor s-a împotmolit într-o serie de câmpuri de mine și când au aflat că rușii și-au retras mult grosul trupelor, nemții au dat vina pe lungul interval de pauză care le permisesse adversarilor să intuiască intențiile lor și în consecință să-și ia măsurile necesare.

Această părere se baza pe toată concentrarea de forțe de la Kursk, lucru mult prea evident. Kurskul parcă invita la un atac fulger din partea nemților, la fel cum Orelul îi invita pe ruși. Obiectivele ambelor armate erau foarte clar conturate, singura problemă fiind care va ataca prima.

Asta discutau și rușii. Argumentul consta în ideea că apărarea rusească fusese înfrântă două veri la rând de atacurile nemților, și de încrederea generată de numeroasele succese repurtate de ofensivele rusești, de la Stalingrad încoace; acest fapt îi făcea pe comandanți mai nerăbdători de a prelua inițiativa în acea vară. Pe de altă parte, se arăta că în luna mai a anului 1942 Timoșenko atacase Harkovul iar apoi, până la cucerirea

Kurskului din luna iunie, urmașe o prăbușire catastrofală a Armatei Roșii.

Cu ocazia primei discuții oficiale cu Statul Major Sovietic la sfârșitul lunii mai, noul șef al Misiunii Militare Britanice, general-locotenent G. Le O. Martel, trăsese concluzia că rușii înclinau spre a începe ofensiva. El le-a atras atenția că vor avea necazuri cu forțele blindate refăcute ale nemților, dacă vor declanșa ofensiva, și că „o vor încasa zdravăn dacă vor încerca ceva în direcția asta”.

Peste câteva zile a fost întrebat despre strategia britanică din nordul Africii: „Le-am explicat rușilor că succesul nostru de la Alamein se datora în mare măsură faptului că i-am lăsat pe nemți să-și distrugă, sau cel puțin să-și tocească, blindatele lovind

mijloacele noastre de apărare. După ce acestea s-au angajat în luptă și au fost zdrăvăn lovite, am pornit și noi ofensiva”. La întâlnirea care a urmat discuției, Martel aprecia că Statul Major înclina să urmeze aceeași tactică. El a profitat de ocazie pentru a le servi încă o mostră de experiență britanică: importanța de a comasa forțele pe laturile unui atac dușman cu tancuri, folosind toate rezervele pentru a întări aceste flancuri, ca o amenințare indirectă, mai bine decât a sta în calea atacului’.

1 Vezi Martel, *An Outspoken Soldier*, p. 211 – 54.

*

Când cauți la originile unui plan, de cele mai multe ori e dificil să evaluezi

influențele determinante, chiar dacă ai la dispoziție toate dosarele; acestea înregistrează rareori cauzele reale și nu arată cum se nasc ideile, cum se dezvoltă ele în mințile celor care concep planurile. Dacă unii dintre cei care dau ideile sunt tentați să le supraevalueze valoarea, cei în mințile cărora ideile se dezvoltă sunt și mai tentați de a le subevalua, indiferent de efectele pe care acestea le-ar putea produce. Faptul devine și mai valabil în cadrul discuțiilor oficiale, mai ales atunci când se află în joc mândria națională. E normal ca Aliații să minimalizeze ajutorul primit, amplificându-l pe cel acordat. De aceea e puțin probabil ca istoria să arunce vreo rază de lumină asupra cauzelor care au stat la baza planului rușilor din anul 1943.

Istoria lor scrie despre experiența propriilor strategii, care beneficiau de propriile campanii pentru a putea trage concluziile ce au stat la baza planului pe care l-au adoptat.

Cea mai mare semnificație o au rezultatele dramatice ale metodelor defensiv-ofensive care au urmat.

Nemții au început atacul în zorii zilei de 5 iulie, Abordând două flancuri ale grupării de la Kursk. Frontul sovietic de aici se întindea pe aproape 150 km; la sud avea o adâncime de vreo 80 km, iar la nord se întindea peste 250 km, deoarece coincidea cu flancul armatelor naziste de la Orei. În cea mai mare parte se aflau taipele lui Rokossovski, în timp ce flancul drept al lui Vatutin ocupa colțul sudic.

Forțele de atac ale lui Manstein, în sud,

și cele ale lui Kluge, în nord, erau aproximativ egale, deși Manstein deținea mai multe blindate. La această ofensivă au luat parte 18 divizii de tancuri și de grenadieri-tanchiști, reprezentând aproape jumătate din forța totală angajată în luptă și întreaga forță blindată de care dispuneau nemții pe frontul de est. Hitler juca pe mize mari.

Forțele lui Manstein au pătruns vreo 30 km în sud, dar le-au trebuit câteva zile; aceasta nu se putea numi o penetrare rapidă.

Ritmul lent s-a datorat câmpurilor de mine întâlnite în cale. Cum grosul forțelor de apărare fusese retras în adâncime. Nemții n-au reușit să ia prea mulți prizonieri. Mai mult decât atât. Breșele prin

care ei înaintău nu puteau 11 lărgite, din cauza unei apărări îndârjite de pe flancuri. Atacul lui Kluge în nord s-a soldat cu o străpungere și mai limitată, căci n-a reușit să treacă de pozițiile principale de apărare ale rușilor. După o săptămână de lupte, diviziile de tancuri erau mult slăbite. Kluge, speriat de semnele unui atac iminent pe flancuri, a început să-și retragă tancurile.

La 12 iulie, în acea conjunctură, rușii și-au lansat ofensiva asupra flancului de nord și a vârfului pozițiilor germane de la Orei. La nord, forțele sovietice au pătruns în primele trei zile 30 de mile, către spatele frontului de la Orei. Concomitent, atacul pe centru ajunse la 15 mile de oraș. Dar patru dintre diviziile pe care Kluge le retrăsese au ajuns la timp pentru a amenința flancul

nordic al rușilor și a-i împiedica să-și consolideze pozițiile de-a lungul căii ferate care lega Orelul de Briansk. Aflat mai în spate. Apoi ofensiva s-a transformat într-o acțiune de împingere, realizată de o forță superioară încercând să-i facă pe nemți să dea înapoi. Rușii au pierdut mulți oameni, dar au primit ajutor de la Rokossovski. Forțele acestuia au început ofensiva pe flancul de sud al Kurskului și au izbutit să-i gonească pe nemți din Orei abia la 5 august. Orașul, doar unul dintre principalele bastioane ale frontului german încă din anul 1941, le oferise nemților speranța reluării asediului Moscovei. Poziția strategică și forța dovedită făcuseră din oraș un fel de simbol militar, astfel încât pierderea lui a zguduit încrederea nemților

și i-a încurajat pe ruși.

Între timp, taipele lui Vatutin porniseră în urmărirea forțelor *germane care se retrăgeau prin breșa la Kursk*, spre pozițiile inițiale. La 4 august Vatutin a lansat un atac asupra pozițiilor slăbite și a capturat Belgorodul o zi mai târziu. Profitând de oboseala inamicului, el a parcurs în săptămâna care a urmat aproximativ 130 km, năpustindu-se în spatele Harkovului, de unde se putea ajunge la Kiev. Această lovitură ca de coasă oferea posibilitatea de a răsturna tot frontul sudic al nemților. Zece zile mai târziu, armatele lui Koniev, aflate în stânga lui Vatutin, au trecut Donețul la sud-est de Harkov, amenințând orașul cu încercuirea. Koniev crease această amenințare, traversând Donețul prin

mlaștinile de la Liubotin.

Dacă izbuteau să ajungă la nodul feroviar de la Poltava, ar fi prins în cursă garnizoana de la Harkov, și ar fi creat confuzie în tot flancul drept al armatei germane, care se întindea de-a lungul Donețului. În acel moment, Corpul 3 blindate era singura rezervă disponibilă a nemților. Cu trei divizii SS de tancuri, acesta tocmai fusese trimis să facă față amenințării de pe râul Mius, lângă Taganrog. Rechemat de urgență abia a reușit cu greu să înlăture primejdia creată împrejurul Pollavci și să permită grosului armatelor de la Harkov să se retragă în siguranță, înainte de căderea orașului, care a avut loc la 23 august. Se demonstrează astfel că, deși slăbite, diviziile de tancuri germane

erau încă în stare să facă față armatelor sovietice care înaintau. Criza a trecut și situația s-a stabilizat – chiar dacă s-au mai dat lupte. Rușii continuau să înainteze, dar își încetiniseră ritmul. În cele șase săptămâni care trecuseră de la declanșarea ofensivei, au capturat 25.000 de prizonieri. Numărul era mic comparativ cu amploarea atacului, care se întinsese pe mai multe sectoare; aceasta demonstra că breșele în apărare au fost locale și limitate.

În a doua jumătate a lunii august ofensiva sovietică a devenit mai amplă. În timp ce forțele lui Popov avansau treptat de la Orei către Briansk, pe flancul drept trupele lui Eremenko începuseră să preseze frontul către Smolensk. Pe flancul stâng, lângă Kiev, Rokossovski ataca în adâncime

către Nipru, spre care se îndreptau convergent și forțele lui Vatutin. Departe, la sud, Tolbuhin trecuse TÂul Mius și forța abandonarea Taganrogului. La începutul lui septembrie, Malinovski a trecut Donețul în sud și s-a îndreptat către Stalino. Această egalare a forțelor de pe flancuri a determinat retragerea grăbită a nemților din zona brațului sudic al Donețului. Trebuie subliniat faptul că germanii reușiră să păstreze pozițiile care le acopereau flancurile în lunga lor retragere, ca și căile ferate, când majoritatea armatelor germane reușiseră să iasă din capcană. Ei n-au cedat nodul feroviar de la Lozovaia, de lângă brațul Donețului, decât pe la jumătatea lui septembrie.

Schema și ritmul operațiilor sovietice

au început să semene și mai mult cu ofensiva generală a lui Foch, din anul 1918 – scrii de atacuri în diverse locuri, atacuri abandonate imediat ce întâmpinau o rezistență prea puternică; fiecare atac era astfel îndreptat de parcă îl pregătea pe cel care urma, toate bine sincronizate, ca o reacție în lanț. În anul 1918 nemții fuseseră obligați să aprovizioneze în grabă punctele atacate. Totodată, au fost împiedicați să-și deplaseze la timp rezervele către punctele care urmau a fi atacate. Libertatea de acțiune le era paralizată, și rezervele secătuite. Un sfert de secol mai târziu rușii repetau aceeași tactică, în condiții mai favorabile și într-o formă îmbunătățită.

Metoda este obișnuită pentru o armată cu mobilitate restrânsă, dar cu forțe

superioare. Ea devine și mai eficientă atunci când comunicațiile laterale sunt precare și nu pot asigura transferul rapid de rezerve de la un sector la altul, pentru a consolida un succes obținut. Presupunând de fiecare dată deschiderea unui nou front, costul acestei lupte „în afară” tinde să-l depășească pe cel al uneia „în adâncime”. De cele mai multe ori operațiunea durează mai mult, dar succesul pare a fi mai sigur, cu condiția ca armata care-o aplică să aibă rezerve materiale suficiente pentru a putea susține procesul.

Pe parcursul acestor operații, pierderile rușilor au fost semnificativ mai mari decât ale nemților, dar aceștia au pierdut mai mult decât își puteau permite, ca urmare. A eșecului costisitor al propriei ofensive.

Pentru ei boala lungă însemna moarte sigură. Faptul că Hitler nu autoriza nicio refacere a frontului în adâncime *le întârzia retragerea, dar le grăbea epuizarea.*

În luna septembrie, subțierea frontului și diminuarea rezervelor s-a concretizat în accelerarea ritmului de înaintare a rușilor. Comandanți pricepuți precum Vatutin, Koniev și Rokossovski au știut să profite imediat de orice punct slab al unui front atât de lung. Ei erau susținuți și de afluența crescută de camioane americane. Înainte de sfârșitul lunii, rușii ajunseseră la marele cot estic de lângă Nepropetrovsk al Niprului, dar și de-a lungul întregului său curs, până la râul Pripet, după Kiev. Traversările s-au organizat rapid în numeroase locuri și au fost stabilite multiple capete de pod. Acest

fapt diminua puternic șansele germanilor, care nu se mai puteau odihni în spatele barierei naturale asigurate de lățimea râului, pe care purtătorii de cuvânt militari o denumiseră „linia frontului de iarnă”. Ușurința cu care rușii își asiguraseră punctele de traversare se datora priceperii comandanților și îndrăzelii cu care aceștia reușiseră să exploateze potențialul fiecărui loc. Capul de pod de o importanță majoră de lângă Kremenciuk, la sud-est de Poltava, se datora în mare parte hotărârii lui Koniev de a organiza mai multe puncte de trecere, nu unul singur. S-au realizat astfel 18 astfel de puncte pe parcursul a 100 km. Surpriza acestei dispersii calculate a fost accentuată și de faptul că operațiunile s-au desfășurat la adăpostul ceții. Folosind metode

asemănătoare, Vatutin a reușit să obțină câteva puncte de sprijin la nord de Kiev, pe care ulterior le-a unit.

Principalul factor care a determinat această situație consta în faptul că nemții nu mai dispuneau de suficiente trupe pentru a acoperi întregul front, chiar așa subțiat cum era, fiind obligați să se limiteze la contraatacuri pentru a împiedica extinderea și consolidarea punctelor de sprijin ale inamicului. Această strategie avea să se dovedească inefficientă, în condițiile în care rezervele lor erau foarte scăzute și dușmanul atât de numeros.

La 25 septembrie, trupele germane abandonară Smolenskul, aflat la 500 km nord de Kiev, după ce cu o săptămână în urmă fuseseră goniți și din Briansk. Ei au

început să se retragă încet pe linia orașelor-fortărețe care se întindea de-a lungul cursului superior al Niprului: Zlobin, Rogacev, Moghilev și Orsa, apoi către Vitebsk.

În sudul extrem ei renunțaseră la capul de pod de la Kuban, și se retrăseseră prin strâmtoarea Kerchi în peninsula Crimcea, aflată ea însăși în pericol de a fi izolată de continent prin atacul sovieticilor. Kleist primise ordinul de a-și retrage forțele din Kuban pentru a ocupa sectorul dintre Marea de Azov și cotul Niprului, la Zaporojic. Din păcate, decizia fusese luată cu două săptămâni prea târziu. La mijlocul lui octombrie, când armatele sale au ajuns să-și ocupe noile poziții, rușii spărseseră deja frontul la Melitopol și ocupaseră deja

întregul sector.

După traversările inițiale peste Nipru, sectorul rămase într-o relativă acalmie până spre mijlocul lui octombrie, timp în care rușii și-au adus întăriri, au acumulat rezerve și au construit poduri care să le asigure înaintarea. Majoritatea podurilor constau din grămezi și capre de lemn, provenite de la copacii aflați în preajmă. Rușii s-au dovedit adevărați maștrii în improvizarea unor asemenea poduri, amintind oarecum de reușitele armatelor generalului Sherman în marșul lor prin Georgia și Carolina. Construirea unui astfel de pod dura în medie patru zile pentru un râu lat; acesta putea susține chiar cel mai greu transportor.

În timp ce atenția era concentrată

asupra Kievului, unde toată lumea aștepta dezlănțuirea furtunii, faza următoare a debutat cu o lovitură la aproximativ jumătatea distanței dintre cotul Niprului și Kiev. Koniev se năpusti dintr-odată. De pe poziția capului de pod ocupat la Kremenciuk, Koniev s-a năpustit la sud-vest de Poltava. El a deplasat o forță numeroasă către sud, spre linia de bază a concentrării trupelor germane. În acel moment se găseau în zonă puține trupe germane care să înfrunte atacul, dar Manstein a dislocat rapid câteva rezerve și le-a trimis în ajutor, ca să domolească asaltul lui Koniev, astfel încât trupele nemțești să se poată retrage în dreptul cotului. El a reușit astfel să-i oprească pe ruși înainte de Krivoi Rog, la 115 km de

punctul lor de plecare și la jumătatea distanței până la pozițiile germane.

Eșecul de la sud de cotul Niprului a fost însă o pierdere luată în calcul; Manstein fusese *obligat să-și retragă trupele lor, înainte ca ceh al lui Kleist să poată ajunge* pentru a le înlocui. Profitând de breșă creată la Melitopol, rușii au străbătut stepa Nogaisk, ajungând în partea de jos a Niprului în prima săptămână a lunii noiembrie. Ei au tăiat astfel ieșirile din Peninsula Crimeea și au izolat forțele inamice care staționau acolo.

Rezultatele n-au confirmat presupunerea optimistă potrivit căreia „un milion” de oameni au fost prinși în cursă la est de Nipru, în realitate, 6.000 de prizonieri au fost luați în primele două zile

ale urmăririi rapide, iar grosul armatelor germane-mult mai puțin numeros decât credeau rușii – avusese timp să se retragă peste Nipru, în primele patru luni de la începerea campaniei, rușii au declarat că au luat numai 98.000 de prizonieri, peste jumătate dintre aceștia fiind răniți. O neconcordanță mare, deși puțini comentatori au sesizat-o, atunci când, concomitent cu cifrele de mai sus, rușii au pretins că omorâseră 900.000 de nemți și răniseră 1.700.000, în decursul aceleiași perioade. În cazul oricărei străpungeri a frontului inamic, o mare parte a răniților cade în mâinile atacatorilor; cu cât este mai drastică înfrângerea, cu atât scade numărul răniților care apucă să fie evacuați. Potrivit declarației lui Stalin din 6 noiembrie, nemții

pierduseră peste 4.000.000 de oameni în decursul ultimului an. Dacă asta ar fi fost realitatea, războiul s-ar fi încheiat atunci, ori până la final mai era mult, deși lucrurile se îndreptau clar în această direcție.

În ultima jumătate a lui octombrie puține vești au parvenit din sectorul Kiev; rușii își extindeau capul de pod către nordul orașului, și au reușit să formeze o trambulină lungă, capabilă să lanseze un puternic atac pe flancuri. Vatutin a atacat în prima săptămână a lui noiembrie. El a descoperit punctele nevralgice ale acestui front larg și a profitat de ele pentru a pătrunde în vest; apoi întoarse către interior pentru a tăia drumurile care ieșeau din Kiev și a atacat orașul din spate. Germanii au reușit încă o dată să scape din

cursă, lăsând 6.000 de prizonieri în mâinile rușilor; ei n-au fost în stare să stăvilească asaltul sovietic, deoarece majoritatea diviziilor lor de tancuri fusese deplasată către sud, în urma atacului lui Koniev la cotul Niprului.

În ziua următoare capturării Kievului, blindatele rusești ajunseră la Fastov, aflat la 65 km în sud-vest. Lovitura a fost dată în pas de urmărire. După ce au înfrânt apărarea pe această linie, blindatele au străbătut 100 km în următoarele cinci zile pentru a cuceri nodul feroviar de la Jitomir de pe singura cale ferată laterală, rămasă la est de Mlaștinile Pripet. Apoi s-au răsfirat către nord și au cucerit nodul feroviar de la Korosten, la 16 noiembrie. La acea dată, rezistența germană se afla la un pas de

prăbușire; se puteau adevărate declarațiile
lăculc de Stalin pe 6 noiembrie, potrivit
cărora „victoria este aproape”.

Manstein nu mai dispunea de nicio
rezervă. În această situație de criză, el i-a
transmis lui Manteuffel, dinamicul
comandant al Diviziei 7 tancuri, să strângă
toate unitățile disponibile pentru a-și întregi
forțele, și să atace de jos în sus, către
Berdicev. După o curajoasă cursă în zigzag,
lovitura lui Manteuffel a avut succes - a
străpuns flancul sovietic și a recapturat
Jitomirul după un atac de noapte, la 19
noiembrie; apoi s-a îndreptat spre Korosten.
Împărțirea forțelor sale blindate în grupuri
mici, distanțate, crease impresia unei forțe
superioare celei reale. Aceste grupuri au
pătruns printre coloanele rusești și s-au

orientat către spatele acestora, atacându-le punctele de comandă și centrele de transmisiuni, împrăștiind confuzie în rândurile lor.

Încercând să profite de avantajul astfel creat, Manstein s-a lansat într-o contraofensivă hotărâtă asupra pozițiilor sovietice de la vest de Kiev, care păreau să invite la un astfel de atac. El s-a sprijinit și pe câteva divizii de tancuri proaspăt sosite din vest și intenționa să prindă forțele sovietice într-un clește, printr-o lovitură dată asupra Fastovului, dinspre nord-vest, convergentă cu o alta dinspre sud. La cea dinspre sud participase un corp de tancuri format din trei divizii, aflat sub comanda lui Balck, la care se adăuga și divizia lui Manteuffel. Trupele lui Vatutin fuseseră

întărite cu un număr mare de tunuri de câmp și antitanc, sosite pe podurile de peste Nipru și cu câteva divizii din rezervă. Contraofensiva germană nu a avut o forță prea mare în comparație cu riposta inițială. Părea mult mai primejdioasă pe hartă decât în realitate, deoarece nu se mai bucura de elementul surpriză care-i permitea să compenseze forța de atac scăzută și handicapul creat de înrăutățirea vremii. La începutul lui decembrie, contraofensiva s-a împotmolit în noroi. În pauza care a urmat, Vatutin și-a strâns unitățile pregătindu-se pentru o lovitură în forță.

Cel mai realist comentariu asupra situației îi aparține, tară să-și fi dat seama, lui Hitler însuși. Intenționând să-și exprime aprecierea pentru lovitura salvatoare a lui

Manteuffel, l-a invitat pe acesta să-și petreacă Crăciunul la Angerburg, împreună cu el, ocazie cu care a declarat: „O să-ți dau cincizeci de tancuri, cadou de Crăciun”. Era cea mai bună răsplată pe care Hitler și-o putea imagina, chiar foarte mare comparativ cu resursele sale. Cea mai puternică și mai favorizată divizie de tancuri existentă în acel moment nu dispunea decât de 180 de tancuri; puține divizii depășeau jumătate din această cifră.

Prelungirea către nord a frontului german fusese și ea supusă unor lungi și dure încercări în decursul acelei toamne. Aici însă repetatele ofensive rusești nu reușiseră să dea peste cap linia frontului aflată înainte de Niprul superior, unde se retrăseseră nemții după evacuarea

Smolenskului. Nereușita rușilor s-a datorat forței specifice unei apărări moderne combinată cu un spațiu mult mai mic de manevră în comparație cu luptele din sud. Acest lucru făcea ca mișcările lor să fie previzibile.

În aceste lupte aviația a jucat un rol nesemnificativ, din cauza ninsorii și a gheții. Astfel, apărarea a fost scutită de grija atacurilor aeriene care ar fi putut potența atacul terestru, și așa de o forță copleșitoare. Avioanele de recunoaștere, care nu prea reușeau să facă mare lucru în condițiile reduse de vizibilitate, le dădeau nemților posibilitatea de a ghici direcția principală pe care urmau să atace mșii, direcție confirmată apoi de propriile patrule de recunoaștere.

Atacul principal l-a suportat Armata a 4-a a lui Heinrici care, cu zece divizii slăbite, ținea un front de 160 km dintre Orsa și Rogacev. Sovieticii au lansat cinci atacuri asupra ei, din octombrie și până-n decembrie și fiecare a durat cinci - șase zile, cu câteva atacuri pe zi. Rușii au atacat cu 20 de divizii în prima ofensivă, atunci când germanii abia-și ocupaseră pozițiile și erau apărați doar de un singur rând de tranșee. La următoarea ofensivă au participat treizeci de divizii, dar între timp nemții reușiseră să-și fortifice pozițiile. În următoarele ofensive s-au folosit 36 de divizii de fiecare dată.

Forța principală a atacurilor rusești s-a concentrat asupra Orsei, pe un front de 20 km de-a lungul autostrăzii Moscova-Minsk.

Orașul reprezenta un punct strategic căci oferea avantaje deosebite în aprovizionare. Dar faptul că Orsacra o țintă atât de evidentă, i-a avertizat pe nemți să se concentreze pentru a face față atacului. Metodele utilizate de ei în apărare merită a fi studiate. Heinrich a folosit trei divizii și jumătate pentru apărarea acestui sector îngust, șase divizii și jumătate rămânând să acopere restul liniei frontului, în acest fel a obținut o concentrare acceptabilă de forțe în punctul vital. Artileria sa aproape că nu suferise pierderi; el a concentrat un mare număr de tunuri, 380, pentru a acoperi acest sector cheie. Tunurile controlate de un singur comandant aflat la Cartierul General al Armatei a 4-a erau capabile să-și concentreze tirul asupra oricărui punct

amenințat din sector. În același timp, Comandamentul a organizat o operațiune de „mulgere” a diviziilor aflate în zone mai liniștite ale frontului și a alcătuit câte un batalion pe zi, în timpul ofensivelor, pentru fiecare divizie aflată în încheștare. În acest fel au reușit să acopere pierderile zilnice și să ofere diviziei în cauză suficiente rezerve pentru un eventual contraatac. Dezavantajele amestecării formațiunilor erau compensate printr-un sistem de rotație între divizii, care constau acum din trei regimente, fiecare compus din câte două batalioane. Pentru a doua zi de luptă batalionul de reîmprospătare era cel adus cu o zi înainte, însoțit de Cartierul General al Regimentului; după alte două zile un al doilea nou regiment se afla pe linia

frontului; în cea de-a șasea zi de luptă, divizia originală era înlocuită în întregime și trimisă în sectorul liniștit, de unde îi proveniseră întăririle.

tepeXate succese ale apărării împotriva unui inamic mult mai numeros, aflat într-un avantaj de 6 la 1, au reprezentat o realizare remarcabilă, demonstrând cum s-ar fi putut desfășura războiul, cum ar fi putut fi epuizate forțele rusești, dacă strategia defensivă s-ar fi armonizat cu tactica de luptă. Din nefericire, această posibilitate a fost irosită la insistența lui Hitler ca nicio retragere să nu se efectueze fără aprobarea sa. Comandanți de unități care nu procedaseră în modul arătat au fost amenințați cu trimiterea în fața Curții Marțiale, chiar dacă era vorba de

retragerea unui mic detașament de pe o poziție izolată și periculoasă. Vetoul lui Hitler avea un efect atât de puternic încât pe ofițerii mai mici în grad îi speria. Se spunea că comandantii de batalioane nu îndrăzneau nici „să mute o santinelă de la fereastră la ușă”. Comandamentul Suprem recita papagalicește: „Fiecare soldat trebuie să lupte acolo unde se află”!

Acest principiu rigid ajutase armata germană să treacă prin criza morală generată de prima iarnă în Rusia, dar s-a dovedit fatal pe parcursul derulării ulterioare a ostilităților, când armata germană reuși să-și învingă teama generată de iarna rusă, dar era din ce în ce mai lipsită de forțele necesare completării spațiilor uriașe de pe frontul de est.

Flexibilitatea comandanților de la fața locului necesară desprinderii din încleștarea inamicului, pentru a se retrage la adăpost în vederea regrupării conform principiului „reculer pour mieux sauter”, să te retragi pentru a-ți lua un elan mai bun, era limitată.

Rezultatele dezastruoase ale acestei rigidități s-au făcut simțite pe frontul de sud în anul 1943. Ele se vor repeta și pe frontul de nord, în anul următor, exact în sectorul în care germanii se dovediseră atât de greu de învins.

Capitolul 29

Declinul japonez din Pacific

În prima fază a războiului din Pacific, Japonia cucerise întreaga parte vestică și sud-vestică a oceanului – cu toate insulele aflate acolo – și țările riverane din sud-estul Asiei. În a doua fază Japonia încercase să-și extindă controlul asupra bazelor americane și engleze din Insulele Hawaii și Australia, cât și reculul suferit de aceasta în bătăliile aeronavale de la Midway și Guadalcanal, în Insulele Solomon, în drumul ei către Australia.

Cea de-a treia fază i-a găsit pe japonezi pe poziții defensive; conform ordinilor comandanților armatelor japoneze din Pacificul de sud-vest trebuiau „menținute

toate pozițiile ocupate în Insulele Solomon și Noua Guinee”. Doar în Birmania aceștia se lansaseră în acțiuni de urmărire a Aliaților, dar și acestea avuseseră înesență un caracter defensiv – anticiparea și prevenirea unei contraofensive britanice dinspre India. Posibilitatea realizării efective a unor acțiuni ofensive fusese oricum anulată prin pierderea de către japonezi a patru portavioane la Midway, a doua nave de linie și a mai multor nave mai mici la Guadalcanal, la care se adăuga și pierderea a sute de avioane în cele două operații de importanță vitală. Aliații ajunseseră iarăși în avantaj; problema cea mai importantă care se puneă acum era dacă și cum puteau profita de acest lucru.

*

Planul ofensivei japoneze, ca și realizarea lui efectivă, beneficiaseră din plin de avantajul strategic al poziției geografice a Japoniei. S-a *folosit* de acest atu atât în ofensivă, cât și în defensivă. Pentru reușita victoriilor lor rapide, japonezii se bazaseră pe înconjurarea Japoniei cu cercuri defensive concentrice, care ofereau formidabile obstacole în calea oricărei încercări de invazie din partea Aliaților”.

Pe hartă existau la prima vedere numeroase variante de atac, dar la o privire mai atentă numărul acestora era mult mai mic. Cercetând harta de sus în jos, trebuia scoasă din calcul varianta unui atac prin Pacificul de Nord, unde nu existau bazele corespunzătoare aliate, iar furtunile și ceața erau frecvente în această zonă. O

contraofensivă dinspre pozițiile sovietice din Orientul îndepărtat era irealizabilă datorită încăpățânării lui Stalin de a nu participa la asemenea acțiuni și de a nu se angaja într-o luptă cu Japonia câtă vreme Rusia se afla sub presiunea atacului german pe flancul ei de vest. Un atac aliat prin China era imposibil datorită greutăților în aprovizionare, date fiind condițiile existente acolo, cât și a faptului că Aliații nu se puteau bizui prea mult pe chinezi. Varianta cu Birmania căzuse și ea, din cauza distanței prea mari până la pozițiile pe care britanicii fuseseră obligați să se retragă – peste granița Indiei – și a evidentei lor lipse. De resurse necesare unei înaintări imediate.

1 Vezi hărțile de la pag. 266 – 7,463, vol. I.

În scurtă vreme a devenit clar că orice contraofensivă cu șanse de izbândă trebuia să se bazeze pe americani și pe căile convenabile acestora. Existau două variante de bază: una, de-a lungul unei direcții prin Pacificul de Sud-Vest, care pornea de la Noua Guinee și se oprea în Filipine; a doua, prin Pacificul Central. Generalul *Douglas MacArthur*, în calitate sa de Comandant-șef pentru Pacificul de Sud-Vest, opta în mod normal pentru prima variantă, forțând declanșarea grabnică a atacului. El susținea că aceasta ar fi cea mai rapidă cale de a deposea Japonia de proaspăt cuceritele ei posesiuni sudice, pe care se baza aprovizionarea cu materii prime esențiale efortului japonez de război. După părerea lui, ruta prin Pacificul Central urma să fie

expusă atacului din mănunchiul de insule aflate sub control japonez, în care se construiseră rapid baze navale și aeriene. Mai mult decât atât, australienii nu vor fi mulțumiți cu alegerea unei direcții atât de îndepărtate, pentru a contraataca.

Conducătorii marinei militare americane s-au pronunțat, însă, în favoarea direcției prin Pacificul Central. Ei susțineau că această direcție le va permite să-și folosească marile portavioane, tot mai numeroase, cu mai mult succes decât ar putea-o face în apele „înghesuite” din jurul Noii Guinee. De asemenea, ea permitea punerea în practică a noului lor concept care prevedea folosirea forțelor de debarcare pentru a izola și a domina un grup de insule. S-ar realiza în același timp,

mai spuneau aceștia, și noua modalitate tehnică de aprovizionare de pe uriașele lor nave, în loc să-și trimită cu regularitate vasele înapoi, către porturi. Ei mai argumentau că, pe această direcție, se vor evita riscurile la care erau supuși pe direcția sudică; ei puteau fi atacați doar pe flancuri de către forțele japoneze din insulele ocupate, în timp ce un atac mai la sud, ușor previzibil, putea să se lovească în permanență de o apărare mai îndârjită. Un alt motiv și mai puternic prin subiectivismul lui, consta în faptul că amiralii doreau să împiedice controlul lui MacArthur asupra portavioanelor, deoarece acesta tindea să monopolizeze totul.

La „Conferința Trident”, ținută în mai 1943 la Washington, s-a decis ca atacul să

se desfășoare pe ambele direcții, cu scopul de a provoca incertitudine în rândurile japonezilor, obligându-i astfel să-și disperseze forțele și să nu le concentreze pentru a le disloca în funcție de necesități. Ambele direcții convergeau către Fâuptwe. Această decizie corespundea dezideratului alternării obiectivelor amenințate, care constituia avantajul esențial al strategiei abordării indirecte. Această hotărâre de *compromis nu ținea* însă seama de lecția istoriei care demonstrase că dualitatea producerii dilemelor se obținea mai economic utilizând o singură direcție, care să amenințe obiective alternante – obiective pe care inamicul ar face orice ca să le poată apăra – și care constituia, în sine, o singură linie de operațiuni.

Atacul în forma unei furci cu doi dinți cerea în mod inevitabil o pregătire mai amplă și, implicit, mai de durată în ceea ce privea trupele, navele, echipamentul de debarcare, bazele navale și aeroporturile. Această perioadă de pregătire mai lungă le oferea japonezilor răgazul necesar consolidării propriilor mijloace de apărare, îngreunând sarcina americanilor, mai ales în privința operațiilor de debarcare și a luptelor pe uscat.

Pe parcursul acestui răgaz important, singura operație semnificativă a fost expediția americană pentru recucerirea Insulelor Aleutine, în nordul Pacificului. Strategic vorbind, această mișcare se petrecea prea departe pentru a genera vreun efect asupra desfășurării războiului.

Importanța ei se situa pe planul secund, fără a fi de niciun ajutor, neconstituind nici măcar o diversiune. Unica ei valoare era de ordin psihologic, de îmbărbătare a poporului american, oarecum neliniștit de aparenta amenințare asupra Alaskăi, din iunie, când o mică forță japoneză de debarcare ocupase Kiska și Attu. Această tonifiere fusese obținută însă cu prețul unei mari risipe de resurse americane, încă limitate.

O reacție anterioară la ocuparea celor două insule o constituise bombardarea insulei Kiska la începutul lunii august; apoi, la sfârșitul aceleiași luni, trupele americane debarcaseră pe insula Adak, aflată la vreo 320 km la est de Kiska, unde construiseră un aerodrom care să sprijine un eventual

atac asupra insulei ocupate. În ianuarie 1943 ei plecaseră să recucerească insula Amchitka, aflată la 145 km spre est de Kiska, în același scop. Ulterior, comandanții americani locali se hotărâseră să atace Attu, insula cea mai vestică din lanțul Aleutinelor, dându-și seama că era mult mai slab apărată decât Kiska. Sfârșitul lui mai le întrerupsese planurile, deoarece forța americană de blocadă navală dăduse peste una japoneză, ușor superioară, care escorta trei transportoare de trupe. După o luptă de la mare distanță, care a durat trei ore, japonezii au dat înapoi. Niciuna din părți n-a pierdut vreo navă, dar s-a reușit reîntoarcerea din drum a transporturilor cu întăriri.

La 11 mai americanii au debarcat o

divizie pe Attu, la adăpostul ceții și al acoperirii oferită de tunurile a trei nave de linie. Cu un raport de forțe de peste 4 la 1 în favoarea ei, divizia a împins garnizoana japoneză (ce cuprindea vreo 2.500 de oameni) înapoi spre munți, la capătul a două săptămâni de lupte aprige. Japonezii au fost cei care i-au scutit pe americani de a-i urmări prin munți, lansând un atac sinucigaș asupra pozițiilor americane, în care și-au pierdut viața aproape toți. Americanii au reușit să prindă vii doar 26 de japonezi. Apoi ei s-au concentrat asupra Kiskăi. Supuși constant unei presiuni venită din aer și de pe ocean, japonezii, aflați pe insula acum izolată au fost nevoiți să-și evacueze garnizoana (circa 5.000 de oameni) în noaptea de 15 iulie, sub

protecția ceții. Americanii au continuat să bombardeze insula două săptămâni și jumătate, după care au debarcat aproape 34.000 de soldați care au scotocit terenul cinci zile, până s-au convins că era complet pustiu.

Aleutinele fuseseră eliberate, dar americanii folosiseră pentru o operațiune lipsită de importanță 100.000 de soldați, sprijiniți de o mare forță aeriană și navală. Acesta este un exemplu flagrant al risipei de forțe, care demonstrează totodată ce efect poate avea o diversiune realizată cu costuri minime.

Această aparentă remiză din Pacificul de Sud-Vest a ținut până în vara anului 1943.

Spre norocul americanilor și al Aliaților

acestora, acțiunile de prevenire a atacurilor au fost împiedicate și întârziate de conflictele de păreri existente între șefii armatei terestre japoneze și cei ai marinei. Ambele părți considerau că trebuiau păstrate cuceririle Japoniei, dar fiecare avansa o altă modalitate de a realiza acest lucru. Armata era adepta operațiunilor terestre în Noua Guinee, o poziție avănsată pe care o considerau necesară pentru securitatea teritoriilor cucerite în Indii Olandeze de Est și în Filipine. Marina vedea ca obiective primordiale Insulele Solomon și Bismarck. Considerându-le puncte strategice în apărarea marii baze navale japoneze de la Truk, în Insulele Caroline, aflate la 1 600 km mai la nord. Când era vorba de strategie, armata câștiga

întotdeauna în fața marinei.

În cele din urmă s-a stabilit o linie defensivă ce pornea de la Simla Isabela și Noua Georgic din Insulele Solomon, către vest, spre Guadalcanal, apoi către Lac din Noua Guinee (zona vestică a Peninsulei Papua). Marina urma să se ocupe de sectorul Insulelor Solomon, iar armata de cel al Noii Guinee.

Comandamentul Armatei de la Rabaul, unde se afla Cartierul general al întregii zone, a dirijat operațiunile Armatei a 17-a din Insulele Solomon și ale Anualei a 18-a în Noua Guinee; Divizia 7 aeropurtată a fost atașată primei, iar 6 aeropurtată celei de a doua. Forța navală cuprindea Flotila 8 și Escadrila 11, ambele dirijate tot de Cartierul general de la Rabaul. Forța navală

ușoară, formată din crucișătoare și distrugătoare, putea fi întărită cu nave mai grele de la Truk.

Forțele terestre din zonă erau mai puternice: trei divizii ale Armatei a 18-a în Noua Guinee, totalizând 55.000 de soldați, și două divizii plus o brigadă și alți soldați ai Armatei a 17-a în Insulele Solomon și Bismarck. Înciuda faptului că forțele aeriene japoneze fuseseră decimate în luptele de la Guadalcanal, armata dispunea de 170 de avioane, iar Marina de 240. Exista speranța ca în următoarele șase luni să se primească încă 10 - 15 divizii, iar numărul avioanelor să se ridice la 850. Așadar, o strategie de păstrare sau de „limitare”, părea perfect viabilă.

Planurile americanilor erau complicate

de decizia privind împărțirea acestui teatru de război într-o zonă a Pacificului Central și una a Pacificului de Sud-Vest, despărțite între ele prin linia Insulelor Solomon. Pentru a ușura activitatea de planificare, șefii Statului major reunit au hotărât ca MacArthur să preia comanda strategică asupra întregii zone cuprinsă între Insulele Solomon și Noua Guinee, în timp ce amiralul Halsey, comandantul Pacificului de Sud, să dețină controlul tactic al zonei; forțele navale aparținând de Pearl Harbor, care operau în zonă, urmau să rămână sub comanda amiralului Nimitz, în zona Oceanului Pacific.

Obiectivul strategici americanilor era spargerea barierei formată de Arhipelagul Bismarck și capturarea principalei baze

japoneze de la Rabaul prin lovituri alternative date de pe ambele direcții de înaintare, pentru a-i ține pe japonezi „în priză”. Pentru început, forțele lui Halsey urmau să ocupe Insulele Russell, la vest de Guadalcanal, și să le transforme în baze aerianc și navale. Urmău, la rând, două insule din grupul Trobriand, în estul Noii Guinee, destinate a fi baze aeriene pentru atacul Rabaulului, și ca puncte de efectuare a schimburilor forțelor aeriene dintr-o linie în alta. O a doua fază consta în înaintarea forțelor lui Halsey către Noua Georgic (în Insulele Solomon, la vest de Guadalcanal) pentru a captura aerodromul-cheie de la Munda, în timp ce MacArthur trebuia să ocupe pozițiile japoneze de lângă Lae, pe coasta de nord a Noii Guinee. Până să

reușească MacArthur în misiunea lui, se spera că Halsey va izbuti să asigure Insula Bougainville, aflată la capătul vestic al Arhipelagului Solomon. A treia fază consta în întoarcerea spre nord a forțelor lui MacArthur, traversarea către Noua Britanie din Arhipelagul Bismarck, marea insulă în nordul căreia se afla Rabaulul. Apoi, în cea de-a patra fază, urma atacul asupra Rabaulului. Se estimase că atacul asupra Rabaulului va avea loc la opt luni după deschiderea campaniei.

MacArthur dispunea de șase divizii, din care trei australiene, în zona Pacificului de Sud-Est, de circa o mie de avioane (un sfert dintre ele erau australiene); și urma să primească încă două divizii americane; alte opt divizii australiene așteptau gata pregătite. Halsey avea șapte divizii (două de infanterie marină americane, iar una din Noua Zeelandă), și 1.800 de avioane (din

care 700 americane). Forța navală era variată; dacă o forță amfibie se construia pentru fiecare atac în parte, o mare parte a navelor de război fusese împrumutată pe termen scurt din rezervele lui Nimitz, de la Pearl Harbor. În final, Halsey se alesese cu șase nave de linie, două portavioane și mai multe nave mai mici. Forța obținută era suficientă pentru succesul operațiunii, deși MacArthur solicitase în jur de 22 de divizii și 45 de escadrile.

În perioada preliminară, sau de „remiză” îndelung plănuita ofensivă americană trebuia să înceapă pe data de 30 iunie și viza trei obiective: forțele americane ale generalului Krueger urmau să debarce în insulele Kiriwina și Woodiark (sau Muma), din grupul Trobriand; trupele din Noua Guinee (formate mai ales din australieni), de sub comanda generalului Herring, trebuiau să debarce lângă Salamaua, în Golful Huon; cele de sub

comanda amiralului Halsey aveau drept țintă Noua Geonzie.

Debarcarea în grupul Trobriand n-a întâmpinat nicio urmă de rezistență, astfel că s-a trecut imediat la construirea aerodromurilor. Cea din Noua Guinee a debutat favorabil; americanii sosiți să-i sprijine pe australieni nu avură prea mult de furcă, deși armata japoneză din acea zonă (circa 6.000 de oameni) nu a putut fi obligată să se retragă spre capătul Salamaua decât pe la mijlocul lui august. În aceste condiții, forțele de asalt americane au primit ordinul să aștepte plănuitele debarcări de proporții din Peninsula Huon, pentru a lansa atacul asupra principalului obiectiv – Lae. Atacul forțelor lui Halsey în Noua Guinee s-a dovedit însă mult mai

dificil.

În marea insulă Noua Georgie exista o garnizoană japoneză care cuprindea circa 10.000 de oameni, care beneficia în plus de condițiile junglei și de climatul umed. Acest obstacol a devenit și mai greu de trecut din cauza ordinelor Cartierului General Imperial conform cărora obiectivul trebuia menținut cât mai mult cu putință. La toate acestea se adăugau recifurile de pe coasta nord-estică și centura de insulițe de la sud și de la vest.

Planurile americanilor prevedeau debarcări consecutive în trei locuri. Principala debarcare, la nivel de divizie, trebuia să aibă loc pe coasta vestică a Insulei Rendova. De aici urmau să fie traversate strâmtorile care se întindeau pe

o distanță de 8 km debarcarea ar fi avut loc apoi lângă importanta bază aeriană de la Munda. O dată reușită această încercare, o forță mai mică urma să debarce pe coasta de nord a Noii Georgii, la 16 km de Munda, tăind astfel posibilitatea japonezilor de a primi întăriri pe mare.

Mai erau prevăzute trei debarcări subsidiare în sud. Forța navală de acoperire cuprindea 5 portavioane, trei nave de linie, 9 crucișătoare și 29 de distrugătoare, în timp ce forța aeriană consta din 530 de avioane.

Un raport primit de la supravegherea de coastă, care avertiza despre deplasarea japonezilor către sudul Noii Georgii, l-a decis pe Halsey să înceapă prima debarcare pe data de 21 iunie, în loc de a aștepta până

pe 30. El n-a întâmpinat nicio rezistență, astfel încât debarcările subsidiare au avut loc cu succes pe data de 30.

În ceea ce privește debarcarea principală din Insula Rendova, forța americană, însumând circa 6.000 de oameni, a învins rapid garnizoana japoneză formată din 200 de soldați. Următoarele debarcări, lângă Munda, au avut loc în primele două săptămâni ale lui iulie. Forțe navale slabe ale japonezilor au încercat câteva atacuri, ca în campania de la Guadalcanal, și au reușit să producă avarii considerabile crucișătoarelor, în timp ce erau debarcați 3.000 de oameni.

Pe uscat, diviziile americane neexperimentate înaintau greu prin junglă către Munda, după ce străbătuseră

strâmtoarele de la Rendova (în ciuda ajutorului formidabil primit de la aviație* artileria terestră și tunurile de pe nave). Rapoartele sesizau moralul scăzut al trupelor, astfel încât a fost trimisă încă o divizie și jumătate către Noua Georgie; La data de 5 august s-a reușit, în sfârșit, capturarea Mundeii și a zonelor înconjurătoare, dar majoritatea garnizoanei japoneze a reușit să se retragă pe insula vecină din nord, Kolombangara. În luptele navale care au urmat, dominația aeriană a americanilor a produs pierderi navale grele japonezilor.

Lentul progres al americanilor în Noua Georgie i-a determinat pe Halsey, cât și pe alți comandanți americani, să recunoască dezavantajele unei avansări pas cu pas, care

îi permitea inamicului să-și fortifice linia de apărare imediat următoare. Acest fapt anula marele avantaj al superiorității aeriene și navale. Ca urmare, s-a hotărât ca Kolombangara, cu garnizoana ei de 10.000 de oameni, să fie izolată și lăsată „să se veștejească singură”, în timp ce forțele americane au atacat insula mai mare, dar mai slab apărată, Vella Lavei la unde exista o garnizoană cu numai 250 de oameni. (Acesta a fost un exemplu de „săritură” planificată, și a reprezentat un progres față de acțiunea din Insulele Aleutine.) Pe lângă asta, o bază aeriană la Vella Lavella îi aducea pe Aliați la o depărtare de numai 160 km de Bougainville, cea mai vestică insulă din Arhipelagul Solomon.

Debarcarea în Vei la Lavella a avut loc

la 15 august, chiar înainte de încheierea capturării Noii Georgii. La aceasta se adăugă și năruirea speranțelor generalului Sasaki, comandantul forțelor locale japoneze, de a reuși prelungirea rezistenței din Kolombangara; el a primit ordinul de a ceda insulele din centrul Arhipelagului Solomon și de a se întoarce la Bougainville. La sfârșitul lui septembrie și începutul lui octombrie, în câteva nopți succesive, numeroasa garnizoană de la Kolombangara, ca și cea mai puțin numeroasă de la Veila Lavella, au fost evacuate.

Per total, pierderile japoneze se ridicau la aproximativ 2.500 de oameni și 17 nave de luptă în Noua Guinee, în timp ce Aliații au înregistrat circa 1.000 de morți (mult mai mulți au murit de boli) și șase nave. De

luptă. Forțele aeriene japoneze au înregistrat pierderi mult mai serioase decât cele ale Aliaților.

Presiunea Aliaților în Salamaua a fost menținută și în luna august, în special pentru a masca pregătirile de atac asupra Lae-ului și a Peninsulei Huon, ale căror porturi și baze aeriene erau necesare Aliaților pentru lovitura care urma să aibă loc în nordul Noii Britanii, ca și pentru apărare flancurilor pe durata acesteia.

În vederea cuceririi Peninsulei Huon, generalul MacArthur plănuise utilizarea desanturilor aeriene, navale și acțiuni ale trupelor de uscat, ceea ce conferea atacului caracterul unei operațiuni complexe; el dispunea de suficiente resurse pentru a-și permite o singură variantă, dacă va fi cazul.

În ziua de 5 septembrie grosul Diviziei 9 australiene a debarcat la est de Lae. A doua zi Regimentul 503 american, de parașutiști, a fost lansat asupra bazei aeriene scoase din uz de la Nadzab, la nord-vest de Lae. Aceasta a reprezentat prima operațiune a parașutiștilor Aliați în Pacific. Imediat ce baza aeriană a fost ocupată, Divizia 7 australiană a sosit acolo cu avioane de transport. În același timp s-a reluat înaintarea australiano-americană către Saia maua.

Atacurile convergente au întâmpinat o rezistență slabă deoarece Înaltul Comandament Imperial Japonez intuise că unica divizie din zonă era pe punctul de a fi izolată; în consecință, a ordonat retragerea acesteia de-a lungul peninsulei muntoase

către Kiari, aflat la 80 km după Lac. Saiamaua a fost evacuată pe data de 11 septembrie, iar Lac în 15. Speranțele japonezilor de a păstra controlul asupra portului Finschhafen din capătul peninsulei s-au spulberat prin debarcarea la fața locului a unei brigăzi amfibii australiene, în ziua de 22 septembrie. În ciuda faptului că japonezii aduseseră acolo o altă divizie ca întărire, au fost împinși încet înapoi, de-a lungul coastei. Între timp. Divizia 7 australiană avansa rapid în susul văii râului Markham, dinspre Lae; la începutul lui octombrie ea ajunsese deja în Dumpu, la mai puțin de 80 km depărtare de următorul obiectiv important, portul Madang, aflat la 250 km nord-vest de Lae. La sfârșitul anului 1943 forțele Aliaților se aflau în postura de

a lansa un dublu atac, de-a lungul coastei, cât și spre interior, la Madang, în ciuda faptului că se găseau în întârziere față de graficul stabilit.

În septembrie 1943, Cartierul General Imperial a devenit conștient că estimările optimiste ale situației, cât și planurile de viitor, trebuiau reevaluate. Forțele japoneze deveniseră prea slabe pentru a face față suprafeței pe care erau împrăștiate, iar americanii își reveniseră neașteptat de repede după prima înfrângere. Acum ei dețineau supremația atât în aer, cât și pe apă. Japonezii au înțeles că trebuie să-și restrângă aria suprafețelor controlate și să-și scurteze arcul defensiv. Pe lângă presiunea la care acesta era supus pe flancuri, mai gravă se profila amenințarea

care venea dinspre Pearl Harbor, chiar pe centrul arcului, acolo unde amiralul Nimitz strânsese mai multe nave ca oricând.

Situația militară precară a Japoniei era agravată și de o bază economică slabă. Producția de avioane era mult inferioară celei americane, astfel că nu-și putea apăra navele comerciale.

„Noua politică operațională” concepută de cartierul General Imperial la mijlocul lui septembrie se baza pe estimarea suprafeței minime necesară îndeplinirii obiectivelor sale de război. Zona minimă, numită „sfera de apărare națională absolută”, se întindea din Birmania, de-a lungul barierei malayeze, către Noua Guinee Occidentală; de acolo către Insulele Caroline, Mariane și până la Kurile. Această „contractie” a arcului

defensiv făcea precum cea mai mare parte din Noua Guinee și tot Arhipelagul Bismarck (inclusiv Rabaulul), Arhipelagul Solomon, Gilbert și Insulele Marshall, să 11 c considerate neesențiale, deși erau obligați să le păstreze încă o jumătate de an. Până atunci, sperau ci, zona minimală „absolută” se va transforma într-o barieră invulnerabilă, industria japoneză de avioane își va tripla producția, iar Flota combinată va fi suficient de puternică pentru a face față în lupta Flotei americane din Pacific.

Până atunci forțele japoneze din Pacificul de Sud-Vest au fost chemate să țină piept unei forțe aliate care se ridica deja la 20 de divizii, sprijinită de aproape 3.000 de avioane. Japonezii aveau trei divizii în Noua Guinee, una în Noua Britanie, una în

Bougainville, iar o a șasea se afla pe drum. Japonia avea 26 de divizii în China și 15 în Manciuria – pentru a ține piept unei eventuale invazii sovietice. Deci, în domeniul forțelor terestre, slăbiciunea japonezilor nu consta în numărul diviziilor, ci în distribuirea acestora.

La Aliați, progresul lent îl făcea pe MacArthur tot mai nerăbdător, mai ales după ce își dăduse seama că Statul Major American Unit înclina să acorde prioritate direcției Pacificului Central, unde distanța de străbătut era mai mică și implicit timpul mai scurt. Graba lui șa motivată și de faptul că Statul Major își exprimase părerea potrivit căreia cucerirea Rabaulului nu fusese esențială și că acest punct strașnic apărat putea fi „sărit”, lăsat izolat. Amiralul

Halsey era tot un om de acțiune; nerăbdarea acestuia de a începe înaintarea către Insulele Solomon era justificată și de faptul că multe dintre navele sale, ca și Divizia 2 infanterie marină, fuseseră retrase pentru a fi folosite pe direcția Pacificului Central.

Campania de la Bougainville

Pe această insulă mare aflată în extremitatea vestică a Arhipelagului Solomon, se afla o garnizoană japoneză formată din aproape 40.000 de soldați și 20.000 de marinari, grosul trupelor fiind masat în sudul insulei. Forțele lui Halsey erau atât de slătâte din punct de vedere al numărului de nave și echipamente de

debarcare, încât el putea debarca cel mult o singură divizie întărită. Locul debarcării a fost ales inteligent – golful împărăteasa Augusta, pe coasta de vest, mai puțin apărată, unde terenul era propice amenajării aerodromurilor.

După ce au bombardat serios bazele aeriene japoneze din Bougainville și au ocupat insulele din apropierea acestuia, Aliații au debarcat în ziua de 1 noiembrie, surprinzându-i pe japonezii care se așteptau ca acțiunea să aibă loc în sud, acolo unde marea era mai blândă. Contraatacurile japoneze aeriene și navale s-au soldat cu pierderi mult mai mici decât ale acestora. Atacurile aeriene asupra Rabaulului executate de pe portavioanele americane, cât și cele ale forțelor aeriene aliate asupra

Noii Guinee, și-au adus de asemenea contribuția la anihilarea intervenției proaspăt refăcutelor forțe aeriene japoneze de la Rabaul. O importantă lecție pentru viitor a constituit-o modul în care forțele rapide de portavioane au operat în zone care păreau bine acoperite de aviația japoneză cu baze la sol.

Pe uscat, trupele americane, întărite cu încă o divizie, au câștigat treptat teren, unind pozițiile de pe plajă și au realizat un confortabil cap de pod, cu o lățime de peste 15 km. Până la mijlocul lui decembrie, americanii debarcaseră în total 44.000 de oameni apti pentru a apăra zona. Reacția japonezilor a fost lentă, deoarece ei credeau în continuare că principala lovitură din partea americanilor va veni din altă parte.

Chiar și atunci când au înțeles că debarcarea din golful împărăteasa Augusta era de fapt principala amenințare, contraofensiva lor a întârziat, deoarece trebuiau să-și aducă trupele din sud, pe o distanță de 80 km și prin junglă. În consecință, n-au fost capabili să desfășoare acțiuni mai deosebite, astfel că s-a instalat o perioadă de acalmie ce a durat până spre sfârșitul lunii februarie.

Ocuparea insulelor Bismarck și Amiralității

În acest timp Aliații continuau să înainteze în Noua Guinee, în ziua de 2 ianuarie 1944, Mac Arthur a debarcat o

forță americană de circa 7.000 de oameni în Saidor, la jumătatea distanței dintre Peninsula Huon și Madang, forță dublată de alți militari. Astfel, rămășițele istovite ale armatei japoneze, egale ca număr cu americanii, care încercau să reziste la Sio, în vestul peninsulei, s-au trezit cu retragerea de-a lungul coastei tăiată. Cu greu au reușit să scape după un marș lung și ocolitor prin munții acoperiți de junglă, o retragere care i-a costat viața a mai multe mii de oameni. Concomitent, celălalt braț al menghinei formată din forțele australiene care se îndreptau în aceeași direcție începu să înainteze dinspre Dumpu, în valea Markhamului, către coastă, unde ajunse în 13 aprilie. La 24 aprilie forțele lui MacArthur au ocupat Madangul, fără prea

mari probleme, deoarece Cartierul General Imperial grăbise retragerea, ordonând trupelor din Noua Guinee să dea înapoi aproape 320 km către vest, până la Wewak.

MacArthur a lansat următorul atac înainte ca Peninsula Huon să fie în întregime cucerită. La 15 decembrie forța „Alamo” condusă de generalul Krueger a început debarcarea pe coasta sud-estică a Noii Britanii, lângă Arawe; imediat după Crăciun, două divizii au debarcat pe vârful vestic, lângă Cape Gloucester, pentru a ocupa aerodromul aflat acolo. Deși renunțase la ideea atacării Rabaulului, MacArthur dorea să obțină controlul asupra sirimtorii din două părți, ca o protecție pentru înaintarea sa vestică în Noua Guinee. Capătul vestic al Noii Britanii, unde

debarcaseră americanii, era apărat de un detașament japonez format din 8.000 de oameni, proaspăt sosit din China. Acesta se afla însă despărțit de Rabaul printr-o fâșie de pământ - aproape 500 km distanță îi separa de celălalt capăt al insulei în formă de semilună, iar ajutorul aerian pe care puteau conta era mai degrabă simbolic, întrucât Divizia 7 aeriană fusese retrasă în zona Celebes, aflată la 3.200 km vest. În aceste condiții, forțele japoneze de lângă Gloucester nu puteau opune o rezistență serioasă, astfel că în curând au pornit într-o lungă retragere către Rabaul.

Spre sfârșitul lui februarie o forță de recunoaștere a Diviziei 1 cavalerie a debarcat în Insulele Amiralității, aflate la 400 km nord de Capul Gloucester. Aici se

găseau mai multe aerodromuri și teren pentru amenajarea altora, ca și un loc încăpător de ancorare, bine adăpostit. Garnizoana japoneză care număra circa 4.000 de soldați a opus o rezistență mai mare decât se așteptau americanii, dar a fost copleșită după ce la 9 martie grosul trupelor americane au debarcat și i-au atacat pe japonezi din spate. La mijlocul lunii martie americanii își atinseseră principalele obiective și puteau începe transformarea acestor insule într-o importantă bază aliată, chiar dacă japonezii au continuat lupta până în mai, când au fost complet anihilați.

Și astfel Rabaul, cu garnizoana lui de 100.000 de oameni, a rămas izolat, fiind lăsat „să se veștejească singur”. Bariera

Insulelor Bismarck fusese străpunsă, cu mult mai puține pierderi decât în cazul unui atac frontal.

Pe Bougainville au trecut patru luni de la debarcare până când comandantul japonez a reușit să înțeleagă că debarcările din vest reprezentau de fapt atacul principal. În martie 1944 el a adus prin junglă o forță de circa 15.000 de oameni cu care a atacat pozițiile americane de pe coastă, unde se aflau deja 60.000 de soldați. El estimase că în zonă existau 20.000 de soldați și aproximativ 10.000 de trupe aeropurtate; chiar și acest total ar fi trebuit să-l convingă că nu avea prea multe șanse. În atacul sinucigaș asupra unei forțe de patru ori mai mare, început la 8 martie și continuat timp de două săptămâni, japonezii

au pierdut mai mult de 8.000 de oameni, adică peste jumătate din efectiv. Americanii s-au situat sub 300. După această lovitură zdrobitoare, rămășițele garnizoanei japoneze, acum izolată, au fost lăsate să se „veștejească”.

Înaintarea prin Pacificul Central

Și această lovitură, ca și cea prin Pacificul de Sud-Vest, a fost îndreptată asupra Filipinelor și a vizat recâștigarea pozițiilor americane, nefind îndreptată nemijlocit asupra Japoniei. În această etapă a războiului, preocuparea principală a Statului Major Unit din Washington era ca după recucerirea Filipinelor, forțele americane să se îndrepte către China

pentru a amenaja baze aeriene, necesare forțelor aeriene americane pentru a domina cerul Japoniei, a-i distruge sistemul defensiv, a-i tăia totodată și căile de aprovizionare.

Prin această strategie americanii îi puteau ajuta pe naționaliștii chinezi conduși de Cian Kai-și, să opună rezistență japonezilor. Astfel se explica și nerăbdarea americanilor de a-i vedea pe britanici reluându-și înaintarea în Birmania pentru a redeschide această cale de acces în sudul Chinei, pe unde Statele Unite îi puteau trimite lui Cian Kai-și armament, sau chiar forțe armate.

Dacă înaintarea prin Pacificul Central se desfășura foarte rapid, forțele amiralului Nimitz urmau să-și modifice linia de operații

și să se îndrepte către nord, pentru a ocupa Insulele Mariane, de unde cu noile „fortărețe zburătoare B-29”, bombardiere cu rază lungă de acțiune, o lovitură directă asupra Japoniei devenea posibilă. Insulele, aflate la mai puțin de 2.300 km de pământul Japoniei. Odată cu capturarea Marianelor în octombrie 1944, americanii și-au dat seama că nu se putea conta prea mult pe sprijinul naționaliștilor chinezi sau pe ajungerea britanicilor în sudul Chinei, într-un viitor foarte apropiat.

Ocuparea insulelor Gilbert în cadrul planului înaintării prin Pacificul Central, amiralul King dorise să înceapă cu atacul Insulelor Marshall, dar ideea a fost abandonată din lipsa navelor și a trupelor antrenate care să garanteze succesul

operațiunii. În consecință, s-a decis ca ofensiva să înceapă prin atacarea Insulelor Gilbert, în ciuda faptului că acestea se găsesc la o distanță cam mare față de baza americană de la Pearl Harbor din Hawaii. Atacul urma să se constituie într-un antrenament în operațiuni amfibii și să permită amplasarea de baze pentru bombardierele necesare operațiunii ulterioare asupra Insulelor Marshall. Insulele vestice, Makin și Tarawa, urmau să constituie obiectivele principale.

Nimitz, în calitatea sa de comandant suprem al zonei, l-a desemnat pe viceamiralul Raymond Spruance să conducă forțele de atac. Trupele de uscat, denumite Corpul 5 amfibi, se aflau sub comanda generalului-maior Holland Smith din

infanteria marină, în timp ce forțele care urmau să transporte trupele au fost trecute sub comanda contraamiralului Richard Turner, ofițer cu multă experiență în astfel de operațiuni. S-au alcătuit două forțe principale de atac: una în nord, care urma să cucerească Insula Makin, dotată cu șase transportoare ce duceau 7.000 de soldați din Divizia 27; una sudică, care trebuia să cucerească Insula Tarawa, dotată cu 16 transportoare la bordul cărora se afla Divizia 2 infanterie marină, formată din 18.000 de oameni. Pe lângă navele de escortă ale transportoarelor, invazia urma să fie asigurată și de Forța rapidă de portavioane a contraamiralului Charles Pownall, formată din șase portavioane mari, cinci portavioane ușoare, șase nave de linie

noi și câteva nave de luptă mici. Pe lângă cele 850 de avioane aflate la bordul portavioanelor, atacatorii dispuneau și de sprijinul a 150 de bombardiere ale trupelor de uscat, de la bazele aflate pe țărm.

Cea mai importantă inovație a reprezentat-o Forța de service mobilă, capabilă să asigure buna funcționare a flotei și să satisfacă orice necesități ale acesteia, exceptând reparațiile capitale la marile nave de luptă. Existau petroliere, șlepuri, remorchere, dragoare, barje, nave bază, nave depozit de muniții. Ulterior s-au adăugat nave-spital, nave-cazarmă, un doc plutitor, macarale plutitoare, nave de asigurare, nave de asamblare pontoane de acostare și altele. Acest „tren” plutitor a mărit considerabil raza de acțiune și forța

Marinei militare în operațiunile amfibii.

După bombardamentele preliminare, atacul asupra Insulelor Gilbert, cu nume de cod „Operațiunea Galvanică”, a fost declanșat la 20 noiembrie 1943 – din întâmplare data la care se aniversa ofensiva cu tancuri de la Cambrai, din anul 1917. Insulele Gilbert dispuneau de o apărare foarte slabă, deoarece întăririle promise prin „noua politică operațională” din septembrie a Japoniei încă nu sosiseră. Pe Insula Makin se aflau doar 800 de japonezi, iar pe atolul Apamama, un obiectiv subsidiar, 25. Tarawa însă dispunea de o garnizoană de peste 3.000 de soldați și era puternic fortificată.

Mica garnizoană de pe Makin a rezistat timp de patru zile în fața neexperimentatei

divizii americane. De mult mai mult succes s-a bucurat acțiunea „amfitracurilor” (vehicule amfibii tractate peste recifele de corali), dar forța de debarcare era dotată cu puține astfel de vehicule noi.

Tarawa, cu garnizoana ei mult mai puternic apărată și bine întărită, a fost bombardată de tunurile navelor (3.000 tone de obuze, în două ore și jumătate), cât și de bombardiere, înainte de începerea atacului Diviziei 2 infanterie marină, care se distinsese în luptele de la Guadalcanal. În ciuda acestor măsuri, o treime din cei 5.000 de oameni debarcați a fost doborâtă încă din prima zi, în timp ce traversa fâșia îngustă de nici 550 m în ce despărțea reciful de corali de plajă. Upraviețuitorii s-au dovedit însă de neînfrânt și i-au silit pe

japonezi să se retragă către două puncte întărite aflate în interiorul insulei; retragerea le-a permis infanteriștilor de marină să se desfășoare și să înconjoare amplasamentele întărite ale japonezilor.

În noaptea de 22 noiembrie, japonezii i-au ajutat pe americani să-și rezolve dificila sarcină, aruncându-se în repetate contraatacuri până când au fost nimiciți, și restul insulelor curățate rapid.

Marina americană a pierdut un portavion de escortă, dar în ansamblu, grupul de portavioane s-a dovedit apt de a ține piept cu succes atacurilor aeriene japoneze de zi și de noapte, în timp ce navele de luptă japoneze au evitat să se angajeze în lupta cu marca flotă a amiralului Spruance.

Poporul american a fost șocat de pierderile suferite, iar atacul asupra Insulelor Gilbert a devenit un subiect violent controversat, în orice caz, experiența acumulată s-a dovedit valoroasă sub aspectul detaliilor și a dus la importante îmbunătățiri ale tehnicii operațiunilor amfibii. Contraamiralul S.E. Morison, istoricul oficial al Marinei, a denumit-o „răsadul victoriei din 1945”.

Nimitz și statul său major erau deja ocupați cu planificarea următoarei acțiuni, ocuparea Insulelor Marshall. Atacul Insulelor Gilbert l-a făcut pe Nimitz să procedeze la o modificare-cheie a planului. El n-a mai abordat direct cele mai apropiate insule vestice din arhipelag; acestea urmau să fie sărite, atacul trecând pe lângă ele

către atolul Kwajalein, aflat la 650 km depărtare. Dacă totul se desfășura conform planului, rezervele lui Spruance aveau să încerce cucerirea Eniwetok-ului, o insulă aflată la capătul îndepărtat al arhipelagului care se întindea pe 1.100 km. Comanda a fost organizată la fel ca în cazul Insulelor Gilbert, dar s-au adăugat două noi divizii, ajungându-se astfel la 54.000 de trupe de asalt, cărora li se alăturau circa 31.000 de soldați ce urmau să ocupe teritoriile cucerite. În ceea ce privește flota, aceasta era formată din patru grupuri de portavioane, incluzând 12 transportoare și 8 nave de linie. S-au utilizat mult mai multe „amfitracuri”, blindate și dotate cu armament, în timp ce avioanele de asalt și vedetele au lansat rachete.

Bombardamentul pregătitor urma să fie de patru ori mai puternic decât cel din Insulele Gilbert.

Succesul planului s-a datorat faptului că japonezii au trimis foarte multe întăriri din trupele disponibile pentru a sprijini insulele estice ale arhipelagului, și astfel au fost prinși pe picior greșit de noua tactică a americanilor – aceea a atacului indirect și a „salturilor”.

După o scurtă întoarcere la Pearl Harbor pentru odihnă și refacere, forțele rapide de portavioane s-au întors la sfârșitul lui ianuarie 1944 și, prin zboruri continue (peste 6.000 ieșiri-avion în total), au paralizat acțiunile aeriene și navale ale japonezilor pe întreaga durată a atacului asupra Insulelor Marshall, distrugând peste

150 de avioane inamice.

Atacul a început cu invadarea, la 31 ianuarie, a insulei Majuro, lipsită de apărare, aflată în lanțul estic, și care asigura un loc propice pentru ancorarea Forței de service americane. Au fost ocupate apoi micile insule din apropiere de Kwajalcin, iar la 1 februarie s-a declanșat atacul principal. Garnizoana japoneză a contribuit la propria-i înfrângere prin multiple contraatacuri sinucigașe, executate în tradiționalul spirit de sacrificiu „Banzai”. Deși garnizoana avea peste 8.000 de oameni, din care 5.000 erau combatanți, americanii n-au pierdut decât 370 de soldați pentru obținerea acestei victorii.

Corpul de rezervă, format din circa 10.000 de oameni, care nu participase la

atac, a fost trimis să ocupe insula Eniwctok. Americanii s-ar fi aflat astfel la 1.600 km de Mariane, în timp ce numai 1.120 km separau insula de principala bază aeriană japoneză de la Truk, în Caroline. Pentru a proteja pe flancuri atacul asupra insulei Eniwctok s-a apelat la un puternic raid aerian de pe nouă portavioane asupra bazei de la Truk, desfășurat concomitent cu debarcarea din Eniwetok. În noaptea care a urmat debarcării s-a mai efectuat încă un raid, țintele fiind identificate prin radar; un al treilea raid s-a desfășurat în dimineața următoare. Deși amiralul Koga își retrăsese cea mai mare parte a flotei, două crucișătoare și patru distrugătoare au fost scufundate, ca și 26 de petroliere și cargouri. Forțele aeriene japoneze au

înregistrat pierderi și mai grele; 250 de avioane comparativ cu 25 ale americanilor. Efectele strategice au fost și mai grave, cele trei raiduri ucigătoare obligându-i pe japonezi să-și retragă toate avioanele din Insulele Bismarck și să lase Rabaulul fără protecție. Aceasta demonstra că înaintarea în Pacificul Central putea ajuta, și nu întârzia, înaintarea lui MacArthur în Pacificul de Sud-Vest.

Această operație a dovedit că portavioanele puteau distruge importante baze inamice, fără a-le ocupa și țară a beneficia de ajutorul avioanelor staționate la sol.

În aceste condiții, capturarea Insulei Eniwetok s-a dovedit a 11 floare la ureche. Insulele înconjurătoare au fost rapid

invadate, iar garnizoana de pe principala insulă n-a rezistat decât trei zile în fața forței de debarcare care cuprindea mai puțin de jumătate dintr-o divizie. Amenajarea noilor aerodromuri americane în Insulele Marshall putea începe neîntârziat. Insulele Gilbert și Marshall fuseseră cucerite în aproximativ două luni, în timp ce japonezii speraseră ca zona să reziste șase... La aceasta se mai adăugase și zdruncinarea gravă a poziției-cheie pe care baza de la Truk o deținea în cadrul zonei japoneze de barieră „absolută” sau esențială.

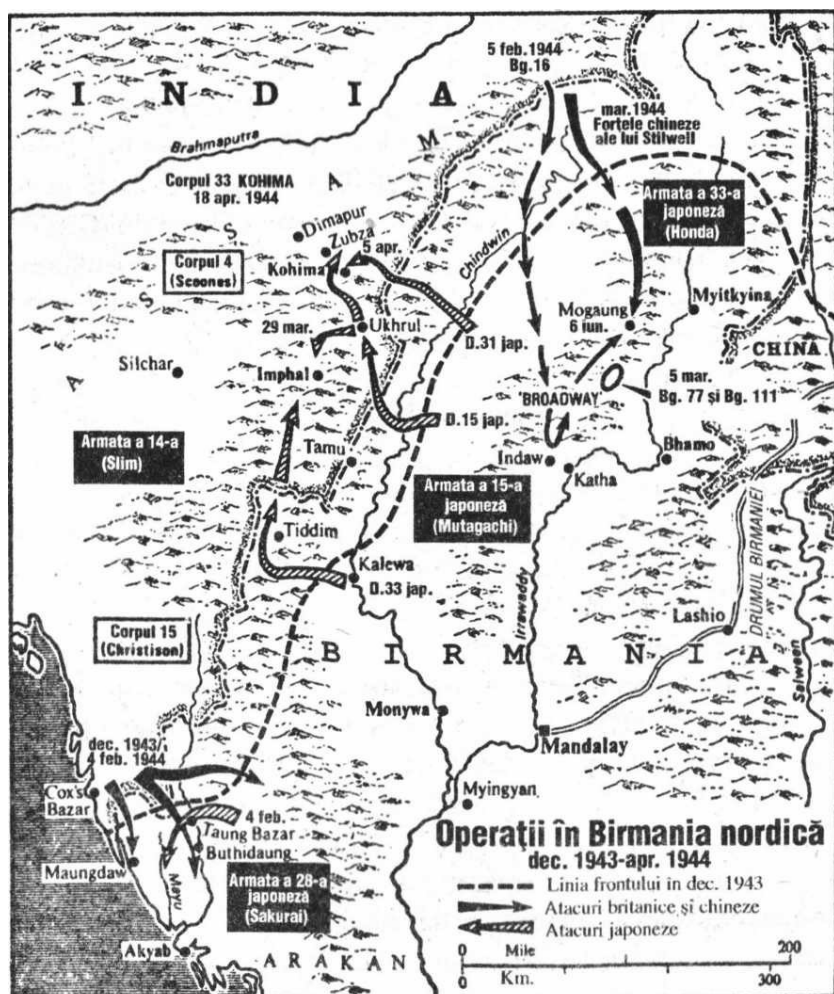
Birmania, 1943 - 1944

Campania din Birmania a luat o

întorsătură neprevăzută, desfășurarea ei fiind într-un deprimant contrast cu înaintarea acum rapidă a Aliaților în Pacific, și în special în Pacificul Central. Principala acțiune a campaniei din Birmania a constat într-o ofensivă japoneză – unica din întregul război în care japonezii au traversat frontiera Indiei în Assamul de sud – în timp ce britanicii plănuiseră propria ofensivă care să elibereze nordul Birmaniei de invadatorii japonezi, pentru a deschide astfel calea către China, îmbunătățirea comunicațiilor dinspre India, cât și refacerea forței britanice, lăsaseră să se întrevadă șanse de reușită.

Atacul japonez urmărea întârzierea și dislocarea ofensivei britanice și părea amenințător de aproape de obținerea unui

succes tactic, în ciuda inferiorității numerice a japonezilor; chiar și o eventuală eșuare a acestuia s-ar fi putut solda cu amânarea înaintării britanice până în anul 1945. Dar, când atacul a fost stopat în primăvara lui 1944 de puternicele poziții defensive ale englezilor de la Imphal și Kohima, aflate la vreo 50 km de la granița Assamului, a devenit cât se poate de clar că japonezii își epuizaseră în acest ultim efort forțele și așa slăbite, și nu mai puteau opune rezistență unei contraofensive britanice de moment, ca să nu mai vorbim de ofensiva britanică pe scară largă care a urmat în anul 1945.

*

În timpul pregătirii campaniei. Aliații căzuseră de acord că recucerirea Birmaniei de nord era obiectivul primordial,

reprezentând cea mai rapidă modalitate de a reînnoa legăturile directe cu China și de a relua aprovizionarea acesteia pe „Drumul Birmaniei” care despica bariera muntoasă. După discuții prelungite, diverse planuri, cum ar fi operațiile de debarcare în Rangoon, Akyab sau Sumatra au fost abandonate. Ofensiva britanică din nordul Birmaniei urma să fie precedată de reluarea atacului asupra Arakanului și de un atac diversionist în nord.

La sfârșitul lui august 1943 noul și unitul Comandament al Asiei de Sud-Est a fost pus sub comanda amiralului Lord Louis Mountbatten, fostul șef al Operațiunilor Combinat. Șefii serviciilor subordonate acestuia erau amiralul Somerville, generalul Giffard și șeful Aviației, Marshal Peirse;

generalul american Stilwell urma să fie adjunctul „Supremo” al lui Mountbatten. Comandamentul Indiei era separat de Comandamentul Asiei de Sud-Est, și răspundea mai mult de instrucție, decât de operații. Wavell a fost „împins de la spate” pentru a deveni Viceregele Indiei, iar Auchinleck a preluat locul acestuia de comandant pentru întreaga Indie.

Principala grupare a trupelor de uscat aflată sub comanda generalului Giffard (Grupul de armate 11) reprezenta nou formată Armată a 14-a, în fruntea căreia a fost numit generalul Slim. Aceasta cuprindea Corpul 15 al lui Christison din Arakan și Corpul 4 al lui Scoones, de pe centrul frontului din nordul Birmaniei; totodată, avea și controlul operațional

asupra diviziilor chinezești de pe acest teatru de război. Forța navală a rămas mică, dar s-a întărit cea aeriană până la 67 escadrile, din care 19 americane, totalizând circa 850 de avioane.

Întărirea forței Aliaților și amenințarea reprezentată de aceasta i-a decis pe japonezi să încerce o ofensivă preventivă asupra Assamului, când ar fi putut sta liniștiți în apărare, consolidându-și pozițiile în Birmania ocupată încă de la începutul anului 1942. Prima ofensivă a chindiților lui Wingate i-a făcut să înțeleagă că râul Chindwin nu constituia un scut defensiv sigur. Ofensiva japoneză urmărea să împiedice un atac aliat în anotimpul uscat al anului 1944, prin ocuparea câmpici din Imphal și controlarea trecătorii aflate în

munții de la Assam - nu viza o invazie în India, sau un „marș asupra orașului Deilii”!

Sistemul de comandă japonez a fost reorganizat în această perioadă de pregătire. Sub comanda generalului Kawabe, șef pe teatrul de război din Birmania, se găseau trei așa-numite armate (echivalentul a mai puțin de un Corp de armată fiecare): Armata a 33-a, sub comanda generalului Honda, formată din două divizii, în partea de nord-est; Armata a 28-a, condusă de generalul Sakurai, compusă din trei divizii, aflată pe frontul din Arakan, și Armata a 15-a, sub comanda generalului Mutagachi, ce se găsea pe frontul central și consta din trei divizii, la care se alăturase și „Divizia Națională indiană”, cu numai 9.000 de oameni (puțin

peste jumătatea efectivelor unei divizii obișnuite japoneze).

„Armata” lui Mutagachi urma să desfășoare ofensiva de la Imphal, după ce va fi atacat mai întâi Arakanul și Yunnanul.

Ambele tabere plănuiseră câte o ofensivă limitată în Arakan, înainte de a da o lovitură mai puternică pe centrul frontului. În tabăra britanică, aceasta oferea generalului Slim o ocazie de a-și pune în aplicare noua tactică de luptă în junglă, bazată pe crearea unor puncte întărite în care se puteau retrage trupele sprijinite de atacuri aeriene, până la sosirea întăririlor și care să ducă la zdrobirea japonezilor prinși la mijloc – între punctele întărite și rezervele care soseau. Această tehnică era total opusă celei anterioare și obiceiului de

a se retrage atunci când erau copleșiți pe flancuri.

Începutul anului 1944 a găsit Corpul 15 al lui Christison înaintând treptat către sud, pe trei coloane, spre Akyab. Înaintarea a fost stopată la începutul lunii februarie, când japonezii au declanșat atacul plănuțit, deși au acționat doar cu una din cele trei divizii de la Arakan. Profitând de neglijența britanicilor, japonezii au capturat Taung Bazar după care, întorcându-se către sud, au pus coloanele britanice aflate în înaintare într-o situație periculoasă până la sosirea întăririlor pe calea aerului. În ciuda eșecurilor locale, valoarea noii tactici de luptă britanică a fost dovedită, iar japonezii, rămași lipsiți de muniții și alimente, au fost obligați să renunțe la contraofensivă chiar

înainte de dezlănțuirea musonului din iunie, care a întrerupt orice activitate.

Forțele lui Wingate n-au fost mobilizate după ce, în mai 1943, prima operațiune chindită se încheiase cu o retragere. În această perioadă de odihnă, ele au fost întărite cu încă patru brigăzi, ajungând la un total de șase; acest tratament se datora modului în care ideile și argumentele lui Wingate reușiseră să-i stimuleze imaginația lui Churchill, în timp ce Wingate ajunsese să fie privit cu bunăvoință cu ocazia invitării lui la Conferința Cvadrantului de la Québec în august 1943 de către șefii Statului Major, sceptici până atunci. Orde Wingate a primit gradul de general-maior, iar forțele sale au beneficiat de o unitate aeriană proprie; Comandoul aerian nr. 1 – o forță mult

superioară titulaturii date, reprezentând echivalentul a 11 escadrile, supranumită „Cercul lui Cochran”, după numele tânărului ei comandant american, Philip Cochran.

Ultimele luni ale lui 1943 și primele ale lui 1944 s-au folosit pentru antrenarea specializată a nou-alăturatelor brigăzi. Deși continuau să se numească „Divizia 3 indiană”, pentru a ascunde adevărul, această forță nu mai cuprindea niciun soldat indian și ajunsese la echivalentul a două divizii, principalul nou element fiind oferit de Divizia 70 britanică.

Ideile lui Wingate evoluaseră de la tactici de gherilă, de genul „lovește și fugi”, la o penetrare mai în adâncime și de mai lungă durată. Grupurile ce pătrundeau în adâncime aveau sarcina de a cuceri Indawul

și zona înconjurătoare de pe Irrawaddy, aflată la aproximativ 25 km nord de Mandalay – distanța dintre Corpul 4 britanic și forțele chineze de sub comanda lui Stilwell (două divizii) – și de a întrerupe comunicațiile japonezilor prin constituirea unui lanț de puncte întărite care urmau să fie aprovizionate pe calea aerului. Acestor grupuri le revenea sarcina de a se angaja efectiv în luptă cu inamicul, nu numai de a-l hărțui. În esență, chindiții urmau să constituie vârful de lance, iar Corpul 4 forța de sprfjin și de curățire. Wingate plănuia să alcătuiască tot mai multe astfel de grupuri cu rază lungă de acțiune, care să poată opera departe în fața-forțelor principale.

Operația a debutat în seara zilei de 5 martie. Din păcate, multe din cele 72 de

planoare folosite de primul contingent s-au răsturnat ori s-au zdrobit la debarcarea pe „Broadvay”, un loc aflat la 80 km nord-est de Indaw; un al doilea loc de aterizare era acoperit de trunchiurile copacilor căzuți, iar un al treilea a fost abandonat din alte motive. Totuși câmpul de aterizare pe „Broadway” a fost realizat, iar grosul Brigăzii 77 a lui Mike Calvert (grup cu rază mare de acțiune) a aterizat cu succes în nopțile următoare, ca și Brigada 11 a lui Lentaigne. Până la 13 martie, aproape 9.000 de soldați au fost duși departe în spatele liniilor inamicului. S-a mai adăugat și Brigada 16 a lui Fergusson (grup cu rază lungă de acțiune) care pornise încă de la începutul lui februarie dinspre Assam și, în ciuda greutăților extraordinare, el a reușit

să se apropie de Indaw, imediat după mijlocul lunii martie.

Deși luați prin surprindere, japonezii au reușit să improvizeze o forță, sub comanda generalului Hayashi, de dimensiunile unei divizii, care să țină piept invaziei de trupe aeropurtate. O parte a acestei divizii a ajuns la Indaw înainte de 18 martie, iar grosul până la sfârșitul lunii. Mai mult decât atât, aviația japoneză, printr-un contraatac lansat la 17 martie a distrus aproape toate cele șase avioane Spitfire care operau de pe „Broadway”, astfel încât apărarea aeriană depindea acum numai pe patrulele de vânătoare trimise de pe îndepărtatele aeroporturi de lângă Imphal. La 24 martie însuși Wingate a fost dăborât cu avionul, zdrobindu-se în junglă. De fapt, chiar

înainte de tragicul accident, planul său super-complicat și prost gândit începuse să fie abandonat. La 26 martie, Brigada 16 (cu rază lungă de acțiune) aflată în marș a primit de la Wingate ordinul de a ataca frontal Indawul. Atacul a fost respins de japonezii aflați pe poziții bine consolidate; aceștia au reușit să respingă și atacurile altor grupuri cu rază lungă de acțiune. Transformarea conceptului lui Wingate din operațiuni de gherilă în pătrunderi în adâncime nu s-a dovedit un succes, dar nici nu s-a bucurat de forța de sprijin pe care el o solicitase.

După moartea lui Wingate, în locul lui a fost numit în calitate de comandant al Forțelor Speciale, Lentaigne. La începutul lui aprilie acesta s-a declarat de acord cu

părerea lui Slim și Mountbatten că chindiții ar trebui mutați spre nord, pentru a sprijini înaintarea lui Stilwell, alături de chinezi, deoarece ei tot nu puteau să se opună atacului japonez de la Imphal. Deși Stilwell nu era încântat de transferul lor, bănuind că aceasta va atrage forțele japoneze către pozițiile lui, aceștia i-au sprijinit oarecum înaintarea prin capturarea Mogaungului, chiar dacă nici trupele chineze ale lui Stilwell nu fuseseră capabile să atingă pozițiile-cheie ale inamicului de la Myitkyna. Deplasarea spre nord a chindiților avu loc tocmai când o nouă și proaspătă divizie japoneză ajungea la fața locului.

„Preventiva” ofensivă japoneză în Assam, destinată cuceririi Imphalului și

Kohimei, a început la mijlocul lui martie cu trei divizii. Desfășurarea ei, contrar așteptărilor, nu a fost afectată de trimiterea trupelor chindite în valea Irrawaddy, în flancul ei estic (amenințarea era prea îndepărtată pentru a periclita direcția ei de înaintare către nord sau comunicațiile).

La sfârșitul lui ianuarie, Scoones a oprit înaintarea treptată spre sud a Corpului 4 de sub comanda sa, care pornise dinspre Imphal și a trecut pe poziții defensive, ca urmare a rapoartelor primite și a probelor care arătau că japonezii se regrupau pentru a-și concentra forțele pe cursul superior al Chindwinului, în vederea unei ofensive asupra Imphalului. Cele trei divizii ale lui Scoones erau cam risipite: cea mai sudică. Divizia 17, fusese izolată lângă Tiddim,

calea ei de retragere către Imphal fiind blocată. Situația părea incertă, așa că o a patra divizie britanică, aflată în spatele Arakanului, a fost pregătită în grabă pentru a fi aeropurtată la Imphal, asemeni altor întăriri. Înaintarea flancurilor japoneze dinspre Chindwin progresa, împiedicând retragerea Diviziei 20. Apoi pozițiile britanice de la Ukhartil, aflate la circa 50 km în spatele și în nord-estul Imphalului, au fost atacate la 19 martie. Atacul japonez confirma faptul că avea ca obiectiv Kohima, aflat la 100 km nord de Imphal, pe drumul ce slăbătea munții și ducea înapoi către India. Drumul Imphal-Kohima fusese retezat pentru o perioadă, începând cu 29 martie. Au fost trimise înainte încă două noi divizii, care să salveze și să astupe golul. Se

demonstra astfel, încă o dată, cum agerimea japonezilor și încrederea lor în forțele proprii au reușit să debusoleze un adversar mai numeros și să-l pună într-o situație critică.

Deși britanicii au reușit să se întoarcă în câmpia de la Imphal unde și-au desfășurat mai mult de patru divizii pe poziții defensive, Kohima era ociâpată de fitim asU 500 de soldați aliați sub comanda colonelului Hugh Richards. Norocul britanicilor a fost că generalul Kawabe, comandantul suprem japonez, nu i-a permis generalului Mutagachi, comandantul în upelor locale, să înainteze pentru a ocupa Dimapurul, aflat la 50, km după Kohima, la ieșirea din defileu. O asemenea lovitură ar fi întârziat și chiar întrerupt orice

contraofensivă britanică în sprijinul Imphalului.

În zona liberă astfel creată, au fost aduși din India general-locotenent Montagu Stopford împreună cu avangarda Corpului 33 de sub comanda sa, iar pe 2 aprilie acesta a preluat conducerea zonei Dimapur-Kohima, unde urmau să ajungă grosul trupelor sale.

Atacul japonezilor asupra Kohimei (cu Divizia 31) a început în noaptea de 4 aprilie; ei au ocupat rapid înălțimile care dominau zona, astfel la 6 aprilie mica garnizoană s-a trezit izolată de brigada trimisă s-o înlocuiască, căreia i s-a tăiat accesul către Dimapur prin blocarea drumului la Zubza.

Generalul Slim a ordonat o contraofensivă generală pe data de 10

aprilie. La 14 aprilie, o brigadă nou sosită, trimisă de Stopford, a reușit să înlăture blocada drumului de la Zubza. La 18 aprilie cele două brigăzi de înlocuire au reușit să pătrundă până la mica garnizoană a Kohimei, tocmai când aceasta era pe punctul de a ceda. În faza următoare, japonezii au fost alungați de pe înălțimile înconjurătoare.

În jurul Imphalului se desfășurau de asemenea lupte crâncene; două divizii au contraatacat: una spre nord, pentru a se elibera drumul către Kohima și alta către nord-est, pentru a recuceri Ukhrulul și a amenința spatele diviziei japoneze care asedia Kohima. Celelalte două divizii britanice de la Imphal înaintau către sud.

Avantajul britanicilor consta în faptul

că puteau controla acum spațiul aerian (japonezii aveau mai puțin de 200 de avioane în întreaga Birmanie) ceea ce le-a permis să-și aprovizioneze corespunzător ampla forță de la Imphal în acele câteva săptămâni cruciale. (Ei mai aveau aproape 120.000 de oameni la Imphal, deși transportaseră cu avioanele circa 35.000 de răniți, bolnavi și necombatanți.)

În luna mai, forțele reîmprospătate ale lui Stopford au eliberat drumul către Imphal, după ce i-au alungat pe japonezii care se cramponaseră de pozițiile din jurul Kohimei; trupele lui Soones au fost pe punctul de a-i încolți pe japonezi la sud de Imphal. Japonezii ar fi putut să se retragă liniștiți și fără pierderi dacă Mutagachi nu ar fi insistat să continue atacurile după ce

devenise clar că nu mai avea nicio șansă, și asta în ciuda protestelor subordonaților săi. Mutagachi i-a eliberat din funcții pe cei trei comandanți de divizii – ceea ce a dus ulterior chiar la demiterea sa.

În luna iulie Armata a 14-a britanică de sub comanda lui Slim a continuat contraofensiva și, în cele din urmă, a ajuns la Chindwin. Înaintarea i-a fost încetinită mai mult de dezlănțuirea musonului decât de rezistența japonezilor, acum înfometați și epuizați.

În timpul ofensivei excesiv de lungi, pierderile japonezilor s-au cifrat la peste 50.000 de oameni dintr-un total de 84.000 care au participat la această acțiune. Britanicii, conduși mai prudent, au pierdut mai puțin de 17.000 de oameni – dintr-o

forță la început mai mare decât a japonezilor, și care a devenit și mai mare în final, în total ci au folosit șase divizii și numeroase alte formațiuni mai mici de luptă, beneficiind totodată de o bună acoperire aeriană. În schimb, japonezii au utilizat doar trei divizii plus o așa-numită Divizie a naționaliștilor indieni, nesemnificativă ca forță și capacitate de luptă. În plus, japonezii nu și-au fructificat avantajul priceperii lor tactice deoarece s-au conformat orbește unei nerealiste tradiții militare. În etapele viitoare ale războiului ci vor plăti greu pentru această nebunie.

PARTEA a VII-a

DECLINUL GENERAL

1944

Capitolul 30

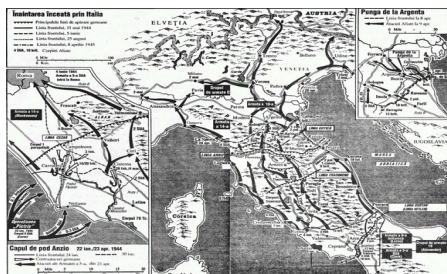
Ocuparea Romei și al doilea șah asupra Italiei

Situația Aliaților în Italia începutului de an 1944 era descurajantă în comparație cu speranțele pe care aceștia și le puseseră odată cu debarcările din 1943. Ambele armate de invazie, a 5-a americană și a 8-a britanică înregistraseră pierderi grele și erau destul de istovite după succesivele lor atacuri frontale duse în susul cizmei italiene, pe stânga, respectiv pe dreapta tibiei piciorului, în zona Munților Apenini.

Înaintarea lor înceată, în mers de melc, de-a lungul peninsulei, începuse să aducă prea mult cu tactica berbecului utilizată pe Frontul de Vest de armatele aliate în timpul primului război mondial. Enormul dezavantaj în care se găsiseră nemții în septembrie datorită capitulării aliatului său italian, simultan cu trecerea acestuia în tabăra cealaltă, la care se adăugase și tripla debarcare anglo-americană de la Reggio, Taranto și Salerno, fusese compensat atunci de reacția lor rapidă. Forțele pentru un moment slăbite și confuze ale lui Kesselring făcuseră față situației de urgență atât de bine, încât Hitler fu repede în stare să anuleze planul inițial de abandonare a peninsulei italiene pentru a se retrage în nordul acesteia, în favoarea unei defensive

prelungite pe pozițiile ocupate.

Începând din toamna lui 1943, Aliații nu mai puteau spera decât în obținerea unui rezultat negativ – acela de a menține cât mai

multe divizii germane cu puțință blocate în Italia, departe de trupele care se pregăteau pentru a întâmpina invazia anglo-americană din Franța, care urma să aibă loc în Normandia, în toiu verii lui 1944.

Conferința de la Teheran a celor trei Mari Puteri Aliate din noiembrie 1943, după care urmasse imediat Conferința Anglo-Americană de la Cairo, aprobă această linie

de operații prin hotărârea că Operațiunea „Overlord” denumirea de cod a atacului peste Canalul Mânecii în Normandia – urma să aibă prioritate absolută, la fel ca „Anvil” – Nicovalea, operațiunea suplimentară de debarcare în sudul Franței; scopul în Italia urma să îl constituie ocuparea Romei, urmată de o înaintare către linia Pisa-Rimini din piciorul peninsular. Se hotărî să nu se întreprindă nicio acțiune mai departe spre nord-est, în Balcani. Acest lucru părea că într-adevăr nu constituise un obiectiv major al strategiei britanice la acea dată.

În ciuda faptului că fuseseră în principiu cu toții de acord cu prioritatea operațiunilor „Overlord” și „Anvil”, mai exista încă o serioasă neînțelegere între conducătorii americani și britanici cu

privire la importanța campaniei din Italia. Britanicii susțineau, așa după cum afirmaseră Churchill și Alan Brooke, că eu cât vor aduce mai multe forțe în Italia, cu atât vor fi și nemții obligați să aducă mai multe aici, departe de Normandia – punct de vedere eronat, după cum se va dovedi, dar care fusese inspirat de speranțele lui Churchill ca forțele britanice să obțină o primă și importantă victorie pe acest teatru de război. Punctul de vedere al americanilor era diferit; în el prima îngrijorarea lor că orice întărire a forței aliate din Italia nu trebuia să împuțineze forța lor din Franța, considerată, în mod corect, arena decisivă de luptă. Ei văzură, mai realist decât Churchill sau decât conducătorii militari britanici, dificultățile terenului care

împiedica orice succes rapid în Italia, ca și exploatarea acestuia. Americanii mai începură și să bănuiască că înclinația britanicilor de a se concentra în Italia era de fapt o modalitate a acestora de a nu lua parte la invazia din Franța, considerată o sarcină mult mai dificilă.

*

Kesselring dispunea acum de 15 divizii ale Armatei a 10-a (la care se mai adăugau încă opt ale Armatei a 14-a aflate în nord) pentru a susține frontul, pe ceea ce se numea Linia Gustav, împotriva înaintării Aliaților. Deși majoritatea diviziilor germane erau de o valoare mai mică, iar unele chiar drastic reduse, nemții păreau capabili să facă față oricărui atac frontal venit din partea celor 18 divizii aliate care fuseseră

debarcate în Italia până spre sfârșitul anului 1943.

Soluția evidentă care se impunea era o debarcare în spatele Liniei Gustav, ceea ce părea a fi calea cea mai ușoară, întrucât Aliații dețineau superioritatea aeriană și navală. Dacă era lansată concomitent cu desfășurarea unui atac asupra Liniei Gustav, ar fi trebuit să aibă ca efect împingerea nemților dincolo de Linie și spargerea frontului acestora în sudul Romei. Acest plan, numit Operațiunea „Pietriș”, era deja gata făcut, iar Churchill”, care devenise nerăbdător datorită înaintării lente din Italia, îl repuse pe firmament. El obținu flota necesară cu ocazia Conferinței de la Teheran, acceptând în schimb dorința americanilor de a organiza „Nicovala”,

debarcarea din sudul Franței plănuită pentru vara care urma; el ceru apoi ca forța navală de asalt să rămână în Mediterană până la începerea acestei operațiuni, fiind astfel disponibilă pentru debarcarea la Anzio, în sudul Romei, plănuită pentru ianuarie.

Planul alcătuit de către Alexander și statul său major fu pus la punct în linii mari. Ofensiva pe frontul peninsular existent, Linia Gustav, urma să fie declanșată prin atacul Armatei a 5-a de sub comanda lui Mark Clark, în jurul datei de 20 ianuarie. Corpul 2 american urma să traverseze râul Rapido și să urce pe Valea Liri, de îndată ce Corpul francez, pe dreapta și Corpul 10 britanic, pe stânga, vor fi anihilat cea mai mare parte a Corpului 14 blindate de sub

comanda generalului Senger, prin atacuri preliminare. O dată ce începea desfășurarea atacului principal, Corpul 6 american urma să debarce la Anzio. Se aștepta, și se spera, ca diviziile de rezervă ale germanilor să fie rapid îndreptate către sud, înapoi, pentru a face față debarcării de la Anzio; în confuzia astfel creată, Armata a 5-a va trebui să reușească să spargă Linia Gustav și să facă joncțiunea cu Corpul 6 de la Anzio. Chiar dacă Armata a 10-a germană nu va fi zdrobită între cele două ale Aliaților.

* – Comandamentul Aliat spera ca aceasta să fie retrasă către Roma, pentru a se putea reorganiza.

Planul nu dădu însă rezultate. Trupele nemțești nu erau într-atât de dezorientate sau de extenuate pe cât sperase

Comandamentul Aliat; ele luptară cu obișnuita lor tenacitate. Pe de altă parte, pregătirile Aliaților fuseseră făcute în grabă iar ofensiva Armatei a 5 fa eșuă.

Începuse bine, cu un atac reușit la traversarea râului Gangliano, în noaptea de 17 spre 18 ianuarie, al Corpului 10 britanic comandat de McCreery în sectorul vestic. Aceasta îl tăcu pe Kesselring să disloce o parte însemnată a rezervelor sale (Diviziile 29 și 90 de grenadieri tanchiști, cât și o parte a Diviziei Hermann Göring) către acel front. Însă atacul din data de 20 ianuarie al Corpului 2 american, peste râul Rapido, în partea central-stângă, se dovedi un eșec usturător, cele două regimente din avangardă fiind aproape complet nimicite. Valea Liriului era puternic apărată, iar orice

atac de-a lungul acesteia era deschis față de Monte Cassino, a cărui poziție formidabilă fusese subestimată. Râul Rapido avea un curent foarte rapid, care ar fi făcut dificilă o traversare a lui chiar și fără o opoziție germană, în timp ce la traversarea acestuia fusese folosită Divizia 36 americană care beneficiase doar de cinci zile de odihnă și de pregătire după ce reușise ocuparea pozițiilor de la Monte Trocchio, în drum către Rapido. Tentativa de ofensivă a Diviziei 46 britanică, aflată imediat pe stânga, se dovedi și ea un eșec. Ofensiva Armatei a 5-a era în plină desfășurare, chiar dacă auspiciile erau nefavorabile, când debarcă forța aliată la Anzio, pe data de 22 ianuarie.

Sectorul de la Anzio era singurul care

oferea condiții pentru o debarcare în spatele liniilor nemțești, cu excepția situației în care Serviciul Aliat de TManificare s-ar fi aventurat în alegerea unui loc la nord de Roma, care ar fi fost mult mai departe de frontul principal, aflat pe Linia Gustav. Chiar și așa, Kesselring fu luat prin surprindere; el considerase o debarcare la nord de Roma ca fiind mult mai primejdioasă strategic pentru el, așa încât nu dispunea decât de o singură unitate de luptă în zonă, atunci când avu loc debarcarea de la Anzio – un batalion al Diviziei 29 de grenadieri tanchiști, aflat acolo la refacere. Norocul lui a fost că generalul-maior John P. Lucas, comandantul forței de debarcare care preluase comanda Corpului 6 în ultima parte a bătăliei de la

Salerno, era un tip foarte precaut și, deci, foarte pesimist. El își exprimase îndoielile chiar înainte de lansarea atacului, nu numai în jurnalul personal, dar le și împărtășise subordonaților și Aliaților săi, inclusiv lui Alexander însuși.

Corpul 6 a avea estimate pentru debarcare două divizii de infanterie, 1 britanică și 3 americane, sprijinite de unități de comando și de ranged, de un regiment de parașutiști și două batalioane de tancuri, și erau urmate de Divizia 1 blindată americană și Divizia 45 infanterie. Această forță de proporție trebuia să-i asigure nu doar o superioritate covârșitoare la locul debarcării, dar și șansa unei exploatări în forță, prin care Churchill spera să se ajungă pe Dealurile Alban din sudul Romei, tăind

astfel în mod strategic vitalele autostrăzi Șase și Șapte, izolând astfel Armata a 10-a germană de Linia Gustav.

Debarcările - cea a britanicilor la nord de Anzio și cea a americanilor la sud de oraș - se desfășurară fără probleme, întâmpinând o opoziție ca și inexistentă. Dar reacția germanilor fu rapidă și hotărâtă. Forțele lor de pe Linia Gustav primiră ordinul de a menține pozițiile defensive, în timp ce Divizia Hermann Göring, împreună cu alte unități disponibile din jurul Romei fură dirijate înapoi către nord. Kesselring fu informat de către Statul Major al Wehrmachtului că putea dispune de orice divizie aflată în nordul Italiei, și că urma să mai primească suplimentar încă două divizii, trei regimente independente și

două batalioane de tancuri grele. Asta întrucât Hitler își dorea cu ardoare să dea o lovitură crâncenă debarcării Aliaților, care urma să-i descurajeze pe aceștia de a mai încerca alte debarcări în Italia, sau debarcarea de perspectivă pe coastele Franței.

Revigorarea forțelor lui Kesselring fu remarcabilă. Elemente din opt divizii germane fuseră aduse în sectorul Anzio în numai opt zile. Restructurarea comenzii fu pusă la punct în același timp. Armata a 14-a a lui Mackensen ocupă sectorul Anzio, controlând totodată Corpul 1 Parașutiști și Corpul 76 Tancuri, care ocupau zonele deda nord și, respectiv, de la sud, de capul de pod al Aliaților. Armata a 10-a a lui Vietinghoti fu lăsată pentru a păstra Linia Gustav,

împreună cu Corpul 14 Tancuri și Corpul 51 Vânători de Munte. În total, opt divizii germane fură dispuse pe pozițiile din jurul capului de pod al Aliaților de la Anzio; șapte rămâneau de Corpul 14 Tancuri al lui Senger, care avcasse înfruntat Armata a 5-a Aliată condusă de Mark Clark; trei rămâneau Corpului 51 Vânători de Munte care era însărcinat cu supravegherea Armatei a 8-a britanice pe litoralul Adriatic», în timp ce șase divizii fuseseră lăsate în nordul Italiei, sub comanda generalului Zangen. Armata a 8-a britanică era acum condusă de Oliver Leese, Montgomery fiind rechemat în Anglia pentru a se ocupa de planurile și de pregătirea invaziei Aliaților în Normandia.

Speranțele lui Churchill într-o ajungere

rapidă de la Anzio la Dealurile Alban fură spulberate de încăpățânarea lui Lucas, sprijinit și de Mark Clark, care dorea să se concentreze asupra consolidării pozițiilor de pe coastă înainte de a ataca spre interior. Ținând însă seama de viteza de reacție a nemților, cât și de priceperea superioară a acestora, comparativ cu neîndemânarea majorității comandanților Aliați și a soldaților acestora, exagerata prevedere a lui Lucas se prea poate să fi fost o binecuvântare, de fapt. Un atac spre interior, în condițiile mai sus-arătate, s-ar fi constituit într-o țintă ușoară pentru atacuri pe flanc și s-ar fi transformat într-un adevărat dezastru.

Pe când plănuitul cap de pod era consolidat încă de a doua zi, simplificându-

se astfel problemele legate de aprovizionare, prima tentativă adevărată de atac spre interior avu loc abia pe 30 ianuarie, la mai mult de o săptămână de la debarcare. Tentativa fu repede stopată de forțele germane aflate acolo. Mai mult decât atât, întregul cap de pod de pe plajă putea acum fi hărțuit de tirul artileriei germane, iar avioanele Aliaților, care operau din zona orașului Napoli, nu erau capabile să împiedice raidurile Luftwaffe-ului asupra aglomerării de nave din zona Anzio. Așa că forțele lui Mark Clark de pe Linia Gustav, în loc de a fi ajutate de înaintarea celor de la Anzio, fură obligate să încerce încă un atac direct pentru a veni în ajutorul forței de debarcare înconjurată la Anzio.

De data asta Corpul 2 american încercă

să cucerească Linia Gustav printr-un atac îndreptat asupra nordului pozițiilor de pe Monte Cassino. Pe 24 ianuarie Divizia 34 americană pomi laasalt, cu ajutor pe flanc de la francezi. Fu însă nevoie de o săptămână de lupte grele pentru a reuși să consolideze un cap de pod; între timp Senger aduse mai multe din rezervele sale în acest sector, întărind defensiva zonei mai mult ca nicicând. Pe data de 11 februarie americanii se retraseră, decimați și epuizați.

După acest atac zadarnic, nou-constituitul Corp neo-zeelandez (de sub comanda generalului-locotenent Bernard Freyberg) fii adus la fața locului, alcătuit din Diviziile 2 neo-zeelandeză și 4 indiană, ambele divizii veterane, încununate de

victoriile obținute în campania Africii de Nord. Divizia 4 indiană, formată dintr-o combinație de unități britanice și indiene, fusese cotate de nemți precum cea mai bună de la fața locului. Planul lui Freyberg. De a da un atac convergent asupra Cassinoului nu conținea nicio modificare de fond a tacticii anterioare, care se bazase pe costisitoare atacuri frontale asupra unor poziții nemțești bine situate și apărate cu încăpățănare. Francis Taker, comandantul Diviziei 4 indiene, avansă ideea unei abordări indirecte printr-o manevră mai amplă, prin munți; francezii îi dădeau dreptate, dar el se îmbolnăvi și nu mai putu să-și apere punctul de vedere. Divizia lui fu aleasă pentru a ataca Monte Cassino și, după respingerea propunerilor sale legate

de o manevră mai amplă, acesta ceru ca mănăstirea istorică care încorona creasta muntelui să fie mai întâi distrusă printr-un bombardament aerian concentrat. Deși nu existau dovezi că trupele germane se adăposteau în mănăstire – dar nici în sensul contrar – mărețul edificiu domina scena cu un aer sinistru, demoralizând trupele care trebuiau să ia cu asalt înălțimile. Cererea îi fu aprobată, după ce o susținură și Freyberg, și Alexander, așa că pe 15 februarie un devastator bombardament aviatic se abătu asupra faimoasei mănăstiri, demolând-o complet. Trupele germane se considerară îndreptățite de a pătrunde printre dărâmături, care le ofereau posibilitatea de a organiza o apărare chiar mai bună.

A

În cele două nopți care urmară, repetatele atacuri ale Diviziei 4 indiene nu aduseră niciun progres. Așa încât, în noaptea următoare, aceea de 17 spre 18 februarie, Corpul neozeelandez se întoarse la planul său inițial. Divizia 4 indiană încuși să cucerească deseori disputatul Punct 593, dar fu silită să se retragă din cauza contraatacurilor trupelor germane de parașutiști, iar Divizia 2 neozeelandeză fu făcută a doua zi să dea înapoi de pe capul de pod de peste Rapido de un contraatac al tancurilor germane.

Bazându-se pe sosirea puternicelor întăriri promise de Înaltul Comandament al Wehrmachtului (OKW) care să-l ajute la distrugerea capului de pod aliat, Mackensen

se lansa în contraatacuri menite să împiedice extinderea teritoriului ocupat de Aliați. Primul asemenea contraatac, din noaptea de 3 februarie, avu loc asupra pozițiilor întărite ocupate încă din data de 30 ianuarie de Divizia 1 britanică, care încerca fără succes să înainteze către Campolconc. Din fericire, brigada de avangardă a Diviziei 56 britanice tocmai debarcase, așa că Aliații reușiră să facă față atacului. Următorul contraatac, mai puternic, avu loc pe data de 7 și, deși fu oprit, pierderile britanicilor fură atât de grele încât Divizia 1 trebui să fie înlocuită de Divizia 45 americană, care tocmai sosise.

Pe la jumătatea lui februarie Mackensen era pregătit să-și lanseze contraatacul, el dispunând acum de zece

divizii care încercuiau cele cinci ale Aliaților, aflate în capul de pod; el mai era sprijinit și de o reîmprospătată forță aeriană. „Goliașu”, tancuri miniatură, comandate de la distanță și umplute cu explozibil, erau destinate creării confuziei în rândurile apărătorilor. Puterea germanilor nu fusese afectată nici de atacurile Aliaților de la Monte Cassino și nici de raidurile aeriene ale acestora.

Ofensiva germanilor asupra capului de pod fu declanșată la 16 februarie, pe întreg perimetrul și cu sprijinul frecventelor raiduri ale Luftwaffe. Până spre seară se produse o ruptură în sectorul apărat de Divizia 45 americană. Era ocazia mult așteptată de nemți: 14 batalioane, conduse de favoritul lui Hitler, Regimentul de

Infanterie Lehr, susținute de înaintarea din 17 februarie a tancurilor, dădură năvală pe drumul Albano-Anzio pentru a lărgi breșa și a-i împinge pe Aliați. Victoria se zărea la orizont.

Numărul mare și aglomerarea forțelor pe acest unic drum se constituită însă într-o piedică, oferind în același timp o țintă aglomerată pentru artileria și avioanele Aliaților, ca și pentru tunurile de pe navele acestora. Tancurile „Goliat” se dovediră un eșec. Totuși, în ciuda grelelor pierderi suferite de nemți, forța atacului îi obligă pe Aliați să dea înapoi. Un nou asalt, pe data de 18, la care se alătură și Divizia 26 Tancuri, îi împinse pe Aliați și mai mult către plaje. Dar Diviziile britanice 56 și 1, ca și Divizia 45 americană, luptară cu

disperare și reușiră în cele din urmă să se mențină pe ultima linie defensivă a capului de pod. Germanii fură ținuți în șah în golful Carroceto, iar trupele lor de asalt se clătinară sub impactul contraatacului. Pe data de 20 diviziile de grenadier tanchiști tăcură un ultim efort, dar atacul lor fu repede stopat. La succes contribui și sosirea generalului Lucian K. Truscott, inițial adjunctul, ulterior înlocuitorul lui Lucas. În sectorul britanic, generalul-maior W.R.C. Penney, comandantul Diviziei 1, fusese rănit, înlocuitorul acestuia, generalul-maior Gerald Templet; reușind să coordoneze cu pricepere defensiva ambelor divizii britanice.

Înfuriat de înfrângere, Hitler ordonă o nouă ofensivă începând cu data de 28

februarie; atacuri diversioniste precedară ofensiva principală a patru divizii, care se desfășură pe drumul Cisternei.

Această ofensivă fu ținută în șah tară dificultate de către Divizia 3 americană, pentru ca după trei zile, odată cu limpezirea cerului, forțele aeriene americane să spulbere forțele de atac. Pe 4 martie, datorită pierderilor grele, Mackensen fu silit să ordone încetarea atacului. Cinci divizii germane fură lăsate să mențină încercuirea, în timp ce restul trupelor fu retras pentru odihnă.

Aliații lansară un nou atac asupra culmilor de la Monte Cassino, cu scopul de a curăța calea pentru ofensiva de primăvară. Atacul fu și mai direct de data asta. Divizia neo-zeelandeză urma să forțeze

accesul către oraș, apoi Divizia 4 indiană urma să preia atacul asupra Dealului Mănăstirii. Se recurse la un aprig bombardament de la sol și aerian – 190.000 de obuze și o mie de tone de bombe – pentru a paraliza trupele germane din oraș.

Bombardamentul avu loc pe data de 15 martie, când vremea se îmbunătățise suficient. Dar apărătorii acestui sector, un regiment de elită format din trei batalioane ale Diviziei 1 Parașutiști, nu numai că rezistară cu stoicism acestui dublu bombardament, dar supraviețuiră suficienți pentru a ține în șah forțele de asalt care-i urmau. Nemții profitară de ruinele rămase în urma bombardamentului, care blocau accesul tancurilor aliate. Deși Dealul Castelului fu cucerit, înaintarea Diviziei 4

indiene către înălțimile următoare fu împiedicată de o ploaie torențială care veni în ajutorul nemților. O companie de gurkhas reuși să ajungă doar până la Colina Spânzuratului, aflată chiar sub Dealul Mănăstirii, dar fu izolată pe poziții. Între timp se desfășurau lupte aprige în oraș. Tentative din partea ambelor părți fură sortite eșecului pe data de 19. În ziua următoare Alexander hotărî că dacă forțele aliate nu vor obține victoria în următoarele treizeci și șase de ore, ofensiva urma să fie abandonată datorită pierderilor care deveneau din ce în ce mai mari. Încetarea definitivă a atacului se produse pe data de 23, cu acordul lui Freyberg. Așa că și a Treia Bătălie a Cassino-ului avu un final nefericit. După acest episod Corpul

neozeelandez fu dezmembrat, unitățile acestuia fiind mai întâi trimise la odihnă, apoi dispersate și alipite altor corpuri. Sectorul Monte Cassino fu lăsat în grija Diviziei 78 britanice și a Brigăzii 1 de Gardă a Diviziei 6 blindate.

Alexander avansase pe 22 februarie propunerea ea Operațiunea „Diadema” să se desfășoare pe valea râului Liri și să cuprindă un atac printr-o breșă creată de forțele care dețineau capul de pod de la Anzio. Acesta va semăna în linii mari cu schema ofensivă din ianuarie, dar urma să fie mai bine planificată și coordonată, urmând să înceapă cu trei săptămâni înainte de „Over-lord”, operațiunea de debarcare în Normandia care urma să pornească din Anglia, peste Canalul

Mânecii; se spera astfel că „Diadema” putea conduce la atragerea unor divizii germane din Franța către Italia.

Planul elaborat de șeful de Stat Major al lui Alexander, John Harding, concentra o forță suplimentară pentru acest atac prin lăsarea unui singur corp de armată pe litoralul adriatic al Italiei și deplasând lateral, către vest, restul Armatei a 8-a, care urma să ocupe sectorul văii Liri și Monte Cassino. Armata și 5-a, inclusiv francezii, urmau să se ocupe nu numai de sectorul Gangliano, de pe flancul stâng, dar și de capul de pod de la Anzio. Se făcu și propunerea ca Operațiunea „Nicovala”, debarcarea din sudul Franței, să fie abandonată.

În timp ce comandanții britanici erau,

cum era de așteptat, de acord cu planul, șefii Statului Major American erau contra acestuia. Aceștia rămâneau la părerea că o debarcare în sudul Franței va fi o diversiune mai utilă debarcării din Normandia. Eisenhower propuse atunci o soluție de compromis, respectiv acordarea priorității ofensivei din Italia și continuarea în paralel a punerii la punct a „Nicovalei”. Dacă până la data de 20 martie urma să se dovedească imposibilă organizarea unei puternice operații de debarcare, atunci urma să fie retrasă majoritatea navelor din apele italiene, pentru a sprijini operațiunea „Overlord”. Această soluție de compromis fu acceptată de șefii Statului Major Combinat, la 25 februarie.

Ziua luării unei decizii se apropia, iar

generalul Maitland Wilson - care fusese numit în nou-creata funcție de Comandant Suprem al Mediteranei - fu informat de către Alexander că ofensiva de primăvară din Italia nu avea cum să înceapă înainte de luna mai și i se sublinie că nicio unitate nu putea fi retrasă pentru a lua parte la „Nicovala” înainte ca forțele principale care atacau Linia Gustav să spargă frontul pentru a se uni cu cele de la Anzio. Aceasta însemna că, dacă se luau în calcul și circa zece săptămâni necesare pentru regrupare și pregătire, „Nicovala” nu avea cum să înceapă înainte de sfârșitul lunii iulie - deci la aproape două luni după debarcarea planuită în Normandia și nu înainte de aceasta, conform scopului diversionist pentru care „Nicovala” fusese pusă la

punct. În aceste condiții, Maitland Wilson și Alexander se crezură îndreptățiți să renunțe la „Nicovala” și să depună toate eforturile pentru încununarea de succes a campaniei din Italia. Această linie corespundea preferințelor lui Churchill și a Statului Major britanic. Eisenhower înclina spre a le da dreptate, chiar dacă motivele lui erau legate de faptul că, în aceste condiții, majoritatea navelor din Mediterană puteau fi acum transferate pentru a sprijini operațiunea „Overlord”. Însă Statul Major american, în timp ce acceptă o amânare a „Nicovalei” până în luna iulie, se opuse abandonării totale a acesteia, exprimându-și îndoielile legate de rezultatele continuării ofensivei în Italia dincolo de limitele la care aceasta ajunsese deja. Își manifestă și

dubiile legate de reușita acesteia în a atrage divizii germane din Normandia – dubii care se dovediră curând juste. Se iscă o ceartă prelungită, manifestată printr-un schimb de telegrame interminabile care conțineau argumentele lui Churchill și ale președintelui Roosevelt.

În acest timp, în Italia continuau pregătirile ofensivei de primăvară – aflată în sfera britanică de comandă. Reamplasarea Armatei a 8-a, împreună cu alți factori, inclusiv insuficiența navelor, întârzie lansarea ofensivei până la data de 11 mai. Sarcina Armatei a 8-a era de a cuceri Monte Cassino, ajutată de atacul de pe flancul stâng al Armatei a 5-a către Gangliano, cât și de spargerea încercuirii de către forțele care dețineau capul de pod de la Anzio și

înaintarea acestora către Valmontone, pe Autostrada Șase. La Anzio se găseau acum șase divizii aliate, care se confruntau cu cinci divizii germane - și cu încă patru divizii germane de rezervă, dislocate în jurul Romei. Pe Linia Gustav se găseau 16 divizii aliate (din care patru foarte înaintate, gata oricând de acțiune), contra șase divizii germane (cu una în rezervă). Cea mai mare parte a forțelor aliate din acest sector era concentrată pe fâșia care se întindea de la Cassino și până la gurile râului Gangliano - totalizând 12 divizii (două americane, patru franceze, patru britanice și două poloneze) pentru a sparge frontul, urmate imediat de încă patru divizii pentru a profita de breșă și a ataca pe valea râului Liri, în speranța de a străpunge Linia lui Hitler, aflată la vreo

10 km mai în spate, înainte ca nemții să se poată grupa pentru a astupa breșa și a se fortifica la loc.

Cele nouă divizii ale Armatei a 8-a erau dotate cu peste o mie de tunuri, și aveau de partea lor vremea uscată care permise tancurilor și restului motorizateelor de a le urma înaintarea, contrar condițiilor meteorologice din campania de iarnă, când terenul fusese mocirlos aproape tot timpul. Așa deci, cele trei divizii blindate (6 britanică, 5 canadiană și 6 sud-africană) beneficiau de condiții mult mai prielnice decât în campaniile trecute.

În decursul atacului, Corpul polonez format din două divizii urma să ia cu asalt Cassino, în timp ce Corpul 13 britanic, format din patru divizii, înainta către St.

Angelo, pe flancul stâng.

Întreaga ofensivă aliată de pe frontul principal urma să fie sprijinită de peste 2000 de tunuri, iar forțele aeriene aliate să-și aducă și ele aportul, bombardând zdravăn întreaga întindere de căi ferate și șosele, după care să se concentreze, în ultimul stadiu, asupra obiectivelor militare de pe câmpul de luptă. (Această operațiune aeriană, „Strangularea”, nu dădu însă rezultatele scontate, nereușind să afecteze prea grav sistemul de comunicații și de aprovizionare german.) Se utilizară și acțiuni de sabotaj pe scară largă, însă cu aceleași efecte dezamăgitoare. O altă dezamăgire o constituiră repetițiile trupelor aliate care încercară să-l facă pe Kesselring să creadă că aceștia chiar urmau să debarce

la Civitavecchia, în nordul Romei - însă acesta era deja convins că Aliații urmau să profite de avantajul unor astfel de debarcări, așa că se osteniră degeaba.

Ofensiva se dezlănțui la orele 23 în noaptea de 11 mai printr-un masiv bombardament de artilerie, urmat de înaintarea promptă a infanteriei. În primele trei zile înaintarea fu foarte lentă, izbinduse de o rezistență îndârjită în majoritatea sectoarelor. Corpul polonez condus de generalul Anders suferi pierderi grele în timpul atacului asupra Monte Cassino-ului, în ciuda îndârjirii cu care luptă și a priceperii cu care abordă căi mai puțin directe de atac. Înaintarea Corpului 13 britanic fu și ea foarte înceată; pierderile acestuia ar fi fost și mai grele dacă polonezii

nu ar fi atras aproape întreaga atenție a inamicului. Nici Corpul 2 american nu reuși să înainteze prea mult pe sectorul său de litoral. Corpul francezesc condus de Juin însă, aflat între ultimele două, întâmpină opoziția unei singure divizii contra celor patru ale sale și reuși să înainteze relativ mai repede prin regiunea muntoasă de dincolo de râul Gangliano, acolo unde nemții nu se așteptaseră la un atac prea serios. Pe data de 14 francezii năvăliră în valea râului Ausente, iar Divizia 71 germană începu rapid să dea înapoi din fața lor. De aceasta profită Corpul 2 american, care începu acum să preseze mai puternic și să înainteze mai rapid pe drumul de coastă, îndreptându-se către Divizia 94 germană. Mai mult, cele două divizii nemțești din

zonă trecură acum la retragere, despărțite între ele de lanțul Munților Aurunci, care aproape că nu era străbătut de niciun drum. Juin, profitând de ocazie, își trimise „goumii” săi marocani crescuți la munte – o unitate de mărimea unei divizii aflată sub comanda lui Guillaume – prin spărtura astfel creată, peste munți, pentru a străpunge Linia lui Hitler aflată mai în spate, pe valea Liriului, înainte ca breșa să poată fi astupată.

Flancul drept al nemților, sau aripa de vest, începuse deja să se prăbușească, iar perspectivele de redresare erau foarte slabe, mai ales datorită faptului că Senger, abilul său comandant, era plecat tocmai la data declanșării atacului. La asta se adăugă și faptul că, de această dată, Kesselring nu

se grăbea să trimită întăriri în sud, înainte de a vedea care-i situația din nord; prima divizie de întărire fuse astfel trimisă către sud abia pe data de 13, către valea râului Liri. Deși urmară imediat încă trei, acestea fură înghițite de vârtejul bătăliei, ajungând prea târziu pentru a mai putea stabiliza frontul. Germanii din sectorul de la Monte Cassino opuseră rezistență încă vreo câteva zile, deși pe data de 15 fusese aruncat în luptă și Corpul canadian; în noaptea de 17, neîmblânzitele trupe de parașutiști germane se retraseră în sfârșit, permițând, în dimineața care urmă, accesul polonezilor în acele ruine îndelung disputate ale mănăstirii Monte Cassino. Atacul curajos îi costase pe polonezi aproape patru mii de morți.

O dată ce rezervele slăbite ale nemților fură în sfârșit atrase către sud, sosise momentul plănuirii al spargerii încercuirii de la Anzio. Capul de pod de acolo fusese întărit cu încă o divizie americană, 36. Prin ordonarea pe 23 mai a începerii atacului, Alexander spera să obțină deplasarea rapidă a forțelor de la Anzio până la Valmontone, tăind astfel Autostrada Șase – principala cale de acces către interior – izolând astfel cea mai mare parte a Armatei a 10-a germane care ocupa Linia Gustav. Dacă acțiunea reușea, atunci Roma era coaptă pentru a cădea în mâinile Aliaților. Planurile îi fură însă date peste cap de diferența de opinie a lui Mark Clark și de dorința acestuia ca unitățile Armatei a 5-a să fie cele care vor intra primele în Roma.

Diviziile americane 1 blindată și 3 infanterie ajunseră la Cori, chiar lângă Autostrada Șapte de coastă – dar departe de Autostrada Șase – pe data de 25, după o înaintare de douăzeci de kilometri; acolo făcură joncțiunea cu Corpul 2, care se îndrepta către nord pe Autostrada Șapte. Singura divizie motorizată de care mai dispunea Kesselring, Divizia Hermann Göring, se îndreptă cu toată viteza într-acolo pentru a opri atacul – deși era aprig hărțuită de atacurile aeriene ale Aliaților. În această etapă Mark Clark se îndreptă cu patru divizii direct către Roma, lăsând o singură divizie să înainteze către Valmontone; înaintarea acesteia fu oprită de grosul a trei divizii germane, la cinci kilometri de Autostrada Șase.

Intervențiile lui Alexander la Churchill nu reușiră să obțină schimbarea direcției de atac al lui Mark Clark, a cărui înaintare fu de altfel încetinită de rezistența opusă de pozițiile germane defensive aflate la sud de Roma, pe Linia Cezar. Mai mult, diviziile blindate ale Armatei a 8-a se treziră că desfășurarea lor pe Valea Liriului nu era chiar atât de facilă pe cât se sperase; acestea nu izbutiră să ținuiască cu spatele de munții Apenini Armata a 10-a germană care se retrăgea. Germanii reușiră să scape în siguranță, pe drumuri care tăiau munții, sarcina lor fiind ușurată și de absența unei intervenții din partea forțelor de la Anzio.

Pentru câteva zile se părea că, într-adevăr, germanii au șansa de a se așeza și a-și stabili frontul pe Linia Cezar datorită

puternicei lor defensive de până atunci, condusă de către Senger, în sectorul Arcc-Ccprano, de-a lungul Autostrăzii Șase; ci conta și pe sprijinul diviziilor blindate, care se străduiau, greoaie și istovite, să ajungă la ei pe drumul aglomerat.

Perspectiva întunecată a unei strânsori ca într-un clește fu anulată prin succesul raportat de Divizia 36 americană, care reuși pe 30 mai să ocupe Velletriul de pe Autostrada Șapte, aflat pe Dealurile Alban, străpungând astfel Linia Cezar. Profitând de oportunitatea creată, Mark Clark ordonă ofensiva generală a Armatei a 5-a. Astfel, Corpul 2 al Armatei a 5-a ocupă Valmontone și își continuă atacul pe Autostrada Șase, către Roma, în timp ce grosul Corpului 6 îi oferi sprijin de pe Autostrada Șapte. În fața

a 11 divizii, forțele germane, inferioare ca număr, fură silită să dea înapoi, permițând americanilor să intre în Roma pe data de 4 iunie. Podurile din Roma fură găsite neatinse, întrucât Kesselring preferase să declare Roma un „oraș deschis”, decât să riște distrugerea Orașului Sfânt printr-o luptă prelungită.

Două zile mai târziu, pe 6 iunie, începu debarcarea din Normandia – iar campania din Italia trecu pe un plan secundar.

Ofensiva lor de primăvară din Italia, Operațiunea „Diadema”, îi costase pe americani 18.000 de morți și răniți, pe britanici 14.000, iar pe francezi 10.000, până la încununarea de succes a operațiunii prin ocuparea Romei. Nemții înregistrară numai 10.000 de morți și răniți, dar încă

vreo 20.000 fură luați prizonieri în acțiuni succesive.

Din punctul de vedere al forțelor implicate - treizeci de divizii aliate contra 22 germane, raportul efectiv al numărului de soldați fiind de 2 la 1 - continuarea ofensivei aliate în Italia nu se dovedise o bună investiție strategică. Nu reușise nici atragerea forțelor germane, pentru a ușura debarcarea din Normandia. Într-adevăr, „nu reușise împiedicarea inamicului de a-și întări pozițiile din nord-vestul Europei”. Forțele germanilor din nordul Franței (de la nord de Loara) și din Țările de Jos crescuseră de la 35 de divizii câte fuseseră la începutul anului 1944, la 41 în iunie 1945, data invaziei aliate peste Canalul Mânecii.

Singura afirmație care poate fi făcută,

din punctul de vedere strategic despre campania din Italia, în legătură cu sprijinul dat de aceasta debărcării din Normandia, este că fără presiunea pe care această campanie o exercitase asupra nemților, aceștia ar fi putut să-și întărească și mai mult forțele din Franța. Amploarea atacului și a forțelor imediate de debarcare fu restricționată de numărul ambarcațiilor disponibile, așadar forțele aliate care luaseră parte la campania din Italia nu ar fi putut contribui la creșterea forței de impact a debarcării din Normandia în cruciala ei fază de debut. Pe de altă parte, utilizarea în Normandia a forțelor germane blocate. În Italia ar fi putut avea un efect dezastruos asupra invaziei. Această afirmație stă în picioare, deși, în mod ciudat, mulți

susținători britanici ai campaniei din Italia au omis s-o facă, încercând să aducă prea multe argumente. Există totuși și un dubiu cu privire la veridicitatea acestei afirmații, respectiv dacă ar fi fost posibilă o amplă mutare de trupe din Italia în Normandia, în condițiile în care Aliații ar fi putut-o oricând opri prin bombardarea căilor ferate.

În sfera politicului, cel mai notabil eveniment al acestei perioade a fost abdicarea regelui Victor Emmanuel în favoarea fiului său și înlocuirea primului-ministru italian, mareșalul Badoglio, cu antifascistul Signor Bonomi.

Pentru armatele aliate din Italia, urmarea mult-râvnitei ocupări a Romei fu dezamăgitoare. Aceasta ca urmare a unor hotărâri luate la nivel înalt, pe de o parte,

cât și a revenirii germanilor și a contraatacurilor acestora, pe de altă parte.

În ciuda faptului că Maitland Wilson era de acord cu părerea americanilor că „Nicovala”, chiar întârziată, era cea mai eficientă operațiune pe care Comandamentul Mediteranei o putea întreprinde pentru atragerea diviziilor germane din nordul Franței, ajutând astfel progresul înaintării din Normandia, Alexander era de altă părere. Pe data de 6 iunie, la două zile după ocuparea Romei, acesta își puse în aplicare planul care urma reușitei „Diademei”. El își spuse că dacă forțele sale nu suferiseră pierderi, acestea trebuiau să fie în stare să atace „Linia Gotică” de la nord de Florența, pe „coapsa” peninsulei italiice, la data de 15 august, –

dată fixată de către Wilson pentru inițierea „Nicovalei” - și să străpungă această barieră în cazul în care Hitler nu ar aduce cel puțin încă opt divizii cu care s-o consolideze. După aceea, el fii de părere că va putea curând să ocupe tot nord-estul Italiei, având șansa de a trece chiar și prin așa-numita „Breșă a Ljubljanei”, pentru a intra în Austria. Era un punct de vedere foarte optimist asupra posibilităților de depășire rapidă a deselor obstacole muntoase aflate între Veneția și Austria, cu numeroasele poziții potențial-încetinitoare ale acestora - și chiar mai optimist dacă se aveau în vedere repetatele respingeri suferite de italieni acolo, în timpul Primului Război Mondial, chiar și în tatonările de debut.

Planul fu însă pe placul lui Churchill și al șefilor de Stat Major britanic, cu deosebire lui Alan Brooke – ca o alternativă a pierderilor grele, chiar catastrofale, pe care aceștia se temeau că le va aduce debarcarea din Normandia. Pentru susținerea planului.

Alexander avea mai mulți sortți de izbândă subliniind valoarea morală a acestuia, impresionându-și oamenii cu importanța campaniei din Italia.

Statul Major american, condus de generalul Marshall, se opunea acestei noi și nesigure prelungiri a ofensivei în Italia, dar Alexander reuși să-l învingă pe Maitland Wilson. Apoi, Eisenhower fu cel care susținu „Nicovala”. Încă o dată, Churchill și cu Roosevelt ajunseră la o neînțelegere. Pe 2

iulie britanicii fură siliți să cedeze, iar Wilson primi ordinul de a lansa „Nicovala” rebotezată, mai modest, „Dragonul” – pe data de 15. Hotărârea necesita plecarea Corpului 6 american (compus din trei divizii) și a Corpului francez (compus din patru divizii) – conducerea celui din urmă și până la ultimul soldat, preferau firește să dea o mână de ajutor la eliberarea patriei lor. Armata a 5-a fu astfel redusă la cinci divizii, iar Grupul de Armate pierdu aproape șaptezeci la sută din sprijinul său aerian.

În tot acest timp Kesselring și cu trupele sale se străduiau, cu destul succes, să-i împiedice pe Aliați de a profita de rezultatele victoriei lor parțiale. Pierderile nemților în operațiunea „Diadema” fuseră destul de grele, patru divizii de infanterie

trebuind retrase pentru refacere, alte șapte fiind drastic reduse. Dar patru noi divizii soseau ca întăriri, alături de un regiment de tancuri grele. Majoritatea acestor întăriri fuseseră trimise Armatei a 14-a, cea care acoperea căile mai ușoare de acces. Kesselring plănuise încetinirea înaintării Aliaților printr-o serie de acțiuni desfășurate în acest scop pe tot parcursul verii, urmând apoi să se retragă pe pozițiile puternicei Linii Gotice pentru iernat. Cam la vreo 130 km la nord de Roma exista o linie naturală de apărare, lângă Trasimenc, acolo unde Hannibal își organizase măiastra-i capcană, care oferea o poziție ideală pentru opunerea unei prime rezistențe. Geniștii germani, experți în demolări, aveau să ajute și ei la încetinirea înaintării Aliaților.

Înaintarea începu pe 5 iunie, a doua zi după intrarea americanilor în Roma. Aceasta însă nu forțase suficient de puternic la începuturi, atunci când ar fi avut șanse mai mari. Francezii trecură apoi în avangarda sectorului Armatei a 5-a, în timp ce Corpul 13 britanic forța înaintarea pe Autostrăzile Trei și Patru, adânc în teritoriu, unde întâmpina o opoziție din ce în ce mai fermă, până ce fu nevoit să se oprească în fața liniei de la Trasimene. Înaintarea fu stopată și în celelalte sectoare. Așadar, în mai puțin de două săptămâni de la retragerea sa din Roma, Kesselring reușise să stabilizeze situația care amenințase să devină foarte primejdioasă.

El mai fusese informat și că Înaltul Comandament al Wehrmachtului – OKW – îi

trimitea încă patru divizii, care fuseseră inițial destinate frontului rusesc, împreună cu noi recruți care să-i întărească diviziile cele mai crunt lovite. Acestea urmau să se adauge celor patru divizii și regimentului de tancuri grele care deja începuseră să sosească. Ca o ironie a sorții, aceste întăriri puternice ale forțelor lui Kesselring soseau în momentul în care Alexander se confrunta cu deprimanta plecare a șapte dintre diviziile sale, alături de cea mai mare parte a forței sale aeriene și a elementelor logistice ale Grupului Aliat de Armate din Italia.

Kesselring se dovedise un abil conducător, iar acum norocul era de partea lui. El se decise să rămână pe poziții, pe o convenabilă linie de apărare naturală, până

ce Aliații își vor pierde suflul.

Cele două luni de vară care se scurseră de la 20 iunie constituie o perioadă de dezamăgire și frustrare pentru armata lui Alexander. Înaintările erau minore și nu păreau a avea vreun aspect decisiv. Luptele reprezentau acțiuni izolate între grupuri individuale de soldați Aliați și nemți, unde tactica celor din urmă se dovedise a fi aceea de a rezista pe poziții până ce vedeau că Aliații se pregătesc pentru un atac masiv, după care urma retragerea nemților către următoarea linie de obstacole.

Rezultatele regroupării rapide a lui Kesselring se concretizară în următoarele: Corpul 14 tancuri german, de pe coasta de vest, avea în față Corpul 2 american; Corpul 1 parașutiști se confrunta cu Corpul francez

(care încă nu fusese retras pentru „Nicovala”; Corpul 76 tancuri se confrunta cu Corpurile britanice 13 și 10, iar Corpul 51 vânători de munte, cu Corpul 2 polonez, pe coasta adriatică.

La începutul lui iulie, centrul forțelor aliate, împiedicat de vremea nefavorabilă. Începu în sfârșit să pătrundă prin linia de la Trasimenc; după câteva zile însă, fu iarăși ținut în șah, de pe linia Arezzo. La 15 iulie nemții părăsiră Arezzo, retrăgându-se treptat pe linia Arno, de la Pisa prin Florența, apoi în continuare către est. Aici armatele aliate fură silite să se oprească o perioadă mai îndelungată, deși se aflau la mică distanță de scopul lor final. Linia Gotică. Frustrarea lor fu parțial compensată de capturarea Anconci de către polonezi, pe

18 iulie, și a Leghornului de către americani, pe 19, ceea ce duse la scurtarea căilor de aprovizionare.

Ținând cont de dorințele britanicilor, mai ales de cele ale lui Churchill și Alexander, de a accelera campania din Italia – în ciuda dezamăgirilor repetate și a slăbirii forțelor – se continuă planificarea unei mari ofensive de toamnă asupra Liniei Gotice. Se spera în continuare că aceasta își va aduce contribuția prin atragerea forțelor germane de pe principalele teatre de luptă, sau, alternativ, că dacă se va produce o prăbușire a Frontului de Vest, aceasta va duce la retragerea forțelor germane din Italia, permițând astfel armatei lui Alexander de a profita de pe urma unei breșe în nordul Italiei pentru a înainta către

Trieste și Viena.

Fostul plan de atac asupra Liniei Gotice, făcut de șeful Statului Major al lui Alexander, Harding, împreună cu Statul Major al Grupului de Armate, se bazase pe ideea unei lovituri-surpriză pe centrul frontului german, în Apenini; pe 4 august însă, Oliver Lecsc. Comandantul Armatei a 8-a, îl convinse pe Alexander să adopte un alt plan. Acest nou plan se baza pe mutarea Armatei a 8-a înapoi, pe neobservate, către coasta adriatică, de unde aceasta urma să atace către Rimini. Atrăgând astfel atenția lui Kesselring asupra coastei adriatice, Armata a 5-a putea ataca pe centru-stânga, cu scopul de a ocupa Bologna. Apoi, când Kesselring va reacționa la aceeași nou atac, Armata a 8-a își va continua înaintarea

pentru a năvăli în Câmpia Lombardiei, acolo unde blindatele acesteia vor avea mai mult spațiu de manevră decât au avut vreodată de la debarcarea în Italia.

În ciuda problemelor administrative pe care acesta le implica, noul plan fu bine venit, mai ales avându-se în vedere diminuarea șanselor planului inițial prin dislocarea francezilor, care dispuneau de soldați pricepuți la luptele din munți. Lecse mai era de părere și că Armatele a 5-a și a 8-a vor da rezultate mai bune dacă nu vor urmări același obiectiv. Alexander acceptă rapid argumentele acestuia și adoptă noul plan, care fu botezat Operațiunea „Măslina”.

Acesta avea însă și dezavantaje, care apărură mai ales după lansarea operației.

Deși scăpase de culmile muntoase, Armata a 8-a se confrunta acum cu o serie de traversări dificile de cursuri de apă, care îi încetineau înaintarea. De partea cealaltă, Kesselring profită de faptul că avea la dispoziție o excelentă autostradă laterală care să-i permită deplasarea armatei. Autostrada Nouă, care ducea de la Rimini către vest, prin Bologna. Cei ce plănuiseră acțiunea britanică se pare că se bazaseră prea mult pe absența ploilor. Ținutul de la nord de Rimini, deși plat. Devenise mlăștinos – departe de a îl potrivit pentru înaintarea rapidă a blindatelor.

Ofensiva lui Alexander debută bine, pe 25 august, chiar dacă eu zece zile mai târziu decât data inițial planificată. Nemții fură din nou luați prin surprindere, întrucât nu

reușiră să observe mutarea Corpului 5 britanic (din cinci divizii) și a Corpului 1 canadian (din două divizii) pe poziții de luptă, în spatele Corpului 2 polonez. (Corpul 10 britanic continua să mențină centrul sectorului muntos, în timp ce Corpul 13 se deplasase către vest pentru a sprijini atacul pe care urma să-l declanșeze Armata a 5-a.)

Numai două divizii slabe, deși sprijinite de Divizia 1 Parașutiști, ocupau sectorul adriatic – în acea perioadă, mișcarea forțelor germane se desfășura mai ales de la est la vest. Înaintarea Corpului polonez de-a lungul coastei Adriaticii atrăsese puțină atenție, și abia pe 29 august, după patru zile de înaintare a trei Corpuri aliate pe un front îngust – timp în care acestea câștigă 15 km, de la Metauro la Foglia – germanii

începură să riposteze. Până a doua zi, o mare parte din două divizii ajunse la fața locului pentru a preîntâmpina înaintarea Aliaților, dar fu prea târziu pentru a împiedica ajungerea acestora la Râul Conca, aflat la încă 11 km distanță, până pe 2 septembrie.

Sosise însă vremea ca Armata a 8-a să se poticnească. Lupta principală se dădea pentru creasta Coriano de dincolo de Ausa, de care îi despărțeau încă două râuri. Pe 4 septembrie înaintarea britanică se opri acolo și se frânse. Nemții primeau întăriri în acest timp, iar ploile torențiale veniră în ajutorul lor începând cu data de 6.

Kesselring ordonase o retragere generală a restului diviziilor sale pe pozițiile Liniei Gotice, ceea ce-i micșorase frontul,

disponibilizând astfel trupe pentru sectorul adriatic. Această retragere parțială deschise calea traversării Râului Arno, așa încât Armata a 5-a era acum gata de atac. Începând din data de 10 septembrie. Corpul 2 american și Corpul 13 britanic trecură la atacuri asupra pozițiilor germane, slab dotate dar apărate cu încăpățânate și, o săptămână mai târziu, trecură prin Trecătoarea Il Gioga din nordul Florenței. Încă o dată Kesselring păru luat prin surprindere, și păru să nu-și dea seama că aceasta era o ofensivă de proporții până pe data de 20, la zece zile după declanșarea acesteia; abia atunci el trimise două divizii în zonă. Până atunci însă, divizia de rezervă a americanilor, 88 infanterie, se năpustise înainte pentru a ataca Bologna din est.

Chiar și atunci, deși pierduseră Linia Gotică, cât și pozițiile aflate mai în spate la Monte Battaglia, nemții se dovediră capabili de a ține piept atacului aliat. La sfârșitul lui septembrie, Mark Clark fu silit de a reveni la ideea inițială a unui atac mai direct asupra Bolognei.

Între timp Armata a 8-a britanică avea încă probleme pe coasta adriatică. Până la 17 septembrie, părți din zece divizii germane sosiră la fața locului, îngreuind și mai mult înaintarea britanică. Deși canadienii reușiră să ajungă la Rimini pe 21 și, deci, în delta Văii Po, nemții se retraseră pe următoarea linie defensivă, aceea a râului Uso – vestitul Rubicon al timpurilor străvechi. Mai erau încă treisprezece râuri de traversat în această regiune plată și

acoperită de ape înainte de a ajunge la Po – acest efort îi costă pe Aliați pierderea a cinci sute de tancuri – împotmolite sau stricate –, în timp ce majoritatea infanteriștilor arătau ca niște strigoi. Astfel, nemții putură să deplaseze o parte însemnată a trupelor pentru a ține în șah Armata a 5-a.

Pe 2 octombrie Mark Clark reluă ofensiva către Bologna, de astă dată pe Autostrada 65. Fură aruncate în luptă toate cele patru divizii ale Corpului 2, dar apărarea germană se opuse cu asemenea dârzenie, încât în următoarele trei săptămâni progresul americanilor însumă o medie cam de o milă pe zi; la 27 octombrie, ofensiva fu abandonată. Până la sfârșitul lui octombrie se poticni și înaintarea Armatei a

8-a, după ce aceasta reușise să traverseze numai cinci râuri și se găsea încă la 80 km depărtare de Po.

Singurele modificări notabile în această perioadă fură cele legate de comanda trupelor. Kesselring, rănit într-un accident auto, fu înlocuit cu Vietinghoff. La comanda Armatei a 8-a, McCreery îl înlocui pe Leese – care fusese trimis în Birmania. Către sfârșitul lui noiembrie, Maitland Wilson fu trimis la Washington, locul acestuia fiind preluat de către Alexander, în timp ce Mark Clark trecu la comanda Grupului de armate din Italia.

Situația în care se găseau Aliații la sfârșitul anului 1944 era cu mult mai dezamăgitoare decât speraseră aceștia la începutul primăverii, sau pe parcursul verii.

În ciuda faptului că Alexander se arăta încă optimist în ceea ce privea un atac asupra Austriei, greoiul marș în susul Peninsulei Italice tăcea ca orizontul unei astfel de acțiuni să nu se întrezărească prea curând, ci să fie mai degrabă nerealist. Cel puțin aceasta era părerea lui Maitland Wilson, pe care acesta și-o declară în raportul său înaintat Statului Major britanic, pe data de 22 noiembrie. Neîncrederea și nemulțumirea soldaților Aliați se manifestară printr-o creștere a numărului de dezertări.

O ultimă tentativă de ocupare a Bolognei și Ravennei în scopul transformării acestora în baze de iarnă avu loc la sfârșitul anului 1944. Canadienii din Armata a 8-a reușiră să ocupe Ravenna pe 4 decembrie.

Succesul lor îi obligă pe nemți să trimită încă trei divizii la fața locului pentru a opri înaintarea Armatei a 8-a. Acest lucru pănă să sporească șansele Armatei a 5-a. Din păcate, contraatacul de pe 26 decembrie din Valea Senio tăie speranțele Aliaților. Contraatacul fu dat din ordinul lui Mussolini, în ideea de a depăși contraofensiva lui Hitler din Ardeni și fu dus la îndeplinire de trupele italiene loiale acestuia; el fu repede oprit, și fără probleme deosebite pentru Aliați. Armata a 8-a era însă epuizată acum și ducea lipsă de muniții, în timp ce era cunoscut că nemții dispuneau de rezerve importante lângă Bologna. În aceste condiții. Alexander hotărî trecerea armatelor aliate pe poziții defensive, în ideea pregătirii unei puternice

contraofensive de primăvară.

O altă năruire a speranțelor puse în campania din Italia se datoră hotărârii luate de Statul Major Combinat de a retrage încă cinci divizii de acolo, pentru a le duce pe Frontul de Vest, unde acestea să-și aducă aportul la ofensiva de primăvară asupra Germaniei. Drept urmare, Corpul canadian format din două divizii fu trimis pe Frontul de Vest, deși nu mai fură dislocate și alte trupe în afară de acestea.

Capitolul 31

Eliberarea Franței

Înainte de a fi lansată, debarcarea din Normandia putea fi considerată o aventură foarte riscantă. Aliații trebuiau să debarce pe o coastă pe care inamicul se afla de patru ani, timp suficient pentru a-și fortifica pozițiile și de a o înțesa de obstacole și de câmpuri de mine. Pentru apărarea ei, nemții dispuneau de 58 de divizii, dintre care zece de tancuri, capabile de contraatacuri rapide.

Posibilitatea Aliaților de a aduce la fața locului forțele concentrate în Anglia era limitată de necesitatea de a traversa Canalul și de numărul de ambarcațiuni de debarcare disponibil. Ei puteau debarca

doar șase divizii de pe nave într-o primă fază, la care se adăugau încă trei care, parașutate, dar aveau nevoie apoi de încă o săptămână pentru a-și putea dubla numărul unităților de pe uscat.

Existau deci destule incertitudini privind posibilitatea lor de a năruți ceea ce Hitler numise „Zidul Atlanticului”; de asemenea, exista riscul ca trupele debarcate să fie aruncate înapoi, în mare.

În ciuda acestor temeri, primele poziții de pe plajă au fost rapid extinse și transformate într-un amplu cap de pod, lat de 150 km. Inamicul s-a dovedit incapabil de a riposta suficient de puternic înainte ca Aliații să pornească la atac de la acest cap de pod. Atacul s-a desfășurat exact în maniera și în locul în care fusese plănuțit de

Montgomery. Pozițiile germane din Franța s-au prăbușit rapid.

O privire retrospectivă demonstrează că invazia a fost o acțiune cât se poate de simplă și lipsită de riscuri. Dar aparențele înșală.

Operațiunea „s-a desfășurat conform planului”, în cele din urmă, dar nu și conform graficului orar. În desfășurarea ei, marja dintre succes și eșec era foarte firavă. Triumful final a pus în umbră faptul că Aliații fuseseră într-un pericol extrem de mare, de care scăpaseră ca prin urechile acului.

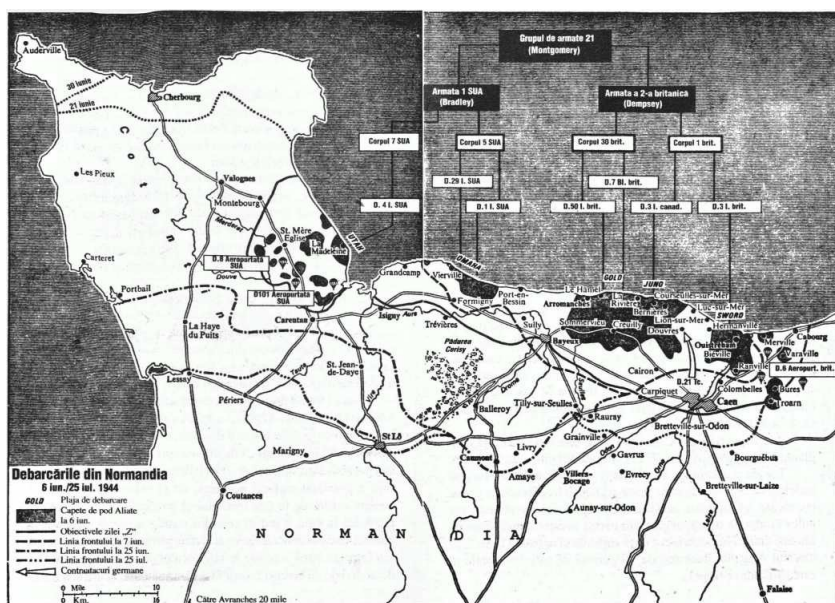
Părerea generală potrivit căreia invazia se desfășura fără probleme a fost generată de sublinierile lui Montgomery, potrivit cărora „bătălia se desfășura în perfectă

concordanță cu planurile de dinaintea invaziei”, cât și de faptul că armatele aliate ajunseseră la Sena în 90 de zile – pe linia care apărea pe harta lor de previziuni, alcătuită în aprilie, și care urma să fie cucerită la „Z” + 90.

„Stilul lui Monty” era să prezinte orice operațiune condusă de el ca pe una care se desfășura exact așa cum o plănuise, cu siguranța și precizia unei mașini – sau a providenței. Această trăsătură i-a redus deseori capacitatea de adaptabilitate la situații, ceea ce, ca o ironie a sorții, l-a lipsit de aprecierea pentru meritul lui de combina flexibilitatea și hotărârea în conducerea trupelor.

Planul inițial prevedea cucerirea Caenului încă din prima zi a debarcării, 6

iunie. Acțiunea a debutat bine și apărarea de coastă a fost învinsă încă de la ora 9 dimineața. Evidențele lui Montgomery ascund însă faptul că înaintarea spre interior, către Caen, a început abia după-amiaza. Această întârziere s-a datorat înghesuiei care a paralizat traficul pe plajă, cât și excesivei precauții a comandanților de la fața locului, deși nu exista nimic care să le poată sta în cale. Când în cele din urmă s-a pornit către Caen, punctul-cheie al zonei invaziei, o divizie germană de tancuri – unica din întreaga zonă – sosise la fața locului și i-a ținut în șah.

O a doua divizie de tancuri a sosit în ziua următoare, și astfel a trecut mai bine de o lună până ca orașul Caen să poată fi curățat și ocupat, în urma unor lupte grele.

Inițial, Montgomery intenționase ca pe aripa dreaptă, o forță blindată să pornească imediat spre interior, către Villers-Bocage, aflat la 30 km de coastă, și să taie căile de acces dinspre vestul și sud-vestul Cacnului. Acest lucru nu mai apare, însă, în istorisirea

lui Montgomery. Adevărul e că atacul s-a desfășurat foarte lent, deși opoziția la vest de Caen devenise neglijabilă după penetrarea apărării de coastă. Prizonierii luați au povestit că timp de trei zile o fâșie a frontului de 16 km fusese acoperită de o singură unitate mobilă a germanilor, izolată, mai precis un batalion de cercetare. Abia în a treia zi sosise o a treia divizie de blindate germană care a ocupat acel sector. Deși britanicii au reușit să intre în Villers-Bocage pe data de 13, ei au fost izgoniți de acolo. Apoi o a patra divizie germană de tancuri a sosit ca întărire. S-au scurs două luni până când Villers-Bocage a fost în sfârșit ocupat.

Planul inițial mai prevedea ca întreaga Peninsulă Cotentin, împreună cu portul Cherbourg, să fie ocupate în două

săptămâni; de acolo urma să pornească un atac, în data de „Z” + 20, pe flancul de vest. Din păcate, înaintarea către interior de la punctele americane de debarcare din acest sector s-a dovedit mai lentă decât se calculase, în ciuda faptului că majoritatea forțelor germane, ca și întăririle sosite ulterior, fuseseră angrenate în ținerea în șah a înaintării britanice din est, în zona Caenului, așa cum Montgomery prevăzuse că se va întâmpla.

Atacul pe flancul vestic a pornit în cele din urmă, așa cum plănuise Montgomery, dar abia la sfârșitul lui iulie – la „Z” + 56.

Era de prevăzut că, dacă Aliații vor realiza un cap de pod suficient de lat și de adânc în care să-și consolideze forțele pe partea europeană a Canalului, acestea, mult

superioare inamicului, vor putea ajunge la o străpungere din partea acestora, mai devreme sau mai târziu. Nu exista nicio forță capabilă să oprească la nesfârșit torentul Aliaților, dacă aceștia dispuneau de suficient spațiu în care să-și adune trupele.

În mod paradoxal, prelungirea „Bătăliei pentru capul de pod” a fost tot în avantajul Aliaților, deoarece grosul trupelor germane din vest au sosit acolo, pe rând, din cauza părerilor divergente din Înaltul Comandament German și de piedicile constante puse de puternica forță aeriană aliată care domina cerul. Diviziile de tancuri, primele sosite și folosite la umplerea golurilor, au fost și primele imobilizate, inamicul fiind astfel lipsit de brațul său mobil atât de necesar în luptele

în teren deschis. Înseși marea forță de rezistență care întârziase atât de mult spargerea frontului le-a asigurat o cale liberă prin Franța, după ce au depășit obstacolul.

Aliații nu ar fi avut nicio șansă să-și consolideze pozițiile pe țărm dacă nu ar fi dispus de o supremație aeriană totală. Un ajutor esențial le-a fost dat și de tirul de pe nave, dar factorul decisiv a constatat în efectul paralizant al forțelor aeriene aliate de sub comanda Tedder, Comandantul suprem adjunct al lui Eisenhower. Distrugând majoritatea podurilor peste Sena - în est, și peste Loara - în sud -, aviația transformase Normandia într-un teatru de război strategic izolat. Rezervele germane au fost obligate să facă ocoluri

lungi, pe parcursul cărora avioanele aliate le hărțuiau astfel încât ajungeau cu mare întârziere și mult slăbite.

Aliații își datorau în bună măsură succesul și divergențelor de păreri din tabăra germană – dintre Hitler și generalii săi, și chiar dintre aceștia din urmă.

Inițial, principalul handicap al nemților consta în faptul de a nu fi acoperit o coastă lungă de 4.800 km – din Olanda, de-a lungul coastelor franceze și până la frontiera muntoasă cu Italia. Din cele 58 de divizii, jumătate erau de tip static și se aflau ancorate în diverse sectoare de-a lungul coastei. Cealaltă jumătate era însă mobilă, și din ea faceau parte cele zece divizii de tancuri, capabile să se miște rapid. Germanii ar fi putut să-și concentreze

forțele și să realizeze o superioritate covârșitoare pe direcția de atac, capabilă să-i arunce pe invadatori în mare, înainte ca aceștia să-și consolideze pozițiile pentru a face față unui atac.

În ziua „Z”, unica divizie blindată care se afla în Normandia, toarte aproape de zona în care Aliații au debarcat, a năruit speranțele lui Montgomery de a captura Caenul, obiectivul-cheie al operațiunii prevăzut în aceeași zi. O parte a acestei divizii a reușit chiar să străpungă frontul britanic și să se apropie de plajă, dar contralovitura a fost prea slabă pentru a avea un efect de proporții.

Dacă măcar trei din cele zece divizii germane de blindate, aflate în zonă în a patra zi de la debarcare, ar fi fost

disponibile și apte de a interveni în ziua „Z”, punctele de sprijin de pe plaje ale Aliaților ar fi fost date peste cap înainte de a fi unite între ele și consolidate. Orice contraofensivă, puternică și promptă, a fost însă împiedicată de divergențele de opinii din sânul Comandamentului German, atât asupra locului probabil al debarcării, cât și a metodelor de preîntâmpinare a acesteia.

Intuiția lui Hitler s-a dovedit mai aproape de realitate decât părerile generalilor acestuia în ceea ce privea aprecierea locului probabil al debarcării. După debarcare însă, ingerința permanentă a lui Hitler și rigiditatea controlul său i-a împiedicat pe generali să redreseze situația și în cele din urmă, a dus la un dezastru total.

Feldmareșalul Rundstedt, Comandantul frontului de vest, era convins că invazia va avea loc în zona dintre Calais și Dieppe, unde Canalul avea lățimea cea mai mică. Aprecierea lui se baza pe convingerea că aceasta constituia cea mai bună cale pentru inamic, dar raționamentul lui suferea de lipsa informațiilor. Germanii nu reușiseră să afle nimic important de pe insula britanică, acolo unde armatele aliate se adunau.

Șeful de Stat Major al lui Rundstedt, generalul Blumentritt, povestea mai târziu, la interogatoriu, cât de neinformați a fost serviciul german de informații:

„Foarte puține informații de încredere ne soseau din Anglia. (Serviciul de spionaj) ne oferea rapoarte generale despre locul în care se adunau forțele americane și

britanice, în sudul Angliei. Numărul agenților din Anglia, care transmiteau prin radio ceea ce observau era foarte mic”. În afară de această informație, ei nu au aflat mare lucru. Nimic din ceea ce ne-au transmis nu ne-a ajutat să apreciem cu certitudine unde va avea loc debarcarea”^{u.22}.

Hitler, însă, presimțea că Aliații vor debarca în Normandia. Încă din martie, el și-a avertizat în mod repetat generalii, asupra unei posibile debarcări între Caen și Cherbourg.

Oare cum ajunsese el la această concluzie care s-a dovedit corectă? Generalul Warlimont, din Statul său major, declară că Hitler s-a inspirat din modul în

u. Nu există nici o dovadă certă în sprijinul acestei afirmații - Autorul.
22 Liddell Hart, The Other Side of the Hill, p. 391-392

care Aliații și-au dispus trupele în Anglia – cu americanii în sud-vest. De asemenea, era convins că ei vor încerca să ocupe un port mare cât mai repede cu putință și că Cherbourgul îndeplinea cel mai bine toate cerințele lor. Convingerile sale au fost întărite și de rapoartele observatorilor despre un amplu exercițiu de invazie, desfășurat în Devon, în cadrul căruia trupele exersaseră debarcarea pe o fâșie de coastă plată și deschisă, perfect asemănătoare cu cea din Normandia.

Rommel, care era șeful executiv al forțelor pazei de coastă, ajunsese și el la aceeași concluzie ca Hitler. În ultimele luni de dinaintea zilei „Z”, tăcuse eforturi pentru a grăbi amenajarea obstacolelor subacvatice, construirea unor buncăre

rezistente la bombardamente, și amplasarea câmpurilor de mine la intervale mult mai mici. Spre norocul Aliaților, el nu avusese nici timpul și nici rezervele necesare întăririi liniei defensive din Normandia la nivelul dorit, neatingându-l nici măcar pe cel al pozițiilor defensive din estul Senei.

Rommel nu împărtășea părerile lui Rundstedt în privința metodelor de contracarare a invaziei. Planul lui Rundstedt se axa pe organizarea unui puternic contraatac care să-i zdrobească pe Aliați imediat după debarcare. Rommel era de părere că nu trebuiau să aștepte atât de mult, dată fiind superioritatea absolută a Aliaților în spațiul aerian și capacitatea acestora de a întârzia concentrarea rezervelor germane în vederea unui astfel

de contraatac. El considera că cele mai mari șanse le-ar fi oferit atacarea invadatorilor chiar pe coastă, înainte ca aceștia să reușească să debarce. Anturajul lui Rommel susținea că „el era puternic influențat de experiența luptelor din Africa, unde fusese ținut îndelung de către o forță aeriană nici pe departe atât de puternică precum cea pe care se pregătea acum s-o înfrunte”.

Planul rezultat a fost un compromis între cele două idei și... „a căzut între două scaune”. La toate astea s-a adăugat și faptul că Hitler a insistat în încercarea lui de a controla lupta din îndepărtatul Berchtesgaden, de unde hotăra folosirea rezervelor.

Rommel avea la dispoziție în Normandia doar o singură divizie de

tancuri, pe care o plasase chiar în spatele Caenului. Aceasta i-a întâmpinat pe britanici în ziua „Z”. Degeaba insistase să i se mai dea încă o divizie, pentru a o așeza lângă St L6 – foarte aproape de locul unde urmau să debarce americanii.

În ziua „Z” au fost irosite de germani ore cruciale în discuții în contradictoriu. Cea mai apropiată parte disponibilă a rezervei generale era Corpul 1 Tancuri SS, aflat la nord-vest de Paris, dar pe care Rundstedt nu-l putea muta fără permisiunea Cartierului General al lui Hitler. Blumentritt relatează:

„La ora 4 dimineața, le-am telefonat în numele feld-mareșalului Rundstedt și le-am cerut dislocarea acestui Corp, pentru a întări contraatacul lui Rommel, însă Jodl,

vorbind în numele lui Hitler, mi-a refuzat cererea. El se îndoia că debarcările din Normandia erau altceva decât o diversiune și considera că va urma o altă debarcare, la est de Sena. Discuțiile în contradictoriu au durat toată ziua; abia la ora 4 după-amiaza ni s-a permis să dislocăm acest Corp pentru a-l folosi” 1.

1 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 3.

În legătură cu ziua „Z” au existat și alte două fapte surprinzătoare: Hitler nu a fost informat despre invazie decât foarte târziu în dimineața respectivă, iar Rommel nu se alia la fața locului. Altfel ar fi stat lucrurile dacă aceste două întâmplări n-ar fi existat – reacția germanilor s-ar fi dovedit mai promptă și mai puternică.

Hitler, la fel ca Churchill, obișnuia să se culce târziu, după miezul nopții, suprasolicitându-și anturajul, care nu-și putea permite să doarmă dimineața târziu. Ca atare, de multe ori. Erau cam adormiți dimineața, când se confruntau cu situații deosebite. Jodl, neîndrăznind să-i tulbure somnul lui Hitler, a luat hotărârea de a se opune apelului lui Rundstedt de a dispune deplasarea întăririlor.

Aceste forțe puteau fi puse mai repede în mișcare dacă Rommel s-ar fi aflat în Normandia, deoarece, spre deosebire de Rundstedt, el obișnuia să-i telefoneze direct lui Hitler și avea încă cea mai mare influență asupra acestuia. Rommel însă părăsise Cartierul general cu o zi înainte și a plecat în Germania scontând pe faptul că

vântul puternic și marea făcea puțin probabilă o invazie în acel moment. El se hotărâse să combine o vizită la Hitler, pentru a-i explica acestuia necesitatea existenței mai multor divizii de tancuri în Normandia, cu o vizită la locuința sa din apropierea Ulmului, spre a participa la aniversarea soției sale. Dimineața devreme, înainte de a apuca să pornească către Hitler, un telefon l-a informat despre începerea invaziei. Rommel n-a reușit să se întoarcă la fața locului decât spre seară, timp în care Aliații se „așezaseră” solid pe țărm.

În același timp a lipsit și comandantul armatei din acea parte a Normandiei, plecat să coordoneze un exercițiu în Bretonia. Comandantul Corpului de tancuri aflat în

rezervă se afla și el într-o vizită în Belgia. Se spune că, un alt important comandant din zonă a lipsit și el, petrecându-și noaptea cu o fată. Hotărârea lui Eisenhower de a porni invazia în ciuda mării agitate s-a dovedit un imens avantaj pentru Aliați.

1 Liddell Hart, *The Other Side of the* p. 409.

O altă ciudățenie din săptămânile care au urmat a constat în faptul că Hitler, deși intuise corect locul unde urma să aibă loc debarcarea, în clipa în care aceasta s-a produs a început să fie obsedat de ideea că era doar o invazie preliminară, după care se va produce o a doua, mai puternică, la est de Sena. În consecință, el s-a opus dislocării rezervelor din acea zonă pentru a fi trimise în Normandia. Convingerea lui că va exista

o a doua invazie se datora unei supraestimări grosolane din partea Serviciului de spionaj german a numărului diviziilor aliate rămase în Anglia, datorată în bună măsură tacticii înșelătoare a britanicilor, cât și faptului că englezii știuseră să se ferească de spioni.

O dată ce măsurile inițiale de contracarare n-au reușit să-i împiedice pe Aliați să-și asigure capul de pod, Rundstedt și cu Rommel și-au dat seama că o rezistență pe o linie atât de îndepărtată către vest n-avea nicio șansă de reușită.

Blumentritt spunea:

„În disperare de cauză, feldmareșalul Rundstedt l-a implorat pe Hitler să vină în Franța pentru a discuta. Împreună cu Rommel, s-a dus să-l întâmpine pe Hitler la

Soissons în 17 iunie, și a încercat să-l facă să înțeleagă situația... Hitler însă a insistat să nu se efectueze niciun fel de retragere – „Trebuie să rămâneți pe pozițiile pe care vă aflați”. El n-a fost de acord nici măcar să ne dea mai multă libertate pentru a deplasa forțele așa cum vom crede că este mai bine... Pentru că n-a renunțat la ordinele inițiale, soldații au fost nevoiți să păstreze în continuare linia care abia mai rezista. Nu mai exista niciun plan. Noi încercam să ne conformăm ordinelor lui Hitler care spuneau că linia Caen-Avranches trebuie păstrată cu orice preț”.

Hitler n-a luat în considerare avertismentele celor doi feldmareșali, asigurându-i că noua armă V, bomba zburătoare, va avea în curând un efect

decisiv asupra cursului războiului. Aceștia i-au spus că dacă noua armă era atât de eficientă, ar trebui folosită urgent pentru bombardarea plajelor invadate, sau, dacă din punct de vedere tehnic nu se putea, pentru porturile aflate în sudul Angliei din care pornea invazia. Hitler a insistat că bombardamentul trebuie lansat asupra Londrei „pentru a-i converti pe englezi la pace”.

Bombele zburătoare n-au avut însă efectul scontat de Hitler, iar invazia Aliaților câștiga continuu teren în Normandia. Când a fost întrebat într-o zi la telefon de către Cartierul General al lui Hitler: „Ce trebuie să facem?”, Rundstedt a răspuns: „Opriți războiul! Altceva nu mai e de făcut”. Ca urmare, Hitler l-a destituit pe feldmareșalul

Rundstedt și l-a înlocuit cu Kluge, adus de pe Frontul de Est.

„Kluge era tipul soldatului robust și agresiv”, remarca Blumentritt. „La început a fost foarte voios și încrezător – ca orice nou comandant, dar după câteva zile a devenit foarte sobru și tăcut. Lui Hitler nu i-a plăcut schimbarea de ton din rapoartele sale”.

La 17 iulie Rommel a fost grav rănit când mașina i-a fost distrusă de un atac aerian al Aliaților. Trei zile mai târziu, pe 20 iulie, a avut loc atentatul asupra lui Hitler în Cartierul General al acestuia, aflat în estul Prusiei. Bomba conspiratorilor și-a ratat ținta, dar „unda ei de șoc” a avut repercusiuni dramatice asupra bătăliei de pe Frontul de Vest, aflată într-o etapă

critică. Blumentritt spunea despre acele momente:

Când Gestapoul a investigat conspirația... a găsit documente care pomeneau și numele lui Kluge; ca urmare, suspiciuni grave au început să planeze și asupra acestuia. Un alt fapt petrecut ulterior a agravat situația. La scurtă vreme după spargerea frontului în Normandia de către generalul Patton, în timp ce bătălia decisivă de la Avranches se afla în plină desfășurare, Kluge și Cartierul său general s-au aflat fără legături telefonice pentru mai bine de douăsprezece ore. Kluge plecase pe front, unde fusese prins de un puternic bombardament de artilerie... în acest timp, el a fost „bombardat” și dinspre interior, deoarece prelungita „absență” a alimentat

imediat suspiciunile lui Hitler... Hitler a bănuț că scopul plecării lui Kluge pe front îl constituia încercarea acestuia de a lua legătura cu Aliații pentru a negocia o capitulare. Întoarcerea feldmareșalului nu l-a liniștit pe Hitler. Din acel moment, toate ordinele care-i parveneau feldmareșalului Kluge de la Hitler erau redactate într-un limbaj violent, chiar jignitor. Feldmareșaful a început să se teamă că va fi arestat. El știa că nu-și putea dovedi loialitatea indiferent ce succes ar putea repurta pe câmpul de luptă.

Toate acestea au avut un efect negativ asupra șanselor care mai existau de a împiedica ruperea frontului de către Aliați, în acele zile de criză, Kluge nu s-a concentrat asupra situației de pe front, ci a

privit tot timpul, temător, către Cartierul General al lui Hitler. El nu era singurul general care-și tăcea griji legate de conspirația împotriva lui Hitler. Frica a paralizat toate înaltele Comandamente în săptămânile și lunile care au urmat” 1.

La 25 iulie Armata 1 americană a lansat o nouă ofensivă, „Cobra”, în timp ce proaspăt debarcata Armată a 3-a, a lui Patton, era gata să intervină. Ultimele rezerve ale nemților au fost aruncate în luptă pentru a-i opri pe britanici. La 31 iulie vârful american de lance a străpuns frontul la Avranches. Năpustindu-se prin breșă, tancurile lui Patton au ocupat rapid zona deschisă de dincolo de oraș. La ordinul lui Hitler, rămășițele diviziilor de tancuri

germane au fost strânse într-un ultim și disperat efort de a tăia gâtul ca de sticlă creat la Avranches.

1 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 3

Tentativa germană a eșuat – oferindu-i lui Hitler prilejul de a rosti caustic: „A eșuat numai pentru că Kluge n-a vrut să reușească”. Rămășițele armatelor germane încercau să scape din cursa în care fuseseră ținute până atunci de interdicția lui Hitler de a se retrage. O mare parte au fost încercuite în „Buzunarul falezei”, supraviețuitorii fiind obligați să-și abandoneze cea mai mare parte a armelor grele și a echipamentului în retragerea

peste Sena.

Kluge a fost destituit. Pe drumul de întoarcere s-a sinucis în Germania înghițind o pastilă cu otravă. După cum explică Șeful statului său major: „era convins că va fi arestat de Gestapo imediat ce va ajunge acasă”.

Nu doar în tabăra germană se aduseră acuzații violente înaltelor Comandamente. Din fericire, cele din tabăra Aliaților n-au avut consecințe atât de grave asupra desfășurării luptelor sau a oamenilor, dar au lăsat un gust amar cu efecte ulterioare neplăcute.

Cea mai mare „demascare” din spatele scenei s-a produs în legătură cu o apropiată spargere a frontului de către britanici, care urma să aibă loc cu aproape două

săptămâni înainte de breșa creată de americani la Avranches. Atacul britanic dat de Armata a 2-a, de sub comanda lui Dempsey, s-a desfășurat pe flancul opus cel mai îndepărtat, la est de Caen.

A fost cel mai masiv atac de tancuri din întreaga campanie, trei divizii blindate concentrate una lângă alta. Acestea fuseseră adunate pe ascuns în micul cap de pod de peste Orna, de unde au pornit la atac în dimineața zilei de 18 iulie, după ce terenul din fața lor fusese curățat de o perdea de bombe, lansate timp de două ore din două mii de bombardiere mijlocii. Germanii aflați în acel sector au fost paralizați, iar majoritatea prizonierilor luați, asurziți de bubuitul exploziilor, n-au putut fi interogați decât o zi mai târziu.

Pozițiile defensive erau însă mai adânci decât apreciasse Serviciul de Informații britanic.

Rommel, care se așteptase la o asemenea lovitură, grăbise adâncirea și întărirea pozițiilor-până când, în ajunul atacului, fusese el însuși atacat și rănit de avioanele britanice, lângă inspirat-numitul sat Sainte Foy de Montgomery. Mai mult decât atât, nemții auziseră zornăitul șenilelor tancurilor britanice, deplasându-se către est, în noaptea dinaintea atacului, Dietrich, comandantul Corpului german, a spus că se puteau auzi de la 6 kilometri depărtare, în ciuda zgomotelor existente, dacă-ți puneai urechea pe pământ – un truc pe care-l învățase în Rusia.

Perspectiva care părea luminoasă a

început să pălească imediat ce au fost depășite primele linii ale defensivei. Divizia blindată din avangardă s-a poticnit în mijlocul pozițiilor fortificate din satele din jur, în loc să le fi ocolit. Cei ce veneau din urmă au fost nevoiți să încetinească deplasarea din cauza busculadei creată la ieșirea de pe îngustul cap de pod; vârful de lance era deja oprit atunci când ei au ajuns la fața locului. După-amiază, imensa șansă fusese deja ratată.

Acest eșec a rămas multă vreme învăluit în mister. În raportul său, Eisenhower vorbește despre atac ca despre o „spargere a frontului” și o „deplasare motorizată... ce urmărea exploatarea teritoriului în direcția bazinului Senei și a Parisului”. Toate istoriile scrise de britanici

după terminarea războiului nu amintesc despre obiective atât de îndepărtate în cazul acestui atac și nici de un ordin de spargere a frontului de pe acest flanc.

Britanicii susțin relatarea lui Montgomery, care descrie această operațiune mai degrabă ca pe „o bătălie pozițională”, cu scopul de a crea o „amenințare” în sprijinul atacului ce urma să fie dat de americani; „al doilea scop era asigurarea unei zone în care forțe importante puteau fi poziționate, gata de atac spre sud și sud-est, pentru întâlnirea cu forțele americane ce urmau să creeze o breșă spre est”.

Eisenhower, în memoriile sale postbelice, trece plin de tact peste subiect, fără a menționa această bătălie, în timp ce

Churchill o amintește în treacăt.

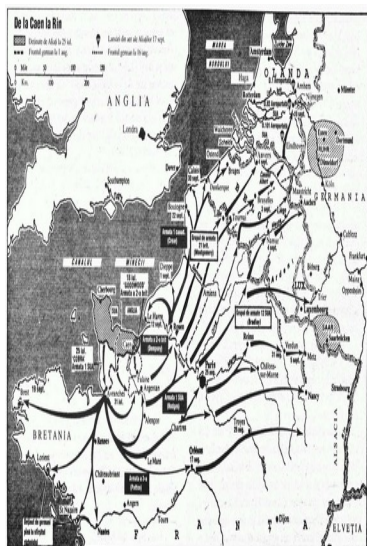
Și totuși, cineva care s-ar fi aflat în spatele scenei în acea perioadă ar fi sesizat furtuna violentă care s-a iscat. Comandanții forțelor aeriene au fost furioși, mai ales Tedder. Starea de spirit este ilustrată în jurnalul comandantului Butcher, secundul lui Eisenhower pentru problemele Marinei: „Spre seară, Tedder l-a sunat pe Ike și i-a spus că Monty oprise, într-adevăr. Înaintarea blindatelor sale. Ike s-a înfuriat cumplit”. Conform aceluiași Butcher, Tedder l-a sunat a doua zi pe Eisenhower de la Londra și i-a comunicat că Șefii de State Majore erau gata să-l destituie pe Montgomery dacă li se cerca. În propriile-i istorisiri ale episodului Tedder neagă acest lucru’.

În aceste condiții, parc normal ca Montgomery, reacționând imediat la asemenea plângeri, să susțină că un atac de pe acest flanc cu asemenea obiective nu a existat. Această declarație a devenit curând un fapt acceptat iară discuție de către toți cronicarii militari. Deși nu prea se potrivea cu nota amuzantă pe care numele de cod îl dădea acestei operațiuni - „Lemn-bun”, după ce englezii fură siliți s-o ia la sănătoasa. Nu se potrivea nici cu termenul de „breșă” pe care-l folosisse Montgomery în primul său comunicat după declanșarea atacului din ziua de 18. Remarca lui, cum că el „era satisfăcut de progresul acestuia”, făcută după prima zi de luptă, nu se prea împăca cu absența unei reluări a ofensivei a doua zi. Comandanții forțelor aeriene s-au

înfuriat nefiind de acord să-și folosească armata de bombardiere grele în sprijinul unei operațiuni de la sol, „Lemnul-bun” n-ar fi fost o acțiune masivă de spargere a frontului.

Afirmația ulterioară a lui Montgomery era numai pe jumătate adevărată, nedreptățindu-se pe sine prin aceasta. El nu plănuise o răsturnare a frontului pe acest flanc și nici nu conta pe ea. Dar ar fi fost o prostie din partea lui să nu prevadă o posibilă prăbușire a nemților, sub un atac atât de puternic, și să nu profite dacă i s-ar fi ivit ocazia.

1 Lord Tedder, *With Prejudice*, p. 563.

Dempsey, comandantul Armatei a 2-a, a crezut într-o prăbușire rapidă a nemților, și s-a mutat la sediul Comandamentului corpului de blindate, pentru a fi gata în orice clipă să profite de ocazie: „Am intenționat să ocup toate punctele de traversare ale Omci, de la Caen până la Argentan” – aceasta ar fi constituit o baricadă în spatele nemților care i-ar fi prins pe aceștia în cursă mult mai eficient

decât ar fi putut-o vreodată face o breșă a americanilor în flancul vestic. Dempsey fu foarte aproape de îndeplinirea speranțelor sale la amiaza zilei de 18. În paralel cu dezvăluirea intențiilor sale, este nostim de notat multitudinea declarațiilor care arată că nu s-a urmărit să se ajungă până la Faleză - deoarece Argentanul, ținta lui Dempsey, se află la o distanță aproape de două mai mare.

Și Dempsey era suficient de viclean pentru a-și da seama că prăbușirea speranțelor sale putea fi răsturnată în favoarea sa. Când cineva din Statul său Major îl îndemnă să protesteze împotriva modului în care presa critica eșecul operațiunii „Lemn-bun”, el a replicat: „Nu-ți face probleme, aceasta va sluji intereselor

noastre, acționând ca cel mai bun plan de acoperire”. Reușita americană de pe flancul opus datoră mult modului în care atenția nemților era concentrată asupra amenințării unui atac lângă Caen.

Străpungerea frontului la Avranches, departe în vest, n-a creat o posibilitate imediată de izolare a forțelor inamice. Reușita în acest sens depindea încă o rapidă avansare a Aliaților către est, sau de menținere a inamicului pe poziții până putea fi prins în cursă.

La data desfășurării atacului de la Avranches, 31 iulie, doar câteva batalioane germane se găseau împrăștiate pe culoarul lat de 150 km care se întindea până la Loara. Vârfurile de lance americane puteau așadar să se îndrepte nestingherite către

est. Înaltul Comandament Aliat a irosit însă această formidabilă ocazie de a profita de slăbiciunea inamicului în zonă, și a rămas la planul anterior declanșării invaziei, care prevedea, ca următoare etapă, o deplasare către vest, în scopul capturării porturilor bretone²³.

23 Penetrarea de la Avranches a fost reușită de către Divizia 45 blindată de sub comanda lui John S. Wood. Am petrecut două zile alături de acesta înaintea declanșării invaziei, când am fost impresionat de el, mai mult decât de oricine altcineva, în ceea ce privea conștientizarea posibilităților de exploatare în adâncime. Și a importanței vitezei de acțiune. Chiar și Patton, pe parcursul discuțiilor purtate cu mine, se făcuse ecoul punctului de vedere caracteristic conducerii superioare, care considera că forțele aliate „trebuiau să se întoarcă la metodele anului 1918” și nu să repete genul de pătrunderi rapide și de adâncime cu blindatele la care nemții, în special Guderian și cu Rommel, recurseseră în 1940.

Istorisindu-mi ulterior ce se întâmplase după crearea breșei, Wood îmi spuse: „Nu exista nicio concepție privind direcții și obiective de adâncime pentru blindate în mințile conducătorilor noștri de la vârș, și nici pentru sprijinirea și aprovizionarea unor astfel de atacuri. Eu aparțineam încă de Armata 1, care nu era în stare să acționeze suficient de rapid. Iar când reuși să se dezmeticească, transmise ordine pentru întoarcerea cu 180 de grade a celor două divizii de blindate de pe flancuri, depărtându-le de inamicul principal, pentru a se angaja în operațiuni de asediere a orașelor Lorient și Brest. Cea mai neagră zi a fost cea de 4 august. Eu am protestat îndelung, violent și din răsuferință; apoi mi-am împins coloanele de tancuri în Châteaubriant, fără a primi ordin – și cavaleria blindată către marginea Angersului și de-a lungul Loarei, gata de înaintare spre est – către Chartres. Aș fi putut ajunge acolo, în inima inamicului, în două zile. Dar, nu! Am fost obligați să ne conformăm planului original, deși

Diversiunea care urmărise cucerirea porturilor bretone nu a adus niciun beneficiu, deoarece nemții au rezistat în Brest până la 19 septembrie – adică încă patruzeci și patru de zile după ce Patton anunțase, prematur, capturarea orașului; Lorient și St. Nazaire au rămas în mâinile inamicului până la sfârșitul războiului.

S-au scurs două săptămâni până ce forțele americane au ajuns în est la Argentan. Pentru a fi la același nivel cu britanicii aliați pe aripa stângă, oprită încă de nemți lângă Caen. Aceasta a dat naștere la noi acuze. Când a primit ordinul de a nu mai înainta către nord pentru a astupa golul și a bara calea nemților, de teama unei ciocniri cu britanicii, Patton a exclamat la

eram singura unitate de blindate din întreaga zonă și am fi putut să facem inamicul bucăți. Aceasta a fost una dintre cele mai stupide decizii din întregul război”.

telefon: „Lăsați-mă să continui către Falaise și îi voi arunca pe britanici înapoi în mare, ca să aibă un nou Dunkerque”.

Este evident faptul că forțele germane ar fi avut suficient timp pentru a se retrage peste Sena și a-și consolida acolo o puternică linie defensivă, dacă n-ar fi existat încăpățânarea lui Hitler de a nu permite „nicio retragere”. Acest ordin stupid le-a redat Aliaților șansele irosite, permițându-le să elibereze Franța până în toamnă.

Războiul s-ar fi putut termina, fără probleme, în septembrie 1944. Grosul trupelor germane din vest fusese aruncat în vârtoarea luptelor din Normandia și ținut acolo, pe poziții, prin ordinul lui Hitler, până ce s-a prăbușit, mare parte din trupe fiind prinse în cursă. Ceea ce mai rămăsese nu

putea face față vreunui atac. Retragera trupelor – mai ales pe jos – a fost rapid depășită de coloanele mecanizate ale britanicilor și americanilor. Când Aliații s-au apropiat la începutul lui septembrie, de frontiera germană după ce au măturat totul în calea lor prin Normandia, nu exista nici urmă de rezistență organizată care să-i oprească din înaintarea spre inima Germaniei²⁴.

La 3 septembrie un vârful de lance al Armatei a 2-a britanice, Divizia blindată de gardă, a năvălit în Bruxelles – după ce parcursese 120 km prin Belgia într-o singură zi. A doua zi, Divizia 11 blindate,

²⁴ Am verificat această chestiune imediat după terminarea războiului, întrebându-i mai ales pe generali nemți luați prizonieri, implicați direct. Generalul Blumentritt, care era Șeful de Stat Major în vest, rezumă situația printr-o singură frază: „Nu existau forțe germane dincolo de Rin, iar la sfârșitul lui august frontul nostru era larg deschis”. *The Other Side of the Hill*, p. 428.

care ajunsese la același nivel, și-a continuat calea spre Anvers, unde a capturat imensele docuri, înainte ca baza germană de acolo, luată prin Surprindere, să le arunce în aer.

În aceeași zi, vârfurile Armatei 1 americane au ocupat Namurul, aflat pe Meuse.

Cu patru zile înainte, la 31 august, avangarda Armatei a 3-a americane de sub comanda lui Patton traversase râul Meuse la Verdun, aflat la vreo 160 km în sud. Ziua următoare, patrulele au înaintat fără probleme către Moselle, lângă Metz, 55 km mai la est, la mai puțin de 50 km distanță de marea zonă industrială de la Saar, aflată dincolo de granița Germaniei și la circa 160 km de Rin. Grosul armatelor n-a putut însă să le urmeze imediat spre Moselle, întrucât

lipsea combustibilul. Întârzierea a durat până la 5 septembrie.

Între timp, inamicul a reușit să încropească cinci divizii slabe, echipate precar cu tunuri antitanc, pentru a apăra Moselle de atacul a șase divizii americane puternice, care constituiau avangarda lui Patton.

Britanicii ajunseseră la Anvers, care se alia la mai puțin de 160 km de Rin, spre punctul de intrare în bazinul Ruhr, cea mai mare zonă industrială a Germaniei, fără de care Hitler nu mai putea susține războiul.

Pe acest flanc exista acum un gol imens, lat de 160 km, în lipsa forțelor germane care să-l poată umple.

Foarte rar se ivește într-un război o astfel de ocazie.

Când veștile alarmante ajunseră la urechile lui Hitler, aflat în îndepărtatul său Cartier General de pe Frontul de Est, acesta a luat legătura telefonic, în după-amiaza zilei de 4 septembrie, cu generalul Student aflat la Berlin, șeful trupelor de desant. Student a primit ordinul de a se ocupa de flancul deschis dintre Anvers și Maastricht, și de a crea o linie de apărare de-a lungul Canalului Albert cu trupe adunate de prin Olanda, și cu parașutiștii care se aflau în pregătire în diverse locuri din Germania. Unitățile nou-formate n-au primit arme decât în clipa în care au ajuns la punctele unde se termina antrenamentul, după care s-au deplasat pe linia de front. Trupele de parașutiști nu depășeau 18.000 de soldați, nefiind nici măcar cât o divizie aliată.

Acest amalgam de trupe, botezat „Armata 1 parașutiști”, suferea de multe deficiențe. Polițiști, marinari, soldați convalescenți și răniți, alături de adolescenți de șaisprezece ani. Au fost luați pe sus pentru a îngroșa rândurile subțiate. Armele erau insuficiente, iar malul nordic al Canalului Albert nu fusese pregătit defensiv; deci nu existau fortificații, puncte întărite sau tranșee.

După război, generalul Student relatea:

„Penetrarea neașteptată a tancurilor britanice în Anvers a luat pe nepregătite Cartierul General al Führerului. În clipa aceea noi nu dispuneam de rezerve notabile nici pe Frontul de Vest și nici în țară. Eu am preluat conducerea aripii drepte a frontului vestic, situată pe Canalul Albert, în ziua de

4 septembrie. La acea dată dispuneam doar de trupe formate din recruți și convalescenți, și de o unitate de apărare de coastă din Olanda la care se adăuga un detașament de tancuri – format din vreo 25 de tancuri și câteva autotunuri’.

La acea dată, după cum reiese din documentele capturate, germanii dispuneau de 1.000 de tancuri pe întreg Frontul de Vest, împotriva celor peste 2000 de tancuri ale avangărzii Aliaților. Ei aveau doar 570 de avioane în stare de funcționare capabile să asigure protecția, în timp ce britanicii și americanii operau în vest cu peste 14.000, o superioritate efectivă de 20 la 1 la tancuri și de 25 la 1 la avioane.

În ciuda faptului că victoria decisivă părea foarte la îndemână, elanul Aliaților s-

a domolit. Pe parcursul celor două săptămâni care au urmat, ei au avansat extrem de puțin.

Vârful de lance al armatei britanice, după o pauză pentru „refacere, aprovizionare cu combustibil și odihnă”, și-a reluat înaintarea pe data de 7, și a asigurat o traversare peste Canalul Albert, la est de Anvers. În zilele următoare însă, ei n-au mai²⁵

reușit să parcurgă decât 30 km – până la Canalul Meuse-Escaut. Această scurtă zonă de teren mlăștinos, plin de ierburi, brăzdat de mici cursuri de apă, a fost apărată de parașutiștii germani cu curajul disperării.

Armata 1 americană a ajuns la același

²⁵ Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 429.
s'

nivel cu britanicii, dar nu s-a avântat mai departe. Cea mai mare parte a ci a nimerit în centura fortificată și în zona minelor de cărbuni din preajma orașului Aachen, aflat în faimoasa și istorica „Poartă a Germaniei”, pe care o și obstrucționează. Americanii s-au împotmolit acolo, în timp ce ocazii imense se iroseau; aceasta deoarece atunci când au ajuns la granița cu Germania, zona lungă de 150 km care despărțea Aachenul de Metz era acoperită acum de prezența a opt batalioane inamice, împrăștiate prin ținutul deluros și împădurit al Ardenilor.

Nemții folosiseră cu succes această zonă dificilă pentru atacul-surpriză al blindatelor lor, împotriva Franței în anul 1940. Alegând căile de acces în Germania care păreau cele mai ușoare, Aliații s-au

confruntat cu probleme mai grele.

Același lucru s-a întâmplat atât în nord, cât și în sud. Astfel, Armata a 3-a a lui Patton, care pornise să traverseze Moselle încă din 5 septembrie, aproape că n-a reușit să înainteze în următoarele două săptămâni și nici măcar în următoarele două luni. Atacul s-a poticnit în fortificațiile orașului Metz și în punctele întărite din preajma acestuia – care reprezentau cea mai mare concentrare a forțelor germane din acea perioadă.

Pe la mijlocul lui septembrie germanii își consolidaseră deja pozițiile defensive de-a lungul întregului front, și mai ales în nord, pe unde era accesul către Ruhr și care fusese cel mai mare spațiu liber. Acest lucru s-a dovedit deosebit de nefavorabil Aliaților,

deoarece Montgomery pregătea un nou atac de proporții tocmai acolo, la Arnhem, spre Rin, pentru data de 17 septembrie. În acest atac intenționa să folosească Armata 1 aeropurtată aliată, pentru a curăța calea Armatei a 2-a britanică.

Atacul a fost stopat înainte de a-și atinge ținta. O mare parte a Diviziei 1 aeropurtată britanică, parașutată la Arnhem, a fost izolată și obligată să se predea, după ce încercase să reziste până la sosirea ajutoarelor, cu un eroism devenit legendar. Luna următoare a găsit Armata 1 americană încercând să macine defensiva Aachenului, în timp ce Montgomery aduse Armata 1 canadiană să curețe de nemți cele două „buzunare” – de pe coastă, la est de Bruges și de pe Insula Walcheren; acestea

controlau trecerea în sus, pe estuarul Scheldei, către Anvers și reușiseră să blocheze utilizarea portului pe durata operațiunii de la Arnhem. Operațiunea de curățare s-a dovedit foarte anevoioasă și a durat până la începutul lunii noiembrie.

Între timp, consolidarea frontului german care acoperea Rinul se desfășura mai rapid decât cea a Aliaților, în pofida inferiorității resurselor materiale de care aceștia dispuneau. La mijlocul lui noiembrie cele șase armate aliate de pe Frontul de Vest au lansat o ofensivă generală soldată cu rezultate mult prea neînsemnate față de prețul plătit. Doar în extremitatea sudică, în Alsacia, Aliații au reușit să atingă Rinul, dar faptul nu avea o importanță prea mare. La nord ei rămaseră mai departe blocați la

vreo 50 km distanță de râul care acoperea zona vitală a Ruhr-ului, unde n-au reușit să ajungă decât în primăvara lui 1945.

Prețul ocaziilor irosite de Aliați la începutul lunii septembrie a fost foarte mare. Din cei aproape 750.000 de morți și răniți din întreaga campanie de eliberare a Europei de Vest, 500.000 au fost înregistrați începând din septembrie. Tributul plătit de întreaga lume a fost și mai mare – milioane de bărbați și femei morți în acțiuni militare și lagăre de concentrare din cauza prelungirii războiului. În afară de aceasta, ca un efect întârziat, în septembrie valul sovietic nu pătrunsese încă în Europa Centrală.

Ce a determinat, însă, irosirea, cu consecințe catastrofale, a acestor șanse?

Britanicii au dat vina pe americani, iar americanii pe britanici. Certurile între ei, în legătură cu calea pe care trebuia s-o urmeze armata aliată după traversarea Senei, începuseră încă de la mijlocul lui august.

Odată cu şuvoiul neconținut al întăririlor care soseau, forţele aliate din Normandia s-au împărţit, începând cu 1 august, în două grupuri de armate, fiecare format din câte două armate. Grupul 21 de armate, comandat de Montgomery, era alcătuit numai din britanici şi canadieni; americanii au alcătuit Grupul 12 de armate, sub comanda lui Omar Bradley. Eisenhower, Comandantul Suprem, a aranjat ca Montgomery să păstreze controlul operativ şi „coordonarea tactică” 1 a ambelor

grupuri, până în clipa în care Eisenhower și-a mutat propriul Cartier General în Europa și a preluat conducerea (la 1 septembrie). Interimatul, vag definit și delicat, s-a datorat spiritului de reconciliere al lui Eisenhower, care a ținut seama de sentimentele lui Montgomery, cât și de experiența lui bogată. Compromisul, așa cum se întâmplă de multe ori, generează fricțiuni.

La 17 august, Montgomery i-a sugerat lui Bradley ca „după traversarea Senei, grupurile 12 și 21 să rămână împreună, formând o masă compactă de 40 de divizii, care ar fi atât de puternică încât nimic nu i-ar sta în cale”. Această forță colosală urma să se deplaseze către nord, spre Anvers și Aachen, „cu flancul drept spre Ardeni”.

Această propunere demonstrează că Montgomery nu era încă conștient de prăbușirea inamicului și nici de dificultățile care decurgeau din aprovizionarea unei asemenea „mase compacte” (dacă nu cumva se gândise la o avansare foarte lentă).

Între timp, Bradley discutase cu Patton ideea unei înaintări spre est și un atac peste Saar, către Rin, la sud de Frankfurt. Bradley dorea ca acesta să constituie atacul principal și să folosească ambele sale armate americane. Practic, era vorba de diminuarea forței de atac zgre nord și trecerea acestuia pe un plan secundar, ceea ce, evident, nu era pe placul lui Montgomery. Mai mult decât atât, acest atac nu ar fi condus direct spre bazinul Ruhr-ului.

Eisenhower se afla acum în postura neplăcută a unei frânghii de care trăgeau în direcții diferite șefii săi executivi. La 22 august el a luat în considerare umbele propuneri, iar a doua zi a discutat cu Montgomery, care și-a susținut varianta concentrării „într-un singur atac”, spre care să se îndrepte toată aprovizionarea. Aceasta însemna oprirea ofensivei estice a lui Patton, tocmai când aceasta prinsese viteză. Eisenhower a încercat să-i explice dificultățile de ordin politic. „Poporul american nu va susține niciodată o asemenea acțiune”. Britanicii nu ajunseseră încă la cursul inferior al Senei, în vreme ce ofensiva estică a lui Patton îi depășise cu 160 km, aflându-se la mai puțin de 320 km de Rin.

Confruntat cu argumentele contradictorii, Eisenhower a căutat o soluție acceptabilă de compromis. Înaintarea către nord a lui Montgomery, în Belgia, urma să aibă pentru moment, prioritate, iar Armata 1. Americană va avansa către nord, ținând pasul cu englezii – pentru a le acoperi și susține flancul drept, așa cum ceruse Montgomery, garantând succesul acțiunii acestuia. Concomitent, grosul rezervelor disponibile vor fi orientate spre susținerea acestei înaintări spre nord, în detrimentul lui Patton. O dată cucerit Anversul, armatele aliate urmau să se întoarcă la planul dinaintea invaziei, cel care prevedea înaintarea spre Rin „într-un front larg, atât la sud, cât și la nord de Ardeni”.

Niciunul dintre cei doi șefi executivi n-a

fost încântat de compromis. Pe moment, nemulțumirile acestora nu s-au manifestat atât de zgomotos cum avea să se întâmple în lunile și în anii care urmau, atunci când fiecare s-a gândit că a fost privat de victorie ca urmare a acelei hotărâri. Patton a numit-o „cea mai importantă eroare a războiului”.

La ordinele lui Eisenhower, Armatei a 3-a a lui Patton i-au fost limitate proviziile zilnice la două îmi de tone, în timp ce Armata 1, a lui Hodges, a primit cinci mii de tone. Bradley spunea că Patton a venit „mugind ca un taur” la Cartierul general și strigând, „Să-i ia dracu’ pe Hodges și pe Monty. O să vă câștigăm noi războiul vostru blestemat, dacă veți asigura funcționarea Armatei a 3-a”.

Refuzând să accepte reducerea

proviziilor, Patton a ordonat corpurilor sale din avangardă să continue înaintarea până vor rămâne fără combustibil, „și apoi să coboare și s-o ia pe jos”. Înaintarea a atins Meuse la 31 august, înainte ca tancurile să rămână fără combustibil. Cu o zi mai devreme armata lui Patton primise doar 32.000 de galoane de motorină în locul necesarului zilnic de 400.000. Totodată, i s-a transmis că nu va mai primi altă cantitate până la 3 septembrie. La întâlnirea cu Eisenhower de la Chartres, în ziua de 2, Patton a izbucnit: „Oamenii mei își pot mânca centurile, dar tancurilor le trebuie motorină”.

La 4 septembrie, după cucerirea Anversului, Patton a început să primească o cantitate egală de provizii cu Armata 1, în

vederea ofensivei sale estice către Rin. Acum însă el întâmpină o împotrivire mult mai fermă din partea dușmanului, și a fost oprit curând pe Moselle. Faptul i-a oferit ocazia să se plângă și mai violent de modul în care îi fusese redus carburantul, în favoarea atacului lui Montgomery. El considera că „Ike” așezase armonia înaintea strategici și sacrificase cea mai bună șansă a unei victorii timpurii din dorința de a potoli „apetitul insașiabilului Monty”.

La rândul său, Montgomery considera ideea 1 uf Eisenhower de a avansa pe un „front larg” către Rin o greșeală fundamentală, și se opunea oricărei deturnări de provizii către atacul estic al lui Patton, deoarece propriul său atac spre nord se afla în cumpănă. Nemulțumirile sale

s-au amplificat, după ce atacul său asupra Arnhemului a eșuat. El considera că Eisenhower, prin ceea ce le cedase lui Patton și lui Bradley, îl privase de succesul pe care-l preconizase.

Nu e greu de înțeles dezacordul lui Montgomery față de orice efort care nu contribuia în mod direct la atacul său. La o privire superficială apare o justificare îndreptățită pentru nemulțumirea lui față de hotărârea luată de Eisenhower de a aproba un dublu atac, care ajunse să fie acceptată de cea mai mare parte a comentatorilor britanici de război drept principala cauză a eșecului. O examinare mai atentă, însă, ne arată că efectul acestei hotărâri a fost relativ scăzut, deoarece Patton primise, de fapt, o medie de 2.500 tone de provizii pe zi

în prima jumătate a lunii septembrie-cu numai 500 tone mai mult decât în perioada în care trupele sale au fost oprite. Acest supliment era derizoriu în comparație cu necesarul total al armatelor angajate în atacul nordic în timpul perioadei critice a acestuia; de fapt, abia ar fi reușit să întrețină o divizie suplimentară. Toate acestea ne îndreptățesc să căutăm mai adânc cauzele reale ale eșecului.

Un mare handicap a provenit de la hotărârea de a parașuta o forță importantă lângă Toumai, pe frontiera belgiană, la sud de Bruxelles, pentru a sprijini atacul spre nord. Forțele terestre au ajuns acolo înainte de parașutate, care urma să aibă loc la 3 septembrie, așa că întreaga operațiune a fost anulată ca fiind lipsită de sens.

Retragerea transportului aerian pentru pregătirea parașutării provocase însă o întrerupere de șase zile a aprovizionării armatelor pe calea aerului, o pierdere de 500 tone de provizii. Dacă ne gândim la carburant, aceasta ar fi însemnat un milion și jumătate de galoane – cantitate suficientă pentru a purta armatele, fără întrerupere, până la Rin, într-o perioadă în care dușmanul se găsea în plină dezorganizare.

Cui revine responsabilitatea pentru superficialitatea planului soldat cu efecte atât de costisitoare, e greu de stabilit. În relatările lor postbelice, atât Montgomery, cât și Eisenhower, își asumă paternitatea acestuia. Eisenhower spune: „Am crezut că se ivise o șansă profitabilă pentru lansarea unui atac aeropurtat în zona Bruxelles și, în

ciuda părerilor divergente despre oportunitatea retragerii unor avioane din activitatea de aprovizionare... m-am hotărât să-mi asum riscul”. Montgomery e de altă părere: „Plănuisem deja o parașutare în zona Toumai”, vorbind despre acest atac ca despre „ideea mea”. Bradley afirma: „L-am rugat pe Ike să renunțe la plan și să ne lase avioanele pentru aprovizionare... – Noi vom ajunge acolo înainte ca voi să puteți lansa parașutiștii, l-am avertizat eu”. Și a avut dreptate.

Un alt factor l-a constituit proporția prea mare de muniții din cantitatea de provizii pentru atacul nordic, muniții de care nu era nevoie câtă vreme inamicul se afla într-o stare de colaps, în dauna aprovizionării cu carburant, necesar

urmăririi inamicului și împiedicării acestuia de a se regrupa.

A treia descoperire a constituit-o reducerea drastică a fluenței proviziilor pentru atacul nordic al lui Montgomery în momentele cruciale, datorită utilizării camioanelor britanice de trei tone cu defecțiuni la pistoane. Dacă aceste camioane ar fi funcționat, o cantitate suplimentară de 800 tone de provizii ar fi putut ajunge zilnic la Armata a 2-a – suficientă pentru a întreține încă două divizii.

Un al patrulea punct, de importanță și mai mare; l-a constituit supradimensionarea necesarului de provizii atribuit de britanici și de americani unităților de luptă. Planificarea aliată avea ca bază de calcul un

necesar de 700 tone de provizii zilnice pentru o divizie, din care circa 520 de tone pentru avangarda acesteia. Nemții fuseseră mult mai puțin generoși, ei estimaseră un necesar de circa 200 tone pentru o divizie, deși se așteptau la o permanentă interferență din partea atacurilor aviatice și ale forțelor de gherilă, două complicații serioase de care Aliații erau scutiți.

Supraaprovizionarea și concomitent risipa la care se dedau trupele aliate a reprezentat un handicap serios. Un exemplu concludent îl constituie canistrele, atât de importante pentru realimentarea cu carburant. Din cele șaptesprezece milioane și jumătate de canistre trimise în Franța de la începutul debarcării, din iunie, doar două milioane și jumătate mai existau în toamna

aceluiași an!

O altă cauză importantă a eșecului ofensivei nordice a constituit-o modul în care Armata 1 americană s-a împotmolit în rețeaua fortificațiilor și a minelor de cărbuni care înconjurau Aachenul – o vastă „încurcătură” strategică, așa cum fusese Salonicul în primul război mondial. Din analiza situației reiese că poticnirea ofensivei Armatei 1 americane-căreia îi fuseseră alocate aproape trei sferturi din provizii, în detrimentul lui Patton – se datorase solicitării lui Montgomery ca grosul acesteia să fie folosit la nord de Ardeni pentru a i se acoperi flancul drept. Distanța dintre propria sa linie de înaintare și Ardeni era atât de mică, încât Armata 1 americană a rămas cu prea puțin spațiu de

manevră și în imposibilitate de a evita Aachenul.

Armata americană, poticnită zdravăn, n-a putut să-l ajute pe Montgomery și în faza următoare, când acesta a pornit, la mijlocul lui septembrie, către Arnhem. Și aici britanicii au plătit prețul superficialității. Când Divizia 11 blindate a năvălit în Anvers, la 4 septembrie, a capturat podurile intacte, dar a omis să asigure podurile peste Canalul Albert, din suburbii. Acestea au fost aruncate în aer, două zile mai târziu, când britanicii au încercat să traverseze Canalul. Divizia 11 a fost deviată spre est. Comandantul diviziei nu se gândise să ocupe și podurile odată cu orașul, și niciun superior nu-i ordonase s-o facă. Patru comandanți, de la Montgomery

în jos. În general energici și grijulii în privința detaliilor importante, au omis să o facă.

În afară de acestea, la nici 30 km nord de Anvers se află ieșirea din Peninsula Beveland, asemeni unui gât de sticlă lat de numai câteva sute de metri. Pe parcursul celei de a doua și a treia săptămâni a lunii septembrie, rămășițelor Armatei a 15-a germane, care fuseseră izolate pe coasta Canalului, li s-a permis să se strecoare către nord. Germanii au trecut cu bacul gura Scheidt-ului și au scăpat prin gâtul de sticlă de la Beveland. Trei dintre divizii au ajuns la timp pentru a întări frontul disperant de subțire al nemților în Olanda, înainte ca Montgomery să pornească spre Rin, prin Arnhem, ajungând astfel să fie ținut în șah

de dușman.

Care ar fi fost cea mai bună cale pe care Aliații ar fi trebuit s-o urmeze, conform părerii celeilalte părți? Când a fost întrebat, Blumentritt s-a declarat de acord cu argumentele lui Montgomery. Aprobând ofensiva nordică a acestuia, prin Ruhr, către Berlin, el a precizat:

„Cel care deține nordul Germaniei deține Germania. O asemenea străpungere, combinată cu dominația aeriană, ar fi făcut bucăți frontul german slăbit și ar fi pus punct războiului. Berlinul și Praga ar fi putut fi ocupate înainte de a o face rușii”.²⁶

Blumentritt considera că forțele aliate fuseseră prea răspândite și distribuite

²⁶ Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 428.

uniform. El critică în special atacul către Metz:

Nu era necesar un atac direct asupra oraşului. Zona fortificată a Metzului putea fi evitată. În schimb, o ofensivă spre nord, în direcţia Luxemburg şi Bitburg, ar fi avut mult mai mult succes şi ar fi determinat colapsul flancului drept al Armatei I germane, urmat şi de prăbuşirea Armatei a 7-a. Printr-o asemenea mişcare pe flanc către nord, întreaga Armată a 7-a putea fi izolată înainte de a apuca să se retragă peste Rin”.

Generalul Westphal, cel care pe 5 septembrie îl înlocuise pe Blumentritt la comanda Statului Major al Frontului de Vest, a fost de părere că alegerea anumitor obiective fusese, în acele împrejurări, mai

puțin importantă decât reușita atacurilor, indiferent unde acestea s-ar fi produs.

„În vest situația generală era cât se poate de gravă. O înfrângere de amploare, în orice punct al frontului, front atât de plin de goluri încât nici nu-și merita numele, putea fi catastrofală, cu condiția ca Aliații să fi știut cum să profite de avantaje. O adevărată primejdie ne amenința dinspre podurile de peste Rin, neminate, o scăpare care necesita săptămâni întregi pentru a o remedia... Până spre mijlocul lui octombrie inamicul ar fi putut străpunge cu ușurință frontul nostru, în orice loc pentru ca apoi să traverseze Rinul și să înainteze adânc în Germania, fără să întâmpine o rezistență notabilă”²⁷²⁸.

27 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 428.

28 Westphal, *The German Army in the West*, p. 172 și 174.

Westphal a apreciat că cea mai vulnerabilă parte a Frontului de Vest în luna septembrie fusese sectorul Luxemburg, care dădea spre Rin, la Coblenz. Spusele sale au confirmat declarațiile lui Blumentritt referitoare la un atac în acea zonă - fâșia îngustă și slab apărută din ținutul Ardenilor, între Metz și Aachen.

Care sunt principalele concluzii ce se impun în lumina dezvăluirilor făcute până acum despre această perioadă crucială?

Plănuita ofensivă pe „front larg” hi lui Eisenhower asupra Rinului, datând de dinaintea invaziei din Normandia, ar fi fost un mijloc bun de a forța și a frânge rezistența unui dușman încă puternic și neînvins Ea fusese, însă, insuficient adecvată situației concrete, în care inamicul

se prăbușise deja. Problema care se punea era exploatarea acestei prăbușiri cât mai rapid și în adâncime, astfel încât adversarul să nu aibă posibilitatea regrupării. Ar fi fost nevoie de o urmărire fără pauze.

În aceste împrejurări, argumentele lui Montgomery pentru o unică și concentrată ofensivă erau, în principiu, mult mai bune. La o explorare a faptelor, devine evident că eșecul ofensivei acestuia către nord nu s-a datorat unei deturnări a proviziilor către Patton, așa cum s-a considerat în general. Un handicap mult mai mare și mai complex l-au constituit o serie de impedimente proprii atacului în sine - întârzierea în deschiderea portului Anvers, pauza de șase zile în aprovizionarea pe calea aerului datorată unui obiectiv superficial planificat,

supradimensionarea aprovizionării cu muniții și alte provizii în dauna aprovizionării cu carburant, cele 1.400 de camioane englezești inutilizabile, solicitarea Armatei 1 americane pentru a-i acoperi flancul și legarea acesteia de mâini și de picioare într-o zonă improprie, omiterea asigurării podurilor de peste Canalul Albert înainte ca acestea să fie aruncate în aer de către inamic.

Cea mai mare greșală în tentativa de a ajunge la Rin a constituit-o oprirea Aliaților între 4 și 7 septembrie, după ce ajunseseră la Bruxelles și la Anvers. Aceasta a fost în totală neconcordanță cu țelul declarat al lui Montgomery în drumul acestuia de la Sena, acela de „a fugări inamicul până la Rin și de a năvăli peste râu înainte ca acesta să

reușească formarea unui front care să ne stea în cale”. Pasul susținut și presiunea continuă sunt cheia succesului oricărei penetrări de adâncime sau urmăriri, deoarece și o singură zi de pauză poate duce la eșec.

A existat însă o tendință generală de relaxare a forțelor aliate, după intrarea în Belgia. Tonul fusese dat de sus. Serviciul de informații Inter-aliat îl informase pe Eisenhower că nemții nu erau capabili să strângă suficiente rezerve pentru a-și apăra linia de frontieră. Chiar și presa a fost asigurată că: „vom trece direct peste frontieră”. Eisenhower a comunicat aceste asigurări comandanților din subordine. Pe 15 septembrie, el îi scria lui Montgomery: „Vom captura foarte repede Ruhr-ul, Saar-ul

și zona Frankfurt, așa că aş dori să-ți cunosc punctul de vedere în ce privește calea de urmat după aceea”. Optimismul domnea în toate cartierele generale ale armatei. Explicând omisiunea asigurării podurilor de peste Canalul Albert, comandantul forțelor din avangardă, generalul Horrocks, recunoștea: „Eu nu am anticipat la acea dată nicio rezistență serioasă pe Canalul Albert. Toți consideram că nemții erau complet dezorganizați”.

John North, în istoriile sale despre Grupul 21 armată, bazându-se pe surse oficiale, a rezumat foarte bine situația: „o stare de spirit gen «am câștigat războiul»... se făcea simțită printre militari de toate gradele” Ca urmare, conștienta urgenței n-a prea existat în mințile comandanților pe

parcursul celor două săptămâni critice din septembrie. În rândul soldaților apăruse o tendință normală de a „reduce motoarele” și de a avea grijă de propria piele, atunci când toți credeau că „războiul s-a terminat”.

Cea mai mare șansă de a încheia rapid războiul a fost ratată probabil atunci când s-a tăiat elanul tancurilor lui Patton, în acea ultimă săptămână a lui august, în clipa în care acestea se găseau cu vreo 160 km mai aproape de Rin, și de podurile acestuia, decât britanicii.

1 North, *The Achievements of 21st Army Group*, p. 115.

Patton beneficia de un simț mai ascuțit decât toți în privința importanței vitale a menținerii ritmului urmăririi. El fusese gata să profite de poziția sa și să continue atacul

în orice direcție. Într-adevăr, la 23 august el propusese ca armata sa să se îndrepte către nord, în loc de est. Exista mult adevăr în spusele sale de atunci: „Nu se fac planuri pentru ca apoi să încerci să transformi condițiile existente pentru a le adapta planurilor. Trebuie să încerci să faci planuri care să se potrivească condițiilor existente. Eu cred că diferența dintre reușită și eșec la comandanții superiori depinde de abilitatea, sau de lipsa abilității lor, de a face distincția de mai sus’”.

Principala cauză a dificultăților Aliaților în acea perioadă de oportunități majore a constat în faptul că niciunul dintre cei de la eșaloanele superioare, unde se taccau planurile, nu a intuit o prăbușire atât de drastică a inamicului, precum cea

precedentă, în august. Ei nu fuseseră pregătiți nici mental și nici material pentru a profita de aceasta organizând o ofensivă rapidă și cu rază lungă de acțiune.

Capitolul 32

Eliberarea Rusiei

Campania de pe Frontul de Est s-a caracterizat prin faptul că, pe măsură ce rușii înaintau, frontul rămânea tot atât de lat, iar forțele germane se împuținau. În consecință, înaintarea rușilor nu întâmpina prea multă rezistență din partea inamicului, singurele probleme fiind cele legate de aprovizionare. Desfășurarea evenimentelor demonstrează clar importanța decisivă a raportului dintre spațiu și forță. Pauzele în înaintare erau determinate doar de distanțele pe care le aveau de străbătut unitățile de aprovizionare ale rușilor pentru a ajunge din urmă trupele.

Campania principală a constat din două

atacuri puternice, efectuate alternativ pe cele două aripi, cu pauze mari între ele.

A.

Primul a avut loc în toiu iernii, iar al doilea în mijlocul verii. În campania subsidiară care se desfășură prin extinderea flancului sudic, prin Europa Centrală, pauzele au fost mai scurte, deoarece raportul dintre spațiu și forțele germane era mai mare decât în principalul teatru de război; forțele sovietice aveau nevoie de mai puțină pregătire înainte a atacării fiecărei linii succesive de apărare a inamicului.

AUG 24

Alinamente atinse de fortele rusesti intre sfirsitul 1943 si sfirsitul 1944

Frontiera ruso-polonеза

înainte de război

Ofensiva de iarnă a debutat în mod asemănător cu campania de toamnă. Efectul similar a dovedit nu atât calculele greșite pe care și le făcuseră nemții, cât reducerea abilității acestora de a „face capetele să se întâlnească”.

La începutul lui decembrie 1943 Koniev pornise un atac pe flanc pentru a scăpa de șahul în care erau ținute forțele rusești la Krivoi Rog, în prima sa tentativă de a străpunge cotul Niprului. Atacând de data asta spre vest, din capul de pod de la Kremenciuk și nu spre sud, el a reușit să ajungă lângă Kirovograd, unde din nou a fost oprit. Dar acest atac, combinat cu unul convergent de la capul de pod Cercași, a solicitat o mare parte a forțelor germane, și

așa slăbite. Manstein s-a văzut confruntat cu o dilemă. Ordinele lui Hitler îi interziceau să facă lungul pas înapoi pe care strategia îl impunea; el era obligat să cârpească spărturile fâșiei dintre Nipru și Kiev, chiar dacă acest lucru însemna o diminuare a posibilităților sale de a-l ține pe Vatutin în loc, la Kiev. Aici însă, forțele rusești deveneau atât de numeroase, încât amenințau cu o revărsare uriașă.

Noua ofensivă a lui Vatutin a fost declanșată în Ajunul Crăciunului, sub acoperirea unei cețe matinale dese (asemeni tuturor atacurilor încununate de succes din ultima perioadă a Primului Război Mondial). Protejați de ceață, rușii au reușit să dea peste cap pozițiile nemțești încă din prima zi. O dată acestea străpunse,

ci s-au împrăștiat pentru a anula orice încercare de ripostă. Într-o singură săptămână recuceriră Jitomirul și Korostenul, înaintând concomitent și spre sud pentru a încercui punctele întărite, până atunci neatacate, de la **Berdicev** și Belaia Țerkov.

La 3 ianuarie 1944, forțele motorizate sovietice au cucerit nodul feroviar de la Novograd Volinski, aflat la 80 km după Korosten. A doua zi au trecut frontiera antebelică a Poloniei. Pe flancul de sud, Belaia Țerkov și **Berdicev** fuseseră abandonate de nemți, care se retrăseseră către Vinnița și Bug - pentru a acoperi principală cale ferată laterală care lega Odessa de Varșovia. Manstein a reușit să strângă aici ceva rezerve și a încercat o

contraofensivă, destul de firavă, pe care Vatutin era pregătit s-o pareze. Dacă au reușit să oprească temporar înaintarea sovietică spre Bug, contraatacul i-a costat descoperirea căii de acces pe care rușii își puteau desfășura flancul. De la Berdicev și Jitomir rușii s-au îndreptat către vest, ocolind blocada de la Șepetovka, și au capturat importantul nod polonez de comunicații de la Rovno, la 5 februarie, în aceeași zi, printr-un atac pe liane au ocupat localitatea Luk, aflată la aproape 80 km nord-vest de Rovno și la 160 km în interiorul graniței sovietice.

Cu rezultate mult mai dezastruoase pentru germani s-a soldat revărsarea rușilor spre sud. Aripa stângă a lui Vatutin s-a unit cu cea dreaptă a lui Koniev pentru a lovi

trupele germane ținute locul de ordinul „niciun pas înapoi” a lui Hitler, pe fâșia dintre Kiev și capetele de pod de la Cerkasi. Aceste trupe, agățându-se de pozițiile lor din față, de lângă Nipru, invitau la o încercuire din care nu mai aveau scăpare. La 28 ianuarie, când rușii au închis cercul în spatele lor, componentele a șase divizii germane au fost prinse în capcană. Încercările de a sparge încercuirea pentru a le ajuta au fost în cele din urmă încununate de succes, datorită eforturilor depuse de Corpul 3 și Corpul 47 blindate. Din cei 60.000 de soldați aflați în „buzunarul” de la Korsun, jumătate au fost scoși fără echipamentul din dotare, iar 18.000 au căzut prizonieri. Stemmermann, comandantul Corpului 11, s-a numărat

printre cei uciși.

Efortul pentru eliberarea trupelor prinse în capcană s-a soldat cu slăbirea pozițiilor acestora din extremul sud, de la cotul Niprului. Trupele germane rămase acolo n-au putut ține piept atacului dat de Malinovski asupra liniei lor de bază, concentrarea de la Nicopol. Acest oraș a fost abandonat la 8 februarie; deși cea mai mare parte a garnizoanei a reușit să scape, pentru germani pierderea sursei de mangan, de care profitaseră atâta timp, a însemnat mult. Ei au rezistat la Krivoi Rog încă vreo două săptămâni, după care l-au părăsit* de teama unei încercuiri și mai puternice.

Marile concentrări de forțe ale sovieticilor pe frontul de sud între

Mlaștinile Pripet și Marea Neagră extinseseră zona pe care trebuiau nemții s-o acopere, din cauza lui Hitler care blocase orice retragere la timp, ce ar fi scurtat frontul. Pierderile din ce în ce mai mari, mai ales cele de la Korsun, au creat goluri care n-au mai putut fi umplute. Tributul plătit a fost o retragere mult mai amplă, în comparație cu cea care ar fi trebuit tăcută cu două luni mai devreme.

Epuizarea și imensitatea spațiilor au indus un sentiment de neajutorare soldaților germani, amplificat de superioritatea numerică a inamicului care avansa și de faptul că aparent rușii nu aveau probleme cu aprovizionarea. Inamicul se prăvălea peste ei ca un talaz, ca o hoardă nomadă. Rușii supraviețuiau în condiții în care orice

armată occidentală ar fi murit de inaniție și-și continuau înaintarea fără a aștepta refacerea căilor de acces distruse. Forțele motorizate germane, care au încercat să taie elanul înaintării prin efectuarea de raiduri asupra căilor de acces, rareori au găsit coloane de aprovizionare pe care să le distrugă. Părerile germanilor au fost rezumate de unul dintre cei mai îndrăzneți comandanți de raiduri, Manteuffel:

„Înaintarea Armatei Sovietice este ceva ce occidentalii nu-și pot imagina. În spatele avangărzii formate de tancuri năvălește o hoardă imensă, în mare parte călare. Soldatul are în spate un sac, plin cu coji de pâine și legume crude adunate de pe câmpuri și de prin satele pe unde a trecut. Caii mănâncă paie de pe acoperișurile

caselor – altă hrană nu prea primesc. Rușii sunt capabili să reziste în aceste condiții primitive chiar și trei săptămâni, dacă se află în ofensivă”²⁹.

Șansele de a putea zăgăzui talazul au fost diminuate prin eliberarea din funcție a lui Manstein, care avea probleme cu ochii, în realitate, eliberarea fusese grăbită de neînțelegerile dintre el și Hitler, a cărui strategie Manstein o descrisese ca lipsită de sens. El se certase cu Hitler de o manieră pe care Führerul n-o putea tolera. Ca urmare, omul care trecea în ochii soldaților germani drept cel mai bun strateg a fost pus la păstrare. Deși vederea îi fusese ameliorată printr-o operație, el rămase să-și folosească ochii pentru a urmări pe hartă

29 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 339.

din locul inspirat ales pentru retragerea acestuia – Celle³⁰ – cum armata germană era condusă orbește spre pierzanie.

La începutul lui martie 1944 s-a desfășurat o nouă manevră combinată, o mișcare și mai amplă de măturare, în dezvoltarea ei. Atenția a fost concentrată inițial pe atacul dat în colțul de sud-est al Galiției, lângă Bug. Conducătorul atacului era mareșalul Jukov, cel care preluase comanda armatelor de la vest de Kiev în locul lui Vatutin, după ce acesta, prins într-o ambuscadă, a fost rănit mortal de partizanii antisovietici. Atacând dinspre Șepetovka, forțele lui Jukov au penetrat 50 km într-o singură zi, în 7 martie găsindu-se la Tarnopol, de-a lungul căii ferate laterale

30 „Celle” se pronunță la fel ca „cell”, care înseamnă „celulă”- n.t.

care leagă Odessa de Varșovia. Acest atac a depășit pe flanc linia defensivă a Bugului, înainte ca nemții să se poată retrage pentru a o ocupa.

Pe celălalt flanc al frontului din sud, Malinovski profita deja de incapacitatea nemților de a-și mai păstra pozițiile de la cotul Niprului, folosindu-se de noile poziții cucerite lângă Nikopole și Krivoi Rog pentru a iniția o mișcare ca de foarfece. La 13 martie el a cucerit portul Kerson de la gura Niprului, încolțind o parte a forțelor inamice aflate în zonă. În acest timp, celelalte forțe care veneau dinspre nord ajunseseră lângă Nikolaev, la gura Bugului. Aici întâmpinară o rezistență atât de îndârjită, încât nu reușiră să ocupe orașul decât pe data de 28 martie. Cu mult înainte, o întâmplare

dramatică petrecută pe fâșia centrală, între sectoarele lui Jukov și Malinovski, a umbrit succesul acestora.

Ascuns între cei doi colți ai atacului, Koniev lovise din direcția Umanului ajungând la Bug încă din 12 martie. Traversările s-au efectuat rapid. Fără să piardă vremea, blindatele au continuat atacul către Nistru, aflat doar la 110 km de Bug. În această perioadă dezghețul începuse, și Nistrul, cu apele sale repezi și maluri abrupte, forma o excelentă linie pentru organizarea defensivei. Dar partea germană nu mai dispunea de forțele necesare pentru o asemenea defensivă. Blindatele rusești au ajuns la malurile Nistrului în ziua de 18 și au traversat râul prin spatele armatei aflate în retragere – pe

poduri de pontoane la Lampol și în împrejurimile acestuia. Succesul înaintării se datora rapidității rușilor și degringoladei germanilor. Și aici meritul a revenit modului în care blindatele sovietice, de sub comanda generalului Rotmistrov, au înfrânt rezistența apărătorilor prin noua tactică de înaintare în grupuri larg răsfricate, astfel încât inamicul nu le-a putut opri prin organizarea unor puncte-cheie, întărite, în calea principală de atac.

Riscurile la care această străpungere în adâncime putea fi expusă au fost diminuate printr-un nou atac al aripii stângi a lui Jukov, de la Tarnopol către sud. Atacul a fost perfect sincronizat, a fost declanșat imediat după ce contraatacurile nemților de lângă Tarnopol au eșuat în fața apărării sovietice

rapid înjghebată, și astfel concepută încât să se profite de retragerea germană. Planul a fost gândit astfel încât să se întâlnească cu atacul lui Koniev. După o înaintare rapidă până la linia Nistrului, aripa stângă a lui Jukov s-a îndreptat în jos, pe malul estic, dând peste cap flancul inamicului și împingându-l către aripa dreaptă a lui Koniev. Combinarea celor două înaintări la fel de avansate asigura atât defensiva, cât și perspectivele unei ofensive de proporții.

În timp ce acțiunile flancurilor lărgeau breșa și izolau fragmente ale armatei inamice care întârziaseră să se retragă, ofensiva rușilor continua și spre vest. Înainte de sfârșitul lui martie, avangarda lui Koniev ajunsese pe linia Prutului, lângă Iași, iar Jukov ocupase importante centre de la

Kolomija și Cernăuți, forțând traversările Prutului superior. Această înaintare îi aduse pe sovietici aproape de poalele Carpaților, meterezele Ungariei.

Reacția imediată a germanilor la această amenințare a fost ocuparea Ungariei, pentru a asigura linia muntoasă a Carpaților. Nemții trebuiau să păstreze această barieră nu numai pentru a stăvili pătrunderea sovietică în câmpiile Europei Centrale, dar și ca un pivot al continuării apărării Balcanilor. Carpații, prelunși spre sudul Transilvaniei, constituie o puternică linie naturală de apărare. Din punct de vedere strategic, lungimea lor mare este compensată prin numărul mic de trecători, ceea ce permite o economie de forțe defensive. Între Marea Neagră și cotitura

lanțului muntos de lângă Focșani există o fâșie plată de 190 km, din care jumătate este ocupată de Delta Dunării și de un lanț de lacuri. Astfel „zona periculoasă” se reducea la fâșia liberă dintre Galați și Focșani, lungă de numai 100 km.

La începutul lui aprilie se părea că nemții vor fi nevoiți să se retragă imediat pe această linie din spate, amenințată deja în colțul ei nord-estic de penetrarea armatelor lui Jukov între Tarnopol și Cernăuți, spre trecătoarea Iablonița, cunoscută și sub numele de Trecătoarea Tartar. Se părea că Jukov intenționa să repete asupra Budapestei atacul năvalnic al lui Sabutai care, în fruntea mongolilor lui Gînghis Han – predecesorii forțelor blindate moderne – măturase câmpia de la Carpați la Dunăre, în

martie 1241, **parcure**ând 130 km în numai trei zile.

La 1 aprilie avangarda lui Jukov a ajuns la intrarea în trecătoarea Tartar. Bariera muntoasă de aici este un obstacol mult mai puțin înalt și mai ușor de trecut decât în partea de sud. Trecătoarea se află la înălțimea de circa 600 de metri. Cu toate acestea, ea poate deveni o adevărată problemă dacă este bine apărată, deoarece atacanții dispun de spațiu de manevră redus. Așa s-a și întâmplat. Avangarda nu a reușit să pătrundă, iar forța din spatele ei a fost insuficientă pentru a relua asaltul, fiindcă rezervele de trupe n-au reușit să țină pasul cu o asemenea înaintare prelungită.

În schimb, nemții profitau de faptul că se retrăseseră până la rețeaua de

comunicații care pornea în raze dinspre Lvov, și și-au concentrat forțele în Galiția. În săptămâna următoare, cea de dinaintea Paștelui, ei au lansat un contraatac puternic, așa cum nu mai fuseseră demult în stare s-o facă. Prin această acțiune urmăreau două scopuri: paralizarea înaintării sovietice și eliberarea celor 18 divizii ale Armatei 1 de tancuri, prinse în cursă la est de Nistru, între trupele lui Jukov și Koniev. Această forță numeroasă a încercat apoi să găsească o cale de a scăpa spre vest, prin Skala și Buczaz, către Lvov.

@247 Contraatacul german s-a desfășurat de-a lungul ambelor maluri ale Nistrului. Pe dreapta, germanii au reușit să reteze breșa „Tartară”, recapturând nodul de cale ferată Delatin, aflat pe linia ce leagă

Kolomia de trecătoare. Pe stânga, au recucerit Buczaz-ul și au deschis o cale prin care diviziile izolate de lângă Skala să se poată retrage. După eliberarea acestora, frontul din sudul Poloniei (între Mlaștinile Pripet și Munții Carpați) s-a stabilizat pe o linie care se întindea de la Lvov mult către est, și s-a menținut astfel din aprilie și până în iulie.

Atacul lui Koniev peste Prut (râu care formează frontiera României) a fost și el stopat imediat dincolo de râu. Sovieticii n-au reușit să pătrundă în Iași, oraș aflat numai la 16 km vest de Prut, deși ajunseseră la Siret, puțin mai spre nord. Koniev avea însă un obiectiv mai important pentru moment. **Aripa sa stângă** făcuse un ocol, spre sud, pe Nistru în jos, amenințând

ariergarda inamică de lângă Marea Neagră, alcătuită în principal din divizii românești. Acest atac pe flanc a fost combinat cu înaintarea mult mai directă a lui Malinovski, de la Nikolaev spre vest, către Odessa.

Această dublă amenințare îi puneă în dificultate pe Schörner, cel care îl înlocuise pe Kleist la comanda fostului Grup de armate A, numit acum „Grupul de armate Ucraina de Sud”, cât și pe Model, care-l înlocuise pe Manstein la comanda Grupului de armate Ucraina de Nord (fostul Grup de armate Don și, apoi, Grupul de armate Sud). Problemele lui Schörner erau agravate de starea deplorabilă a căilor de comunicație din spatele său, deoarece când sovieticii au ajuns în Carpați, el a fost izolat de armatele din Polonia și a rămas dependent de căile de

comunicație care duceau înapoi, prin Ungaria și Balcani.

În același timp bombardierele grele ale Aliaților au atacat de repetate ori, decolând din Italia, principalele noduri de cale ferată, începând cu raiduri asupra Budapestei, Bucureștiului și Ploieștiului, în prima săptămână a lunii aprilie. Această amenințare din spate, destul de târzie pentru a avea efect imediat, a dat totuși roade.

La 5 aprilie trupele lui Malinovski au ajuns la nodul de cale ferată de la Razdelnaia, și au blocat astfel singura cale ferată intactă care ieșea din Odessa. La 10 aprilie ele au ocupat marele port al Odesei. Majoritatea forțelor inamice reușiseră să se retragă, însă numai până pe linia Nistrului

inferior, de unde frontul o pornea acum îndărăt, către Iași. Acest lucru s-a datorat faptului că atacul lui Koniev spre vest fusese oprit în zona Chișinăului.

În primă săptămână a lunii mai, Koniev a lansat un atac puternic la vest de Iași, pe ambele maluri ale Siretului, cu noile tancuri denumite Iosif Stalin. Cu ajutorul acestora a realizat o pătrundere. Schörner, care dispunea de o importantă rezervă de blindate aflată în imediata apropiere și condusă de Manteuffel, a reușit să-i împiedice pe ruși să dezvolte breșa, folosind tactici defensive bine gândite, bazate pe avantajele naturale ale poziției defensive și pe multă mobilitate prin care a compensat inferioritatea blindajului și a armamentului. Marea bătălie, la care au participat peste

500 de tancuri, s-a încheiat cu retragerea rușilor și o nouă stabilizare a frontului.

Acest succes s-a transformat trei luni mai târziu într-un dezavantaj, atunci când Hitler, încurajat de victorie, a insistat ca armatele să nu cedeze pozițiile lângă Iași și nici în întreaga Basarabie de sud, între Prut și Nistru. Aceasta însemna menținerea forțelor germane pe poziții vulnerabile pe tot frontul care se întindea în est către bariera Carpaților și zona neprotejată a Galațiului. În această perioadă spatele armatei germane începuse să se prăbușească sub presiunea creată de poporul român care dorea pacea.

În aprilie a fost eliberată și Crimeea. Forțele de ocupație, compuse din jumătate nemți și jumătate români, au fost evacuate

pe mare; sarcina rușilor nu se ușurase, întrucât nu era nevoie de o forță foarte numeroasă pentru a păstra o asemenea barieră naturală. Ocuparea Crimeii necesita un atac puternic, bine pregătit. Pe aceasta miza și Hitler, care se încăpățâna să păstreze Crimeea mult timp după ce rușii o depășiseră pe continent. De astă dată Hitler avea un motiv justificat de a sacrifica un detașament, obligând inamicul să disloce o forță importantă într-o perioadă critică.

Atacul principal asupra Crimeii a fost lansat sub conducerea lui Tolbuhin la 8 aprilie, precedat de un altul, preliminar, menit să localizeze bateriile germane. Atacul frontal asupra pozițiilor defensive de pe Istmul Perekop a fost ajutat de traversarea pe flanc a Lagunei Sivaș prin

care rușii au ajuns în spatele pozițiilor germane. De îndată ce această manevră a descuiat poarta nordică a Crimeii, trupele lui Eremenko au pornit la atac de pe pozițiile lor de la Kerchi, din vârful estic. Până la 17 aprilie, aceste atacuri convergente au măturat totul în calea lor ajungând la porțile Sevastopolului. Rușii au luat 37.000 de prizonieri, datorită greșelii făcute de nemți de a respecta ordinele lui Hitler, rezistând pe o a doua linie în sudul Istmului Perekop, în loc să se retragă imediat către Sevastopol. Această greșeală i-a permis lui Tolbuhin să-și aducă tancurile, să facă o breșă într-o linie defensivă improvizată și mult prea lungă pentru forțele existente și să ajungă din urmă o mare parte a acestora, înainte ca ele să se poată refugia la

Sevastopol.

Rușii s-au pornit pentru a-și aduce artileria grea înainte de a ataca această fortăreață, care dispunea de trupe insuficiente pentru a asigura o soliditate corespunzătoare pozițiilor defensive. În ciuda acestui fapt, Hitler a insistat ca Sevastopol să fie menținut cu orice preț. Atacul a început în noaptea de 6 mai și a străpuns rapid pozițiile din sud-est, situate între Inkerman și Balaclava. În ziua de 9, Hitler a întârziat să-și revoce ordinul și a promis că va trimite nave pentru evacuarea garnizoanei. În ziua de 10 mai garnizoana a abandonat Sevastopolul și s-a retras în peninsula Khersonese. Aproape 30.000 de soldați s-au predat aici rușilor în 13 mai, doar câțiva reușind să scape pe mare.

Majoritatea prizonierilor erau germani. Înainte de începerea ofensivei, Comandamentul German hotărâse evacuarea pe mare a românilor, bazându-se doar pe propriile trupe. Această hotărâre ar fi putut prelungi defensivă, în lipsa rigidității fatale a planului defensiv.

*

Pe celălalt flanc al Frontului de Est, rușii au câștigat de asemenea teren în primele luni ale anului 1944, dar mai puțin decât în sud. La începutul anului nemții se găseau încă în jurul Leningradului. Frontul lor se întindea dincolo de oraș până la un punct situat la 100 km est, de unde cotea spre sud, de-a lungul râului Volkov, către lacul Ilmen. Pe ambele maluri ale marelui lac nemții dețineau orașele Novgorod,

respectiv Staraia Russa. La mijlocul lui ianuarie rușii au lansat mult-așteptata ofensivă pentru eliberarea Leningradului. Pornind de pe coastă spre vestul orașului, forțele lui Govorov au creat o breșă în flancul stâng, în pozițiile fortificate germane, în timp ce atacul lui Meretskov a realizat o spărtură și mai adâncă în flancul drept, lângă Novgorod. Aceste două pătrunderi au creat iluzia că forțele germane erau prinse în cursă; în realitate, ele au reușit să se retragă în ordine, treptat, către linia de bază a fortificațiilor defensive. Optimismul exagerat amenința să pună în umbră avantajele reale pe care rușii le obținuseră prin eliberarea Leningradului – redeschiderea liniei ferate Leningrad-Moscova și izolarea Finlandei.

Nemții s-au oprit din retragere pe o linie care ținea de lângă Narva, în Golful Finlandei, și până la Pskov. Îngustarea și scurtarea frontului au îmbunătățit pentru moment situația nemților, practic frontul fiind mai scurt decât măsura pe hartă, deoarece trei sferturi din cele 200 km (de la coastă și până la noul oraș-fortăreață Pskov) erau acoperite de două lacuri mari (Peipus și Pskov). La sfârșitul lui februarie un atac-surpriză al lui Govorov a reușit crearea unui cap de pod peste râul Narva (între mare și lacul Peipus), dar a fost stopat de nemți. În sudul lacurilor a fost oprită înaintarea rușilor, la Pskov, la 200 km de Staraia Russa. Armata Roșie a fost dezamăgită deoarece sperase să-și serbeze cea de-a 26-a aniversare prin recapturarea orașului în

care ea se născuse, la 23 februarie 1918, într-o luptă dusă tot împotriva nemților.

Efectele rezultatelor ofensivei de iarnă din nord au fost mai puțin importante sub aspect militar decât politic. Simțindu-se izolat, guvernul finlandez a început la mijlocul lui februarie negocierile pentru armistițiu. Față de circumstanțele existente, condițiile impuse de ruși au fost foarte moderate – reîntoarcerea la bazele și frontierele din 1940. Finlandezii, temându-se că aceste condiții vor fi mult mai severe în practică, au cerut garanții mai clare decât erau rușii dispuși să dea. Finlandezii au obiectat și la pretenția rușilor ca ei să dezarmeze forțele germane din nordul Finlandei, motivând că nu au forța necesară, dar se temeau să-i lase pe ruși să

pătrundă pentru a o face. Discuțiile s-au întrerupt în martie - devenise clar că era vorba doar de o amânare a deciziei. Mai mult, deschiderea negocierilor de pace de către finlandezi i-a încurajat și pe alți sateliți ai Germaniei să înceapă astfel de tatonări, însă de o manieră mai puțin fățișă. O asemenea mișcare din partea românilor a fost încurajată și de declarația lui Stalin că este dispus să redea Transilvania României.

În aceste condiții, stabilizarea Frontului de Est obținută de nemți în luna mai reprezenta doar o îmbunătățire superficială a situației acestora. Forțele lor erau prea epuizate pentru a putea profita suficient de timpul câștigat, în vreme ce rușii aveau nevoie de timp ca să-și pregătească următoarea mare ofensivă. La rândul lor,

negociatorii profitau de timp pentru a avansa negocierile de pace. În acest timp presiunea în favoarea păcii, ca și atacurile repetate asupra căilor inamice de comunicație au fost amplificate de extinderea progresivă a ariei de bombardament a avioanelor Aliaților în Balcani. La 2 iunie a fost inaugurată o linie-navetă. Fortărețele zburătoare americane începură să aterizeze pe noile baze amenajate pe teritoriul sovietic, pentru realimentare și reîncărcare cu muniții, înainte de a efectua un nou atac în drumul de întoarcere către bazele lor din Mediterana. Un serviciu similar de navetă între bazele aeriene sovietice și britanice a fost inaugurat pe 21 iunie; el asigura și escortarea bombardierelor americane de

către avioane de vânătoare cu rază mare de acțiune.

La 10 iunie presiunea forțelor aeriene sovietice asupra ezitanților finlandezi a fost intensificată printr-o acțiune terestră în istmul Karelia - între lacul Ladoga și golful Finlandei. După ce au depășit succesiv pozițiile defensive, forțele mareșalului Govorov au capturat Viipuriul la 20 iunie, ocupând astfel ieșirea de pe istm. Finlandezii s-au hotărât să accepte condițiile de armistițiu ale sovieticilor, refuzat mai înainte. Acum însă Stalin a pretins un act simbolic de capitulare, ceea ce i-a făcut pe finlandezi să dea înapoi, între timp, Ribbentrop plecă la Helsinki, unde profită de temerile finlandezilor și le promise întăriri. Misiunea i-a fost ușurată

de faptul că înaintarea sovietică pierduse din viteză pe măsură ce pătrunsese tot mai adânc, ajungând în ținutul lacurilor de dincolo de granița din 1940. Ca urmare, războiul ruso-finlandez se prelungi din nou într-o formulă mai pasivă. Drept rezultat, guvernul american rupse relațiile cu Finlanda, menținute vreme îndelungată, iar nemții fură obligați să-și aducă trupe acolo, într-un moment în care propriul lor front avea nevoie disperată de resurse.

Rușii puteau fi satisfăcuți de acest mic câștig. Ofensiva de vară împotriva nemților a fost lansată la 23 iunie, dată la care invazia anglo-americană în Normandia era deja bine consolidată. Acest fapt, cât și înaintarea Aliaților dincolo de Roma, demonstra că nemții erau presăți puternic

din toate părțile înainte de asaltul sovietic. Rușii au profitat în special de încăpățânarea lui Hitler de a menține o defensivă rigidă, în locul uneia elastice.

Pregătirile rușilor puteau fi sesizate de-a lungul întregului front dintre Carpați și Marea Baltică, dar ele erau concentrate în special în sectorul aflat în sudul Mlaștinilor Pripet. Sovieticii pătrunseseră deja adânc în Polonia și era normal să se preconizeze în primăvară o reluare a înaintării, care-i adusesese până lângă Lvov și în Kovel. Cele trei luni de pauză îi permisese lui Jukov să repare liniile ferate lăsate în urmă de armata sa imensă.

Rușii au decis să înceapă ofensiva de pe aliniamentul cel mai retras al frontului lor – la fel cum procedaseră germanii în 1942. Ei

au atacat în Rusia Albă, la nord de Mlaștinile Pripet, acolo unde inamicul deținea încă poziții puternice pe teritoriul sovietic.

Opțiunea s-a dovedit justificată deoarece în acel sector în care avansase cel mai puțin, căile de comunicație erau cel mai bine puse la punct și puteau susține începerea atacului. În plus, pentru că aici forțele germane rezistaseră foarte bine în 1943, era puțin probabil ca Înaltul Comandament german să le întărească, în condițiile în care avea nevoie de resurse pentru zone mult mai importante și mai slab apărate, ca cele dintre Kovel și Carpați. Deși zona principală a frontului nordic rezistase tuturor atacurilor din toamna și iama care trecuseră, rușii au reușit acum să

o străpungă în două locuri, pe flancuri, lângă Vitebsk și, respectiv, Zlobin. Această reușită deschidea calea unei înaintări de pe cea mai retrasă poziție până la nivelul celorlalte, în vederea unui nou atac. În plus, o dată ce ar fi reușit să pună inamicul pe fugă, o înaintare de mai mare amploare ar fi devenit posibilă pentru grosul ariergărzii armatei sovietice din sud, de lângă Kovel, aflată la capătul vestic al ținutului mlăștinos care separa armatele germane.

Înaintea atacului, zona dintre Marea Baltică și Mlaștinile Pripet a fost reorganizată și întărită. Acolo se aflau acum șapte grupuri mari de armate, sau șapte „fronturi”. „Frontul Leningrad” al lui Govorov pe dreapta, lângă „Frontul 3 baltic” al lui Maslennikov și „Frontul 2

baltic” condus de Eremenko, aflate pentru moment în expectativă. Celelalte patru erau, de la nord la sud, „Frontul 1 baltic” condus de Bagramian, care intrase mai devreme în breșa de la nord de Vitebsk; „Al 3-lea front al Rusiei Albe” condus de Cerneakovski, în vârstă de treizeci și șase de ani, cel mai tânăr comandant superior; „Al 2-lea front al Rusiei Albe”, sub comanda lui Zaharov și „Frontul 1 al Rusiei Albe”, condus de Rokossovski, care intrase prin breșa de lângă Zlobin. Aceste patru grupuri de armate totalizau în jur de 166 de divizii.

Ofensiva sovietică a lovit în plin Grupul de Armate Centru, aflat acum sub comanda lui Busch, care îl înlocuise pe Kluge, rănit grav într-un accident de mașină. Deși ofensiva sovietică de iarnă nu reușise să

străpungă apărarea acestui sector, Busch, împreună cu cei din subordinea sa, știau cât de aproape se aflaseră de o catastrofa și erau nesiguri că vor putea rezista unui nou atac, odată cu venirea verii și în condițiile mult mai favorabile inamicului. Anticipând atacul, intenționaseră să se retragă pe linia istorică a Berezinei, aflată la 150 km mai în spate. O retragere atât de timpurie i-ar fi scos pe ruși din dispozitiv. Hitler, însă, nici n-a vrut să le asculte argumentele.

Tippelskirch, care îl înlocuise pe Heinrici la comanda Armatei a 40-a, a reușit să atenueze șocul atacului printr-o retragere mascată, de mică amplitudine, de pe pozițiile sale avansate până pe linia Niprului superior. Modul în care rușii plănuiseră să se concentreze pe exploatarea

breșelor din flancuri a anulat însă micul avantaj al lui Toppelkirch.

Pe flancul nordic, Vitebskul a fost cucerit prin atacuri convergente din partea lui Bagramian (între Polotsk și Vitebsk) și a lui Cerneakovski (între Vitebsk și Orsa). Orașul a căzut în cea de-a patra zi, lăsând un gol imens în fața Armatei a 3-a de tancuri germană. Totodată a fost deschisă și calea unei înaintări spre sud care tăia autostrada Moscova-Minsk, amenințând spatele Armatei a 4-a germane, cea care făcuse față atacului frontal al lui Zaharov. Pericolul era amplificat și de atacul lui Rokossovski de pe celălalt flanc, la nord de Mlaștinile Pripet, asupra Armatei a 9-a germane. Pătrunzând pe lângă Zlobin, oraș cucerit tot în a patra zi, Rokossovski

traversă Berezina și ocoli poziția potențial-periculoasă de la Bobruisk. Pe data de 2 iulie, forțele sale motorizate ajunseră la Stolbtsy, aflat la 65 km vest de importantul nod rutier și feroviar Minsk, retezând astfel și calea ferată, și autostrada către Varșovia.

Imensul spațiu, exploatat de forța sporită de manevră a rușilor, zădărnici toate încercările germanilor de a opri ofensiva sovietică, care parcursese 240 km în numai o săptămână de la străpungerea frontului. Valoarea ajutorului american acordat Rusiei se vedea în numeroasa infanterie motorizată care ținea pasul cu tancurile care deschideau calea, sprijinindu-le de aproape. Între timp, forțele lui Cerneakovski se apropiau de Minsk dinspre nord-est, amenințând totodată și drumul

către Vilna. Între cele două vârfuri ale atacului o forță de rezervă de tancuri, condusă de Rotmistrov, avansa de-a lungul autostrăzii Moscova-Minsk; aceasta reuși să intre în Minsk pe data de 3, după ce parcursese aproape 130 km în ultimele două zile.

Această manevră de penetrare era izbitor de asemănătoare cu cea executată de nemți în urmă cu trei ani și în sens contrar. Ca și atunci, doar o parte a forțelor încercuite reuși să scape din cursă, în prima săptămână aproape 30.000 de prizonieri fură luați prin pătrunderea nordică și circa 24.000 prin cea sudică. În jur de 100.000 de soldați fură încercuiți la Minsk și, în ciuda faptului că principala cale de retragere fu tăiată, o parte a Armatei a 4-a a lui

Tippelskirch reuși să scape către sud, pe drumuri secundare (acestea serviseră inițial drept căi de aprovizionare, renunțându-se ulterior la ele datorită hărțuirii la care erau acestea supuse de către partizanii ruși). Grupul Armate Centru fu literalmente distrus, pierderile acestuia depășind 200.000 de oameni.

La vest de Minsk armatele germane aflate în retragere încercară să opună o rezistență de moment, dar nicio linie naturală suficient de puternică nu se afla în zonă, iar forțele lor erau prea slăbite pentru a acoperi spațiul care se mărea continuu, pe măsură ce tăvălugul sovietic lua proporții. Rușii puteau oricând să treacă printre, sau să ocolească orașele puternic apărate de nemți, înaintarea lor avea forma unui

semicerc cu vârfuri de lance în forma razelor, îndreptate către Dvinsk, Vilna, Grodno, Białystok, și, respectiv, Brest-Litovsk. Intrară în Vilna pe 9, iar orașul se predă pe 13, odată ce forțele motorizate ale rușilor trecură de el pe ambele părți. În aceeași zi un alt vârf de lance ajunse la Grodno.

Până la mijlocul lui iulie Armata Roșie nu numai că-i azvârlise pe nemți afară din Rusia Albă, dar mai și cucerise jumătate din nord-estul Poloniei. Forțele rusești cele mai vestice înaintaseră adânc în Lituania și erau la mică distanță de granița Prusiei de est. Aici se găseau la numai 320 km dincolo de flancul Grupului Armate Nord german, comandat de Friessner, care încă ocupa intrările în statele baltice. Avangarda lui

Bagramyan, aflată acum în apropierea Dvinskului, era la mai mică distanță de baza germană de la Riga decât de frontul lui Friessner. Cerneakovski, care atinse Niemenul dincolo de Vilna, era cam tot atât de aproape de Marea Baltică, de-a lungul unei linii care se afla mult mai departe în vest. Se părea astfel că putea fi amplasată o dublă barieră în calea ariergărzii lui Friessner, înainte ca acesta să apuce să se retragă. Poziția dificilă a lui Friessner fu agravată și de extinderea ofensivei sovietice către nord, spre sectorul Pskov, acolo unde atacau umăr la umăr „Frontul 3 baltic” 1 a lui Maslennikov și ecl al lui Eremenko.

Tot acum presiunea la care era supusă armata germană în totalitatea ei fu amplificată de încă un eveniment, mult mai

amplu. La 14 iulie rușii lansaseră mult-așteptata lor ofensivă asupra Mlaștinilor Pripet, între Tarnopol și Kovel. Ofensiva avea două vârfuri. Vârful din dreapta era ațintit peste Bug, către Lublin și Vistula, pentru a se întâlni cu Rokossovski, al cărui atac din nordul mlaștinilor tocmai își schimba direcția prin partea sudică a Brest-Litovskului. Vârful stâng străpunse frontul inamic lângă Luck, depășind pe flanc Lvovul dinspre nord.

Vestitul oraș căzu în mâinile lui Koniev pe data de 27 iulie, dată la care vârfurile de lance ale forțelor sale trecuseră deja peste Râul San, la 110 km vest de Lvov. Imensa ofensivă sovietică se tăcu în mod dramatic simțită prin capturarea în aceeași zi a Stanislavului, de la poalele Carpaților, a

Białystokului, din nordul Poloniei, a Dvinskului, din Letonia și a nodului feroviar Siauliai, aflat pe calea ferată Riga-Prusia de est. Această ultimă lovitură, dată de una dintre coloanele blindate ale lui Bagramyan, amenința să pecetluiască soarta forțelor germane din nord.

Dar chiar și acest succes a fost eclipsat de o pătrundere în adâncime pe centrul frontului și de pericolul implicat de aceasta. Cu trei zile mai înainte, pe data de 24, aripa stângă a lui Rokossovski intrase în Lublin, aflat la numai 50 km de Vistula și 160 km sud-est de Varșovia. În acest atac, el profitase de felul în care armatele germane erau separate de Mlaștinile Pripet și de confuzia creată de ofensiva din sudul acestora. Pe 26 iulie mai multe coloane

motorizate ale lui Rokossovski ajunseră la Vistula, în timp ce restul se îndreptau către nord, spre Varșovia. A doua zi nemții au abandonat Brest-Litovskul; una din coloanele sovietice care-l ocolise ajunse la Siedlce, aflat la 80 km vest de acesta și la nici 65 km de Varșovia.

La Siedlce nemții au reușit să stăvilească pentru moment Ofensiva. Și pe Vistula se înregistra o apărare dârză; aici, din cele cinci traversări amenajate de Rokossovski în noaptea de 29, patru fură eliminate a doua zi de către nemți.

La 31 iulie însă nemții au fost împinși înapoi, dincolo de Siedlce, printr-un atac de pe flanc, în timp ce una dintre coloanele lui Rokossovski ajunse la periferia Varșoviei situată pe malul estic al Vistulei. În

dimineața zilei următoare trupele germane au început să se retragă peste poduri în oraș; conducătorii rezistenței poloneze au fost încurajați să dea semnalul de începere a revoltei.

Evenimente dramatice s-au petrecut în aceeași zi și în ținuturile baltice. Pe frontul lui Bagramian o coloană blindată condusă de generalul Obukhov a ocupat nodul de cale ferată Tukums, din Golful Riga, după o înaintare de 80 km la adăpostul nopții; această acțiune a tăiat retragerea Grupului de Armate Nord germane. Cerneakovski a ocupat Kaunasul, iar avangarda trupelor sale s-a apropiat de frontiera Prusiei de est, ajungând la Insterburg. Pe 2 august forțele lui Koniev au reușit un nou și larg cap de pod peste Vistula, la 150 km sud de

Varșovia, lângă Baranow, la nord de punctul în care Sânul se varsă în Vistula.

A fost un moment de criză generală pentru nemți. În vest, frontul acestora din Normandia se prăbușea, iar tancurile lui Patton se revărsau prin breșa de la Avranches. În spatele liniei frontului avusese loc un cutremur politic, ale cărui unde se propagau continuu - atentatul concertat la viața lui Hitler, prin care se urmărea răsturnarea regimului nazist. Acesta s-a petrecut la 20 iulie, dar a eșuat. La ei au luat parte mai mulți generali. Nesiguranța și teama represaliilor au produs o situație confuză în multe Cartiere Generale.

După explozia bombei din cartierul general al lui Hitler de la Rastenburg, din

Prusia de est, au fost expediate multe telegrame către numeroșii conspiratori aflați în diverse Cartiere Generale ale trupelor de uscat, prin care aceștia erau informați că Hitler fusese asasinat. Anunțul oficial transmis la radio, care afirma contrariul, a pus sub semnul întrebării conținutul telegramelor. Ulterior mulți au rămas perplecși aflând adevărul. Telegramele trimise de conspiratorii lui Friessner conțineau instrucții explicite care prevedeau retragerea țară întârziere a forțelor din nord, pentru a se evita riscul unui nou „Stalingrad”. Aici, ca și în vest, evenimentele din 20 iulie au avut urmări importante.

Cel mai puțin afectat a fost Grupul de Armate Centru datorită în special noului săli

comandant, Model, care-l înlocuise pe Busch după ce rușii străpunseseră frontul, moment în care Busch n-a rezistat presiunii la care era supus - (din față de inamic - din spate de Hitler). Model fusese un comandant de divizie în momentul invadării Rusiei în anul 1941, și acum, la cei cincizeci și patru de ani, cel mai tânăr dintre comandanții germani superiori. Pe parcursul ascensiunii sale rapide, își păstrase energia și neîndurarea pe care le manifestase la conducerea diviziei de tancuri. În același timp, era unul dintre puținii generali care cuteza să discute în contradictoriu cu Hitler, care prefera duritatea lui Model causticității lui Manstein, și drept urmare îi acorda mai multă libertate de acțiune. Profitând de

neobișnuita toleranță a lui Hitler, Model a acționat după propriile-i planuri pentru a scăpa din poziții dificile, adesea neluând în considerare ordinele primite. Aceste „inițiative” ale sale, mai mult chiar decât priceperea sa de a conduce retragerea, îi asiguraseră reușita în acțiunea de eliberare a armatelor care păreau pierdute. Statutul dobândit și faptul că Hitler îi accepta hotărârile l-au determinat să-i fie loial lui Hitler. După 20 iulie Model a fost primul conducător militar care a condamnat complotul și a declarat fidelitatea armatei față de Führer. Încrederea lui Hitler în Model a fost confirmată din nou de evenimentele militare care au urmat.

O remarcabilă întărire a frontului s-a produs la începutul lui august, când

germanii au reușit să stăvilească intrarea rușilor în Varșovia, amânând-o pentru anul următor. Până la căderea nopții în 1 august, cea mai mare parte a orașului se afla deja în mâinile polonezilor. Tocmai când aceștia așteptau ca rușii să traverseze râul pentru a le veni în ajutor, au auzit zgomotele luptei estompându-se în depărtare. Apoi, în ziua de 10 august, liniștea a fost întreruptă de bombardamentul masiv al avioanelor și al tunurilor, provocate de încercarea nemților de a recâștiga controlul. În interiorul orașului, mișcarea poloneză de rezistență a luptat cu dârzenie sub comanda generalului Bor, dar a fost repede izolată în trei zone, în lipsa oricăror ajutoare, la rușii aflați dincolo de râu.

Era normal ca polonezii să fi crezut

atunci că rușii au stat deoparte în mod intenționat. Era de înțeles și că guvernul sovietic nu ardea de nerăbdare să vadă cum polonezii preiau conducerea în eliberarea propriei capitale, fapt ce le-ar fi permis să adopte o atitudine mult mai independentă ulterior. Este dificil acum să deznodăm firele încâlcite ale acestei povești controversate, dar poziția în care se găseau atunci forțele sovietice poate indica faptul că factori militari au precumpănit considerațiilor politice³¹.

În fața Varșoviei problema cea mai mare o constituia intervenția a trei puternice divizii SS de tancuri, care

31 În orice caz, refuzul Rusiei de a permite bombardierelor americane din vestul Europei să aterizeze pe aeroporturile sovietice după ce acestea parașutaseră ajutoare polonezilor din Varșovia, nu a fost niciodată credibil explicat. Piloții britanici și polonezi zburau din Italia dus-întors în asemenea misiuni dar, la o astfel de distanță, eforturile lor, indiferent cât de curajoase erau, nu prea puteau schimba fundamental datele problemei..

sosiseră aici începând cu 29 august, două de pe frontul de sud și una din Italia. Contraofensiva pornită de ele de pe flancul lor nordic crease o breșă în pozițiile sovietice, obligându-i pe ruși să bată în retragere. Tot atunci o tentativă rusească de înaintare pornită din capetele de pod de pe Vistula a fost oprită cu ajutorul unor întăriri sosite din Germania. Până la sfârșitul primei săptămâni a lunii august ofensiva sovietică se poticnise peste tot, cu excepția unor mici înaintări nesemnificative la poalele Carpaților și în Lituania. Tăvălugul sovietic își epuizase forțele cu mult înainte de a fi oprit. Stadiile finale ale înaintării rapide fuseseră susținute doar de efortul forțelor motorizate, iar slabele rezerve ale lui Model se dovediră capabile

să facă față situației imediat ce ajungeau pe un teren propice amenajării defensive. După ce înaintaseră 720 km în decursul a cinci săptămâni – de departe cea mai lungă și mai rapidă înaintare realizată vreodată de ruși – aceștia trăgeau ponoasele supraextinderii comunicațiilor, trebuind să se închine acestei legi a strategiei militare. Ei aveau să rămână pe Vistula încă șase luni, până a fi capabili să-și adune forțele pentru un alt atac de proporții.

A doua săptămână a lunii august a fost marcată de lupte dârze în numeroase locuri. Nemții contraatacau în forță în timp ce rușii căutau noi deschideri; niciuna dintre părți nu reușea să obțină vreun avantaj notabil. S-a stabilizat și frontul de pe Vistula. Pe granița Prusiei de est înaintarea sovietică

către Insterburg a fost oprită de tancurile diviziei lui Manteuffel, proaspăt aduse de pe frontul din România; rușii au fost împinși înapoi din nodul rutier Vilkaviskis. Remiza s-a instalat de-a lungul acelei frontiere formată din lacuri și mlaștini. Manteuffel a fost trimis apoi către nord și, în ultimele zile ale lunii august, și-a deplasat tancurile din Tauroggen către Tukkums, în Golful Riga, pentru a redeschide calea de retragere Grupului de Armate Nord.

Rezultatele obținute de o forță blindată atât de mică ilustrară perfect instabilitatea situației, cât și măsura în care dificultățile de aprovizionare le limitau rușilor capacitatea de a-și consolida avantajele. În acele condiții câteva blindate cântăreau mult mai greu decât o infanterie

numeroasă, cursul campaniei fiind determinat tocmai de posibilitatea celor două părți de a dispune de blindate în momentele și punctele critice. Istoria cu David și Goliat se repetă acum de mai multe ori, într-o variantă mai modernă.

Timpul de respiro obținut de nemți prin stabilizarea situației de pe frontul principal, dintre Carpați și ținuturile Baltice, a fost anihilat de apariția unei amenințări și mai mari, venită pe o linie indirectă. Aceasta a fost inaugurată printr-o ofensivă sovietică pe frontul românesc, ca urmare a mutațiilor politice care neteziseră calea înaintării.

La 20 august trupele „Frontului 2 ucrainean” (numit acum Malinovski) au atacat la sud de Iași, în jos, pe ambele maluri ale Siretului, în direcția orașului

Galați. Era o amenințare la adresa flancului și a spatelui mării concentrări germane în sudul Basarabiei. „Frontul 3 ucrainean” (acum Tolbuhin) a atacat mai direct și a avansat spre vest de pe Nistrul inferior. Inițial au întâmpinat o împotrivire dârză, inamicul cedând la început, ca în scurt timp ritmul să se accelereze.

Pe 23 august radio București a anunțat că România a făcut pace cu Aliații și a declarat război Germaniei. Mareșalul Antonescu a fost arestat, iar succesorul său a acceptat condițiile Rusiei, implicând o imediată întoarcere a armelor.

Profitând de confuzia generală, la 27 august rușii au intrat în Galați, au ocupat marile câmpuri petroliere de la Ploiești la 30 august și în ziua următoare au pătruns în

București. Tancurile parcurseseră 400 km în douăsprezece zile. În următoarele șase zile s-au mai deplasat încă 320 km, până la Turnu Severin, pe Dunăre la granița cu Iugoslavia. O mare parte a forțelor germane au fost prinse în cursă pe pozițiile din Basarabia sau zdrobite din mers. Întreaga Armată a 6-a germană, totalizând 20 de divizii, a fost pierdută. Din acest punct de vedere, înfrângerea s-a dovedit tot atât de zdrobitoare precum cea de la Stalingrad.

Capitularea României a convins guvernul bulgar să ceară pacea cu britanicii și cu americanii. Căci chiar dacă se abținuse să ia parte la invadarea Rusiei, Bulgaria tot se temea de faptul că Rusia nu-i va recunoaște neutralitatea. Această teamă era justificată. Faptul că Bulgaria s-a declarat

gata să se predea Aliaților occidentali nu i-a satisfăcut pe ruși, care declarară imediat război acestei țări și o invadară rapid dinspre nord și est. Invazia a fost mai mult o paradă militară, deoarece guvernul bulgar ordonase să nu se opună rezistență, deși a declarat război Germaniei.

Calea era liberă în fața Armatei Roșii pentru a exploata cea mai vastă deschidere pe flanc văzută vreodată într-un război modern. Manevra de întoarcere a fost mai degrabă una de logistică, guvernată de necesitățile deplasării și ale aprovizionării, și nu de opoziția inamicului. Peste 100.000 de nemți au căzut prizonieri în capcana românească. Înlocuirea acestora era imposibilă datorită situației disperate de pe Frontul de Vest unde, până la sfârșitul lui

septembrie fuseseră capturați peste 500.000 de soldați germani pe diverse fronturi.

În toamnă s-a desfășurat o înaintare extinsă treptat a armatelor rusești de pe aripa stângă în Europa centrală și sud-estică. Tot ce mai puteau face nemții era să încerce să oprească înaintarea prin menținerea cât mai îndelungată a nodurilor de comunicații atunci când trebuiau să se retragă. Forțele germane deveniseră insuficiente pentru uriașul spațiu pe care trebuiau să-l ocupe dar, spre norocul lor, nici comunicațiile din acea regiune nu erau prea dezvoltate, iar în zonă existau o mulțime de obstacole naturale. Așadar, amenințarea care se apropia și-a redus viteza, ceea ce le-a permis nemților să-și

retragă trupele din Grecia și Iugoslavia. Ei ar fi putut impune o temporizare și mai accentuată dacă rușii n-ar fi reușit să împingă frontul, printr-o acțiune desfășurată în colțul nord-vestic al României, în primele săptămâni de confuzie creată de trecerea României în tabăra adversă. Traversând în viteză România prin flancul sudic al Carpaților, o forță motorizată a pătruns în această prelungire a teritoriului românesc, ocupând la 19 septembrie Timișoara și la 22 Aradul. În acest fel rușilor li s-au deschis drumurile care duceau în nordul Belgradului și i-a adus totodată aproape de granița cu Ungaria, la numai 160 km de Budapesta. Nu se putea risca o manevră atât de îndrăzneță decât împotriva unui inamic

care dispunea de prea puține forțe pentru a contracara ofensiva retezând breșa. Totuși, rușii nu puteau profita de reușita loviturii, atâta timp cât nu se mai acumulau forțe în acea breșă. Deși procesul necesita timp, s-a dovedit mai rapid decât înaintarea frontală peste munți, în Transilvania.

Abia la 11 octombrie nemții au fost izgoniți din Cluj, capitala Transilvaniei, oraș aflat la 200 km est de Arad. Până atunci însă, Malinovski își întărise forțele din spărtură. El a trecut Mureșul, ocupând toate căile de acces spre Transilvania. Atunci când Clujul a căzut pe flancul său drept, cele mai avansate coloane de pe flancul stâng se găseau la 270 km vest de oraș și la mai puțin de 100 km de Budapesta. Atacul indirect le răsplătea

eforturile, cu vârf și îndesat.

Săptămâna care urmă aduse o nouă amenințare când trupele proaspăt reactivatului „Front 4 ucrainean” de sub comanda lui Petrov au năvălit spre nord, prin trecătorile Carpaților, în zona dintre trecătorile Tartar și Lupkov – care era apărată de Armata 1 ungară – și au intrat în Rutenia. Apoi Petrov întoarse spre vest, în Slovacia. Tot în această săptămână capitala Iugoslaviei a fost eliberată ca rezultat al înaintării lui Tolbuhin dinspre sudul breșei, peste Dunăre, acțiune la care au participat și partizanii lui Tito. Garnizoana germană a opus o rezistență dârză, dar a fost silită să părăsească orașul în ziua de 20 octombrie. Ciudat este că a rezistat atât de mult, dar și mai ciudată pare rămânerea unei

apreciabile forțe germane în Grecia, conform principiului neretragerii voluntare promovat de Hitler. Abia în prima săptămână a lui noiembrie aceste trupe părăsiră Grecia, într-o încercare asemănătoare retragerii lui Xenophon, printr-un teritoriu sălbatic și ostil care se întindea pe o lungime de 1.000 km.

Eliberarea Belgradului și intrarea armatei sovietice în câmpia ungară au marcat încheierea primului stadiu al imensului tăvălug.

Aflat pe poziție de-a lungul Tisei – un front lung de 130 km, care se întindea de la nord de Szolnok și până la Szeged, la 30 octombrie Malinovski a lansat un atac puternic și direct asupra Budapestei. El dispunea acum de peste 64 de divizii, din

care făceau parte și românii. Forțele sale aveau de străbătut doar 80 km până la Budapesta. Împingând treptat forțele germane și ungare, o parte a coloanelor lui Malinovski au ajuns la 4 noiembrie în suburbiile Budapestei. În răutățirea vremii nu le-a permis intrarea în oraș, iar inamicului i-a dat posibilitatea de a-și consolida apărarea. La fel ca și alte orașe apărate cu încăpățănare. Budapesta s-a dovedit o pradă nu tocmai ușoară. La sfârșitul lunii rușii se aflau tot acolo, blocați, fără să fi făcut prea multe progrese în învăluirea flancurilor din imediata apropiere.

Tentativa lui Petrov de a forța intrarea prin vestul Ruteniei în Slovacia, pentru a veni în sprijinul partizanilor slovaci a eșuat.

Natura sălbatică și teritoriul asemeni unui coridor ale Slovaciei nu i-au oferit spațiul necesar de manevră.

Opriți în fața Budapestei, rușii au schimbat tactica. Forțele lui Tolbuhin, aproximativ 35 de divizii, au fost aduse din Iugoslavia și, în ultima săptămână a lui noiembrie, au lansat o amplă manevră de învăluire pe flancuri pornind de la un cap de pod câștigat la confluența Dunării cu Drava, aflat la vreo 200 km sud de Budapesta. Până la 4 decembrie, acestea au ajuns la lacul Balaton, aflat pe flancul din spate al capitalei Ungariei. Concomitent, Malinovski a lansat un nou atac în nordul Budapestei, și totodată asupra pozițiilor defensive ale orașului. Atacul combinat a fost însă oprit și la sfârșitul anului Budapesta se găsea tot în

mâinile inamicului. Chiar și după ce orașul a fost izolat prin încercuire și un nou atac a avut loc de Crăciun, inamicul a rezistat până la jumătatea lui februarie.

La cealaltă extremitate a Frontului de Est, pe flancul Mării Baltice, campania de toamnă s-a desfășurat oarecum asemănător – a început cu prăbușirea inamicului și a sfârșit cu oprirea înaintării sovietice, înfrângerile suferite de germani de pe parcursul verii i-au făcut pe finlandezi să se încline în fața inevitabilului (aproape simultan cu România și Bulgaria) și, la începutul lunii septembrie să aștepte condițiile armistițiului impuse de Rusia. Acestea includeau și obligația finlandezilor de a lupta împotriva oricăror forțe germane care se mai aflau în Finlanda la data de 15.

În urma unei încercări de debarcare a nemților în Insula Hogland. Din Golful Finlandei, finlandezii au declarat oficial război Germaniei.

Capitularea Finlandei netezea drumul unei ofensive sovietice concentrate împotriva Grupului de Armate Nord, aflat acum sub comanda lui Schörner, care-l înlocuise pe Friessner. Forțele a două „fronturi” – conducători Govorov și Maslennikov – înaintară către frontul ținut de Schörner, în timp ce Eremenko îl învăluia pe flanc, iar Bagramian îi amenința spatele. Părea puțin probabil ca nemții să poată scăpa de pe fundul unei asemenea sticle, cu un gât atât de îngust. Totuși într-o săptămână ei s-au retras aproape 320 km pentru a se adăposti în spatele pozițiilor

defensive de la Riga, astfel încât o parte însemnată a forțelor acestora să nu poată fi izolată; forțele lui Bagramian n-au reușit să reteze gâtul sticlei. S-a dovedit încă o dată cât de dificil este atacul pe fronturi înguste, când apărarea beneficiază de o densitate corespunzătoare.

Pentru a îndrepta lucrurile, Comandamentul sovietic a întărit puternic grupul lui Bagramian cu scopul de a ataca în direcția Mării Baltice, la sud de Riga, plecând dinspre Siauliai, aflat în centrul Lituaniei. Această nouă ofensivă a fost lansată la 5 octombrie. Profitând de frontul larg și de concentrarea inamicului la Riga, atacanții au ajuns pe coastă în ziua de 11, la nord și la sud de Memel. Două zile mai târziu, Schörner abandona Riga și se

retrăgea în Curlandia – provincie a Letoniei, asemeni unei peninsule, aflată în nord-vest. Aici, forțele sale izolate au reușit să opună o îndelungă rezistență, ca garnizoana din Memel, în ciuda încercuirii sale stricte. Rușii dispuneau însă de un surplus de forțe, de care puteau profita pentru a-și întări aceste poziții. Problema a devenit capacitatea de aprovizionare și spațiul de manevră.

O dată curățat flancul baltic, rușii s-au întors către Prusia de est, unde au lansat o puternică ofensivă la mijlocul lui octombrie. Și de data aceasta apărarea a ținut piept atacului direct pe un front îngust, unde căile de abordare depindeau de lacuri și mlaștini.

Atacul principal s-a îndreptat asupra

zonei deschise de la Insterburg, dar a fost atenuat într-o mare bătălie de tancuri de lângă Gumbinnen – scena primului succes iluzoriu al rușilor din 1914. Alte atacuri, în sectoarele învecinate, s-au încheiat tară a reuși să creeze o breșă suficient de adâncă pentru a da frontul peste cap. Până la sfârșitul lui octombrie ofensiva fu oprită, remiza așternându-se peste tot.

Fantastica mobilizare a germanilor din estul, vestul și centrul Europei demonstra efectele concentrării frontului, combinate cu neajunsul comunicațiilor mult prea extinse ale atacatorilor – și modul în care politica „capitulării necondiționate”, dusă de Aliați îl ajutase pe Hitler să întărească capacitatea de rezistență a germanilor. Mai mult, desfășurarea campaniei de toamnă a

demonstrat că o apărare elastică, aplicată corespunzător, poate asigura timpul de care Germania avea nevoie pentru a-și pune la punct noile arme. Hitler însă nu era capabil să o vadă decât ca pe o confirmare a principiului său de apărare rigidă. Datorită acestei convingeri, el nu numai că a refuzat să permită comandanților armatelor din vest să se retragă din timp de pe pozițiile din Ardeni, ci chiar a ordonat o întărire a pozițiilor din Budapesta, ceea ce a zdruncinat în mod fatal frontul din est.

Capitolul 33

Ofensiva aeriană strategică asupra Germaniei

Teoria și doctrina atacului strategic aerian au fost dezvoltate în Anglia la sfârșitul primului război mondial și în anii care au urmat. În cea mai mare parte ele reprezentau creația lui Royal Air Force – ca serviciu de sine stătător creat prin unirea fostelor forțe aeriene ale trupelor de uscat cu cele ale marinei – la 1 aprilie 1918, adică în ultimul an de război. Această teorie a fost fervent susținută de către Serviciul independent nou creat, ca o justificare a existenței și independenței Royal Air Force.

Ca o ironie a sorții, teoria a început curând să fie puternic susținută de

generalul-maior Hugh Trenchard, care comandase Forțele aeriene ale trupelor de uscat (Royal Flying Corps) în Franța, poziție de pe care se opusese nașterii celui de-al treilea Serviciu, independent. În ianuarie 1918 el a fost rechemat din Franța pentru a fi numit Șef al statului major aerian al nou creatului Serviciu. Aproape imediat a avut o controversă cu proaspăt-numitul Secretar de Stat al Aerului, Rothermere, și a fost înlocuit de la comandă cu generalul-maior Frederick Sykes, un alt pionier al aerului. Trenchard a primit comanda forței independente de bombardiere creată în toamnă, în scopul bombardării Berlinului și a altor obiective din Germania, drept represalii pentru raidurile efectuate asupra Londrei de către bombardierele germane

Gotha în 1917 și 1918, care afectaseră moralul și modul de gândire al comandanților armatei britanice, determinându-i să supradimensioneze pagubele produse. Dar chiar și în perioada armistițiului, în noiembrie 1918, forța de bombardiere a RAF cuprindea doar nouă escadrile și se afla abia la începutul desfășurării operațiunilor – doar trei dintre marile bombardiere Handley-Page, construite pentru atacarea Germaniei, fuseseră livrate până la acea dată. Trenchard deveni un entuziast avocat al strategiei bombardamentului independent. El se manifestă în acest sens după terminarea războiului, în 1919, când fu readus la Londra pentru a-și relua postul de Șef al Statului Major al Aerului, funcție în

care rămase încă zece ani, până în 1929. În această perioadă teoria strategiei aerului a fost considerabil dezvoltată de generalul de brigadă P.R.C. Groves, mâna dreaptă a lui Sykes, director al Operațiilor de zbor din Comandamentul aerului.

În America, ideea a fost preluată și susținută mai ales de către generalul de brigadă William Mitchell, în anii '20. Acesta a intrat imediat în conflict cu serviciile mai vechi și a fost scos din joc, ca urmare a excesivului său entuziasm. Au trecut mai mulți ani până când o nouă generație să ajungă la putere și America să devină suprema forță aviatică, exponenta strategiei atacului aerian.

O generație și mai nouă de istorici atribuie teoria unui general italian, Giulio

Douhet, care a scris în 1921 o carte despre viitorul războiului aerian. Scrierile acestuia, deși prezintă un real interes ca studiu retrospectiv, nu au avut nici cea mai mică influență în Europa acelei perioade³².

Teoria și doctrina Comandamentului britanic al aerului este rezumată în *Ofensiva aeriană strategică împotriva Germaniei*. Scrisă de Charles Webster și de doctorul Noble Frankland:

Ofensiva aeriană strategică constituie un mijloc de atac direct asupra teritoriului

32 În 1935, aflat într-o vizită la Paris, mi-a căzut în mână o traducere în franceză a *Comenzii aerului* a lui Douhet. Reîntors în Anglia, am pomenit despre carte mai multor prieteni din Comandamentul Aerului și am descoperit că niciunul nu auzise despre ea. Într-adevăr, cu mult înainte, doctrina Comandamentului Aerului era mult mai complet dezvoltată. Cartea lui Douhet a apărut în limba engleză, în America, abia în 1942, iar în Anglia în 1943. Ea nu se bucurase de prea mare audiență nici măcar în Italia. În 1927, când am vizitat forțele armate italiene la o invitație oficială, nici mareșalul Balbo - ministrul Aerului - și nici vreunul dintre comandanții din subordinea acestuia, nu au făcut nici cea mai mică referire la scrierile lui Douhet, deși fuseseră foarte deschiși în discuții și se arătaseră deosebit de interesați de noua idee a strategiei aeriene dezvoltată în Anglia.

inamic având ca obiectiv privarea acestuia de mijloacele sau de dorința de a continua războiul. Acest mijloc poate fi, prin el însuși, un instrument al victoriei sau mijlocul prin care aceasta este obținută de alte forțe. El diferă de toate celelalte atacuri armate prin aceea că permite acțiunea imediată, directă și nimicitoare chiar în centrul vital al inamicului. Sfera de activitate a ofensivei aeriene se situează nu doar deasupra, ci și dincolo de limitele de acțiune ale forțelor de uscat sau maritime”.

Deși experiența acumulată la sfârșitul războiului din 1914 - 1918 nu era edificatoare, tocmai conceptul bombardamentului strategic a permis șefilor RAF să-și păstreze independența față de interferențele trupelor de uscat și

marinei din perioada interbelică și de repetatele tentative ale șefilor acestora, mai ales în primii zece ani postbelici, de a obține desființarea RAF ca serviciu separat și de a-l trece din nou în subordinea lor.

Mai mult, conceptul, ca o reacție normală, era dezvoltat de către Trenchard și adepții săi fideli în termeni extrem de „pro-bombardier”. Ei susțineau că Forțele Aeriene și activitățile lor erau total diferite, ca tip și sferă de acțiune, de cele ale trupelor de uscat și marinei. În vreme ce aceste afirmații au sprijinit consolidarea fragilei independențe a RAF, această denigrare a laturii tactice a acțiunilor aeriene s-a dovedit o greșeală. Un al doilea argument, derivat din primul, susținea că cel mai bun mijloc al defensivei aeriene îl

constituia desfășurarea unei campanii de bombardament asupra teritoriului inamic; acest argument, îndoielnic chiar și în teorie, deveni de-a dreptul aberant în condițiile supremației forței aeriene pe care Germania o atinsese la sfârșitul anilor '30. Insistența doctrinală cu care acest argument era susținut a condus la o concluzie sintetizată într-o singură frază, care a fost prea ușor acceptată de premierul Stanley Baldwin, și care suna astfel: „Bombardierul va răzbate întotdeauna”. La această falsă concluzie au aderat atât RAF, cât și USAAF, până când drasticele pierderi din 1943 - 1944 i-au forțat să recunoască faptul că supremația aeriană este principala condiție a reușitei ofensivei bombardamentului strategic.

O altă concepție antebelică consta în

aceea că atacurile aeriene trebuiau să aibă loc la lumina zilei și să fie dirijate împotriva unor obiective militare și economice prestabilite, orice altă formă de bombardament fiind „neproductivă”. Trenchard a accentuat efectele „morale” ale bombardării populației civile, iar bombardamentul nocturn a fost practicat pe scară mică dar, în general, exista o tendință a Comandamentului aerian, împărtășită și de cea mai mare parte din RAF, de a subaprecia dificultățile operaționale.

În ciuda constanței și a argumentelor cu care conceptul bombardamentului strategic a fost susținut în anii interbelici, istoricii viitorului vor fi uimiți să afle că, în 1939, la începerea războiului, RAF nu dispunea de forța necesară acestui gen de

bombardament. Situația nu se datora numai problemelor financiare și politicii de austeritate din anii '20 și la începutul anilor '30, ci și concepțiilor eronate ale RAF cu privire la forțele și la tipul de avioane necesare îndeplinirii acestui obiectiv. Chiar și după ce biplanele de pionierat au început să fie înlocuite după anul 1933, s-a păstrat prea multe bombardiere ușoare, neadecvate bombardamentului strategic, în timp ce majoritatea noilor tipuri – Whitley, Hampden, Wellington – nu corespundeau întru totul nici măcar standardelor acelei perioade. Din 17 escadrile de bombardiere grele disponibile în 1939, numai șase, dotate cu Wellington-uri, erau cât de cât eficiente. Un alt neajuns îl constituia lipsa piloților special pregătiți, datorată în mare

parte prelungitei concentrări asupra antrenamentului pe aparate ușoare cu două locuri, cât și insuficienței personalului navigant și a ajutoarelor specializate în bombardamente.

Trenchard, care se retrăsese din funcția de Șef al Statului Major al Aerului la sfârșitul anului 1929 și fusese promovat în „the House of Lords”, a continuat pe parcursul următorilor zece ani să dețină o mare influență în RAF prin discipolii săi. Împreună cu aceștia, el continuă de asemenea să pună bombardierele pe primul plan, cu mult după ce se aflase că Luftwaffe atinsese o mare superioritate. „Schema L” a Statului Major al Aerului, concepută în 1938, urma să ducă la creșterea numărului de escadrile până la 73, în comparație cu

cele 38 de escadrile de avioane de vânătoare prevăzute pentru primăvara lui 1940. Acest raport, de aproape 2 la 1, era de fapt și mai mare, raportat la numărul efectiv de avioane. După criza din septembrie 1938 de la München, „Schema M” a Statului Major al Aerului prevedea un număr de 85 de escadrile pentru bombardiere și 50 pentru avioane de vânătoare – modificând astfel raportul dintre ele la aproape 3 la 5.

Trenchard critică această modificare, așa minoră cum era, și în primăvara următoare susținu în Camera Lorzilor necesitatea menținerii raportului de 2 la 1, ca singura cale de a stăvili Luftwaffe. Părerea era total iluzorie, întrucât forța de bombardament a nemților devenise aproape

de două ori mai puternică decât cea a britanicilor, în plus, dezvoltarea unei forțe de bombardiere dura mult mai mult decât cea a uneia de avioane de vânătoare.

Din fericire, în Statul Major al Aerului începuse să se contureze o opinie mult mai realistă. Thomas Inskip, ministrul Coordonării Apărării, își exprimase încă din 1937 dubiile, susținând că bombardierele germane ar trebui distruse deasupra Angliei, nu pe aerodromurile sau în fabricile germane. La începutul lui 1939 vicemareșalul forțelor aeriene Richard Peck – în anii '20 tânăr șef al direcției „Planificare”, omul care formulase multe din argumentele pro-bombardiere pe care Trenchard le susținuse apoi în Cabinet – a fost readus din India, unde deținuse funcția

de Șef al Statului Major pentru o perioadă de trei ani, și numit director al Operațiilor. Acesta își revizuiuse părerile în lumina situației existente – caracteristică a oamenilor mai tineri – și, imediat după izbucnirea războiului, îl convinse pe Șeful Statului Major al Aerului, Cyril Newall, de necesitatea vitală a creșterii numărului avioanelor de vânătoare. Argumentația acestuia era susținută și de faptul că perspectiva unei eficiente apărări antiaeriene era sprijinită acum de punerea la punct a radarului, instrument pentru detectare timpurie, cât și de apariția unor noi tipuri de avioane de vânătoare rapide. Hurricane și Spitfire. Ca urmare, în octombrie s-a hotărât constituirea a încă 18 escadrile de avioane de vânătoare pentru

apărarea Marii Britanii. Această hotărâre, pusă rapid în practică, s-a dovedit de o importanță majoră în Bătălia Angliei – desfășurată un an mai târziu, între lunile iulie și septembrie 1940. Fără acest avantaj, apărarea aeriană a Marii Britanii cu greu ar fi putut face față atacului puternic și prelungit al germanilor.

Revenirea la păreri mai realiste a determinat Cabinetul, și Statul Major al Aerului, care se lăsa convins mai greu, să accepte că, în condițiile existente în anul 1939, ar fi mai înțelept pentru britanici să nu inițieze bombardamentul strategic dacă nici nemții nu o făceau, măcar până când bombardierele vor fi suficient de numeroase, iar numărul avioanelor de vânătoare va ajunge la proporția

corespunzătoare.

Ironia situației, ca și cea a planurilor Statului Major al Aerului, este redată prin următorul comentariu desprins din Istoria Oficială:

„Începând din anul 1918 strategia lor se bazase pe concepția că viitorul război nu va putea fi câștigat fără bombardament strategic, însă la declanșarea acestuia Comandamentul Bombardierelor a fost incapabil să producă pagube semnificative inamicului”.³³

*

Din motivele arătate mai sus, RAF se abținuse de la orice acțiuni exceptând câteva, foarte restrânse, din timpul campaniei din Polonia și în așa-numita

33 Vol. I, p. 125.

perioadă de „fals război” care a urmat – aruncarea de manifeste deasupra Germaniei și sporadice atacuri asupra unor obiective navale. Francezii, care se temeau și mai tare de represalii prin bombardament, se opuneau operării Comandamentului Bombardierelor din bazele franceze, și credeau – ca și nemții – numai în valoarea tactică a bombardierelor, în strânsă colaborare cu trupele de uscat. Germanii, spre deosebire de britanici, rămăseseră cu convingerea că raidurile avioanelor Gotha din primul război mondial fuseseră un eșec total, astfel că au eliminat conceptul de bombardament strategic din planurile lor.

Deși Statul Major britanic întocmise planuri pentru atacarea centrelor industriale germane din bazinul Ruhr, nu a

primit permisiunea de a le transpune în practică. Faptul poate fi considerat benefic pentru englezi, întrucât planurile prevedeau atacuri în timpul zilei cu bombardiere greoaie și lipsite de apărare. Edgar Ludlow Hewitt, șeful suprem al Comandamentului Bombardierelor RAF din 1937 până în 1940, era și el de părere că un asemenea atac le-ar aduce pierderi ireparabile comparativ cu eventualele rezultate de valoare îndoielnică. În decembrie 1939 Wellington-urile Comandamentului RAF al Bombardierelor au suferit pierderi grele în raidurile organizate în timpul zilei asupra unor ținte navale, din partea avioanelor germane de vânătoare dirijate de o formă primitivă de radar, iar rezultatele bombardamentelor au fost mediocre; în schimb, mai puțin

eficientele bombardiere Whitley, care fuseseră utilizate în operațiuni de lansare a manifestelor pe timp de noapte, n-au înregistrat pierderi în perioada noiembrie-martie. Trăgând învățămintele de rigoare, raidurile Comandamentului Bombardierelor au fost restrânse începând cu luna aprilie a anului 1940 numai la operațiuni de noapte. Faptul venea să demonstreze eroarea punctului de vedere antebelic al Statului Major al Aerului, care susținuse posibilitatea efectuării, fără pierderi grele, a bombardamentelor pe timp de zi.

O altă părere, potrivit căreia un obiectiv anume putea fi localizat și lovit cu ușurință, avea să mai reziste până să-și dovedească netemeinicia, în special datorită faptului că de rezultatele recunoașterii după

fotografii nu aveau să beneficieze în totalitate decât după anul 1941. Până la acea dată totul se baza pe rapoartele echipajelor de recunoaștere, care adesea abundau în erori, fapt dovedit mai târziu.

Bombardierele și bombardierele în picaj din Luftwaffe au jucat un rol important în invazia Norvegiei, din aprilie, tot așa cum o făcuseră și în invadarea anterioară a Poloniei. Un rol și mai important aveau să-l aibă în invazia Occidentului, în luna mai, când au operat în cooperare cu forțele blindate.

RAF se împotriva în continuare cooperării cu trupele de uscat, și continuau să insiste pe doctrina bombardamentului strategic asupra unor obiective prestabilite. În consecință, Comandamentul

Bombardierelor a avut o contribuție minoră – mult sub posibilități – la desfășurarea unor campanii de o extraordinară importanță. Câteva atacuri sporadice asupra armatei germane aflată în plină înaintare, executate de o parte a RAF și dirijate în special asupra podurilor de pe Meuse, au fost pe cât de costisitoare, pe atât de ineficiente. Abia la 15 mai Cabinetul de Război, condus de Winston Churchill, a autorizat folosirea bombardierelor pentru atacuri în estul Rinului. În acea noapte 99 de bombardiere au fost trimise să lovească depozite petroliere și căi ferate în zona Ruhr. Această dată este în general recunoscută drept data declanșării ofensivei aeriene strategice împotriva Germaniei. Comandamentul Bombardierelor a supraestimat precizia și

efectele bombardamentelor întreprinse.

Planurile Statului Major pentru desfășurarea atacurilor asupra obiectivelor petroliere din Germania au fost amânate din cauza amenințării imediate reprezentată de atacurile Luftwaffe asupra Angliei, începând din luna iulie; în timpul „Bătăliei pentru Anglia” Comandamentul Bombardierelor a primit sarcina să atace porturile inamice, concentrările de nave și barje, ca și clădirile și fabricile de motoare de avioane – în scopul de a împiedica proiectele de invazie ale Germaniei.

Între timp, bombardarea Rotterdamului de către nemți la 14 mai, și ulterior a altor orașe, începuse să modifice mentalitatea englezilor, reducând repulsia inițială a acestora față de bombardamentul

nediscriminatoriu. Schimbarea modului de gândire a fost precipitată și de bombele lansate din greșeală în ziua de 24 august asupra Londrei. Toate aceste întâmplări fuseseră de fapt rezultatele unor greșeli de navigație - foarte obișnuite de altfel - întrucât Luftwaffe se conforma încă vechilor legi ale bombardamentului. S-a născut astfel o aprigă dorință de răzbunare a englezilor pe orașele germane, fără discriminare. Conștientizarea faptului că unica armă ofensivă a Marii Britanii o reprezenta

Comandamentul

Bombardierelor, în acel moment le-a stimulat englezilor atât instinctul, cât și dorința. Ambele deveniră evidente în special în atitudinea lui Churchill.

Schimbarea de mentalitate a Statului

Major al Aerului s-a datorat mai ales factorilor operaționali. Faptul că aceștia cedaseră atât în fața realităților operaționale, cât și a presiunii lui Churchill a fost dovedit prin directiva dată în 30 octombrie 1940, care prevedea atacarea obiectivelor petroliere în nopțile senine, și a orașelor în celelalte nopți. Aceasta demonstra, cât se poate de clar, acceptarea ideii bombardamentului nediscriminatoriu, sau a „bombardamentului zonal”.

Ambele obiective și puncte de vedere erau excesiv de optimiste. Nu se putea crede că bombardierele vor atinge micile rafinării din Germania cu dotarea slabă de care dispuneau în anul 1940. La fel de absentă era și părerea că moralul poporului german se va prăbuși și că regimul fascist

va fi discreditat prin bombardarea orașelor.

Acumularea treptată a dovezilor furnizate de rezultatele specifice fiecărui raid în parte a obligat Statul Major al Aerului să recunoască ineficacitatea acestora. Chiar și în aprilie 1941 eroarea teoretică la lansare a unei bombe era estimată la o mie de iarzi (nouă sute de metri) - ceea ce însemna că micile rafinări au rămas în general, neatinse. Controversa s-a atenuat ca urmare a angrenării Comandamentului Bombardierelor în lupta împotriva bazelor germane navale și de submarine din anul 1941, în perioada crizei din „Bătălia Atlanticului”. Atitudinea Comandamentului Bombardierelor care s-a opus acordării ajutorului cerut în acele momente de criză a dovedit din partea

acestui miopie și rigiditate doctrinală.

Un pas înapoi de pe pozițiile sale inițiale l-a efectuat Comandamentul Bombardierelor după iulie 1941 încercând să lovească obiective „semiprecise”, precum sistemul german de căi ferate, și de data aceasta obiectivul a fost înlocuit cu largi zone industriale atunci când cerul nu era senin. Din păcate, chiar și această schimbare s-a dovedit a fi la fel de inutilă în practică. Raportul de țintă din august 1941, alcătuit după o cercetare minuțioasă, arăta că numai o zecime din bombardierele angajate în raidurile asupra Ruhr-ului nimeriseră pe o rază de opt kilometri în jurul obiectivului ales³⁴ ca să nu mai vorbim despre cei o mie de iarzi teoretici.

³⁴ Official History, Vol. I, p. 323.

Perfecționarea navigației se impunea cu claritate ca principală problemă a Comandamentului Bombardierelor. Dificultățile operaționale, combinate cu presiunea din afară, au obligat în cele din urmă Statul Major al Aerului să-și dea seama că: „singurul obiectiv căruia atacul de noapte îi putea provoca pagube efective îl constituia un întreg oraș german”³⁵.

Pe măsură ce lipsa de precizie a bombardamentelor britanice devenea tot mai clară, Statul Major al Aerului puneă tot mai mult accentul pe efectul asupra moralului populației civile-altfel spus, pe terorizarea acesteia. Înfrângerea voinței de luptă a poporului german începuse să devină la fel de importantă ca zdrobirea

35 Ibidem, p. 189.

mijloacelor de luptă ale acestuia.

Churchill se dovedea tot mai critic la adresa optimismului care persista în rândurile Statului Major al Aerului, mai ales în privința planului din 2 septembrie de a înfrânge Germania printr-un atac desfășurat de 4.000 de bombardiere și a convingerii că acest obiectiv putea fi atins în șase luni. În lumina rapoartelor privind eficacitatea bombardamentelor, el susținea că o îmbunătățire a preciziei va mări de patru ori efectele bombardamentelor, într-un mod mult mai economic. Churchill a pus la îndoială și optimismul Statului Major al Aerului referitor la moralul și defensiva Germaniei, spunându-i lui Charles Portal, acum Șef al Statului Major al Aerului, următoarele:

„Este foarte puțin probabil ca bombardamentul în sine să devină un factor decisiv în războiul actual. Dimpotrivă, tot ceea ce am învățat din războiul de până acum ne arată că efectele acestuia, atât fizice, cât și de moral, sunt supraevaluate³⁶.

El a mai subliniat și faptul că defensiva germană era „foarte probabil” pe cale de a fi îmbunătățită – punct de vedere care s-a dovedit corect.

Churchill îi profeți lui Portal că „alta ar fi situația dacă forțele aeriene ale inamicului ar putea fi atât de reduse, încât să devină incapabile să împiedice bombardamente grele asupra fabricilor pe timp de zi”. Această politică a fost transpusă în practică abia în anul 1944, și

36 Official History, Vol. I, p. 182.

atunci de către americani.

Temerile și avertismentele lui Churchill cu privire la întărirea apărării aeriene a germanilor se adevăra curând. Comandamentul Bombardierelor suferi pierderi grele în noiembrie, mai ales în atacul efectuat cu 400 de bombardiere din data de 7, când 12,5 % din cele 169 de bombardiere trimise în raid deasupra Berlinului nu s-au mai întors; totuși raidurile asupra obiectivelor învecinate nu s-au dovedit la fel de costisitoare.

Experiența acumulată de la izbucnirea războiului demonstrase cât de eronate erau învechitele concepții ale Statului Major al Aerului și ale Comandamentului Bombardierelor. Rezultatele bombardamentelor desfășurate în primii doi

ani de război s-au dovedit mai mult decât dezamăgitoare.

Prestația slabă a Comandamentului Bombardierelor a continuat până în martie 1942. În timpul iernii operațiunile au fost concentrate în special asupra crucișătoarelor germane, *Scharnhorst* și *Gneisenau* din portul Brest – care au suferit câteva lovituri. Primul rezultat al intrării Americii în război în decembrie 1941 s-a concretizat în diminuarea speranțelor de a primi mai multe bombardiere de la fabricile americane, numărul celor livrate fiind, oricum, destul de scăzut. Mai mult, înfrângerile pe care armata germană le-a suferit în Rusia în iarna respectivă, la șase luni de la invadarea acestei țări, au început să ridice semne de întrebare cu privire la

necesitatea încercării, de a câștiga războiul cu ajutorul bombardamentelor.

Campania de bombardamente asupra Germaniei s-a revigorat pe la mijlocul lui februarie, când problema portului Brest se rezolvase de la sine prin retragerea crucișătoarelor. Între timp, majoritatea bombardierelor britanice fuseseră dotate cu „Gee” – un dispozitiv radio pentru navigație și identificarea țintei. O directivă către Comandamentul Bombardierelor dată la 14 februarie 1942 sublinia că noua campanie de bombardamente urma să se concentreze asupra „moralului populației civile și, mai ales, asupra muncitorilor din industrie”. Acesta urma să devină principalul obiectiv³⁷. În acest fel teroarea deveni politica

³⁷ Official History, Vol. I, p. 332.

definitorie a guvernului britanic, deși acesta încerca încă să o mascheze în răspunsurile interpelărilor din Parlament.

Noua directivă constituia o recunoaștere a fezabilității operaționale. Ideea de bază fusese exprimată anterior, pe 4 iulie 1941, de către Portal: „Cel mai atrăgător obiectiv din punct de vedere economic nu merită să fie urmărit decât dacă tactic este posibil”.

Această directivă îl așteptă pe mareșalul aerului A.T. Harris (înnobilat ulterior cu titlul de Sir Arthur Harris) la numirea sa în funcția de Comandant-șef al Comandamentului Bombardierelor. Începând cu 22 februarie 1942 el a devenit succesorul lui Sir Richard Peirse, care fusese transferat în funcția de Comandant

al forțelor aliate din Orientul îndepărtat imediat după intrarea Japoniei în război. Personalitate puternică, Harris a impus o conducere stimulative echipajelor și organizării Comandamentului Bombardierelor, deși, privind retrospectiv, multe din părerile și hotărârile sale par acum eronate.

Un alt sprijin și o încurajare într-o perioadă de oboseală și deprimare, a fost un memorandum pe care Lordul Cherwell (fostul profesor F.A. Lindemann), consilierul personal pe probleme științifice al lui Churchill, l-a alcătuit la sfârșitul lui martie. Reasigurările pe care acesta i le-a adus lui Churchill veneau imediat după un devastator atac de la începutul lui martie asupra fabricii Renault de la Billancourt, în

apropiere de Paris, în care doar un singur bombardier britanic din cele 235 care luaseră parte la raid a fost doborât; era prima experimentare pe scară largă a utilizării focurilor pentru orientare.

Mai târziu, în aceeași lună, urmă un atac „de succes” asupra orașului baltic Lübeck, în care centrul orașului a fost devastat de bombe incendiare; în aprilie au mai avut loc încă patru asemenea atacuri asupra Rostockului. (Cele mai grave distrugeri le-au suportat superbe case vechi din centrele acestor istorice orașe hanseatice, și nu uzinele din apropierea localităților.) Orașele se aflau, de fapt, în afara razei de acțiune a Gee, dar erau ușor de localizat, fapt ce i-a făcut pe britanici să creadă că bombardierele reușiseră să

localizeze ținta. Oricum, pierderile Comandamentului Bombardierelor în raidul asupra Lübeckului au fost grele, iar alte opt raiduri asupra Essenului, desfășurate în acele două luni, au întâmpinat o ripostă puternică și, alături de condițiile meteo nefavorabile, s-au dovedit mult mai puțin eficiente.

În tabăra germană apărarea antiaeriană se dezvoltă rapid printr-un sistem radar care direcționa tirul antiaerian și proiectoarele de localizare, cărora i s-a adăugat un număr în continuă creștere de avioane de vânătoare de noapte. Dacă la începutul anului 1942 doar unu la sută din numărul de bombardiere erau doborâte de avioanele de vânătoare de noapte, până în vară procentul crescuse la trei și jumătate,

în ciuda sporirii acțiunilor de diversiune.

„Toate aceste planuri se bazau pe convingerea că forța aeriană a inamicului putea fi evitată cu succes pe timp de noapte”³⁸. Această eroare fundamentală persista în mințile celor din Comandamentul Bombardierelor și din Statul Major al Aerului. Ei refuzau să învețe din experiență cum că un bombardier, oricât de bine apărât ar fi – ceea ce nu era și cazul celor ale RAF – va rămâne întotdeauna vulnerabil în fața unui avion conceput special pentru a-l distruge. Tacticile de inducere în eroare și toată aparatura inventată pentru a le proteja nu aveau cum să le ascundă și să le protejeze prea multă vreme de sistemul defensiv al Germaniei, aflat în continuă

³⁸ Official History, vol. I, p. 350.

dezvoltare, exceptând cazul în care RAF ar fi cucerit supremația aerului.

Un asemenea obiectiv a fost anunțat de așa-numitele operațiuni „Cercul”, declanșate la începutul anului 1941 și continuate în 1942 – ele prevedeau invadarea pe timp de zi a spațiului aerian din zona continentală de coastă cu bombardiere și avioane de vânătoare acționând combinat, pentru a atrage în aer Luftwaffe și a permite Comandamentului Aviației de Vânătoare să atace cu Spitfire-urile sale. Aceste „Circuri” s-au bucurat de oarecare succes, limitat însă de raza relativ mică de acțiune a avioanelor de vânătoare britanice; când operațiunile de zi au fost extinse la distanță, au început să se înregistreze pierderi grele oriunde exista o apărare puternică, chiar și

după ce britanicii au beneficiat de aportul fantasticelor bombardiere Lancaster. Principalul efect al operațiunilor „Circul” a fost, în ciuda eșecurilor, faptul că a inaugurat lupta Aliaților pentru obținerea superiorității aeriene de-a lungul coastei de nord a Franței, ceea ce s-a dovedit important pentru invazia de mai târziu.

În 1942 principalul eveniment l-a constituit apariția mult lăudatelor raiduri ale celor „1.000 de bombardiere”. Prin aceste raiduri Harris a încercat să diminueze pierderile prin concentrarea unui număr mare de aparate, obținând totodată și un efect sporit. Deși în mai i 942 Comandamentul Bombardierelor dispunea în prima linie doar de 416 bombardiere, folosind aparate din linia a doua și

antrenând echipaje și escadrile, a reușit să trimită în noaptea de 30 mai 1.046 bombardiere asupra Kölnului. În timpul acestui atac, orașul a fost lovit mult mai puternic decât în cele 1.346 de ieșiri-avion pe care le-a suportat în cele nouă luni anterioare. Britanicii au pierdut 40 de bombardiere (3,8 la sută). La 1 iunie toate forțele disponibile ale Comandamentului Bombardierelor, 956 de aparate, au fost aruncate asupra unei ținte mult mai dificile – orașul Essen; cerul înnorat și ceața ușoară au salvat orașul de la distrugerii serioase, iar 31 de bombardiere au fost doborâte (3,2 la sută). Forța „celor 1.000 de bombardiere” a fost atunci demobilizată, dar Harris continuă să plănuiască raiduri similare. La 26 iunie, 904 bombardiere (între care 102

aparate ale Comandamentului de Coastă) au atacat marele port german Bremen și uzina de avioane Focke-Wulf. Datorită vremii înnorate, stricăciunile produse au fost minime; pierderile britanicilor s-au ridicat la 5 la sută, în special din rândul escadrilelor de instrucție. Până în 1944 nu s-au mai lansat astfel de raiduri „ale celor 1.000 de bombardiere”.

Prin impresia produsă asupra populației, Harris a avut de câștigat în lupta pentru susținerea pretențiilor de prioritate ale Comandamentului Bombardierelor și pentru autorizarea mărimii numărului de escadroane operaționale ale acestui comandament la 50. El a fost sprijinit și de apariția în august 1942 a forței de recunoaștere Pathfinder, la înființarea

căreia se opusese, cât și de noile instrumente de navigație Oboe și H2S, apărute în decembrie și, respectiv, în ianuarie.

Privind retrospectiv, apare evident faptul că se exagerau încă rezultatele bombardamentelor britanice, și că, în realitate pagubele produse industriei germane de armament erau neglijabile. De altfel, producția de armament a Germaniei crescuse cu cincizeci la sută în anul 1942. Petrolul, punctul cel mai slab al Germaniei, abia fusese atins, iar producția de avioane a acesteia crescuse foarte mult. În mod semnificativ, în Occident, numărul avioanelor de vânătoare pe timp de zi ale Luftwaffe a crescut în acel an de la 292, la 453, iar cel al avioanelor de vânătoare de

noapte, de la 162 la 349, în vreme ce pierderile britanicilor se cifrau în 1942 la 1.404 bombardiere.

Conferința de la Casablanca din ianuarie 1943 a stabilit misiunea bombardamentului strategic ca element de pregătire a invaziei terestre. Ulterior o directivă a Forțelor Aeriene Aliate stipula ca obiective: „distrugerea progresivă și dislocarea sistemelor germane militare, industriale și economice, cât și subminarea moralului poporului german, până la un punct în care capacitatea acestora de rezistență armată va fi fatal diminuată”. Această directivă l-a satisfăcut pe Harris (mai ales ultima parte a directivei) și pe generalul-locotenent Eaker, comandantul Forței 8 Aeriene a SUA, care a pus accentul

pe prima parte. Directiva stabilea o ordine a obiectivelor, dar lăsa alegerea tacticii la latitudinea comandanților forțelor aeriene. Ca urmare, în afară de faptul că britanicii bombardau ziua iar americanii noaptea, atacurile nu erau coordonate decât relativ.

Conferința de la Washington, din mai 1943, a pus accentul pe necesitatea cooperării celor două forțe de bombardiere, cooperare care existase adesea; de asemenea, atrăgea atenția asupra pericolului, care începuse să-și facă simțită prezența, reprezentat de acțiunea avioanelor de vânătoare germane. În aceste condiții, principalul obiectiv al operațiunii „Point-blank” (Ofensiva combinată de bombardament) urma să îl constituie distrugerea Luftwaffe și a industriei

germane constructoare de avioane, obiectiv care devenise „esențial în vederea înaintării către alte surse ale potențialului inamic de război”. Acest obiectiv era cu bătaie pe termen lung pentru Comandamentul Bombardierelor, cât și pentru americani. Deoarece documentul era formulat în termeni vagi, Harris și-a permis să continue bombardamentul zonal general asupra orașelor germane, eludând faptul că viitorul bombardierelor și al operațiunii „Overlord” depindea de anihilarea Luftwaffe, a cărei forță se dublase din ianuarie și până în august 1943. Totuși, importante succese obținute de către Comandamentul Bombardierelor în raidurile asupra Ruhrului și Hamburgului tindeau. Să estompeze această primejdie.

Deși forța Pathfinder se întărea treptat, iar Oboe și H2S intraseră deja în funcțiune, primele luni ale anului 1943 au reprezentat o perioadă de liniște pentru Comandamentul Bombardierelor, comparativ cu anul 1942. Această pauză le-a permis echipajelor să remedieze unele neajunsuri ale echipamentelor din dotare și să se familiarizeze cu noile avioane Lancaster și Mosquitoes, care înlocuiau vechile bombardiere. (Puterea operațională a crescut, pe ansamblu, de la 515 aparate, în ianuarie 1943, la 947, în martie 1944.) Problema echipajelor a fost rezolvată de ampla acțiune de antrenament a Commonwealth-ului, mai ales în Canada, prin renunțarea la postul de copilot.

Toți acești factori și-au adus contribuția

în „Bătălia Ruhrului”. Au fost efectuate 43 de raiduri importante între martie și iulie 1943, în spațiul cuprins între Stuttgart și Aachen, concentrate mai ales asupra bazinului Ruhr. Raidurile au debutat la 5 martie, printr-un atac al 442 de bombardiere asupra Essenului, o zonă puternic apărată, întrucât aici se găseau uzinele Krupp. Essenul a fost lovit mai puternic decât oricând, deoarece britanicii beneficiau acum de marcarea obiectivelor de către Pathfinder-uri dirijate de Oboe. Au fost pierdute doar 14 bombardiere. Alte patru raiduri puternice s-au abătut asupra orașului ca și a majorității centrelor importante din Ruhr, în lunile următoare. Un efect distrugător l-au avut în special bombele incendiare, dar și cele explozive, a

căror greutate ajungea până la 8.000 de livre. Duisburg, Dortmund, Düsseldorf, Bochum și Aachen au fost puternic afectate ca urmare a noului sistem Oboe; nouăzeci la sută din Barmen-Wuppertal a fost devastat într-un singur atac, în noaptea de 29 mai. Deși condițiile meteorologice erau adesea nefavorabile, precizia bombardamentelor crescuse. Acest fapt l-a ajutat pe Harris să susțină folosirea forței de sub comanda sa. Comandamentul Bombardierelor nu era încă suficient de bine pregătit pentru bombardamente precise pe timp de noapte – excepție făcând operațiunile de spargere a digurilor de la Möhne și Eder, din bazinul Ruhr, în noaptea de 16 mai, de către Escadrila 617 - „Spărgătorii Digurilor” – special antrenat și condus de comandorul

Guy Gibson. Succesul operațiunii de bombardarea a barajelor îi costase însă pe britanici pierderea a 8 din cele 19 avioane Lancaster folosite.

Ca o concluzie, *Istoria Oficială* remarcă: „Cuceririle care revoluționaseră tehnica bombardamentului” după cum se văzuse în Bătălia Ruhrului, transformaseră Comandamentul Bombardierelor „într-o adevărată măciucă, însă nu-i conferiseră și eficacitatea unui cuțit ascuțit”³⁹. Mai mult decât atât, Oboe devenise factorul cheie și niciun rezultat promițător nu se întrevedea în afara razei de acțiune a acestuia...

După primul atac asupra Essenului, pierderile au început să crească rapid, situându-se la o medie de 4,7 la sută pe

³⁹ Vol. II, p. 136.

întreaga campanie, respectiv 872 de avioane doborâte. Numai moralul ridicat al echipajelor și întăririle neîntrerupte au permis Comandamentului Bombardierelor să „suporte” aceste pierderi, care se apropiau de cota de pericol.

În mod semnificativ, avioanele Mosquitoes, a căror viteză și altitudine le făceau aproape imune la atacul avioanelor de vânătoare germane, au suferit pierderi minore. Oboe n-ar fi putut funcționa la distanță fără un avion de mare altitudine care să-i permită marcarea precisă a țintelor pentru Lancaster-urile forței principale.

Utilizarea Beaufighters-urilor ca avioane de escortă nocturnă n-a dat rezultate, acestea fiind prea lente. În plus,

tocmai când progresele tehnice ale britanicilor se aflau pe punctul de a transforma pentru Comandamentul Bombardierelor noaptea în zi, specialiștii de la Luftwaffe au reușit și ei aceleași performanțe. Se părea că va sosi o vreme când bombardierele vor fi la fel de vulnerabile pe timp de noapte, ca și pe timp de zi.

„Bătăliei Ruhrului” i-a urmat „Bătălia Hamburgului” – o serie de 33 de atacuri puternice asupra acestui oraș și a altora, între iulie și noiembrie 1943 (17.000 de lansări de bombe). Bătălia a fost declanșată de marele raid din 24 iulie, la care au participat 791 de bombardiere, dintre care 374 de tip Lancaster. Mulțumită noilor dispozitive de navigație, a condițiilor meteo

și a bunei marcări a obiectivelor, numeroase bombe incendiare și explozive au atins centrul Hamburgului. Datorită unui nou dispozitiv de evitare a radarului, numit Window, doar 12 bombardiere au fost doborâte. La toate acestea se adăugă și participarea la atac a Forței 8 USAAF în zilele de 24 și 26, în timp ce aparatele Mosquitoes (echipate și ele cu bombe de patru mii de livre) au ținut ocupată apărarea orașului în cele două nopți. În noaptea de 27, 787 de bombardiere britanice au reluat atacul nimicitor, doar 17 din acestea fiind doborâte. Pe 29, 777 de bombardiere au bombardat orașul, dar cu o precizie mai mică; pierderile britanicilor s-au ridicat la 33 de aparate, întrucât nemții începuseră să se obișnuiască cu efectele

Window-ului. Deteriorarea vremii a împiedicat cel de-al patrulea atac, din 2 august, să se transforme într-un succes, asemeni celorlalte. Per total însă, orașul a fost devastat, iar pierderile Comandamentului Bombardierelor, deși în creștere de la un raid la altul, au fost în medie de numai 2,8 la sută. Mai mult, la 25, respectiv 30 iulie – chiar în toiul „Bătăliei Hamburgului”, Comandamentul bombardierelor a lovit puternic Remscheidul și uzinele Krupp de la Essen. În lunile următoare atacurile acestuia s-au dezlănțuit asupra Mannheimului, Frankfurtului, Hanovrei și Kasselului, cărora le-au produs stricăciuni majore. În noaptea de 17 august a avut loc faimosul atac asupra centrului experimental și de

cercetări pentru bombe zburătoare de la Peenemunde, din stațiunea aflată pe coasta Mării Baltice. La atac au luat parte 597 de bombardiere cvadrimotoare, din care 40 au fost doborâte și alte 32 avariate, fără ca rezultatele să se ridice la așteptările Londrei.

Atacurile din această perioadă asupra Berlinului au avut un efect și mai slab datorită în special condițiilor meteorologice nefavorabile, a imposibilității utilizării Oboe-ului datorită razei prea mari de acțiune, cât și a mărimii orașului, improprie H2S-ului. În plus, avioanele nemțești de vânătoare de noapte aveau suficiente posibilități de a ataca bombardierele pe parcursul traseului parcurs de acestea - un traseu circular, lung de 1.800 km. Avioanele

germane erau dirijate și de stații radar capabile să facă față Window-ului, pentru a identifica principala direcție de atac, chiar dacă nu și fiecare avion în parte. Din cele 123 de bombardiere pierdute în trei raiduri asupra Berlinului, circa 80 au fost doborâte de avioanele de vânătoare de noapte. Aceasta a fost doar o avanpremieră a „Bătăliei Berlinului” ce urma să aibă loc.

Bătălia Berlinului a durat din noiembrie 1943 până în martie 1944. Ea a fost susținută de Churchill, întrucât Stalin era foarte încântat de raidurile asupra Berlinului. Au fost efectuate 16 atacuri principale asupra capitalei germane, alături de care mai figurau ca obiective și alte orașe – Stuttgart, Frankfurt și Leipzig. În total, peste 20.000 de raiduri individuale au

avut loc în perioada respectivă.

Rezultatele acestei puternice ofensive n-au corespuns cu cele anticipate de către Harris - „Bombardierul”. Germania n-a fost îngenuncheată, nici Berlinul, în schimb pierderile britanice mari au condus la abandonarea campaniei. Rata pierderilor s-a ridicat la 5,2 la sută, în timp ce pagubele produse de bombardiere asupra Berlinului erau departe de cele produse Hamburgului sau Essenului. Moralul celor de la Comandamentul Bombardierelor a fost clătinat⁴⁰, fapt explicabil întrucât 1.047 de bombardiere au fost doborâte și alte 1.682 avariate. Prezența, respectiv absența, avioanelor germane de vânătoare de noapte era, în general, hotărâtoare - de exemplu,

40 Official History, Vol. II, pag. 195-196.

atunci când dirijarea lor s-a tăcut greșit în timpul atacului de la München, din 7 octombrie. Comandamentul Bombardierelor a pierdut doar 1,2 la sută din avioanele implicate. În general, avioanele de vânătoare apăreau prompt la fața locului și erau foarte active; ele împingeau treptat atacurile Comandamentului Bombardierelor asupra unor obiective situate mult mai la sud, forțându-i pe britanici să facă uz de o forță cât mai mare pentru raidurile de diversiune. În raidul catastrofal din 30 martie 1944 asupra Nürnbergului din cele 795 de bombardiere folosite, 94 au fost doborâte și alte 71 avariate.

Strategia lui Harris întâmpina deja o opoziție serioasă, iar Statul Major al Aerului începuse să recunoască faptul că politica

bombardamentului selectiv, adică a atacului asupra unor anumite obiective din industria petrolului, construcției de avioane și altele asemănătoare, corespundea mai degrabă strategiei de la Casablanca, care susținea necesitatea unei invazii terestre în nordul Europei, obiectiv realizabil doar în condițiile deținerii supremației aeriene.

Pe măsură ce apărarea antiaeriană germană și producția ce le susținea se dezvoltau, punctul de vedere al lui Harris începu să fie din ce în ce mai contestat. Harris era preocupat în principal de atragerea americanilor într-un atac combinat asupra Berlinului – lucru imposibil, întrucât aceștia nu erau pregătiți pentru atacul de noapte; pe de altă parte, organizarea unui asemenea atac la lumina

zilei ar fi însemnat sinucidere curată în condițiile de la sfârșitul anului 1943.

La începutul anului 1944, Statul Major al Aerului a respins ideea lui Harris de a îngenunchea Germania până la sfârșitul lui aprilie numai cu ajutorul Lancaster-urilor. În schimb, a insistat pentru atacurile selective asupra industriilor germane, cum ar fi fabrica de muniții de la Schweinfurt.

Atacul acestei fabrici din 25 februarie, la care cu greu își dăduse și Harris acordul, poate fi considerat primul exemplu autentic de ofensivă combinată de bombardament. Numărul mereu în creștere de avioane a Luftwaffe care amenința ofensiva de bombardament și proiectul „Overlord” a fost argumentul hotărâtor al înfrângerii lui

Harris, iar eșecul din „Bătălia Berlinului” a reprezentat o confirmare a noii orientări. Harris însuși s-a recunoscut înfrânt când, în aprilie, a solicitat ca bombardierele sale „să beneficieze de sprijinul avioanelor de vânătoare de noapte” – ceea ce americanii tăcuseră deja prin construirea unor avioane de vânătoare cu rază mare de acțiune, capabile să susțină operațiile diurne.

Viitorul atacurilor comasate al Comandamentului Bombardierelor asupra orașelor germane a fost pus sub semnul îndoielii, iar forțele acestuia s-au putut considera norocoase când, în aprilie, obiectivele lor s-au schimbat, conform planului, cu cele legate de rețeaua feroviară a Franței, ca o acțiune de sprijinire a viitoareii invazii ce avea să aibă loc peste

Canalul Mânecii. Această schimbare le-a ușurat sarcinile și le-a permis un răgaz de refacere după grelele pierderi suferite în atacurile directe asupra Germaniei. Din fericire pentru ele, după invazia „Overlord”, situația s-a modificat categoric în favoarea Aliaților.

Din anul 1942 ofensiva strategică aeriană a Marii Britanii a început să se încadreze într-un efort combinat. Schema propusă la Conferința de la Washington de către generalul H.H. Arnold, comandantul Forțelor Aeriene Militare ale SUA, care viza constituirea unei ample forțe de bombardament în Anglia a fost, în mod evident, pe placul lui Churchill și a Statului Major al Aerului, aceștia din urmă încetând să mai critice politica bombardamentelor

diurne dusă de către SUA. Americanii susțineau că bombardierele bine înarmate și blindate, capabile să zboare la înaltă altitudine și în formații strânse, ar putea efectua raiduri la lumina zilei, fără a se teme de pierderi serioase. Și această convingere se dovedi eronată, la fel ca și cea a RAF privind evitarea forțelor defensive prin organizarea zborurilor de noapte.

Raidurile americane de la începutul lui 1942 au avut o amploare prea mică pentru a oferi dovezi irefutabile; odată cu creșterea amplitudinii raidurilor și a razei de acțiune din anul 1943, pierderile au început să crească vertiginos. În raidul asupra Bremenului, din 17 aprilie, au fost doborâte 16 bombardiere și deteriorate alte 44, din cele 115 care

participaseră la acțiune. În raidul de la Kiel din 13 iunie, pierderile s-au cifrat la 22 de bombardiere dintr-un total de 66 de Fortărețe zburătoare El 7; în raidul din iulie asupra Hanovrei, 24 din 92; în cel asupra Berlinului din 28 iulie, 22 din 120. Americanii au încercat să folosească pe post de escortă avioane de vânătoare Thunderbolt, echipate cu rezervoare suplimentare de carburant, dar raza de acțiune a acestora s-a dovedit insuficientă. Nevoia de a pune la punct o escortă mai bună s-a manifestat mai clar în toamnă, cu ocazia desfășurării atacurilor repetate asupra fabricii de muniții de la Schweinfurt, din estul Frankfurtului.

Cu ocazia raidului catastrofal din 14 octombrie, o forță de 291 de Fortărețe

zburătoare au fost însoțite de o escortă puternică formată din Thunderbolt-uri, însă aceasta nu a mai putut continua zborul dincolo de zonă Aachenului; după retragerea ei, bombardierele B17 au fost atacate în valuri de avioanele germane de vânătoare pe tot parcursul, până la zona de lansare și înapoi, până la coasta Canalului Mânecii. Înainte ca avioanele de escortă să-și poată relua sarcina, 60 de bombardiere fuseseră deja doborâte și alte 138 avariate. Într-o singură săptămână Forța 8 Aeriană pierduse 148 de bombardiere, cu echipaje cu tot, în patru tentative de a străpunge apărarea germană dincolo de limita razei de acțiune a avioanelor americane de escortă. Un procent atât de ridicat al pierderilor nu mai putea fi susținut; conducerea aviației

americane a fost nevoită să ia în considerare nevoia imperioasă a unei escorte cu rază lungă de acțiune – necesitate până atunci ignorată, sau considerată ca imposibilă din punct de vedere tehnic.

Din fericire, aveau la dispoziție avionul de luptă Mustang, produs de Compania Nord-Americană. Britanicii lansaseră o comandă pentru acest tip de avion încă din 1940, dar americanii o refuzaseră; între timp, performanțele aparatului crescuseră simțitor prin introducerea motoarelor britanice Rolls-Royce Merlin. Testat în toamna anului 1942, aparatul P51B Mustang, dotat cu motoare Packard-Merlin s-a dovedit mai rapid la orice altitudine decât oricare avion german de vânătoare

existent la acea dată. În plus, dispunea și de o manevrabilitate superioară. Echipat cu rezervoare de carburant pentru rază mare de acțiune, el putea opera pe o distanță de 2.400 km, asigurând escorta bombardierelor până la peste 1.000 km de la bază – respectiv, până la frontiera estică a Germaniei. După dezastrul de la Schweinfurt, producția Mustang-urilor a demarat în forță; prima tranșă a acestor aparate a intrat la lupte alături de Forța 8 Aeriană a SUA în decembrie 1943. Până la sfârșitul războiului, în mai 1945, s-au fabricat în total 14.000 de Mustang-uri.

Iarna 1943 – 1944 a constituit o perioadă relativ liniștită pentru Forța 8 Aeriană a SUA, întrucât bombardamentele au avut obiective nu prea îndepărtate.

Pierderile în luna decembrie s-au ridicat la numai 3,4 la sută în comparație cu procentul de 9,1 la sută al lunii octombrie. Inaugurarea Forței 15 Aeriene SUA, care opera din Italia, a reprezentat un nou pas pe calea distrugerii economiei germane de război. Comandant al celor două forțe aeriene a fost numit generalul Carl Spaatz.

Primele luni ale anului 1944 s-au caracterizat printr-o creștere susținută a numărului de Mustang-uri, odată cu mărirea razei lor de acțiune. Ele au primit și permisiunea de a ataca avioanele Luftwaffe oriunde le întâlneau, nemaifiind obligate să stea numai alături de bombardiere; scopul noii tactici era câștigarea supremației aeriene pretutindeni, nu doar împrejurul bombardierelor. În acest fel avioanele

inamicului au fost atrase în lupte soldate cu pierderi din ce în ce mai grele pentru tabăra germană. În luna martie, avioanele germane de vânătoare începuseră să evite lupta cu Mustang-urile. Rezultatele agresivității acțiunii americanilor s-au concretizat astfel nu numai în asigurarea posibilității bombardierelor de a-și desfășura atacurile la lumina zilei fără interferențe din partea inamicului și cu pierderi minore, ci și în netezirea căii pentru acțiunea „Overlord”. Ironia sorții a făcut că însuși Comandamentul Bombardierelor a profitat, deoarece i s-a permis continuarea ofensivei nocturne împotriva Germaniei. Tocmai când ajunsese să dețină supremația aeriană pe timp de noapte, Luftwaffe a pierdut supremația diurnă în fața americanilor.

Când forțele britanice de bombardament și-au reînnoit ofensiva strategică asupra Germaniei – după o scurtă perioadă de redislocare efectuată pentru a sprijini invazia din Normandia – avioanele germane de luptă de noapte s-au confruntat cu o acută criză de carburanți, la care s-a adăugat și pierderea sistemului de avertizare radar de care beneficiaseră anterior în Franța. Concomitent, Comandamentul Bombardierelor a început să profite de pe urma amplasării noilor stații de transmisie pe continent.

Modificarea este ilustrată de valorile pierderilor, care se situaseră la cote ridicate pentru Comandamentul Bombardierelor, în timpul celor câtorva raiduri întreprinse asupra Germaniei în mai 1944; în iunie, cu

oazia raidurilor nocturne asupra obiectivelor petroliere pierderile au atins 11 la sută. În consecință, aproape jumătate din raidurile britanice desfășurate în lunile august și septembrie s-au desfășurat la lumina zilei, cu pierderi mult diminuate. În acele luni, chiar și raidurile de noapte începuseră să se soldeze cu pierderi mult mai mici (3,7 la sută și, respectiv, 2,2 la sută). Comandamentul Bombardierelor a lansat în septembrie o forță de trei ori mai numeroasă în raidurile de noapte, comparativ cu luna iunie 1944, iar pierderile s-au cifrat la două treimi din numărul celor din iunie.

Introducerea avioanelor de vânătoare de noapte cu rază mare de acțiune a venit în sprijinul Comandamentului Bombardierelor,

deși n-a constituit un factor hotărâtor, întrucât aparatele folosite erau prea încete, iar sarcina de escortă s-a dovedit peste puterile lor. În perioada decembrie 1943-aprilie 1944 doar 31 de avioane germane de vânătoare de noapte au fost doborâte chiar și după ce britanicii au beneficiat de un număr sporit de escadrile, constituite din aparate superioare ca performanțe. Totalul pierderilor germane pentru perioada decembrie 1943 - aprilie 1945 (așadar în ultimele șaptesprezece luni de război) abia s-a ridicat la 257 de aparate, o medie de mai puțin de 15 pe lună. Așadar, nici acest factor, la fel cum nici introducerea noului sistem radar sau a noii tehnici de bruijaj radio nu au atins importanța crizei germane de carburanți, pierderea teritoriilor și a

supremației aeriene diurne.

În decursul anului 1943 au fost aruncate asupra Germaniei 200.000 tone de bombe – de cinci ori mai multe decât în anul 1942. În ciuda acestui fapt, productivitatea a crescut în Germania la cote înalte, datorită în special reorganizării sub conducerea lui Albert Speer, ministrul responsabil de producția germană de război; de asemenea, măsurile de „prevenire a raidurilor aeriene”, ca și abilitatea nemților de a-și reveni rapid, au împiedicat orice criză de producție sau morală. Producția sporită de avioane, tunuri, tancuri și submarine a dus la o creștere cu 50 la sută, pe ansamblu, a producției de armament a anului 1943.

Germanii erau evident îngrijorați de

atacurile masive ale Comandamentului Bombardierelor. Pentru prima oară de la începerea războiului, după marele atac al Hamburgului din iulie 1943, se spune că Speer ar fi rostit sumbru: „Încă șase asemenea raiduri asupra orașelor vor duce la îngenuncherea Germaniei”. Următoarele bombardamente zonale din a doua jumătate a anului n-au mai avut aceleași efecte devastatoare și demoralizatoare, iar activitățile lui Speer în domeniul dispersării industriale au reușit să-i alunge temerile inițiale.

Bombardamentele selective și de precizie ale americanilor au avut o vreme un efect mai mare, reușind ca în august să reducă cu 25 la sută producția de avioane de vânătoare, dar după înfrângerea

costisitoare pe care Forța 8 Aeriană a SUA a suportat-o în octombrie, producția a crescut din nou, atingând cote și mai înalte la începutul anului 1944. Deși estimările pagubelor produse de bombardamente erau acum mai aproape de realitate, Aliații continuau să subaprecieze capacitatea de producție a Germaniei, presupunând, în mod eronat, că puterea crescută a Luftwaffe se datora transferării avioanelor de pe Frontul de Est.

Trăsătura caracteristică a Comandamentului Bombardierelor în această perioadă a constat în punerea la punct a bombardamentelor nocturne de precizie, limitată la început la utilizarea Escadrilei 617 ca „forță de marcare a țintelor” (în urma raidurilor asupra

digurilor), pentru ca, mai apoi, să se producă o îmbunătățire generală prin sistemul de marcare Pathfinder, prin noi modalități de localizare a obiectivelor și prin folosirea bombelor Tallboy „cutremur de pământ” de 12.000 de livre, urmate de bombele Grand Slam, de 22.000 de livre.

Cel mai important efect de ansamblu al campaniei de bombardament anglo-americeane a fost atragerea în final a unui procent sporit de avioane de vânătoare și forțe antiaeriene de pe Frontul de Est pe cel de Vest, ceea ce a favorizat ofensiva sovietică. Totodată s-a reușit câștigarea supremației aeriene, în măsura în care să permită desfășurarea operațiunii „Overlord” fără ca aceasta să întâmpine o rezistență mare din partea Luftwaffe.

În ultimul an de război, din aprilie 1944 și până în mai 1945, Aliații au obținut supremația necondiționată asupra spațiului aerian datorită mai ales atacurilor americane din perioada februarie - aprilie 1944. Operațiunea „Overlord” impunea însă o deviere importantă pe o perioadă de mai multe luni a Ofensivei combinate de bombardament, de la obiectivele germane către cele care puteau ajuta nemijlocit armatele aliate, atât înainte cât și după debarcarea în Normandia. Mișcarea aceasta nu era pe placul lui Arthur Harris și a altor entuziaști axați exclusiv pe ideea bombardamentului, însă Charles Portal, împreună cu Statul Major al Aerului, s-au dovedit mult mai diplomați, recunoscând rolul de auxiliar pe care bombardierele

trebuiau să-l joace în strategia Aliaților. Întrucât forțele de bombardament strategic trebuiau să sprijine forțele tactice, conducerea acestora a fost transferată la mijlocul lui aprilie lui Arthur Tedder, numit adjunctul Comandantului Suprem al generalului Eisenhower. Tedder condusese în trecut forțele aeriene din Orientul Mijlociu, unde se remarcase în mod deosebit. El a intuit că principalul efect imediat pe care-l puteau produce bombardierele în sprijinirea invaziei consta în paralizarea rețelei de transport a inamicului. Acest plan a fost aprobat la 25 martie 1944, în ciuda îngrijorării lui Churchill legată de pierderile civile ale Franței și a preferințelor lui Spaatz pentru ținte petroliere – preferință împărtășită și

de Portal.

Hotărârea lui Spaatz de a se concentra asupra țințelor petroliere s-a concretizat prin continuarea în primăvara anului 1944 a atacurilor Forței 8 Aeriene a SUA asupra Germaniei, în vreme ce Comandamentul Britanic al Bombardierelor și-a petrecut timpul din aprilie până în iunie în principal cu atacul căilor ferate franceze. (În iunie, abia 8 la sută din bombele acestuia au fost îndreptate asupra unor obiective nemțești.) Până în luna iunie, peste 65.000 tone de bombe au fost aruncate asupra sistemului inamic de transporturi, a bateriilor de coastă, a bazelor lansatoare de rachete și a altor asemenea obiective. Privind retrospectiv, putem observa că acțiunile lui Tedder de paralizare a sistemului de

transporturi sau a celui de comunicații au constituit factorul determinant al succesului invaziei din Normandia. Obiecțiile ridicate de Harris cu privire la lipsa de precizie a Comandamentului Bombardierelor au fost spulberate încă din martie, prin eficacitatea atacurilor asupra obiectivelor franceze.

Mult criticata „distragere” a fost benefică Comandamentului Bombardierelor, atât prin ușurarea presiunii care apăsa asupra acestuia, cât și prin stimularea în direcția creșterii preciziei bombardamentelor. Mai mult decât atât, forța germană de avioane de vânătoare a fost mult mai redusă în cazul Franței, în comparație cu cea din „Bătălia Berlinului” sau din alte atacuri asupra obiectivelor din Germania.

Precizia bombardamentului s-a datorat și inovațiilor tehnice aduse de către comandorul Leonard Cheshire în domeniul marcării la joasă altitudine a țintelor pentru aparatele Mosquitoes. Aplicată pentru prima dată în Franța în luna aprilie, aceasta a permis ca țintele să fie distruse una după cealaltă fără ca prea multe bombe să depășească perimetrul obiectivului și să omoare civili francezi, așa cum se temuse Churchill. Eroarea medie de bombardare a fost redusă de la 612 în martie, la 256 în mai.

Reușitele obținute în atacurile asupra comunicațiilor din Franța înaintea Zilei „Z” l-au convins pe Tedder să aplice imediat aceeași tactică și în Germania. El aprecia că o prăbușire a sistemului german de căi

ferate, pe lângă întreruperea mișcărilor de trupe – ceea ce ar fi venit în ajutorul rușilor – ar provoca și un colaps economic. Această tactică se constituia într-o alternativă la bombardamentul zonal al lui Harris și la campania lui Spaatz împotriva obiectivelor petroliere, având un efect mai rapid asupra Armatei Germane și asupra Luftwaffe decât bombardamentul zonal, mult prea general.

Perioada ce a urmat invaziei peste Canal a găsit bombardierele atacând o varietate de obiective. În timp ce americanii s-au concentrat în aceste trei luni mai ales asupra obiectivelor petroliere și aviatice, Comandamentul Bombardierelor a lansat în Germania doar 32.000 tone de bombe din totalul de 181.000.

Tendința de renunțare la

bombardamentul zonal a devenit din ce în ce mai pregnantă. Statul Major Britanic al Aerului a preluat ideea. Americanilor, care acordau prioritate obiectivelor petroliere. Încă din aprilie, Forța Aeriană 15 SUA a decolat din Italia pentru a ataca terenurile petrolifere românești de la Ploiești.

La 12 mai, Forța Aeriană 8 SUA cu baza în Anglia a început să organizeze raiduri asupra unor ținte similare din Germania. Cele 400 de avioane germane de vânătoare ridicate împotriva celor 935 de bombardiere, au fost învinse de 1.000 de avioane americane de vânătoare – germanii au pierdut 65 de aparate, iar americanii 46 de bombardiere...

Campania a căpătat amploare după Ziua „Z”; în iunie, Statul Major al Aerului,

conștient de creșterea preciziei pe timp de noapte dobândită de Comandamentul Bombardierelor, a ordonat atacuri asupra obiectivelor petroliere. Raidul din 9 iulie asupra Gelsenkirchenului s-a bucurat de un oarecare succes, deși prețul plătit a fost cam mare; celelalte raiduri au fost mai puțin eficiente, mai ales datorită condițiilor meteo, iar pierderile au atins cifre impresionante – 93 de bombardiere au fost doborâte, majoritatea avioanelor de vânătoare de noapte, dintr-un total de 832 care au luat parte la raiduri în trei nopți succesive.

Atacurile americane au continuat cu forță maximă. La 16 iulie, peste 1.000 de bombardiere, escortate de aproape 800 de avioane de vânătoare, au participat la

raiduri, iar la 20 iulie totalul bombardierelor s-a ridicat la 1.361. Ziua următoare a fost atacat Berlinul; paralel, o altă forță s-a năpustit asupra rafinăriilor, pentru a ateriza apoi în Rusia. (După primirea rece de care au avut parte, experimentul a fost întrerupt.) Americanii au înregistrat pierderi importante, dar un număr crescut de rafinării fuseseră scoase din uz, fapt ce se repercuta în mod grav asupra aprovizionării cu carburant a Luftwaffe. Până în luna septembrie, aprovizionarea aviației germane a fost redusă la 10.000 de tone de carburant – față de necesarul lunar minim de 160.000 tone. Până în iulie, toate rafinăriile importante din Germania fuseseră atinse de bombe, iar numeroasele avioane și tancuri produse

prin strădaniile lui Speer au început să devină inutile, datorită lipsei de carburant.

În timp ce numărul efectiv al avioanelor germane era în continuă scădere, forțele aeriene ale Aliaților deveneau din ce în ce mai puternice. Forța de linia întâi a Comandamentului Bombardierelor a crescut de la 1.023 de bombardiere în luna aprilie, la 1.513 în decembrie, pentru a ajunge la 1.609 în aprilie 1945. Forța Aeriană 8 SUA și-a mărit efectivul de bombardiere de la 1.049 în aprilie 1944, la 1.826 în decembrie, respectiv la 2.085 în aprilie 1945.

Între timp, Comandamentul Bombardierelor adoptase, pentru prima dată, tactica bombardamentelor masive pe timp de zi. Neîncrederea lui Harris a dispărut atunci când a constatat lipsa

ripostei germane - în comparație cu atacurile de noapte. Primul atac masiv de zi a avut loc asupra portului Le Havre, la mijlocul lui iunie; ca și în raidurile ulterioare, bombardierele au fost escortate de aparate Spitfire. La sfârșitul lui august Comandamentul Bombardierelor ataca Ruhrul la lumina zilei, tară a întâmpina o opoziție semnificativă.

Aceste noi circumstanțe au determinat Comandamentul Bombardierelor să reia atacurile de noapte asupra rafinăriilor germane. Acțiunile s-au soldat cu mai mult succes și cu mai puține pierderi decât cele anterioare. Reușita raidului din 29 august asupra îndepărtatului obiectiv de la Königsberg, chiar dacă nu era o țintă petrolieră, demonstra îmbunătățirea

generală a situației.

Așadar, perioada octombrie 1944 – mai 1945 a fost dominată de acțiunile bombardierelor. Comandamentul

Bombardierelor a lansat de trei ori mai multe bombe în ultimele trei luni din 1944, decât în întregul an 1943. Numai Ruhrul a fost lovit de peste 60.000 tone de bombe. Conform *Istoriei Oficiale*, aceasta a fost perioada în care bombardierele s-au bucurat de o „virtuală omnipotență operațională”⁴¹. Ele au măcinat progresiv puterea de rezistență a Germaniei, economia ei de război fiind în cele din urmă strangulată.

Ținând seama de capacitatea de bombardament de precizie – și de opoziția

⁴¹ Vol. III, p. 183.

neglijabilă întâmpinată - se pune întrebarea dacă a fost înțelept, sau chiar operațional ori moral, ca acest Comandament al Bombardierelor să aloce 53 la sută din bombe pentru zone orășenești, comparativ cu numai 14 la sută pentru rafinării și 15 la sută pentru obiective din transporturi. (Valorile corespunzătoare pentru perioada ianuarie - mai 1945 au fost 36,6 la sută, 26,2 la sută și, respectiv, 15,4 la sută - o proporție la fel de discutabilă.) Americanii au procedat total diferit. Ideea acestora de a ținti asupra punctelor nevralgice ale Germaniei a fost mai rațională decât ideea că orice bombă care lovește ceva, duce, într-un fel sau altul, la slăbirea Germaniei. Ei au evitat astfel și cenzura morală, în continuă creștere, pe care politica lui Harris

avea s-o atragă.

Stadiul final a fost tributar incapacității generale de a urmări prioritățile. O directivă din 25 septembrie 1944 fixa rafinăriile ca prioritatea numărul unu, urmate îndeaproape de căile de comunicație, ambele aflându-se în capul unei liste întregi de alte obiective. Aceasta a constituit o bună ocazie de a scurta războiul, întrucât Comandamentul Bombardierelor se concentrase încă din octombrie asupra țintelor din Germania, unde lansase 51.000 de tone de bombe, suferind pierderi mai mici de unu la sută. Două treimi din raidurile lunii octombrie au fost însă raiduri de bombardament zonal general, foarte puține bombe fiind lansate asupra rafinăriilor sau căilor de comunicații.

În consecință, la 1 noiembrie 1944, comandanții să primit un ordin care fixa rafinăriile drept principale obiective, iar căile de comunicații ca obiective secundare; ordinul nu prevedea alte obiective, deci nu exista posibilitatea unei erori în alegere. Aceste două obiective, acum ușor de atins, urmau să ducă la colapsul Germaniei, mult mai rapid decât bombardamentul zonal.

Încăpățânarea lui Harris a împiedicat ducerea la bun sfârșit a planului; acesta a amenințat chiar și cu înaintarea demisiei sale, în semn de protest la adresa planului.

La începutul lui 1945 situația generală se complică datorită contraofensivei germane din Ardeni, punerii la punct a avioanelor de luptă supersonice germane și a submarinelor Schnorkel. Faptul a impus

reevaluarea priorităților. Din cauza diverselor autorități care trăgeau în direcții diferite, hotărârea finală a îmbrăcat forma unui compromis și, ca majoritatea compromisurilor, a fost neclară și nesatisfăcătoare.

Aspectul cel mai controversat l-a constituit dorința de revenire la „terorizarea” deliberată ca principal obiectiv. Prin această revenire li se făcea pe plac rușilor. La 27 ianuarie 1945, Harris a primit dispoziția să desfășoare asemenea atacuri; ele au trecut astfel pe locul al doilea pe lista priorităților, după rafinării și înaintea comunicațiilor și a restului obiectivelor. Drept urmare, îndepărtatul oraș Dresda a fost supus unui atac devastator la mijlocul lunii februarie cu

scopul de a semăna panica printre populația civilă și refugiați (s-au bombardat centrul orașului și nu uzinele sau căile ferate).

Începând cu luna aprilie, obiectivele s-au împuținat, astfel încât s-a renunțat și la bombardamentul zonal, și la cel de precizie, în favoarea sprijinirii directe a trupelor de uscat.

REZULTATELE COMPARATIVE ALE ATINGERII ȚINTELOR ÎN OFENSIVA DE BOMBARDAMENT STRATEGIC

Chiar și după ce potopul de bombe a început să se reducă, concomitent cu sfârșitul verii, producția Germaniei, uriașele eforturi ale lui Speer în direcția dispersării uzinelor și a improvizării au reușit să

compenseze în mare măsură efectele bombardamentelor. Nemții și-au păstrat, în mod remarcabil, moralul ridicat, până după atacurile asupra Dresdei, din februarie 1945.

Atacul țințelor petroliere uzinelor sintetice din Germania, rezervele petroliere ale Germaniei au atins nivelul maxim în luna mai 1944, abia după aceea începând să scadă.

Peste două treimi din petrolul hidrogenat erau produse în șapte uzine, foarte vulnerabile; cum și rafinăriile erau la fel de vulnerabile, efectele atacurilor concentrate din vara lui 1944 ale bombardierelor asupra acestor instalații au început să se facă simțite. Producția de combustibili auto a lunii aprilie s-a

înjumătățit în luna iunie, și a ajuns la un sfert în septembrie. Producția de carburant pentru avioane ajunsese la numai 10.000 de tone în luna septembrie, față de necesarul de 32.000 de tone și față de necesarul minim al Luftwaffe care se cifra la 160.000 de tone. Cel puțin 90 la sută din carburantul pentru avioane, care constituia cantitatea vitală, provenea de la uzinele de hidrogenare de la Bergius.

Deoarece consumul fusese amplificat de necesitatea contracarării operațiunii „Overlord” și a înaintării sovietice din Est, situația devenise cât se poate de gravă – încă din luna mai consumul începuse să depășească producția. Contramăsurile disperate ale lui Speer reușiră să amelioreze puțin situația, și să asigure o

creștere a stocurilor de carburanți înaintea contraofensivei din Ardeni, de la mijlocul lui decembrie, însă insuficient pentru a le menține efectiv; de asemenea, bătălia, mult prelungită, contribui la epuizarea rezervelor la care se adăugau atacurile Aliaților asupra rafinăriilor, din lunile decembrie și ianuarie. Atacurile de noapte ale Comandamentului Bombardierelor au fost eficiente datorită bombelor mai mari pe care le puteau acum transporta Lancaster-urile, cât și creșterii preciziei bombardamentului de noapte.

Atacul obiectivelor petroliere a determinat reducerea accentuată a producției germane de explozivi și cauciuc sintetic; reducerea cantității de carburant pentru avioane condusesse la suprimarea totală a antrenamentelor și la reducerea

drastică a activității de luptă a Luftwaffe. La sfârșitul lui 1944, numai 50 de avioane de vânătoare de noapte puteau fi utilizate concomitent. Aceste deficiențe se adăugară și ele la eclipsarea toată la a valorii potențiale, deci implicit a amenințării, pe care introducerea în Luftwaffe a noilor avioane supersonice de luptă le-ar fi putut reprezenta.

Atacul obiectivelor din comunicații

Acest obiectiv, un amestec de obiective tactice și strategice, avea o importanță uriașă în reușita invaziei din Normandia, deși efectele lui sunt mai dificil de evaluat o dată ce armatele aliate s-au apropiat de Rin. Planurile din noiembrie se axau pe căile

ferate și canalele Germaniei de vest, mai ales pe cele din preajma Ruhrului, aceasta deoarece retezarea aprovizionării cu cărbuni ar fi dus la oprirea celei mai mari părți a industriei germane. Efectele distrugătoare ale bombardamentelor l-au îngrijorat, în toamna lui 1944, pe Speer, însă comandanții armatelor aliate au subevaluat acest lucru în propriile lor declarații. Divergențele de opinii au întârziat și au influențat negativ cursul și efectele acestei acțiuni, în februarie 1945. 9.000 de avioane au atacat succesiv sistemul german de transporturi. Până în luna martie acesta a fost distrus, iar industria a rămas fără carburant. După pierderea Sileziei Superioare în februarie, când armata sovietică a ocupat regiunea,

Germania a rămas fără o sursă alternativă de cărbune. Producția de oțel, deși Germania dispunea de suficient minereu de fier, devenise incapabilă să acopere necesarul minim de muniții. În acele momente Speer, dându-și seama de situația disperată, a început să întocmească planuri pentru perioada postbelică.

Atacuri directe

Rezultatele atacurilor directe începeau să devină din ce în ce mai evidente. A fost distrus oraș după oraș. Producția industrială a Germaniei a scăzut continuu după vârful înregistrat în luna iulie 1944. Uzinele Krupp de la Essen și-au încetat producția începând cu luna octombrie. Cel

mai adesea distrugerea rețelelor de electricitate, de gaze sau de apă erau cauzele principale ale pierderii capacităților de producție. În afara Ruhrului însă, lipsa acută a materiilor prime, ca rezultat al distrugerii sistemului de transporturi, a constituit factorul de bază al colapsului industriei germane din anul 1945.

CONCLUZII

Bombardamentul strategic împotriva Germaniei a debutat cu multe speranțe, dar rezultatele minime obținute au demonstrat un exces de încredere. Trezirea treptată la realitate s-a manifestat întâi prin trecerea bruscă de la bombardamentul de zi la cel de noapte, apoi în adoptarea politicii

bombardamentului zonal - oricât de discutabil este acesta din multe puncte de vedere.

Până în anul 1942 bombardamentele constituiau mai degrabă ceva incomod și nu o primejdie pentru Germania. În cel mai bun caz ele au servit la ridicarea moralului britanicilor, deși și acest lucru e pus sub semnul întrebării.

În anul 1943, datorită sprijinului american tot mai substanțial, pagubele produse de forțele de bombardiere ale celor două puteri aliate au devenit mai însemnate, fără a avea încă un efect major asupra producției Germaniei sau a moralului oamenilor.

Adevărata schimbare, decisivă, s-a petrecut abia în primăvara anului 1944,

datorită folosirii de către americani a avioanelor de escortă cu rază mare de acțiune.

După contribuția importantă la reușita operațiunii „Overlord”, bombardierele aliate și-au reluat atacurile asupra industriei germane cu și mai mult succes. În ultimele nouă luni de război succesul s-a datorat noilor descoperiri din domeniul navigației și tehnicii de bombardament, ca și diminuării opoziției aeriene a inamicului.

Din cauza nehotărârii și divergențelor de opinii, progresul Aliaților în aer, ca și pe pământ, a suferit de o lipsă de concentrare. Potențialul forțelor aeriene ale Aliaților era superior rezultatelor obținute, fapt ilustrat cu pregnanță mai ales de britanici, care au continuat bombardamentele zonale mult

după ce nu mai aveau niciun motiv și nicio scuză să o facă.

Există numeroase dovezi care atestă că războiul ar fi putut fi scurtat cel puțin cu câteva luni, printr-o concentrare superioară asupra obiectivelor petrolifere și de comunicații. Chiar și așa, în ciuda erorilor de strategie și a moralității discutabile, campania de bombardament a jucat, incontestabil, un rol decisiv în înfrângerea Germaniei hitleriste.

Capitolul 34

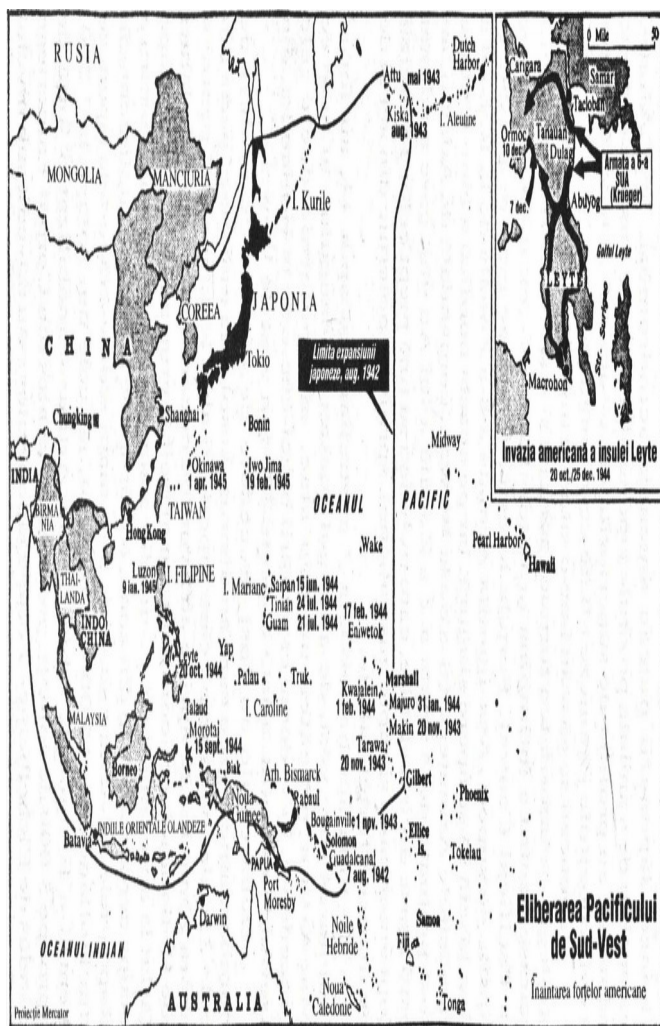
Eliberarea Pacificului de Sud-Vest și a Birma

Până la venirea anului 1944 Forțele Pacificului Central, conduse de amiralul Spruance și aflate sub comanda supremă a amiralului Nimitz, reușiseră să ocupe pe rând Insulele Gilbert și Marshall, și să distrugă prin atacuri aeriene baza japoneză de la Truk, din Insulele Caroline, penetrând astfel ceea ce japonezii definiseră ca drept „principala lor barieră defensivă din sud”. Între timp, forțele generalului MacArthur din Pacificul de Sud-Vest ocupaseră cea mai mare parte a Arhipelagului Bismarck și a Insulelor Amiralității, străpungând bariera japoneză de aici și anihilând efectiv

avansată bază japoneză de la Rabaul. Concomitent, forțele lui MacArthur înaintaseră foarte mult și către vest, în Noua Guinee, pregătindu-se de următorul atac de proporții, cel asupra Filipinelor.

Recucerirea Noii Guinee

Continuarea campaniei din Noua Guinee a fost marcată de dezvoltarea metodei „săriturii de broască”, metodă testată anterior în Insulele Solomon. În patru luni forțele lui MacArthur au înaintat prin astfel de salturi consecutive 1.600 km – din zona Madangului până în Peninsula Vogelkop, aflată la extremitatea vestică a Noii Guinee.

Japonezii puteau amenaja aerodromuri, însă Aliații, incapabili de a anihila pozițiile japonezilor printr-o mișcare de flanc pe

uscat, au profitat de superioritatea lor aeriană și navală pentru a evita pozițiile japoneze aflate de-a lungul coastei.

Japonezii se găseau într-o situație dificilă din punct de vedere strategic – majoritatea forțelor aeriene și navale se aflau pe poziții retrase pentru a întâmpina următorul atac al amiralului Spruance în Pacificul Central. Forțele terestre japoneze erau dispersate și lipsite de suport. Așa-numita Armată a 8-a Zonală de la Rabaul a fost lăsată să se apere singură, iar pe coasta nordică a Noii Guinee rămășițele Armatei a 18-a de la Wewak, comandată de Adachi, au fost preluate de Armata a 2-a Zonală a lui Anami, care a adunat astfel șase divizii slăbite, care trebuiau să țină piept celor 15 divizii (opt americane și șapte australiene),

sprijinite puternic din aer și de pe mare de forțele aliate.

*

În luna aprilie Divizia 7 australiană, și apoi 11, au forțat înaintarea spre vest, de-a lungul coastei Madangului, în timp ce MacArthur pregătea un nou atac, mai puternic decât cele precedente, în vederea capturării bazei-cheie de la Hollandia, din Golful Humboldt, aflată la peste 320 km vest de Wewak.

Debarcările au fost precedate de o serie de raiduri de bombardament greu care au distrus, la sol, cea mai mare parte din cele 350 de avioane pe care japonezii abia le adunaseră pentru a apăra zona. La 22 aprilie au avut loc debarcările pe ambele laturi ale Hollandiei; concomitent, un al

treilea grup a debarcat la Aitape (aflat la aproximativ o treime din distanța până la Wewak) pentru a ocupa aerodromurile din zonă, o măsură de precauție suplimentară. Rapoartele serviciilor aliate de informații estimaseră forțele japoneze din Hollandia la 14.000 de oameni, iar cele din Aitape la 3.500. Pentru a fi sigur de izbândă, MacArthur a mobilizat o forță de aproape 5.000 de soldați, proveniți mai ales din Corpul 1 american condus de Eichelberger. Forțele japonezilor s-au dovedit sub nivelul estimat. În plus, fiind formate mai ales din personal administrativ, nu au opus o rezistență serioasă, ci s-au retras imediat ce s-a dezlănțuit bombardamentul.

Ca urmare, cele șase divizii firave ale lui Adachi s-au trezit izolate. În loc să

încerce o retragere ocolitoare și epuizantă prin interior, el a optat pentru o tentativă de străpungere a pozițiilor aliate printr-un atac direct de-a lungul coastei; în momentul declanșării acestuia, în iulie, pozițiile americane de la Aitape fuseseră deja întărite cu trei divizii puternice, astfel încât atacul a fost respins și japonezii au înregistrat pierderi grele.

Cu mult înaintea acestui contraatac, americanii avansaseră 200 km spre vest, către următorul obiectiv, Insula Wakde, aflată în apropierea țărmului, unde japonezii construiseră o bază aeriană. La mijlocul lunii mai americanii au debarcat o forță la Toem (pe coasta Noii Guinee), după care au traversat strâmtoarea îngustă către Insula Wakde. Mica garnizoană japoneză

aflată aici a opus o rezistență dârză, dar de scurtă durată, în timp ce ofensiva americană de-a lungul coastei, către Sarmi, a întâmpinat o opoziție mai îndelungată. În orice caz, defensiva japoneză din Noua Guinee devenise în general sporadică și haotică. Submarinele americane provocau pierderi grele convoaielor cu trupe din China, iar amenințarea Marianelor din Pacificul Central spulbera speranțele japonezilor de a mai primi ajutoare în Noua Guinee.

Următorul „salt” al lui MacArthur s-a produs la nicio lună de la capturarea Hollandiei și la zece zile după debarcările de la Toem și Wakde. Obiectivul era ocuparea Insulei Biak, cu aerodromurile sale, insulă aflată la 560 km vest de

Hollandia (la 350 km de Insula Wakde). Operațiunea nu s-a desfășurat fără probleme. Spre deosebire de atacul din Hollandia, americanii au subestimat grav forța garnizoanei, care depășea 11.000 de oameni și, chiar dacă debarcările inițiale din 27 mai au întâmpinat o rezistență slabă, situația s-a modificat când au început înaintarea în adâncime, pentru ocuparea aerodromurilor. Japonezii hotărâseră să nu se cramponeze de nicio poziție de pe plajă, unde puteau fi zdrobiți cu ușurință de tirul de pe nave sau de bombardamentul aerian, ci să-și maseze grosul trupelor la adăpostul peșterilor și pozițiilor înconjurate de tranșee din ținuturile mai înalte care mărgineau. Aerodromurile. Prin contraatacuri cu tancuri ei au reușit chiar

să izoleze pentru un timp o parte din infanteria americană. Deși MacArthur continua să aducă întăriri, curățarea insulei s-a transformat într-un proces lent, de măcinare, care s-a terminat abia în luna august. Prețul plătit de forțele terestre americane s-a ridicat la aproape 10.000 de morți și răniți, mulți din aceștia căzând victimă bolilor (doar 400 de soldați au căzut în lupte). Americanii au avut astfel ocazia să guste din ceea ce vor avea parte din plin la debarcările din Iwo Jima, nouă luni mai târziu, în februarie 1945.

Rezultatele defensivei îndârjite a japonezilor de la Biak ar fi putut fi și mai importante dacă Înaltul Comandament din Japonia și-ar fi dus la împlinire hotărârea luată cu întârziere de a întări Biakul.

Revenind asupra deciziei inițiale de concentrare a forțelor pentru apărarea Marianelor, acesta a trimis la începutul lunii iunie un convoi de trupe către Biak, a cărui protecție era asigurată de nave de luptă și avioane bazate în Mariane. Această mișcare a fost întârziată însă cu cinci zile din cauza unui raport eronat care anunța prezența unor portavioane americane la Biak. În cea de-a doua tentativă de a ajunge la Biak, japonezii au fost întâmpinați de o escadră de crucișătoare și distrugătoare americane, așa încât s-au retras. Înaltul Comandament Japonez a trimis atunci o forță și mai puternică de acoperire, care cuprindea giganticele cuirasate *Yamato* și *Musashi*, însă chiar a doua zi după sosirea acestora lângă Noua Guinee, grupurile americane de

portavioane din Pacificul Central au dezlănțuit atacul asupra Marianelor; forțele navale japoneze au fost silite să revină urgent spre nord, pentru a face față noii și puternicei amenințări. Dubla înaintare americană de-a latul Pacificului și-a dovedit încă o dată valoarea sa alternantă în dezechilibrarea dispozitivului forțelor inamice.

MacArthur n-a pierdut nicio clipă atunci când ofensiva asupra aerodromurilor de la Biak a fost încetinită, și a dezlănțuit un atac alternativ asupra insulei din apropiere, Noemfoor. Debarcarea a avut loc la 2 iulie, precedată de un puternic bombardament naval și aerian; toate cele trei aerodromuri de pe insulă au fost ocupate până la 6 iulie.

Rămași fără acoperire aeriană,

japonezii au început să se retragă spre capul extremității vestice a Peninsulei Vogelkop. La 30 iulie MacArthur a debarcat o divizie lângă Capul Sansapoor fără a recurge la bombardament prealabil, întrucât deținea informații că nu existau trupe japoneze pe acea fâșie îndepărtată. Aceasta a fost organizată rapid ca zonă defensivă, și ulterior s-a trecut la amenajarea de aerodromuri.

Drumul era acum liber pentru un salt până în Filipine, beneficiind de sprijinul a trei grupuri de aerodromuri în extremitatea vestică a Noii Guinee. Rămășițele celor cinci divizii japoneze care se mai aflau încă în Noua Guinee puteau fi ignorate, „lichidarea” acestora fiind lăsată pe seama australienilor.

Cucerirea insulelor Mariane și bătălia Mării Filipinelor

Ofensiva asupra Marianelor, dusă de forțele din Pacificul Central sub conducerea amiralului Spruance, a însemnat penetrarea de către americani a cercului interior al defensivei japoneze. De aici forțele de bombardament americane puteau ataca Japonia, la fel ca și Filipinele, Formosa și China. În același timp, cucerirea Marianelor amenința serios liniile de comunicație ale Japoniei cu teritoriile ei recent dobândite, care alcătuiau imperiul sudic.

În Mariane, cele mai importante insule erau, ca peste tot, cele pe care se aflau aerodromuri: Saipan, Tinian și Guam.

Garnizoanele de aici aveau 32.000, 9.000 și, respectiv, 18.000 de soldați. Forța aeriană nominală a japonezilor se ridica la 1.400 de aparate, dar în realitate era mai mică, deoarece multe avioane fuseseră trimise în Noua Guinee, iar altele distruse de portavioanele amiralului Mitscher care făceau parte din forța de intervenție rapidă, cea care ataca bazele japoneze începând din februarie. Japonezii sperau să strângă vreo 500 de avioane, cu condiția să primească și întăriri din alte părți.

Forțele navale din zonă aflate sub comanda amiralului Ozawa erau organizate în trei grupări: flota principală de luptă (care cuprindea patru nave de linie, trei portavioane ușoare, crucișătoare și distrugătoare) de sub conducerea

amiralului Kurita; flota de portavioane (cu trei portavioane mari, crucișătoare și distrugătoare) - sub comanda lui Ozawa însuși; o forță de rezervă, condusă de amiralul Joshima, formată din două portavioane mari, un portavion ușor, o navă de linie, crucișătoare și distrugătoare.

Japonezii s-au pregătit să facă față înaintării flotei americane, sperând ca aceasta să se constituie într-o capcană pentru forțele lui Spruance și să-i scufunde portavioanele. Planul fusese schițat, în august 1943 de către Comandantul-șef al Marinei Imperiale, amiralul Koga, însă la sfârșitul lui martie 1944 acesta, împreună cu hidroavionul său, au dispărut în timp ce Cartierul General se mută de la Truk către Davao, în Filipine. Comanda a preluat-o

amiralul Toyoda, care a adus planului câteva corecturi. Scopul și speranța lui Toyoda erau să-i atragă pe americani în apele din vestul Filipinelor, și să-i prindă între puternica forță a lui Ozawa și avioanele care operau de la bazele din insulele mandatate.

Armata americană de invazie a pornit la drum din Insulele Marshall, la 9 iunie. Debarcările urmau să aibă loc la Saipan în ziua de 5. Două zile mai târziu, navele lui Mitscher au bombardat intens insulele, iar până în 13 tunurile de pe navele de linie americane au bombardat puternic Saipanul și Tinianul. Amiralul Toyoda a lansat „Operațiunea A-Go”, îndelung plănuită, pentru a-i contracara pe americani – decizie care, după cum am arătat mai devreme, a

determinat abandonarea tentativei de întărire a Biakului și de păstrare a controlului în Noua Guinee.

Armata americană era formată din trei divizii de pușcași marini, și încă o divizie în rezervă, susținute îndeaproape de o forță navală alcătuită din 12 portavioane de escortă, cinci nave de linie și 11 crucișătoare, în urma cărora se afla Flota 5 condusă de Spruance, cea mai puternică flotă din lume, compusă din șapte nave de linie, 21 de crucișătoare și 69 de distrugătoare, împreună cu cele patru grupuri de portavioane ale lui Mitscher (15 portavioane și 956 avioane). Sarcina aducerii a aproape 130.000 de soldați în Mariane din Hawaii și Guadalcanal a fost bine organizată și dusă la îndeplinire.

În dimineața zilei de 15 iunie, primele valuri de pușcași marini au debarcat pe plajele Saipanului sub acoperirea tirului puternic al tunurilor de pe nave, al navelor de debarcare dotate cu tunuri și al avioanelor purtătoare de rachete; 8.000 de pușcași au fost debarcați în douăzeci de minute, dovadă a excelentului antrenament de care beneficiaseră. Deși numărul acestora s-a ridicat la 20.000 înainte de căderea nopții, nu s-a reușit o înaintare în adâncime, datorită modului în care japonezii controlau înălțimile, și a contraatacurilor puternice ale acestora.

O amenințare serioasă, deși mai îndepărtată, provenea de la flota japoneză și de la cuirasatele și portavioanele acesteia; ele fuseseră reperate în aceeași dimineață

de submarineele americane în timp ce pătrundeau în Marea Filipinelor. În aceste condiții, Spruance a anulat debarcările plănuite pentru Guam, apoi a debarcat rezerva (Divizia 27) la Saipan pentru a grăbi ocuparea acestei insule-cheie, după care a retras transportoarele de trupe în ape mai puțin primejdioase. Flota 5 naviga la 290 km vest de Tinian, însă nu a pornit către vest, pentru a nu scăpa flota japoneză.

Această dispunere defensivă s-a dovedit bine aleasă. În acele momente, planul lui Toyoda părea să funcționeze bine, cu excepția, esențială, a unui singur braț al cleștelui, care nu era operațional, întrucât avioanele de pe navele lui Mitscher distruseseră forțele aeriene ale japonezilor din Mariane. Începând cu ora opt și

jumătate din dimineața zilei de 19 iunie, portavioanele lui Ozawa au lansat patru atacuri concomitente. Atacurile au fost reperate din timp de radarele americane, astfel încât sute de avioane le-au venit în întâmpinare, în timp ce bombardierele care decolau de pe portavioanele lui Mitscher au bombardat iarăși bazele aeriene japoneze din insule. Rezultatul acestei cumplite lupte a fost un masacru, rămas în istoric ca „The Great Marianas Turkey Shoot” – Marea vânătoare a Marianelor. Piloții americani au câștigat un avantaj copleșitor față de mai puțin experimentații piloți japonezi, care au pierdut 218 avioane, doborând numai 29 americane. Mai grav, două dintre portavioanele japoneze mari, și *Tai ho*, care dețineau multe avioane la bord, au fost

torpilate și scufundate de submarineele americane.

Ozawa, crezând că avioanele sale au aterizat în Guam, a rămas în continuare în apropierea zonei de luptă și a fost localizat de avioanele americane de cercetare în după-amiaza zilei următoare. Amiralul Mitscher l-a atacat cu 216 avioane de pe portavioane, deși se știa că acestea urmau să revină la aterizare noaptea. La trei ore după descoperirea flotei lui Ozawa, avioanele americane au atacat cu atâta îndârjire încât au reușit să scufunde un portavion mare, să avarieze alte două portavioane mari, încă două portavioane ușoare, o navă de linie și un crucișător greu, distrugând totodată și 65 de avioane japoneze. Americanii au pierdut doar 20 de

avioane în timpul atacului, însă alte 80 s-au prăbușit ori s-au rătăcit pe parcursul lungului drum de întoarcere pe timp de noapte. Majoritatea echipajelor acestor avioane au fost salvate, deoarece navele lui Ozawa au părăsit teatrul de luptă, îndreptându-se către Okinawa, în Insulele Ryūkyū, aflate în sudul Japoniei.

Pierderile aviației japoneze la acea dată se cifrau la 480 de aparate – mai mult de trei sferturi din totalul avioanelor japoneze, majoritatea echipajelor fiind, de asemenea, pierdute. Distrugerea unui număr atât de însemnat de avioane japoneze și portavioane a constituit o pierdere serioasă, în ciuda faptului că, până în toamnă, majoritatea au fost înlocuite. Mai gravă a fost pierderea piloților, care nu puteau fi

înlocuiți. Aceasta însemna că, în orice bătălie din viitorul apropiat, flota japoneză pleca cu un mare handicap și era obligată să se bazeze pe armele tradiționale.

Bătălia Mării Filipinelor a însemnat o gravă înfrângere pentru japonezi; istoricul naval american, amiralul S.E. Morison, avea s-o considere chiar mai importantă decât Bătălia Golfului Leyte, care a urmat în luna octombrie.

Drumul către Filipine era acum larg deschis, iar luptele de uscat din Mariane aveau succesul asigurat.

După această bătălie aeronavală, cucerirea Marianelor n-a mai ridicat nicio problemă, deși rezistența opusă de forțele japoneze de uscat a continuat să fie îndârjită. Cele trei divizii debarcate în sudul

Saipanului forțau înaintarea către nord, sprijinite puternic de avioane și nave, astfel că la 25 iunie, înălțimea-cheie a Muntelui Tapotchau a fost cucerită. La 6 iulie comandantii Saipanului, amiralul Nagumo (fostul șef al portavioanelor) și generalul Saitō, s-au sinucis „pentru a încuraja trupele în atacul lor final”. A doua zi, cei 3.000 de soldați care supraviețuiseră au imitat gestul comandanților lor, lansând un inutil și sinucigaș atac asupra liniilor americane. Japonezii au pierdut în această campanie 26.000 de oameni; americanii au înregistrat doar 3.500 de morți și 13.000 de răniți și bolnavi.

La 23 iulie cele două divizii de pușcași marini de la Saipan au fost trimise cu navele la Tinian; insula a fost cucerită într-o

săptămână, dar acțiunea de „curățare” a mai durat ceva timp. Cu trei zile înainte de debarcările de la Tinian, au fost readuse trupele care urmau să invadeze Guamul, cele care fuseseră retrase de teama atacului din partea flotei lui Ozawa; acestea s-au întors întărite cu încă o divizie de infanterie, gata de a-și îndeplini misiunea. Deși japonezii au opus o rezistență puternică, beneficiind și de o rețea întortocheată de poziții defensive în peșteri, insula a fost curățată până la 12 august.

Pierderea Marianelor și zdrobitoarea înfrângere aeronavală care o precedase dovedeau slăbiciunea Japoniei, chiar dacă mândria îi împiedica încă pe japonezi să accepte realitatea. Semnificativ a fost faptul că, în urma acestor evenimente dramatice,

guvernul condus de generalul Tojo și-a dat demisia la 18 iulie.

Patru zile mai târziu, generalul Koiso a alcătuit un Cabinet cu scopul de a organiza apărarea mai bună în calea înaintării americane. Deși campania din China trebuia susținută în continuare, principala grijă a Cabinetului a constituit-o apărarea Filipinelor. Această prioritate se explica prin faptul că pierderea insulelor însemna lipsirea armatei japoneze de petrolul din Indiile de Est. Chiar și așa, situația Japoniei era grav afectată de lipsa carburanților. Această situație se datora în primul rând strategiei submarinelor americane care scufundau tancurile petroliere japoneze. Cantitățile de petrol mult diminuate care ajungeau în Japonia impuneau reducerea

orelor de antrenament al piloților. Flota japoneză era imobilizată la Singapore, pentru a fi cât mai aproape de sursele de carburanți – iar atunci când pleca pentru diverse intervenții, nu dispunea de carburanți suficienți pentru întoarcere.

În această etapă a războiului forțele americane ar fi putut „sări” Filipinele pentru a ataca următorul lor obiectiv, Formosa, ori Iwo Jima și Okinawa, potrivit insistențelor amiralului King și a altor comandanți navali. Considerente de ordin politic, cât și dorința firească a lui MacArthur de a reveni triumfal în Filipine, au exclus această posibilitate.⁴²

Existau mai multe obiective mici a căror cucerire a fost considerată drept

42 Vezi harta de la pag. 305

necesară înaintea invadării Filipinelor. Planul inițial prevedea ocuparea insulei Morotai de lângă Halmaheras (în vestul Noii Guinee), a insulelor Palau, insula Yap, Insulele Talaud și apoi Mindanao (marea insulă sudică a Filipinelor), concomitent cu amenajarea unor baze aeriene și navale avansate, care să poată sprijini principalul atac asupra Filipinelor. La începutul lui septembrie însă, Halsey, comandantul Flotei 3 (numită Flota 5, sub conducerea lui Spruance) a ajuns la concluzia că apărarea de coastă a Filipinelor era foarte slabă, și a propus renunțarea la stagiile intermediare. Au fost păstrate totuși anumite părți din planul inițial ca o asigurare suplimentară, mai ales că operațiunile se aflau deja în plină desfășurare.

Un detașament al lui MacArthur a debarcat la 15 septembrie în insula Morotai, unde a întâmpinat o rezistență slabă, astfel încât, începând cu 4 octombrie avioanele americane au putut opera din bazele construite aici. Tot la 15 septembrie Insulele Palau au fost invadate de forțele amiralului Halsey; întreaga operație a durat doar câteva zile. Americanii beneficiau acum de aerodromuri înaintate, aflate la numai 800 km de Mindanao, mai puțin de jumătatea distanței până la Guam.

Principalele direcții de înaintare în Pacific - ale lui MacArthur și Nimitz - au ajuns convergente; distanța mică le permitea să se sprijine reciproc la nevoie și să fie gata pentru tentativa de recucerire a Filipinelor.

Planul japonez de apărare a Filipinelor, cunoscut sub numele de „SHO-I”, cuprindea două secțiuni. Pe uscat, apărarea fusese încredințată Armatei Zonale a 14-a de sub comanda generalului Yamashita, cuceritorul Malaysiei din 1941 - 1942. El dispunea de nouă divizii de infanterie, una de blindate și trei brigăzi independente, la care se mai adăuga și Armata a 4-a Aeriană. Tot sub comanda lui se aflau și forțele navale din jurul Manilei, care numărau circa 25.000 de oameni pregătiți și pentru lupta de uscat. Cheia planului consta într-o operație navală, pentru reușita căreia Înaltul Comandament era dispus să riște totul. Imediat ce ar fi aflat locurile precise de debarcare ale americanilor, portavioanele japoneze urmau să atragă flota americană spre nord, în timp

ce Yamashita urma să lovească trupele de debarcare, distrugându-le cu ajutorul celor două grupuri de nave de linie japoneze. Toyoda se baza pe faptul că americanii, care ajunseseră să prețuiască portavioanele mai mult decât orice altceva, aveau să se ia urgent după cele japoneze; tactica era bine cunoscută a americanilor, care apelaseră mereu la ea, respectiv la folosirea navelor de linie drept momeală, păstrând portavioanele pentru atac.

Planul fusese condiționat de inferioritatea aeriană marcată a Japoniei, însă greșea prin exagerarea încrederii în navele de linie, încrederea amiralilor și totodată mândria lor fusese nejustificat alimentată de construirea a doua imense nave de linie, de departe cele mai mari din

lume - *Yamato* și Acestea aveau un deplasament de peste 70.000 de tone, erau echipate cu tunuri de 450 mm, și reprezentau singurele nave din lume dotate cu atât de multe tunuri de asemenea calibru. În schimb, japonezii nu făcuseră aproape nimic pe linia dezvoltării forței lor de portavioane și a avioanelor necesare acesteia. Așa cum se întâmplă adesea în istoric, japonezii au fost mai lenți decât adversarii lor în aplicarea lecției învățate din propriile succese, spre finalul războiului.

Devansând cu două luni programul stabilit, americanii au atacat în octombrie Insulele Filipine. Aceste insule se desfășoară pe o distanță de 1.600 km - de la Mindanao, în sud, insulă de mărimea

Irlandei și până la Luzon, în nord, aproape tot atât de mare ca Anglia. Ofensiva a debutat cu atacarea micuței insule Leyte, din centrul arhipelagului, și astfel apărarea japoneză a fost împărțită în două. Trupele lui MacArthur – patru divizii din Armata a 6-a a generalului-locotenent Walter Krueger – au început debarcarea aici în dimineața zilei de 20 octombrie, cu ajutorul Flotei 7, de sub comanda amiralului Kinkaid, flotă de escortă compusă din nave de linie mai vechi și mici portavioane de escortă. Aceasta era susținută de Flota 3 sub comanda amiralului Halsey, care naviga, în trei grupuri, puțin mai la est de Filipine. Aceasta reprezenta principala flotă de luptă și era alcătuită din nave de linie mai noi, din portavioane mari și mai rapide.

Invazia a fost precedată de o serie de raiduri aeriene - începute la 10 octombrie și desfășurate pe durata unei săptămâni întregi de avioanele ce decolau de pe portavioanele lui Mitscher (care făceau parte din Flota 3 a lui Halsey) - asupra Insulei Formosa și, într-o măsură mai mică, asupra Luzonului și Okinawei. Efectele au fost devastatoare și au avut o mare însemnătate pentru desfășurarea ulterioară a evenimentelor. În același timp, rapoartele piloților japonezi erau atât de exagerat pozitive, încât guvernul japonez a ajuns să declare în comunicate și transmisiuni oficiale scufundarea a unsprezece portavioane, două nave de linie și trei crucișătoare americane. În realitate, atacurile americane de pe portavioane

distruseseră peste 500 de avioane japoneze. Pierderile americane s-au ridicat la 69 de aparate; nicio navă nu fusese scufundată de japonezi. Luând în considerare propriile declarații, Statul Major Imperial a ordonat înaintarea restului de forțe disponibile în vederea executării planificatei operațiuni „SHO-1”. Forțele navale s-au convins repede de inexactitatea declarațiilor și s-au retras, însă planurile trupelor de uscat se aflau într-o permanentă modificare (ca urmare a declarațiilor făcute). Astfel, trei din cele patru divizii ale lui Suzuki, aflate în sudul Filipinelor, au primit ordinul de a rămâne pe poziții, în loc să fie aduse spre nord, în Luzon, așa cum intenționase Yamashita.

După cum spuneam, Înaltul

Comandament Japonez a plănuit o contraofensivă zdrobitoare cu toate forțele navale disponibile, indiferent de locul și de data la care avea să se desfășoare atacul americanilor. Cu două zile înainte de debarcarea în insula Leyte, un mesaj necodificat, transmis de unul dintre comandanții americani, le-a oferit japonezilor informația vitală de care aceștia aveau nevoie pentru a-și dirija contraofensiva.

Toyoda și-a dat seama de riscuri, însă rezervele de carburant ale Marinei japoneze depindeau de petrolul din Indiile de Est, iar dacă americanii se stabileau acolo, această linie de aprovizionare ar fi fost tăiată. Întrebat după război, Toyoda își justifică calculele în modul următor:

„În cel mai rău caz riscam să pierdem întreaga flotă; dar eu am simțit că trebuie să-mi asum acest risc... Dacă dădeam greș în operațiunile din Filipine, presupunând că flota ne-ar fi rămas intactă, culoarul de navigație către sud ar fi fost complet retezat, așa încât aceasta n-ar fi reușit să se întoarcă în apele japoneze și nici să fie aprovizionată cu carburant. Dacă ar fi rămas în apele din sud, nu ar fi putut primi rezervele de muniții și arme. Deci, nu avea rost salvarea flotei cu prețul pierderii Filipinelor”.

Momeala urma să o constituie forța condusă de amiralul Ozawa, care se apropia dinspre Japonia. Aceasta includea cele patru portavioane rămase în stare de funcționare și două cuirasate transformate în

portavioane, dar nu era altceva decât o momeală, avioanele de care dispunea abia atingeau cifra de 100, iar majoritatea piloților nu aveau experiență.

Așadar, mizând totul pe cartea victoriei, japonezii se bizuiau pe o flotă demodată – alcătuită din șapte nave de linie, treisprezece crucișătoare și trei crucișătoare ușoare – care se apropia dinspre Singapore. Comandantul acesteia, amiralul Kurita, a trimis un detașament să forțeze intrarea în Golful Leyte dinspre sud-vest, prin Strâmtoarea Sungao, în timp ce el a continuat marșul cu forța principală dinspre nord-vest, prin Strâmtoarea San Bernardino. Kurita spera să zdrobească navele de transport și de escortă ale lui MacArthur între **cele două fălci** ale

cleștelui.

Kurita considera că *Yamato* și *Musashi*, cu formidabilele lor tunuri, vor reuși să pulverizeze cu ușurință mai vechile nave de linie americane; el credea chiar că cele două nave japoneze sunt aproape imposibil de scufundat, datorită punților blindate și a supra-compartimentării carenelor. Mai mult, Kurita aprecia că atacurile aeriene nu puteau fi prea puternice, o dată ce portavioanele lui Halsey erau îndepărtate. El spera ca acest lucru să se producă înainte ca forțele lui Kurita să năvălească în Golful Leyte, atac prevăzut pentru data de 25 octombrie.

Momeala n-a funcționat. În noaptea de 23 octombrie Kurita a dat peste două submarine americane, *Darter* și *Dace*, care

patrulau de-a lungul coastelor din Borneo. Submarinele au pornit imediat către nord, luând-o înaintea flotei japoneze, navigând la suprafață, cu viteză maximă, la adăpostul nopții. La ivirea zorilor, ele s-au scufundat la o adâncime periscopică, așteptând apariția flotei. Când aceasta s-a apropiat, și-au lansat torpilele de la mică distanță și au scufundat două crucișătoare japoneze, avariind un al treilea. Kurita însuși se găsea pe unul din crucișătoarele scufundate și chiar dacă a reușit să se salveze înainte de scufundarea navei și să ajungă pe *Yamato*, experiența s-a sfârșit tragic, pentru el. Datorită celor petrecute, amiralii americani au aflat de apropierea inamicului, și despre forța acestuia.

Când Ozawa a auzit de întâlnirea lui

Kurita cu submarinele, s-a grăbit să-și facă cunoscută înaintarea dinspre nord, transmițând repetat semnale necodificate pentru a-i atrage atenția lui Halsey. Semnalele n-au fost recepționate de americani, niciun avion american de cercetare n-a reperat flota lui Ozawa întrucât fuseseră trimise către vest, pentru a pândi apropierea lui Kurita!

Curând de pe portavioanele lui Halsey și-au luat zborul bombardierele și avioanele torpiloare care au atacat în valuri flota lui Kurita. Atacurile n-au fost întrerupte decât pe parcursul contraatacurilor lansate de avioanele japoneze de la bazele din insule sau de pe portavioanele lui Ozawa. Contraatacurile au fost respinse și peste jumătate din avioanele japoneze doborâte,

însă portavionul american *Princeton*, grav avariat, a trebuit abandonat.

Avioanele Marinei americane au atacat cu succes flota lui Kurita. Giganticul *Musashi* a fost răsturnat și s-a scufundat după al cincilea atac, în urma a 19 lovituri directe de torpilă și a 17 bombe. Deși piloții americani au raportat că alte trei cuirasate și trei crucișătoare grele au fost grav avariate, în realitate a fost vorba doar de un crucișător greu, suficient de grav avariat și n-a mai putut continua drumul. După al cincilea atac și după scufundarea cuirasatului *Musashi*, flota japoneză și-a schimbat direcția de înaintare și s-a retras spre vest.

După primirea rapoartelor de cercetare aeriană, Halsey a ajuns la concluzia că

amiralul Kurita se retrăgea definitiv. Cum în flota lui Kurita nu fusese zărit niciun portavion, Halsey a trimis avioanele de recunoaștere pentru a localiza pozițiile acestora. Astfel, în jurul orei 17 a fost reperată flota lui Ozawa, care se îndrepta către sud. Halsey a hotărât să se îndrepte către nord, pentru a-l ataca pe Ozawa în zorii zilei următoare, conform propriei păreri: „Orice am face, să facem rapid”. Pentru a fi sigur că va putea anihila forțele lui Ozawa, Halsey a luat cu el toată flota disponibilă și a lăsat Strâmtoarea San Bernardino fără apărare.

La un sfert de ceas după ce și-a semnalizat intențiile către Kinkaid, a fost primit un raport de la un avion de cercetare de noapte care anunța că flota lui Kurita

făcuse cale-ntoarsă, navigând cu viteză maximă către Strâmtoarea San Bernardino. Halsey a ignorat raportul, căci în sfârșit i se oferea ocazia de a juca jocul său preferat, al îndrăzelii și vitezei. De altfel, încă de la începutul războiului el își câștigase binemeritata poreclă de „Taurul”.

Retragerea lui Kurita fusese o manevră temporară, atât cât să-i permită să iasă din raza de acțiune a atacurilor aeriene până la sfârșitul zilei; el intenționa să se întoarcă la adăpostul întunericului. În afară de scufundarea cuirasatului, niciuna dintre marile sale nave nu fusese grav avariata – contrar rapoartelor optimiste ale piloților americani.

La ora 23, când Halsey se depărtase deja 250 km către nord, flota lui Kurita a

fost iarăși reperată de avioanele de cercetare, la numai 65 km de Strâmtoare. Halsey nu mai putea ignora înaintarea japoneză, dar a subestimat gravitatea situației, considerând reluarea ofensivei un efort sinucigaș care se încadra în tradițiile flotei japoneze schilodite. Halsey și-a continuat deplasarea către nord, convins că flota lui Kinkaid va învinge fără probleme un adversar considerat de el mult prea slăbit.

Așadar, momeala japoneză a fost până la urmă înghițită.

Situația flotei lui Kinkaid era și mai precară. Apariția detașamentului sudic al lui Kurita, care se îndrepta către Strâmtoarea Sungao, atrăsese atenția lui Kinkaid; ca urmare, acesta și-a concentrat principalele forțe, pentru a face față atacului. Kinkaid

credea că o parte a flotei lui Halsey rămăsese pentru a-l acoperi dinspre nord (prin protejarea Strâmtorii San Bernardino), întrucât mesajul acestuia nu specificase că a luat toate forțele din zonă. Mai grav, Kinkaid nu și-a luat precauțiile necesare de a trimite avioane de cercetare pentru a constata dacă inamicul se apropia din acea direcție.

Atacul detașamentului sudic japonez a fost înfrânt la capătul unei nopți de luptă crâncenă - datorită mai ales „vederii nocturne” oferită de radarul american, mult superior celui aflat în dotarea japonezilor. Un alt dezavantaj l-a constituit pentru japonezi momentul în care navele lor au trebuit să pătrundă, una câte una, prin îngusta Strâmtoare Sungao, unde erau

expuse tirului concentrat de pe navele de linie ale amiralului Oldendorf. Cele două nave de linie, și aproape întreaga forță de atac japoneză a fost distrusă. La ivirea zorilor în Strâmtoare nu se mai puteau zări decât bucăți din navele inamice care pluteau pe valuri și pete de petrol.

La numai câteva minute după ce Kinkaid îi transmise un semnal de felicitare lui Oldendorf pentru victoria obținută, a fost recepționat un alt semnal care arăta că o forță japoneză mult mai puternică - flota principală a lui Kurita - apăruse dinspre nord-vest, prin Strâmtoarea San Bernardino și ajunsese deja lângă coasta estică a Insulei Samar, unde începuse atacul asupra unei mici părți din flota lui Kinkaid care fusese lăsată acolo pentru a asigura punctele de

debarcare ale lui MacArthur din Leyte.

Această mică forță, care asigura protecția armatei de invazie din Insula Leyte, era formată din șase portavioane de escortă – foste nave comerciale modificate – și câteva distrugătoare. Acestea s-au retras spre sud, urmărite de un covor de proiectile de mare calibru trase de pe uriașul *Yamato* și de pe celelalte trei nave de linie japoneze.

La primirea acestor știri alarmante, Kinkaid i-a transmis un mesaj lui Halsey, la orele 8,30 dimineața: „Nevoie urgentă cuirasate rapide Golful Leyte”. La orele 9,00, Kinkaid a transmis încă un mesaj urgent, fără a-l mai codifica. El continua însă să se îndrepte către nord, hotărât să-și îndeplinească scopul – distrugerea portavioanelor lui Ozawa. Halsey și-a

menținut cursul în ciuda repetatelor apeluri de ajutor ale lui Kinkaid - considerând că avioanele aflate pe navele acestuia puteau rezista forțelor lui Kurita până la sosirea grosului flotei lui Kinkaid, cu cele șase nave de linie. Halsey a ordonat totuși ca o mică forță alcătuită din portavioane și crucișătoare, aflată atunci în Insulele Caroline, sub comanda amiralului John McCain, să pornească imediat în sprijinul lui Kinkaid. Aceasta se afla însă la o distanță de 650 km, cu 80 km mai departe decât Halsey.

Între timp, atacul lui Kurita fusese oprit prin eroismul celor câteva distrugătoare americane care acopereau retragerea celor șase portavioane de escortă și al avioanelor aflate la bordul acestora. Un portavion de

escortă și trei distrugătoare au fost scufundate, însă celelalte au scăpat, deși zdravăn avariate.

Imediat după ora 9 dimineața, Kurita a abandonat urmărirea acestora și s-a întors către Golful Leyte, unde un mare număr de transportoare americane și nave de debarcare erau expuse atacului. Kurita se găsea la mai puțin de 50 km de intrarea în golf.

Înainte de a declanșa atacul, el s-a oprit pentru a-și concentra navele, dispersate pe parcursul luptei de urmărire. Schimbarea direcției și oprirea temporară a atacului i-au făcut pe americani să creadă că inamicul se pregătea de retragere în urma atacurilor distrugătoarelor și avioanelor americane. Iluziile s-au spulberat curând și Kinkaid a

lansat un nou apel disperat pentru ajutor din partea lui Halsey: „Situație din nou foarte gravă. Portavioane de escortă amenințate iarăși de forțe inamice de suprafață. Sprijinul dumneavoastră imperios necesar. Portavioane de escortă retrase în Golful Leyte”.

De data asta Halsey a dat curs apelului. Până la orele 11,15 avioanele sale loviseră deja cumplit forțele lui Ozawa; deși ardea de nerăbdare să le dea lovitura de grație cu tunurile de pe navele de linie, și-a înfrânat dorința și a pornit înapoi, cu viteză maximă, luând cu el cele șase nave de linie rapide și unul dintre cele trei grupuri de portavioane. Halsey se depărtase însă atât de mult înspre nord, urmărindu-l pe Ozawa, încât nu putea ajunge în Golful Leyte mai devreme de a

doua zi dimineată. Nici măcar portavioanele lui McCain nu aveau cum să ajungă la o distanță care să permită intervenția avioanelor, mai devreme de câteva ore. În aceste condiții, situația din Golful Leyte devenise dramatică, la amiază, când flota lui Kurita se apropie de golf.

Dar Kurita se întoarce brusc și o porni către nord – de data asta definitiv. Care să fi fost cauza? Poate o combinație a efectelor produse în mintea lui de interceptarea mai multor mesaje. Primul era un ordin transmis prin radio către avioanele de pe portavioanele americane, cărora li se cerea să aterizeze pe Insula Leyte. Kurita a interpretat mișcarea drept o măsură pregătitoare a unui atac de pe aerodromuri terestre mult mai concentrat asupra navelor

sale, când, în realitate era o măsură de urgență pentru ca acestea să nu fie scufundate odată cu portavioanele. Câteva minute mai târziu a sosit interceptarea apelului lui Kinkaid de la ora 9,00, transmis necodificat către Halsey. Kurita a tras concluzia eronată că Halsey pornise deja de trei ore către sud; cum el nu putea lua legătura cu Ozawa, n-avea posibilitatea să afle cât de departe către nord ajunsese acesta și a început să fie îngrijorat de lipsa de acoperire aeriană a flotei sale.

Efectul decisiv l-a avut o interceptare confuză a unui mesaj, potrivit căruia o parte din forțele americane de sprijin se găseau la numai 110 km nord de flotă și deja foarte aproape de calea ei de retragere prin Strâmtoarea San Bernardino. Kurita a decis

abandonarea atacului asupra Golfului Leyte și s-a grăbit să se îndrepte către nord, pentru a lovi această nouă forță înainte ca ea să poată primi întăriri și spre a-i tăia calea de retragere.

Aceasta a fost încă una din multele situații în care soarta bătăliilor a fost decisă mai degrabă de dorințe, decât de realități.

Când Kurita a ajuns la Strâmtoarea San Bernardino, niciun inamic nu-l aștepta acolo, așa încât s-a strecurat prin strâmtoare și s-a îndreptat către vest. Deși a ajuns doar la ora 10 dimineață în strâmtoare – obligat să facă față atacurilor aeriene care l-au întârziat – avea totuși trei ore înainte până ca primele nave ale lui Halsey să ajungă acolo în goana lor către sud.

Evadarea cuirasatelor japoneze, care nu reușiseră mare lucru, a fost din plin compensată de scufundarea celor patru portavioane japoneze – primul, *Chitose*, în jurul orei 9,30 de primul atac al lui Mitscher, celelalte trei (*Chiyoda*, *Zuikaku* și *Zuiho*) în cursul după-amiezii, după ce Halsey pornise în tardivul său marș către sud, cu grosul forțelor sale.

Privită în ansamblu, numita „Bătălie a Golfului Leyte”, cu cele patru acțiuni distincte, a fost cea mai mare bătălie navală a tuturor timpurilor. La ea au luat parte 282 de nave, alături de sute de avioane – în comparație cu cele 250 de nave (și cinci hidroavioane) angajate în Bătălia Iutlandei, din 1916. Dacă bătălia din Marca Filipinelor, din iunie, a fost ceva mai

decisivă (prin efectele devastatoare ale acesteia asupra forțelor aeriene japoneze), bătălia în patru acte din Golful Leyte a reprezentat culegerea roadelor și încheierea subiectului. Pierderile japoneze înregistrate în această bătălie au fost de patru portavioane, trei nave de linie, șase crucișătoare grele, trei crucișătoare ușoare și opt distrugătoare, în timp ce pe americani i-a costat numai un portavion ușor, două portavioane de escortă și trei distrugătoare.

Merită subliniat și faptul că această bătălie a reprezentat inaugurarea unei noi tactici de luptă, greu de contracarat, deoarece după ce portavioanele de escortă ale Flotei 7 a lui Kinkaid au reușit să supraviețuiască copleșitorului atac-surpriză al „Forței Centrale” a lui Kurita până ce

acesta a fost determinat să întoarcă și să se retragă prin Strâmtoarea San Bernardino, americanii au suportat primul atac organizat de „Kamikaze” – piloții voluntari dintr-un corp special, dedicat misiunilor sinucigașe, care prevedeau intrarea intenționată cu avioanele în navele inamice și incendierea acestora prin explozia rezervoarelor de carburant ale avionului și a bombelor.

În această primă tentativă, doar un portavion a fost scufundat și câteva avariate.

Cea mai mare însemnătate a avut-o scufundarea celor patru portavioane ale lui Ozawa. Fără ele, navele de linie japoneze au devenit neajutorate și nu și-au adus nicio contribuție importantă până la finele

războiului. Marina militară japoneză devenise total inutilă. Astfel, deși goana spre nord a lui Halsey lăsase restul forțelor americane într-un grav pericol, rezultatul obținut îi justifică acțiunea. Tot acum au fost puse în evidență și limitele navelor de linie, demonstrându-se cât de nejustificată era încrederea nebunească pe care japonezii și-o puseseră în acei monștri demodați. Unica lor contribuție în cel de-al doilea război mondial a constat în bombardarea țărmurilor – un rol pentru care, ironia sorții, generațiile anterioare le consideraseră total nepotrivite și prea vulnerabile.

Hotărârea japonezilor de a lupta pentru Leyte și de a face din aceasta miezul defensivei lor din Filipine a venit prea târziu

pentru a mai putea permite întăririlor din Luzon, formate din aproape trei divizii, să ajungă pe insulă înainte ca americanii să reușească extinderea zonelor ocupate. La început, atacurile pornite din punctele de debarcare au ocupat aerodromul învecinate de la Dulag și Tacloban, de pe coasta de est. Apoi, avansând cu ambele flancuri la 2 noiembrie, americanii au ajuns până în Golful Carigara – de pe latura nordică a insulei – și, respectiv, la Abuyog – aflat la mijlocul coastei estice. Aceste înaintări s-au soldat nu numai cu ocuparea celor cinci baze aeriene japoneze și au semănat confuzie în rândurile diviziei inamice aflate pe insulă, ci au îngreuiat planul lui Suzuki (comandantul Armatei a 35-a) de a-și concentra diviziile de întărire în Câmpia

Carigara.

Krueger intenționa acum să desfășoare un dublu atac, care să înconjoare pe ambele laturi capetele spinării muntoase a insulei, în vederea capturării principalei baze japoneze de la Ormoc, pe coasta de vest. Ploile torențiale au împiedicat însă amenajarea aerodromurilor capturate în vederea susținerii atacului concentric, timp în care două divizii japoneze au fost debarcate la Ormoc, până la 9 noiembrie. Japonezii au continuat să primească întăriri, în ciuda gravelor pierderi înregistrate de transportoare și escortele acestora, așa încât până la începutul lui decembrie ei au reușit să-și mărească efectivele trupelor din Leyte de la 15 la 60.000 de oameni. Forțele lui Krueger depășiseră însă 180.000 de

oameni. Pentru a grăbi procesul, acesta a debarcai o divizie proaspătă pe coasta de vest, la sud de Ormoc, și a reușit să împartă în două defensiva japoneză; trei zile mai târziu, pe 10 decembrie, a ocupat această bază navală tară a întâmpina o opoziție prea serioasă. Apoi, înfometăți, japonezii au început să cedeze rapid, până la Crăciun încetând orice formă de rezistență organizată. În aceste condiții mult înrăutățite și cu forțele grav diminuate, Yamashita a revenit la hotărârea inițială de a-și concentra efortul defensiv asupra Luzonului, insula principală.

Pe parcursul acelor săptămâni cruciale, trei grupuri de portavioane rapide din flota lui Halsey au staționat în apropierea Filipinelor cu scopul de a asigura un sprijin

continuu și constant trupelor lui MacArthur, în ciuda atacurilor Kamikaze furibunde. Aceste atacuri s-au soldat cu numeroase lovituri distructive, două dintre portavioane trebuind retrase pentru reparații serioase. Cu toate acestea, portavioanele au fost lăsate pe poziții până în ultima săptămână a lunii noiembrie.

Ca un preambul la invadarea Luzonului, obiectivul principal al lui MacArthur, acesta a hotărât ocuparea insulei intermediare Mindoro, în scopul amenajării de baze aeriene de pe care Forța 5 Aeriană a SUA putea acoperi înaintarea navelor către Luzon. Există un risc, deoarece Mindoro se afla la aproape 480 km de Leyte, însă mult mai aproape de aerodromurile japoneze de la Luzon și mai ales de concentrarea din

jurul Manilei. Cum Garnizoana de la Mindoro dispunea doar de o sută de soldați, americanii au reușit să ocupe cele patru piste aviatice abandonate de japonezi la numai câteva ceasuri după debarcarea care a avut loc la 15 decembrie; pistele au fost atât de rapid reamenajate încât avioanele americane au început să aterizeze acolo încă înainte de sfârșitul lunii. Procesul a fost ușurai de acțiunile forței de portavioane rapide a lui Halsey, care a lovit aerodromurile de la Luzon, ținând totodată o umbrelă de avioane de luptă deasupra aerodromurilor japonezilor, care a împiedicat decolarea bombardierelor acestora pentru a ataca Insula Mindoro și navele care se apropiau de ea.

La 3 ianuarie, Armata americană,

adunată din toate colțurile, a pornit din Golful Leyte; ca totaliza 164 de nave, printre care se numărau șase nave de linie și 17 portavioane de escortă, aflate sub comanda amiralilor Kinkaid și Oldendorf. La 9 ianuarie flota a ajuns în largul Golfului Lingayen (la 180 km nord de Manila), locul în care japonezii începuseră invazia Filipinelor cu aproape patru ani în urmă. În dimineața zilei de 10 ianuarie a început debarcarea a patru divizii din Armata a 6-a condusă de Krueger, urmate de încă două.

De mare ajutor a fost flota de portavioane rapide a lui Halsey, mai ales în contracararea atacurilor Kamikaze care începuseră să avarieze serios navele. După ce a asigurat debarcările din Golful Lingayen, flota lui Halsey a efectuat o

incursiune rapidă în Marea Chinei, unde a devastat bazele japoneze trecând prin Indochina, China de Sud, Hong Kong, Formosa și Okinawa, reușind o adevărată demonstrație a vulnerabilității Imperiului sudic japonez.

Forțele lui Krueger forțau în acest timp înaintarea dinspre Golful Lingayen spre Manila, întâmpinând o rezistență acerbă. Pentru a-i veni în ajutor și a evita totodată retragerea și regrouparea armatei japoneze în Peninsula Bataan, la 29 ianuarie, MacArthur a debarcat încă un corp în apropierea peninsulei. Două zile mai târziu a fost parașutată o divizie la Nasugu, la circa 65 de kilometri de Manila, divizie care nu a întâmpinat nicio rezistență. Până ca această divizie să ajungă la Manila, soldații

lui Krueger intraseră deja în suburbiile orașului, iar trupele lui Yamashita se retrăseseră în munți.

Manila, apărată încă de forțele amiralului Iwabachi. Comandantul bazei navale, nu s-a conformat ordinelor lui Yamashita. Iwabachi nu a părăsit orașul, ci a continuat o luptă fanatică casă cu casă, care a durat încă o lună și a transformat orașul într-o ruină. Manila nu a fost complet curățată decât pe 4 martie. Între timp, americanii au capturat Peninsula Bataan și Corregidorul; garnizoana japoneză din această insulă-fortăreață a rezistat timp de zece zile. La mijlocul lui martie, portul Manilei era gata de a face față navelor americane, deși procesul de „curățare” continua în zona muntoasă a Luzonului, ca

și în Mindanao și în insulele mai mici din sud.

Atacarea insulei Iwo Jima

După capturarea punctelor-cheie din Filipine, americanii deveniseră nerăbdători să dezlănțuie atacul asupra Japoniei însăși, renunțând la ideile anterioare ale lui MacArthur conform cărora trebuiau ocupată Formosa sau o parte din coastele Chinei pentru amplasarea bazelor aeriene necesare atacării Japoniei. Statul Major Unit a căzut de acord asupra necesității ocupării insulelor Iwo Jima (din Insulele Bonin, aflată la jumătatea distanței dintre Saipan și Tōkyō), și Okinawa (din Ryūkyū, la mijlocul distanței dintre capul sud-vestic al

Japoniei și Formosa), etapă strategică de bază, zone în care se urmărea amenajarea de baze americane capabile să susțină bombardamentul aerian asupra Japoniei.

Iwo Jima, care părea mai ușor de capturat, urma să fie atacată prima. Insula era dorită și ca loc de aterizare pentru super-fortărețele B29, care bombardau orașul Tōkyō decolând din Mariane, încă din noiembrie trecut și ca o bază pentru avioanele de vânătoare ce escortau bombardierele – deoarece acestea nu puteau parcurge întreaga distanță dintr-o bucată.

Insula vulcanică, lungă de numai șase kilometri și jumătate, Iwo nu era populată decât de garnizoana japoneză. Aceasta dispusese de un număr restrâns de soldați

până în luna septembrie, însă fusese întărită ulterior, ajungând la un efectiv de 25.000 de soldați. Generalul Kuribayashi a organizat defensiva într-o rețea de peșteri săpate, bine camuflate și legate între ele prin tuneluri de adâncime. El intenționa să reziste cât mai mult cu putință, conștient că nu va putea primi întăriri din cauza superiorității aeriene și navale a americanilor. Kuribayashi se baza deci numai pe puternica forță defensivă a pozițiilor sale, de unde se lansa în contraatacuri sinucigașe caracteristic japoneze.

Nimitz a încredințat atacul insulei amiralului Raymond Spruance, care preluase comanda Flotei 3 de la Halsey în ultima săptămână a lunii ianuarie 1945 -

rebotezată acum Flota 5 – și căruia i-au mai fost încredințate trei divizii de pușcași marini pentru operația terestră. Bombardamentul pregătitor aerian și naval a atins cea mai lungă durată din tot războiul din Pacific: raiduri aviatice zilnice, începând din 8 decembrie, bombardamente zi și noapte începând din 3 ianuarie și un intens bombardament naval în final, care a durat trei zile. Toate acestea au avut însă un efect dezamăgitor de slab asupra fortificatelor poziții japoneze. Când la 19 februarie pușcașii marini au debarcat, au fost întâmpinați cu foc intens de mortiere și artilerie și ținuiți pe plaje, unde au înregistrat încă din prima zi 2.500 de morți și răniți din totalul de 30.000 de soldați debarcați.

În zilele care au urmat pușcașii și-au croit calea, aproape metru cu metru, beneficiind din plin de sprijinul constant al bombardamentelor navale și aeriene, intensificat după sosirea portavioanelor rapide ale lui Mitscher, în urma terminării marelui raid al acestora asupra orașului Tōkyō. Cucerirea insulei s-a realizat abia la 26 martie, la capătul a cinci săptămâni de lupte crâncene. La acea dată pușcașii pierduseră 26.000 de oameni – 30 la sută din totalul debarcat. Japonezii s-au apărat cu îndârjire, iar pierderile lor s-au ridicat la 21.000 de morți, doar două sute de soldați fiind luați prizonieri. Acțiunea de curățare a peșterilor a durat încă două luni. În final, numărul total al japonezilor morți s-a ridicat la 25.000; doar 1.000 au fost luați

prizonieri. Înainte de sfârșitul lunii martie, trei aerodromuri deveniseră utilizabile pentru avioanele americane; până la sfârșitul războiului s-au înregistrat aproximativ 2.400 de aterizări ale bombardierelor B29.

Campania din Birmania - de la Imphal la recucerirea Rangoonului, mai 1945

Respingerea ofensivei japoneze la Imphal în primăvara anului 1944 a constituit o lovitură puternică, dar nu suficient de dură pentru a-i face pe japonezi să se retragă din Birmania. Alungarea lor depindea de posibilitatea continuării atacului, obiectiv pentru care sistemul

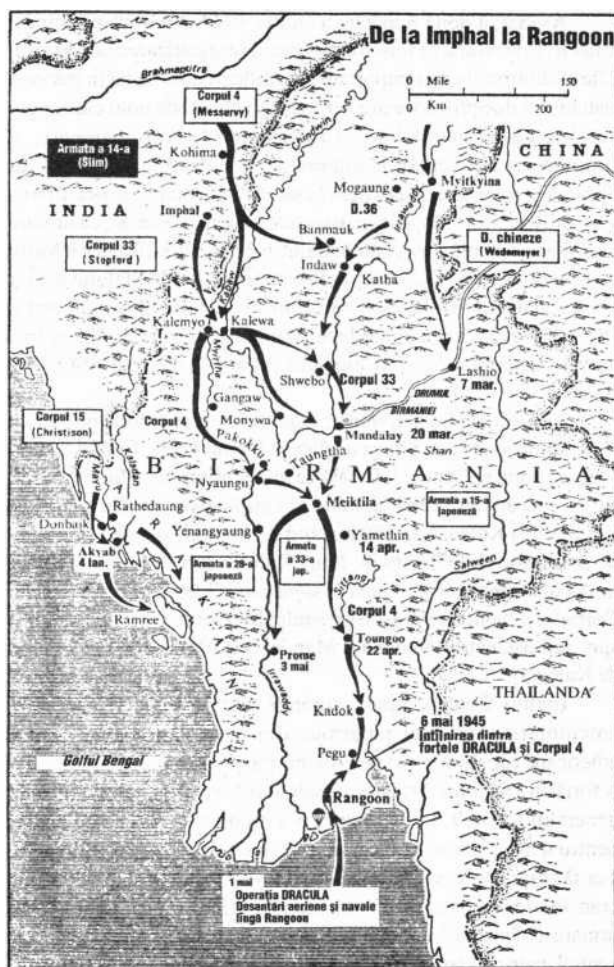
britanic de aprovizionare trebuia dezvoltat corespunzător.

Sarcina primită de Mountbatten la 3 iunie, printr-o directivă a Statului Major Combinat prevedea lărgirea legăturilor aeriene cu China și asigurarea unei căi terestre cu ajutorul forțelor pe care le avea la dispoziție. Fără a fi menționată direct, i se cerea și cucerirea Birmaniei. Principalele două planuri au fost „Capital” – un atac terestru pentru recucerirea părții central-nordice a Birmaniei – și „Dracula” – un atac amfibiu în sudul acesteia. „Dracula” permitea obținerea unor rezultate mai eficiente, însă depindea de aprovizionarea din exterior. În aceste condiții generalul Slim și americanii au optat pentru atacul terestru, astfel încât, deși s-au făcut

pregătiri pentru ambele, accentul a fost pus pe „Capital”⁴³.

În pofida dezvoltării extraordinare a comunicațiilor dinspre India și a transformării acesteia într-o bază principală, era evident că trebuia făcut mult mai mult dacă se dorea o invazie a Birmaniei cu adevărat eficientă și rapidă. Principalele probleme erau legate de logistică și nu de tactică. Armata a 14-a a lui Slim rămânea însă în continuare tributară aprovizionării pe calea aerului, care depindea, la rândul ei, de avioanele americane de transport.

⁴³ Vezi și harta de la pag. 166.

Aşadar, a doua jumătate a anului 1944 a avut ca principale obiective dezvoltarea forțelor aeriene și reorganizarea conducerii. Câteva dintre cele mai importante modificări au constat în trecerea sistemului

de aprovizionare aeriană sub comanda unui cartier general integrat, numit Forța Combatantă de Aprovizionare, și coordonarea serviciilor de informații și de desființarea „Forțelor Speciale”. Reorganizarea a beneficiat de rechemarea, în octombrie, a lui Stilwell din China, la insistențele lui Chian Kai-și, ca urmare a tensionării continue a relațiilor dintre cei doi. Stilwell a fost înlocuit de generalul A.C. Wedemeyer în funcția de Șef al Statului Major al lui Chian Kai-și și al Armatei chineze. În noiembrie, generalul Oliver Leese, care comandase Armata a 8-a din Italia, a fost numit Comandant-șef al Forțelor Aliate Terestre din Asia de sud-est.

La mijlocul lui octombrie, după ce au trecut ploile musonice și pământul s-a

uscat, Slim a declanșat înaintarea pe frontul central - Operațiunea „Capital”. În față se afla Corpul 33 al lui Stopford, care a plecat către capătul sudic al văii Kabaw, pentru a captura Kalemyo și Kalewa (la 200 km sud de Imphal) și a stabili un cap de pod peste râul Chindwin, lângă Kalewa (obiectiv îndeplinit la mijlocul lui decembrie). După ce și-au consolidat forțele prin sosirea Corpului 4 (condus acum de generalul Messervy), Aliații au pornit spre sud-est, către Monywa și Mandalay (aflat la 260 km dincolo de Kalewa).

Înaltul Comandament japonez, care trebuia să facă față amenințării mult mai puternice din partea ofensivei navale americane care se apropia de Filipine, nu-și putea permite să trimită o forță în sprijinul

Armatei zonale din Birmania, comandată de generalul Kimura. Lui Kimura i s-a ordonat să reziste pe poziții pentru a nu le permite atacanților să deschidă Drumul Birmaniei, sau să atace Malaya. Șansele îndeplinirii acestei sarcini defensive erau foarte scăzute, forțele japonezilor fiind mult diminuate ca urmare a ofensivei lor prelungite asupra orașului Imphal. Pe frontul central, patru divizii japoneze subdimensionate, aparținând Armatei a 15-a, cu un total de numai 21.000 de soldați, trebuiau probabil să țină piept la opt sau nouă divizii puternice; singura întărire la care puteau spera era divizia aflată în sudul Birmaniei – deplasarea acesteia însemnând însă descoperirea Rangoonului. Deși o parte din forța lui Slim a fost lăsată în urmă în

vederea proiectatei Operațiuni „Dracula”, acesta se putea baza pe un număr mai mare de divizii comparativ cu inamicul, mai puternice, care beneficiau de sprijin blindat mult mai însemnat, și de superioritatea categorică în spațiul aerian. Luând în calcul toate aceste aspecte, japonezii și-au dat seama că s-ar putea să fie siliți să se retragă din nordul Birmaniei, însă mai sperau să poată rezista pe un aliniament care acoperea orașul Mandalay și câmpurile petroliere de la Yenangyaung (aflate la 220 km sud. Pe râul Irrawaddy).

În timp ce ofensiva britanică lua amploare pe frontul central, operațiunile din zonele Arakanului și Birmaniei de nord au fost încununate de succes.

Corpul 15 condus de Christison avea ca obiectiv, imediat după trecerea musonului, să elibereze Arakanul, să ocupe insula Akyab (pentru aerodromurile acesteia), și să trimită apoi o parte din trupe în sprijinul atacului principal. Pentru îndeplinirea obiectivelor sale Christison dispunea de trei divizii puternice împotriva a doua divizii slabe ale așa-numitei Armate a 28-a a lui Sakurai. Ofensiva britanică a fost declanșată la 11 decembrie. La 23 decembrie a căzut Donbaikul, aflat în vârful peninsulei, o săptămână mai târziu Rathedaungul, aflat pe malul estic al râului Mayu, în timp ce a treia divizie a lui Christison curăța valea Kaladanului, adânc în interiorul peninsulei. Atacanții n-au întâmpinat opoziție deoarece japonezii erau

în plin proces de retragere din Arakan, ceea ce a permis o accelerare a planului de ocupare a Akyabului. La pătrunderea în oraș, la 4 decembrie, britanicii au constatat că acesta fusese părăsit.

Necesitatea amplasării mai multor baze aeriene a stat la baza planurilor lui Christison de a captura insula Ramree, aflată la 110 km în sud. Faptul s-a făcut fără probleme la data de 21 decembrie, întrucât japonezii se concentrau pe apărarea trecătorilor din munți de pe cursul inferior al râului Irrawaddy, încercând să împiedice pătrunderea britanicilor în Birmania centrală. Micile grupări din ariergarda japoneză au apărat cu vitejie căile de acces și trecătorile până la sfârșitul lui aprilie, permițând astfel armatei slăbite a lui

Sakurai să se refugieze din Arakan. Apărarea tenace a japonezilor a fost favorizată și de faptul că trupele lui Christison erau ocupate cu operațiunea „Dracula”, pentru care o mare parte a acestora fusese deja retrasă.

Campania din China n-a mers prea bine în anul 1944 pentru forțele lui Chian Kai-și, fapt ce a condus la modificarea deciziilor Conferinței Trident asupra priorității aprovizionării pe calea aerului, accentul mutându-se de la „Cocoașa” – întărirea forțelor aeriene strategice americane din China – la fortificarea Armatei chineze.

În provincia Yunnan, ofensiva a 12 divizii chineze fusese oprită de o singură divizie japoneză, deși raportul de forțe era de 1 la 7 în defavoarea acesteia din urmă.

Pe frontul nordic din Birmania, forțele lui Stilwell – alcătuite în mare parte din chinezi – au progresat foarte puțin în timpul primăverii (în fața celor trei divizii slabe ale Armatei a 33-a de sub comanda lui Honda), în efortul lor de a trece prin Myitkyina și de a ataca flancul nordic al Drumului Birmaniei. Toamna, chindiții epuizați au fost înlocuiți de Divizia 36 indo-britanică, în ciuda faptului că majoritatea diviziilor chinezești au fost retrase pentru a face față ofensivei japoneze în China. De asemenea, înlocuirea lui Stilwell cu Wedemeyer, cât și numirea în subordinea acestuia pe funcția de Comandant al Zonei Nordice de Luptă – a generalului Sultan, un alt proaspăt comandant american, au avut efecte pozitive.

În decembrie, forțele lui Sultan și, nu în ultimul rând, cele două divizii chinezești rămase, au reușit să grăbească și să forțeze înaintarea; trupele slăbite ale lui Honda au fost silit să bată în retragere – către sud-vest, spre Mandalay. Până la mijlocul lui ianuarie această porțiune central-vestică a „Drumului Birmaniei” a fost curățată de japonezi, iar până în aprilie întregul „drum”, din Mandalay și până în China, a fost redeschis.

La jumătatea lunii noiembrie 1944, Corpul 33 de sub comanda lui Stopford a realizat un cap de pod peste Chindwin, iar Corpul 4 condus de Messervy a pornit apoi ofensiva către est, în câmpia Shwebo-Mandalay. La Banmauk (la nord-vest de

Indaw) acesta s-a unit cu Divizia 36 care reușise să ajungă în sud până la Indaw și Katha, de pe Irrawaddy. Neîntâmpinând rezistență, englezii au dedus că japonezii se retrăgeau din câmpia Shwebo pentru a se regrupă pe pozițiile de lângă Mandalay, pe Irrawaddy. În această ipoteză speranțele lui Slim de a-i încercui și a-i zdrobi pe acest teren relativ deschis folosind forțele blindate, artilerie și avioanele s-au spulberat, încât Slim a fost nevoit să-și revadă planurile. În timp ce Corpul 33 (cu echivalentul a patru divizii) condus de Stopford forța înaintarea spre Mandalay dinspre nord, pentru a cuceri punctele de traversare din zonă peste Irrawaddy, Corpul 4 (echivalentul a trei divizii) urma să avanseze spre sud, din Kalembo, de-a lungul

văii Myittha, cât putea de prudent; o dată ajuns la Gangaw, trebuia să se îndrepte către sud-est, pentru a reuși un punct de trecere peste cursul inferior al râului Irrawaddy lângă Pakokku, în vederea ridicării unei bariere strategice în apropiere de Meiktila, de-a curmezișul spatelui forțelor japoneze care ocupau Mandalayul. În acest fel retragerea acestora spre sud, către Rangoon, cât și posibilitatea de a primi provizii din acest oraș deveneau imposibile. Întregul succes al planului de încercuire de pe frontul central depindea de soluționarea problemelor logistice și, mai ales, de o aprovizionare corespunzătoare pe calea aerului.

La începutul anului 1945, în timp ce Corpul 4 se pregătea de înaintarea în

adâncime pe flanc, Corpul 33, condus de Stopford, și-a continuat înaintarea spre sud pentru a asedia Mandalayului. Până la 10 ianuarie au fost ocupate Shwebo, apoi Monywa (de pe Chindwin), până în 22; o divizie a lui Stopford asigurase deja punctele de traversare peste Irrawaddy, între 80 - 110 km la nord de Mandalay - alcătuind astfel o triplă direcție de înaintare și amenințare.

Cu excepția unui detașament lăsat în fața Mandalayului, japonezii s-au retras pe malul estic al râului Irrawaddy.

Noul plan al lui Slim a funcționat aproape perfect. Ocuparea Kahalei (lângă Pakokku) de către Messervy la 10 februarie a constituit semnalul începerii operației. Pe data de 14, divizia sa de avangardă a

câștigat un cap de pod lângă Nyaunga, la sud de Pakokku, unde trupele de naționaliști indieni care apărau zona au fost învinse rapid. Forța de atac comandată de generalul Cowan, Divizia 17 specială motorizată plus o brigadă de tancuri a străbătut apoi zona și a ocupat Taungtha la data de 24, ajungând în suburbiile Meiktila în ziua de 28. Cowan a fost izolat pentru scurt timp de un detașament japonez care a reocupat Taungtha; susținut efectiv de aprovizionarea aeriană, el a reușit să captureze Meiktila la 3 martie, după lupte care au durat două zile. Cowan s-a străduit în continuare să păstreze inițiativa și să mențină starea de confuzie creată în rândurile japonezilor, printr-o serie de raiduri agresive în mai multe direcții, organizate de mici coloane

de infanterie, sprijinite de tancuri.

Japonezii se găseau într-o situație critică - strâns încercuiți în jurul Mandalayului și cu căile de comunicație strangulate, într-o cumplită inferioritate numerică pe uscat și lipsiți în bună măsură de acoperire aeriană. Chiar și în aceste condiții ei au opus o rezistență dârză. Atacurile repetate asupra Fortului Dufferin, poziția-cheie japoneză din Mandalay, au fost respinse. Japonezii au lansat o contraofensivă disperată în zona Meiktilai pentru a-și elibera căile de comunicații. Două divizii au încercat să-și croiască drum spre nord, iar o a treia să se apropie dinspre Mandalay; toate trei se aflau acum sub comanda Armatei a 33-a a lui Honda, care se retrăsese de pe frontul de nord și de pe

„Drumul Birmaniei”. La mijlocul lunii martie această bătălie a ajuns într-o fază critică, însă spre sfârșitul lunii contraofensiva japoneză a fost definitiv înfrântă. La data de 20 martie Stopford reușise, cu greu, să captureze Fort Dufferin și orașul Mandalay. Intuind că se găsea într-o situație fără ieșire, Armata a 15-a japoneză a renunțat la încercările de a păstra Mandalayul și s-a retras către sud. Birmania centrală se afla acum în mâinile britanicilor, iar calea către Rangoon era deschisă. Cele două Corpuri britanice au avut aproape 10.000 de oameni – morți și răniți – în aceste săptămâni de lupte; pierderile japoneze au fost însă mult mai grele – aproximativ o treime din forțele lor și așa slăbite. Mai gravă pentru japonezi a fost pierderea materială suferită cu ocazia

retragerii lor spre est, către dealurile Shan, pe căi ocolitoare.

Rangoonul le era acum oferit pe tavă britanicilor, dar aceștia trebuiau să ajungă urgent acolo deoarece se apropia musonul, iar avioanele de aprovizionare americane urmau să fie retrase din Birmania și trimise în ajutorul Chinei la începutul lui iunie. Rangoonul se află la aproape 500 km de Meiktila și întregul sistem de aprovizionare al Armatei a 14-a a lui Slim, deja mult prea extins, era în pericol de a se prăbuși dacă nu se găsea urgent un port din sudul Birmaniei, care să compenseze retragerea avioanelor de transport americane și să ofere acestei armate o alternativă de aprovizionare, pe mare. În ziua de 3 aprilie, Mountbatten a hotărât ca lansarea

operațiunii „Dracula” să se facă la începutul lunii mai, ca o măsură suplimentară în cazul în care armata lui Slim n-ar fi ajuns la timp în Rangoon. „Dracula” trebuia pus în practică de o divizie a Corpului de armată condus de Christison, împreună cu un regiment de tancuri mijlocii și un batalion de parașutiști Gurkha.

Potrivit planului lui Slim, Corpul 4 de sub comanda lui Messervy urma să dezvolte înaintarea de la Mandalay și Meiktila spre sud, deplasându-se de-a lungul drumului și a căii ferate principale; Corpul 33 al lui Stopford trebuia să coboare de-a lungul ambelor maluri ale râului Irrawaddy, depinzând de aprovizionarea asigurată prin transportul pe apă. În ceea ce privește Corpul condus de Messervy, acesta

beneficia de aprovizionare pe calea aerului.

Japonezii sperau să poată păstra pozițiile aflate de-a lungul râului cu ajutorul Armatei a 28-a care urma să sosească de la Arakan; resturile celorlalte două armate japoneze ar fi trebuit să facă față forțelor lui Messervy. Dar, rămășițele celorlalte două armate nu mai erau capabile să lupte. Concomitent, Divizia 5, păstrată inițial rezerva trupelor lui Slim, a forțat înaintarea și, la 14 aprilie, a ocupat Yamethinul, aflat la aproximativ 65 km sud de Meiktila. De asemenea, Corpul 33 sub conducerea lui Stopford a înaintat în josul râului Irrawaddy; și la 3 mai divizia din avangardă a ajuns la Prome, situat la jumătatea drumului spre Rangoon, în timp ce Armata a 28-a japoneză era blocată în „gâtul de

sticlă” de pe malul vestic al râului. După un început mai lent, vârful de lance al forțelor lui Messervy a accelerat ritmul înaintării pe drumul principal la 22 aprilie și a ajuns la Toungoo (situat la același nivel cu Prome), unde a împrăștiat capul coloanei formate din rămășițele Armatei a 15-a japoneză care se retrăgea printre dealurile Shan. Celelalte rămășițe ale armatelor japoneze se aflau la 160 km mai în spate. O săptămână mai târziu vârful de lance al lui Messervy a ajuns la Kadok, aflat la 145 km de Toungoo și la numai 110 km de Rangoon. Aici au întâmpinat o rezistență dârză din partea japonezilor, care încercau să mențină deschisă o cale de legătură către est, prin Thailanda. Rezistența a fost înfrântă în câteva zile, dar a reușit să-i priveze pe

oamenii lui Messervy de gloria de a elibera Rangoonul, deoarece la 1 mai a fost lansată operațiunea „Dracula” – printr-o acțiune de parașutare la gura râului Rangoon, alături de debarcări pe ambele maluri ale acestuia. Auzind că japonezii începuseră deja evacuarea orașului Rangoon, întreagă forță s-a reîmbarcat, a pornit în susul râului și a intrat în oraș chiar a doua zi. În dimineața de 6 mai s-au întâlnit cu primele trupe ale lui Messervy, care soseau dinspre Kadok și Pegu. Eliberarea Birmaniei era acum într-adevăr completă.

Lipsa rezistenței japoneze din ultimele stadii ale campaniei s-a datorat mai ales faptului că aceștia și-au retras grosul forțelor aeriene și navale pentru a face față pericolului sporit pe care îl reprezenta

înaintarea americană din Pacific. Împotriva a peste 800 de avioane de luptă ale Aliaților (650 de bombardiere și 177 de avioane de vânătoare) japonezii nu au putut ridica decât 50 de avioane învechite. Impetuozitatea înaintării britanice a fost posibilă și datorită avioanelor americane de transport care le-au asigurat aprovizionarea.

Capitolul 35

Contraofensiva lui Hitler din Ardeni

La 15 decembrie 1944 Montgomery i-a scris o scrisoare lui Eisenhower în care își exprima dorința de a-și petrece Crăciunul acasă înainte de a lansa marea ofensivă de pe Rin. În același plic a trimis și un cec de cinci lire sterline, sumă pe care Eisenhower pusese pariu, cu un an înainte, susținând că războiul avea să se sfârșească până la Crăciunul anului 1944⁴⁴. Această glumă era cam lipsită de tact întrucât, cu numai două săptămâni înainte – într-o scrisoare care l-a infuriat pe Ike – Montgomery criticase strategia acestuia și faptul că Germania nu fusese înfrântă, mergând până la a sugera

44 Butcher: My Three Years with Eisenhower, p. 722.

că Eisenhower ar face bine să predea comanda executivă⁴⁵.

Dând dovadă de o răbdare exemplară, Eisenhower s-a decis să privească această a doua scrisoare drept o glumă și fără intenții ascunse. În răspunsul din 16 decembrie, el îi spunea lui Montgomery: „Mai am încă nouă zile la dispoziție și, chiar dacă se pare că vei avea cinci lire în plus de Crăciun, nu le vei primi decât la termen”.

Niciunul dintre cei doi și nici comandanții din subordinea lor nu se așteptau ca inamicul să le mai poată da peste cap planurile ofensive. Estimarea lui Montgomery din acea zi asupra situației de moment, care a parvenit trupelor lui din Grupul 21 de armate, arăta confidențial că:

⁴⁵ Ibidem, p. 718.

„Inamicul desfășoară în prezent o campanie defensivă pe toate fronturile; starea acestuia nu-i permite organizarea unor operații ofensive importante”. Bradley, comandantul Grupului 12 de armate împărtășea aceeași părere.

Chiar în dimineața zilei de 16 decembrie, inamicul a lansat însă o puternică ofensivă care a răsturnat calculele comandanților forțelor aliate. Atacul a fost declanșat asupra sectorului în care se afla Armata 1 americană, în Ardeni, o zonă colinară împădurită în care forțele americane fuseseră subțiate pentru a putea concentra o forță cât mai mare pe principalele căi de acces în Germania. Considerând Ardenii improprii unui atac, americanii înclinau să creadă că și germanii

gândesc la fel. Și totuși cu patru ani în urmă declanșaseră aici nemții „Blitzkrieg” – războiul-fulger – care spulberase frontul aliat în 1940 și care dusesese la prăbușirea Occidentului. Este ciudat cum comandantii forțelor aliate din anul 1944 nu s-au gândit nicio clipă că Hitler va încerca din nou să atace prin surprindere și să obțină o victorie în acel sector.

Vestea declanșării atacului a ajuns cu greu la Cartierele Generale aflate în spatele frontului și care au reacționat lent. Abia după-amiaza târziu veștile au parvenit la SHAEF, Cartierul General al lui Eisenhower de la Versailles; acesta tocmai discuta cu Bradley următorii pași ai ofensivei. Bradley a recunoscut cu sinceritate că a

desconsiderat atacul german⁴⁶, pe care l-a apreciat drept unul menit să-i întârzie lui ofensiva. Eisenhower spune că „a fost imediat convins că acesta nu era numai un atac local”⁴⁷. Cert este însă faptul că cele două divizii păstrate ca rezervă de SHAEF nu au fost mobilizate pentru a pleca la fața locului decât în seara zilei următoare, la 17 decembrie. Până atunci frontul subțire din Ardeni – unde patru divizii ale Corpului 8 condus de generalul Middleton apărau o fâșie lată de 130 km – a fost străpuns pe o lățime mare de atacul a 20 de divizii germane, din care șapte de tancuri, având în componență aproape 1.000 de tancuri și autotunuri.

⁴⁶ Bradley, *A Soldier's Story*, p. 455.

⁴⁷ Eisenhower, *Crusade Europe*, p. 342.

a găsit ticălosul ăsta atâtea forțe?”⁴⁸

Situația era mai gravă chiar decât apreciaseră cei de la cartierul său general. Vârfurile de lance blindate înaintaseră deja peste 30 km, un grup de tancuri ajungând chiar la Stavelot. Inițial comandantul Armatei 1 americane, Hodges, nu dăduse nici el importanță atacului german, ci insistase chiar să continue ofensiva asupra barajelor de pe Roer, aflate mai departe, către nord. Abia în dimineața zilei de 18 s-a dezmeticit și a realizat gravitatea situației aflând că nemții trecuseră prin Stavelot și erau aproape de propriul său Cartier General de la Spa. În consecință, a hotărât retragerea Cartierului General într-o zonă mai sigură.

⁴⁸ Bradley, *A Soldier's Story*, p. 466.

Reacția lentă a Înaltului Comandament față de gravitatea situației s-a datorat în bună măsură întârzierii cu care acesta a primit informațiile. Aceasta s-a datorat în mare parte infiltrării de trupe germane de comando care, deghizate, au pătruns prin breșa frontului și au tăiat multe din liniile telefonice care asigurau legătura dintre Cartierele Generale retrase și linia frontului, fapt ce a creat o stare de confuzie.

Nimic nu explică însă orbirea de care a dat dovadă Înaltul Comandament față de posibilitatea unui contraatac german în Ardeni. Serviciul aliat de informații știa încă din octombrie că mai multe divizii de tancuri au fost retrase de pe linia frontului pentru a le reface capacitatea de luptă în vederea unor noi operații, și că toate

fuseseră grupate în nou-formata Armată a 6-a SS de tancuri. La începutul lunii decembrie se raportase că, după ce părăsise zona Roer-ului de la vest de Köln, Cartierul General al Armatei a 5-a de tancuri germane se mutase la sud de Coblenz. În plus, s-au observat formațiuni de tancuri îndreptându-se către Ardeni – și divizii de infanterie nou-formate pe aliniamentul de acolo. Apoi, pe 12 și 13 decembrie, au sosit rapoarte despre două vestite divizii speciale „Blitz” (Grossdeutschland și 116 tancuri) care sosiseră în zona „liniștită” a Ardenilor, iar pe 14 se aflase că echipament pentru construcția de poduri era deplasat către râul Our, care acoperea jumătatea sudică a frontului american din Ardeni. Încă din 4 decembrie un soldat german luat prizonier

în acest sector mărturisise că în zonă se pregătea un atac masiv; relatările acestuia au fost confirmate de cele ale altor japonezi în zilele următoare. Aceștia au declarat chiar că atacul urma să aibă loc în săptămâna dinaintea Crăciunului.

Cum de aceste semnale, atât de semnificative, nu s-au bucurat de atenția cuvenită? Șeful Serviciului de informații al Armatei 1 nu era în relații tocmai cordiale cu șeful operațiilor și nici cu șeful Serviciului de informații al Grupului de Armate, care-l priveau ca pe un alarmist înclinat să strige prea ușor „Lupul!”⁴⁹ De altfel, nici măcar acesta nu reușise să pună cap la cap informațiile primite și să tragă niște concluzii clare, aceasta în timp ce

49 Bradley, *A Soldier's Story*, p. 464.

iminent-amenințatul Corp 8 formulase părerea periculos de falsă cum că rotația diviziilor inamice de pe frontul din fața sa era mai degrabă o ocazie ca nemții să poată oferi diviziilor noi șansa dobândirii experienței de linia întâi, înainte de a fi folosite pe alte fronturi, fapt ce „indica dorința acestuia de a păstra și în continuare acest sector liniștit și inactiv”.

Pe lângă lipsa prezentării unei imagini clare a forței de atac din partea Serviciului de informații, evaluarea eronată a șefilor armatei aliate se pare că s-a datorat altor patru cauze. Aceștia se aflau în ofensivă de atâta vreme, încât cu greu își puteau imagina un inamic care să preia inițiativa. Erau atât de îndoctrinați cu lozinca militară „atacul e cea mai bună apărare” încât

deveniseră primejdios de siguri că, dacă vor continua să atace neîntrerupt, inamicul nu va fi în stare de o contraofensivă serioasă. Ei și-au imaginat că o eventuală contraofensivă, dacă s-ar fi declanșat, ar fi vizat înaintarea aliată către Köln și centrele industriale din bazinul Ruhr. Aliații s-au bazat pe metodele ortodoxe și pe prudența armatei germane, dovedite de aceasta, de când Hitler îl numise din nou pe veteranul feldmareșal Rundstedt, trecut de șaptezeci de ani, în postul de comandant suprem în vest.

Aliații se înșelaseră în aprecierea acestor factori; efectul înșelător al primilor trei a fost multiplicat prin asumarea eronată a celui din urmă. Rundstedt nu a avut nicio legătură cu contraofensiva, în afară de una

nominală, chiar dacă Aliații au numit-o „ofensiva lui Rundstedt”, fapt care l-a deranjat pe acesta chiar mai mult decât pe Aliați. Rundstedt nu numai că nu fusese de acord cu operațiunea, dar s-a mai și spălat pe mâini, lăsându-și subordonații să se ocupe de conducerea atacului cum știau ei mai bine, transformându-și propriul cartier general într-un fel de oficiu poștal pentru instrucțiunile Führerului.

Ideea, decizia și planul strategic îl aparțineau în totalitate lui Hitler. Conceptul era strălucit și ar fi putut avea un succes fantastic dacă ar mai fi existat suficiente resurse și forțe disponibile, care să asigure șanse raționale de atingere a înaltelor obiective stabilite. Senzaționalul succes de debut s-a datorat în bună măsură noii tactici

puse la punct de tânărlul general Hasso Manteuffel - cel pe care Hitler tocmai îl avansase la vârsta de numai patruzeci și șapte de ani, de pe postul de comandant de divizie, la cel de comandant de armată. Succesul s-a datorat și puternicului efect paralizant pe care l-a avut ideea pe jumătate realizată a lui Hitler - deschiderea căii spre victorie asupra Aliaților, cu milioanele de soldați ai acestora, prin utilizarea temerară a câteva sute de oameni. Hitler a făcut apel la încă una din descoperirile sale, Otto Skorzeny, în vârstă de treizeci și șase de ani, cel pe care-l trimisese cu un an în urmă într-un raid cu planoare pentru a-l elibera pe Mussolini dintr-o închisoare aflată în vârf de munte.

Ultima sclipire de geniu a lui Hitler a

primit numele de cod „Operațiunea Greif” – cuvântul german care desemnează creatura mitologică grifonul. Numele era bine ales, întrucât efectul acțiunii urma să fie crearea unei imense și alarmante păcăleli în spatele liniilor Aliaților.

Pe hârtie, planul prevedea două etape care reprezentau o versiune strategică modernă a „Calului Troian”. Într-o primă etapă, o companie de trupe de comando ai cărei membri vorbeau limba engleză, și erau îmbrăcați în uniforme americane de infanterie peste cele germane, deplasându-se cu jeep-uri americane, urmau să dea năvală în grupuri restrânse imediat ce frontul era străpuns. Sarcina lor era să întrerupă legăturile telefonice, să redirecționeze semnele de circulație pentru

a-i deruta pe americani, să agațe banderole roșii care indicau faptul că drumurile sunt minate și să creeze confuzie prin orice alte mijloace disponibile. În a doua etapă, o întreagă brigadă de tancuri, purtând însemne americane, trebuia să pătrundă prin breșa nou-creată pentru a pune stăpânire pe podurile de peste Meuse.

Acest al doilea val nu a mai pornit niciodată. Grupul german de armate nu a reușit să facă rost de numărul necesar de tancuri și camioane americane, restul fiind completat cu vehicule germane camuflate. Din această cauză, germanii au trebuit să fie mult mai prevăzători și să aștepte o ocazie favorabilă; cum nicio penetrare clară a frontului nu a avut loc în sectorul de nord, acolo unde aștepta această divizie,

înaintarea s-a amânat, pentru ca în final să fie abandonată.

Primul val a înregistrat un deosebit succes și a depășit cele mai optimiste așteptări. În jur de 40 de jeep-uri au reușit să pătrundă și să-și ducă la îndeplinire sarcinile creând confuzie. Opt dintre ele s-au înapoiat neatinse din misiune. Celelalte, care au căzut în mâinile americanilor, le-au dat acestora și mai multă bătaie de cap – făcându-i să presupună că numeroase astfel de bande de sabotori bântuiau nestingherite în spatele frontului. Un prim rezultat s-a concretizat într-un imens blocaj al traficului pentru căutarea sabotorilor; sute de soldați americani care n-au fost capabili să dea răspunsuri satisfăcătoare patrulelor de cercetare au fost arestați. Bradley însuși

povestește:

„O jumătate de milion de soldați s-au jucat între ei de-a șoarecele și pisica ori de câte ori s-au întâlnit pe drum. Nici gradul și nici actele doveditoare ori protestele nu-l scuteau pe drumeț de inchiziția care-l întâmpina la fiecare intersecție. De trei ori mi s-a ordonat, de către soldați vigilenți, să demonstrez că eram cine pretindeam a fi. Prima oară a trebuit să identific orașul Springfield drept capitală a Illinoisului, în timp ce cel care-mi punea întrebări sugera că aceasta ar fi Chicago; a doua oară a trebuit să indic poziția apărătorului la grămadă; a treia oară mi s-a cerut să-l numesc pe soțul de atunci al unei blonde pe nume Betty Grable. Habar n-am avut, însă

santinela nu m-a oprit. Încântat că m-a încurcat, acesta m-a lăsat totuși să trec mai departe”⁵⁰.

Situația era și mai dificilă pentru ofițerii britanici de legătură sau pentru cei veniți în vizită care nu cunoșteau răspunsurile la astfel de întrebări-test.

În data de 19 un prizonier a declarat la interogatoriu că unele grupuri de jeep-uri aveau misiunea de a-l asasina pe Eisenhower și pe alți înalți comandanți militari. Acest zvon nefondat a circulat prin tabăra de pregătire a trupelor de comando germane înainte ca acestea să afle misiunea lor adevărată. Când informația a ajuns la

50 Bradley, *A Soldier's Story*, p. 467-9.

Cartierul general al Aliaților, a produs o adevărată panică în rândurile serviciului de pază, care a extins raza paralizantelor precauții înapoi, până la Paris – menținând această stare pe parcursul a zece zile.

Consilierul naval al lui Eisenhower, căpitanul Butcher, consemnează în jurnalul său pe data de 23:

„Azi am fost la Versailles și l-am întâlnit pe Ike. A devenit prizonierul poliției noastre de protecție și este supărat și enervat de restricționarea mișcărilor sale. Sunt tot felul de paznici, unii cu mitraliere, în jurul casei, iar el trebuie să se deplaseze către și dinspre birou încadrat de garda de corp și urmărit uneori de un paznic înarmat la

volanul unui jeep”⁵¹.

Și germanii au suferit din plin de pe urma problemelor create de ei înșiși, ca și din cauza suprasolicitării resurselor în vederea îndeplinirii Țelurilor excesiv de ambițioase ale lui Hitler, care în domeniul planificării la scară largă se lăsase purtat de imaginația sa.

Proiectul a fost bine rezumat de Manteuffel⁵²:

„Planul ofensivei din Ardeni a fost pus la punct în întregime de către OKW – Comandamentul suprem al Wehrmachtului

51 Butcher, *My Three Years with Eisenhower*, p. 727—729.

52 Imediat după terminarea războiului am avut ocazia să interoghez o serie de înalți comandanți germani și să analizez cu aceștia operațiunile în detaliu, pe hartă; acolo unde e cazul folosesc citate reprezentative din declarațiile acestora, nu înainte de a le fi verificat prin alte dovezi ulterioare.

(Cartierul general al lui Hitler) – și ne-a fost remis cu laconica și indiscutabila mențiune „ordin de la Führer”. Obiectivul fixat era obținerea unei victorii decisive în vest, prin aruncarea în luptă a doua armate de tancuri – a 6-a, comandată de Dietrich și a 5-a, aflată sub comanda mea. A 6-a urma să lovească pe direcția nord-vest, peste Meuse, între Liège și Huy, și să se îndrepte apoi spre Anvers. Ea deținea rolul principal și avea forța cea mai mare. Armata mea urma să înainteze pe o linie mai ocolită, să traverseze râul Meuse între Namur și Dinant, apoi să forțeze înaintarea către Bruxelles – pentru a acoperi flancul... Obiectivul întregii ofensive viza obligarea armatei britanice de a se retrage de pe continent, prin retezarea căilor de

aprovizionare de la bazele sale”⁵³.

Hitler și-a imaginat că prin producerea acestui al doilea Dunkerque, Marea Britanie avea să se retragă definitiv din război, iar el să obțină un respiro pentru a-i putea ține în loc pe ruși și a ajunge la o remiză în est.

Planul i-a fost prezentat lui Rundstedt și Comandantului executiv al grupului de armate, feldmareșalul Model, la sfârșitul lunii octombrie. Descriindu-și reacțiile, Rundstedt povestește:

„Mă aflu într-o stare de incertitudine. Hitler nu mă consultase în legătură cu posibilitățile. Pentru mine era evident că forțele disponibile sunt mult prea mici

⁵³ Liddell Hart, *The Other Side Hill*, p. 446-7.

pentru un plan atât de ambițios. Model a fost și el de aceeași părere. De fapt, niciun soldat nu considera posibilă îndeplinirea obiectivului planificat, atingerea Anversului. Eu aflasem demult că este inutil să obiectezi în fața lui Hitler referitor la posibilități, indiferent în ce domeniu. După ce m-am consultat cu Model și cu Manteuffel, am considerat că unica noastră speranță de a-l determina pe Hitler să renunțe la obiectivele sale era să-i prezint o alternativă mai practică și care să-l atragă. Această propunere se referea la o ofensivă de mai mică amploare, cu scopul penetrării pozițiilor aliate din jurul Aachenului”⁵⁴.

Hitler a respins însă acel plan mult mai

⁵⁴ Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 447.

modest și a insistat pe ideea sa inițială. Pregătirile s-au făcut în cea mai mare taină. Manteuffel povestește:

„Toate diviziile Armatei mele a 5-a de tancuri erau pregătite, dar au fost menținute pe poziții aflate la distanță între ele, într-o zonă care se întindea de la Trier până la Krefeld; astfel încât spionii, ori populația civilă, să nu aibă nici cea mai mică idee despre scopul acțiunii. Oamenii au fost informați că erau ținuti în stare de alertă pentru a face față atacului aliat asupra Kölnului. Doar un număr restrâns de ofițeri din statul major cunoșteau scopul.”⁵⁵

Armata a 6-a de tancuri a fost grupată în zona dintre Hanovra și Weser, chiar mai

⁵⁵ Ibidem, p. 449.

retrasă. Diviziile acestor armate au fost retrase de pe aliniament pentru a se odihni și a fi reechipate. În mod ciudat, Sepp Dietrich nu a fost informat decât foarte târziu despre misiunea care-l aștepta și nu a fost consultat în legătură cu obiectivul pe care-i avea de îndeplinit. Majoritatea comandanților de divizii a fost informată abia cu câteva zile înainte de declanșarea atacului, în cazul Armatei a 5-a, a lui Manteuffel, aceasta a ajuns pe pozițiile de pornire în trei nopți.

Camuflajul strategic a sporit eficacitatea clementul surpriză, dar secretul intern al operațiunii a costat destul de mult, mai ales în cazul Armatei a 6-a de tancuri. Comandanții care au fost informați târziu n-au avut suficient timp la dispoziție pentru a

studia problemele, pentru a organiza recunoașteri în teren și pentru a-și desăvârși pregătirile. Drept urmare, o serie de amănunte au fost trecute cu vederea și au generat numeroase piedici după începerea atacului. Hitler pusese la punct planurile de detaliu în cartierul său general, împreună cu Jodl, considerând că aceasta era suficient pentru ducerea planului la bun sfârșit. El nu a acordat nicio atenție condițiilor locale sau problemelor individuale ale executanților. Hitler a manifestat același optimism exagerat și în ceea ce privea necesitățile forțelor angajate.

Rundstedt remarca: „Nu existau întăririle necesare, și nici provizii sau muniții; chiar dacă numărul diviziilor de tancuri era mare, cel al tancurilor era

scăzut. În bună măsură forța lor exista doar pe hârtie⁵⁶.

Cel mai acut se simțea lipsa carburanților. Manteuffel scria:

„Jodl ne-a asigurat că vom beneficia de suficient combustibil pentru a atinge capacitatea maximă de luptă și a ne susține pătrunderea. Această asigurare s-a dovedit lipsită de temei. O parte a erorii provenea din faptul că OKW folosisse o bază matematică, stereotipă, de calcul a cantității de carburant necesare deplasării unei divizii pe o distanță de 100 km. Experiența din Rusia mă învățase că era

⁵⁶ Același lucru este susținut și în Istoria Oficială a Statelor Unite, alcătuită de dr. Hugh Cole, care situează totalul de tancuri ale unei divizii gemiane de tancuri în medie la nouăzeci până la o sută - adică jumătate din forța unei divizii americane. Aceasta pune într-o lumină mai complexă afirmația Aliatilor de la acea dată, conform căreia, după numărul de divizii, aceasta a reprezentat cea mai mare concentrare de tancuri din război.

necesară o cantitate dublă în condiții de luptă. Jodl n-a putut înțelege una ca asta.

Luând în calcul și dificultățile suplimentare, normale pentru perioada de iarnă și pentru o zonă atât de dificilă precum cea a Ardenilor, i-am comunicat personal lui Hitler că ar trebui să ni se asigure o cantitate de cinci ori mai mare de combustibil față de necesarul standard. După ce ofensiva fost lansată, ni s-a asigurat doar o dată și jumătate din necesarul standard. Mai mult, o mare parte din carburant se afla prea departe în urmă, în coloane mari de camioane aflate pe malul de est al Rinului. Imediat după ridicarea ceții, când Aliații au trecut la acțiune, transportul acestuia a fost grav

perturbat”⁵⁷.

Trupele germane, care nu cunoșteau toate aceste deficiențe, își păstrau încrederea în Hitler și în asigurările acestuia că vor obține victoria. Rundstedt a declarat: „Moralul trupelor participante era uimitor de ridicat la declanșarea ofensivei. Oamenii credeau în posibilitatea victoriei, spre deosebire de comandanții supremi, care cunoșteau realitatea”.

Rundstedt s-a retras după ce Hitler a refuzat planul „mai mic” avansat de acesta. El i-a lăsat pe Model și Manteuffel, care aveau mai multe șanse de a-l influența pe Hitler, să lupte pentru unele schimbări în plan, ceea ce reprezenta concesia supremă pe care Hitler accepta s-o ia în calcul.

57 Liddell Hart, The Other Side Hill, p. 450-1.

Rundstedt a participat numai formal la conferința finală, ținută pe 12 decembrie la cartierul său general de la Ziegenberg, lângă Bad Nauheim. Hitler a fost prezent și a controlat toate procedurile. Cât privește modificările de ordin tehnic și îmbunătățirile tactice, acestea sunt descrise foarte colorat în povestirile lui Manteuffel – care sunt confirmate de dovezi descoperite ulterior în surse documentare și de altă natură:

„La vederea ordinelor lui Hitler pentru ofensivă am fost uluit să descopăr că acestea cuprindeau până și metodele și sincronizarea atacului. Artileria urma să se dezlănțuie la ora 7,30 dimineața, iar asaltul infanteriei la ora 11. Între aceste două repere orare, Luftwaffe trebuia să

bombardeze cartierele generale și căile de comunicație. Diviziile de tancuri nu aveau voie să atace până când grosul infanteriei nu reușea să spargă frontul. Artileria era împrăștiată pe întreg frontul de atac.

Mai multe aspecte ale planului mi s-au părut ridicole, așa că am elaborat pe loc o altă metodologie, pe care i-am expus-o lui Model. Model mi-a dat dreptate, dar a remarcat sarcastic: «Mai bine te-ai căzni să-l convingi pe Führer». L-am răspuns: «Asta am să și fac, dacă vii cu mine». În 2 decembrie am plecat, împreună cu Model la Berlin să-i facem o vizită lui Hitler.

Am început prin a spune: «Nimeni nu știe cum va fi vremea în ziua atacului – sunteți sigur că Luftwaffe își va putea face datoria, având în vedere superioritatea

aeriană a Aliaților?» I-am amintit lui Hitler două ocazii anterioare din Vosgi, când se dovedise absolut imposibil ca diviziile de tancuri să se deplaseze la lumina zilei. Apoi am continuat: «Tot ce va reuși artileria noastră la ora 7,30 dimineața va fi să-i trezească pe americani; până la declanșarea ofensivei noastre ei vor dispune de trei ore și jumătate, pentru a-și lua contramăsurile necesare.» I-am demonstrat, de asemenea și că grosul infanteriei germane nu mai era la fel de bun ca înainte, și că nu mai putea duce la bun sfârșit o penetrare în adâncime, atât de adâncă cum era prevăzută, mai ales în condițiile terenului foarte dificil. În plus, pozițiile defensive ale americanilor constau dintr-un lanț de avanposturi, cu principalul lor aliniament de apărare mult retras – deci

foarte dificil de străpuns.

I-am sugerat lui Hitler mai multe modificări. Prima consta în declanșarea atacului la ora 5,30 dimineața, la adăpostul întunericului. Evident că asta însemna o limitare a obiectivelor artileriei, dar îi permitea acesteia să se concentreze asupra unor ținte vitale – cum ar fi bateriile, depozitele de muniții și cartierele generale – care fuseseră bine localizate.

În al doilea rând, i-am sugerat alcătuirea a câte unui «batalion de șoc» din fiecare divizie de infanterie, compuse din cei mai buni dintre ofițeri și soldați. (Am nominalizat eu însumi ofițerii.) Aceste batalioane de șoc urmau să înainteze pe întuneric, la ora 5,30, fără acoperire din partea artileriei, pentru a pătrunde printre

avanposturile defensivei americane, ceea ce ar fi permis o eventuală evitare a luptelor până la o penetrare mai adâncă.

Proiectoarele unităților de pe flancuri urmau să lumineze calea batalioanelor de șoc, prin ațintirea fasciculelor luminoase în nori, reflectând astfel lumina în jos. Eram foarte impresionat, de o demonstrație la care asistasem cu puțin timp mai-nainte și am simțit că aceasta putea fi cheia unei penetrări rapide până la ivirea zorilor.

După ce i-am prezentat toate propunerile, am argumentat că nu exista altă modalitate de a desfășura ofensiva cu șanse de reușită. Am mai subliniat: «La ora 16 începe să se întunece, deci nu vom avea decât cinci ore, după asaltul de la ora 11, pentru a străpunge defensiva. Nu avem

certitudinea că vom reuși în acest interval. Prin metoda mea, câștigăm încă cinci ore și jumătate. Apoi, la lăsarea întunericului, eu aș putea pomi cu tancurile. Acestea vor înainta la adăpostul nopții, vor trece de infanteria noastră și, la ivirea zorilor, vor putea începe propriul atac asupra pozițiilor principale, după parcurgerea distanței parcurse fără obstacole.»⁵⁸.

Potrivit spuselor lui Manteuffel, Hitler a acceptat aceste sugestii tară să crâcnească. Faptul în sine este semnificativ. Se părea că Hitler era dispus să primească sugestii de la câțiva generali în care avea încredere – ca de exemplu Model. El manifesta o neîncredere instinctivă față de majoritatea generalilor. Deși se baza pe cei din anturajul

58 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 451-3.

lui, era totuși conștient de lipsa experienței dobândită în condiții de luptă, a acestuia.

Ceea ce obținuseră prin aceste modificări tactice în scopul măririi șanselor ofensivei a fost anulat printr-o reducere a forțelor care urmau să ia parte la acțiune. Comandanții executivi au primit curând vestea descurajatoare cum că o parte a forțelor promise nu era disponibilă, ca urmare a presiunii tot mai mari a atacurilor sovieticilor în est.

În consecință, a trebuit să se renunțe la atacul convergent pe care Armata a 15-a, acum sub comanda lui Blumentritt, ar fi trebuit să-l dea asupra Maastrichtului; aceasta avea să le creeze Aliaților posibilitatea aducerii de întăriri dinspre nord. Mai mult, Armata a 7-a, care trebuia

să înainteze ca o acoperire pe flancul sudic al ofensivei, a fost redusă la numai câteva divizii, fără nicio divizie de tancuri.

În legătură cu planul se impun subliniate mai multe puncte-cheie, care trebuie reținute de-a lungul desfășurării întregii ofensive din Ardeni. Primul este importanța vremii noroase pe care se bazaseră planurile germane. Conducătorii germani erau conștienți că Aliații puteau arunca peste 5.000 de bombardiere în luptă, în timp ce Göring nu promitea decât 1.000 de diverse avioane ca acoperire aeriană; Hitler, deja precaut cu promisiunile făcute de Luftwaffe, a diminuat cifra acestora la 8 – 900, atunci când i-a prezentat planul lui Rundstedt. În realitate, cifra estimativă a lui Hitler a fost atinsă într-o singură zi, și asta

când deja soarta bătăliei terestre fusese pecetluită.

Un al doilea factor l-a constituit complotul din iulie. Niciun general german nu mai putea, sau nu mai îndrăzneă să se opună fățiș planurilor lui Hitler, oricât de nesăbuite ar fi fost; tot ce își puteau permite era să îl convingă să accepte modificări tehnice și tactice, unde Hitler era susceptibil la sugestiile venite prin intermediul generalilor în care avea o deosebită încredere.

Alți factori importanți au fost: diminuarea forțelor promise inițial și reducerea rolului pe care armatele de flanc ar fi trebuit să-l joace; efectul pe care l-au avut atacurile americane din noiembrie asupra zonei Aachenului, de absorbire a

diviziilor desemnate inițial ca participante la contraofensiva din Ardeni; amânarea contraofensivei – din noiembrie, în decembrie, când condițiile au fost mai puțin favorabile ca și multe alte condiții diferite între cele două acțiuni „Blitzkrieg”, cea din 1940 și cea din 1944.

Multe depindeau de înaintarea rapidă a Armatei a 6-a de tancuri SS comandată de Dietrich, aflată cel mai aproape de Meuse în acest sector vital. Trupele de parașutiști ar fi fost de o deosebită eficiență pentru a deschide calea aici, însă ele fuseseră uzate într-o mare măsură în luptele terestre defensive. Abia o mie de parașutiști au putut fi adunați la un loc, cu mai puțin de o săptămână înaintea ofensivei, alcătuindu-se un batalion sub comanda colonelului von

der Heydte. După ce a intrat în contact cu comandamentul Luftwaffe, Heydte a aflat că mai mult de jumătate din echipajele avioanelor alocate batalionului său nu aveau nicio experiență în operațiuni de desant, iar echipamentul necesar lipsea cu desăvârșire.

În cele din urmă obiectivul fixat batalionului de desant nu a fost ocuparea unuia din periculoasele defileuri aflate în calea tancurilor, ci parașutarea la Mont Rigi, lângă intersecția drumurilor ce duc la Malmedy, Eupen și Verviers, cu scopul de a ridica o blocadă pe flanc pentru a întârzia întăririle Aliaților care veneau dinspre nord. În seara de dinaintea atacului, mijloacele de transport promise nu au sosit pentru a prelua batalionul de desant și a-l duce la aerodrom, parașutarea s-a amânat pentru

noaptea următoare - când atacul terestru era deja în plină desfășurare. Și atunci, doar o treime din avioane au reușit să găsească zona indicată pentru parașutare, astfel încet Heydte a adunat doar câteva sute de oameni, cu care n-a reușit să ocupe intersecția și să organizeze o blocadă. Pe parcursul mai multor zile, mici grupuri de parașutiști au hărțuit trupele pe șosele, după care, neexistând niciun semn că armatele lui Dietrich ar sosi, Heydte a încercat să forțeze înaintarea spre est, pentru a le ieși în întâmpinare, însă trupele sale de desant au căzut prizoniere pe parcursul deplasării.

Atacul flancului drept al armatei lui Dietrich a fost stopat rapid de puternicele forțe americane de lângă Monschau. Atacul

de pe flancul stâng a reușit însă să străpungă apărarea și, ocolind Malmedy, a stabilit o traversare peste Amblève, dincolo de Stavelot, pe data de 18, după o înaintare de 50 km de la linia de plecare. În acest defileu îngust atacul a fost oprit, germanii fiind încolțiți printr-un contraatac de către americani. Următoarele tentative au eșuat în fața forțelor americane întărite prin sosirea grabnică a rezervelor, iar atacul Armatei a 6-a de tancuri s-a frânt definitiv.

Pe frontul lui Manteuffel ofensiva a debutat Bine. Iată cum relatează acesta:

„Batalioanele mele de șoc s-au infiltrat rapid în frontul american, asemeni picăturilor de ploaie. La orele 16,00 tancurile au pornit la atac și au forțat

înaintarea, cu ajutorul «luminii artificiale a lunii»”⁵⁹.

După traversarea râului Our, ele au fost nevoite să treacă printr-un alt defileu dificil, la Clervaux, pe râul Clerf. Aceste obstacole, la care s-au adăugat condițiile de iarnă, au dus la o întârziere.

„Rezistența tindea să se estompeze de câte ori tancurile intrau în forță, dar dificultățile de mișcare anulau avantajul în acest stadiu de început”⁶⁰.

*

În data de 18, germanii s-au apropiat de Bastogne – după o înaintare de aproape 50 km. Însă încercarea lor din ziua de 19 de

⁵⁹ Liddell Hart, The Other Side of the Hill, p. 459.

⁶⁰ Ibidem, p. 460.

a trece peste acest important nod rutier a eșuat⁶¹.

Cele două divizii de rezervă ale lui Eisenhower au fost aduse rapid pe front pe data de 18. Acestea se aflau însă la Reims, la 160 km distanță - și, mai grav, divizia care trebuia să ajungă la Bastogne (Divizia 101 parașutiști) a fost îndreptată către nord, datorită unei erori administrative. Noroc cu o blocare a traficului și cu rănirea unui sergent de poliție, care au făcut-o să se

61 nu numai datorită adversarului; un comandant al vârfului de lance mi-a mărturisit într-o discuție ulterioară că în acele momente cruciale el își făcea de cap cu o tânără asistentă medicală americană, „blondă și superbă”, care-l reținea vrăjit într-un sat pe care-l ocupaseră trupele acestuia. Bătăliile nu sunt întotdeauna câștigate așa cum prevăd manualele militare!

abată pe un drum ocolitor, spre sud, ajungând astfel la Bastogne în dimineața crucialei zile de 19.

Pe parcursul următoarelor zile, mai multe atacuri succesive ale germanilor au eșuat. Manteuffel s-a hotărât să ocolească orașul Bastogne și să continue drumul spre Mouse. Întăririle Aliaților începuseră însă să se strângă din toate părțile, alcătuind o forță mult superioară celei de care beneficia ofensiva germană. Două dintre Corpurile de armată ale lui Patton s-au deplasat spre nord pentru a susține defensiva de la Bastogne, printr-un contraatac pe drumurile care duceau spre oraș. Deși oprită pentru moment, această contraofensivă a provocat o diminuare accentuată a forțelor de care Manteuffel avea nevoie pentru propria

înaintare.

Zilele faste trecuseră. Atacul lui Manteuffel îndreptat către Meuse alarmase cartierele generale ale Aliaților, deși era prea întârziat pentru a fi cu adevărat periculos. Conform planului, orașul Bastogne a trebuit ocupat încă de a doua zi; în realitate, în cea de a treia zi, germanii abia ajunseseră la el, iar evitarea lui s-a făcut abia în a șasea zi. „Degetul mic” al ofensivei a reușit să se apropie la șase kilometri de Meuse – la Dinant – în ziua de 24, dar nu mai aproape. Și acest „degețel” a fost curând retezat.

Noroiul și criza de carburanți au frânat serios înaintarea – din cauza lipsei de combustibil numai jumătate din artilerie a putut fi adusă pe poziții. Dacă vremea

cețoasă a favorizat infiltrarea germană din primele zile prin menținerea forțelor aeriene aliate la sol, când această mantie protectoare a dispărut în data de 23, slabele rezerve ale Luftwaffe s-au dovedit incapabile de a proteja forțele terestre de teribilele. Bombardamente americane. Aceasta a crescut prețul plătit amânării ofensivei. Hitler suporta și consecințele acordării rolului principal aripii sale nordice, Armata a 6-a de tancuri SS – în care predominau favoritele sale Waffen SS – fără să țină seama că terenul era mult mai accidentat, în timp ce Aliații dispuneau de forțe superioare numeric și de rezerve aflate mai aproape.

În prima săptămână ofensiva a progresat mult sub așteptări, iar

accelerarea de la începutul celei de-a doua a fost mai mult iluzorie; s-a concretizat doar într-o penetrare mai adâncă între principalele noduri rutiere, pe care americanii le țineau acum strâns în mână.

După această prezentare de ansamblu a operațiunilor, se impune o detaliere a unor stadii-cheie ale luptelor din diferite sectoare.

Pentru Armata a 6-a tancuri SS de sub comanda lui Dietrich - care avea rolul principal însă terenul mai nefavorabil - planul prevedea ca trei divizii de infanterie din componența acesteia să creeze câte o breșă în stânga și în dreapta orașului Udenbrath, după care trebuiau să-și modifice direcția de înaintare către nord-vest, să ocupe poziții puternice alături de

alte două divizii de infanterie; cele patru divizii de tancuri urmau să treacă apoi prin breșele create de infanterie, două câte două, și să se năpustească asupra marelui oraș și centru de comunicații Liège. Diviziile de tancuri erau alcătuite numai din Waffen SS, respectiv Diviziile de tancuri 1,12,2 și 9, care formau Corpurile de tancuri 1 și 2. Acestea dispuneau de circa 500 de tancuri, inclusiv 90 de Mark VI-Tigru. Mai trebuie specificat că Dietrich dorise să conducă el însuși crearea breșei eu două din diviziile sale, însă ideea fusese respinsă de Model – care considera că acest sector era prea dificil pentru tancuri, pentru atingerea unui asemenea obiectiv.

Sectorul era apărat de Divizia 99 americană de infanterie, care se afla pe

pozițiile cele mai sudice ale Corpului 5 comandat de generalul Gerow, și avea o lățime de peste 30 km (la fel ca și în cazul diviziilor Corpului 8 condus de Middleton, situate mai la sud). Această lățime era mult prea mare pentru a fi acoperită de o singură divizie, fapt ce demonstrează cât de puțin se așteptau americanii la un atac german în zona respectivă.

Bombardamentul a început la ora 5,30 dimineața, însă infanteria germană nu a pornit la atac înainte de ora 7,00, a zilei de 16 decembrie. Avanposturile au fost cucerite unul după altul, deși multe au rezistat eroic în fața unor forțe covârșitoare, și au provocat pierderi grele nemților, contribuind astfel la întârzierea înaintării diviziilor de tancuri ale acestora. Deși

nemții au reușit să forțeze înaintarea către vest, în următoarele două zile puternica defensivă americană din zona Berg-Bütgenbach-Elsenborn i-a împiedicat să cucerească „umărul” de nord, așa cum plănuiseră, acesta rămânând în mâinile americanilor pentru o utilizare viitoare. Apărătorii erau supuși zilnic unor atacuri grele din partea germanilor. Corpul 5 american de sub comanda lui Gerow – cel care fusese angajat în ofensiva americană din sectorul Aachenului, fiind apoi rechemat și îndreptat către sud, pentru a sprijini defensiva, s-a acoperit de glorie. (Respingerea ofensivei a contribuit substanțial la scăderea prestigiului trupelor SS și l-a determinat pe Hitler, în data de 20, să atribuie rolul principal în ofensivă

Armatei a 5-a de tancuri, de sub comanda lui Manteuffel.)

Armata lui Manteuffel a obținut o pătrundere rapidă pe flancul său drept – cel mai apropiat de frontul armatei lui Dietrich. Acest sector din Schnee Eifel, ceva mai lat de 30 km, era apărat de nou-venita Divizie 106 americană împreună cu Grupul 14 cavalerie. Acestea acopereau căile de acces spre importantul nod feroviar St. Vith. Caracteristica situației de aici a constat în faptul că atacanții nu au beneficiat de aceeași forță copleșitoare ca în cazul atacului din nord; ci dispuneau aici în principal doar de două divizii de infanterie din Corpul 66 condus de Lucht, la care se adăuga o brigadă de tancuri. Cu toate acestea, până pe 17, au reușit să

încercuiască două regimente ale Diviziei americane 106 printr-o acțiune în clește, silind astfel șapte mii de soldați să se predea, (se vorbește chiar de la opt-nouă mii). Acest succes s-a datorat aplicării noii tactici a lui Manteuffel.

Pe frontul lui Manteuffel detașamentele de asalt ajunseseră deja în interiorul pozițiilor americane înainte ca focul de baraj să se declanșeze. Conform concluziei oferită de *Istoria Oficială a Americii*, bătălia de la Schnee Eifel „a constituit cea mai serioasă răsturnare suferită de armata americană pe durata operațiunilor dintre anii 1944 - 1945 pe teatrul european de luptă”.

În sudul extrem al frontului lui Manteuffel, atacul principal a fost susținut

de Corpul 58 de tancuri condus de Krüger (pe flancul drept) și de Corpul 47 de tancuri condus de Lüttwitz (pe cel stâng). Corpul 58, după ce a traversat râul Our, a pornit către Houffalize, având ca obiectiv imediat realizarea unui cap de pod peste Meuse, între Ardeni și Namur. Corpul 47, după traversarea râului Our, trebuia să ocupe principalul nod rutier de la Bastogne și să-și continue înaintarea pentru a asigura mai multe traversări peste Metise, la sud de Namur.

Avanposturile Diviziei 28 americane au reușit să întârzie cât de cât traversarea râului Our de către nemți, dar nu să-i și oprească în loc. În cea de-a doua noapte, cea de 17, aceștia s-au apropiat de Houffalize, de Bastogne și de drumul lateral

care făcea legătura între cele două noduri rutiere - drum necesar în vederea desfășurării complete a forțelor germane și dezvoltării ofensivei lor către vest.

La extremitatea sudică, Armatei a 7-a germană, sub comanda lui Brandenberger, formată din patru divizii (trei de infanterie și una de parașutiști), i-a revenit sarcina de a desfășura o ofensivă prin care să protejeze atacul desfășurat de forțele lui Manteuffel, înaintând prin Neufchateau, în direcția Mezieres. Toate cele patru divizii au reușit să traverseze râul Our, iar Divizia 5 de parașutiști a înaintat în trei zile pe flancul interior până la Wiltz, aflat la vreo 20 km spre vest. Aripa dreaptă a Diviziei 28 americane nu a cedat decât pas cu pas, pe când celelalte două divizii ale Corpului 8

condus de Middleton (Divizia 4 și Divizia 9 blindată) au reușit să-i oprească pe germani după ce aceștia înaintaseră vreo cinci kilometri. Până pe data de 19 a devenit clar că umărul sudic al frontului de atac german era ținut sub control. Devenise evident și că, imediat ce defensiva americană va fi întărită de Armata a 3-a condusă de Patton, care pornise spre nord de la Saar, Corpul 80 german va trebui să treacă pe poziții defensive.

Manteuffel a cerut o divizie mecanizată pentru Armata a 7-a, care să-i permită acesteia să se mențină la același nivel cu aripa lui stângă, însă Hitler i-a refuzat cererea. Se pare că acest refuz a fost determinant.

Pe frontul de nord, unde se afla

Dietrich, atacul cu tancuri a început pe data de 17, atunci când Divizia 1 de elită blindată 1 SS a încercat o depășire a Liege-ului, pe flancul sudic, când drumul a fost deschis. Coloana din frunte, „Grupul de luptă al lui Peiper” – cel care deținea cea mai mare parte din cele 100 de tancuri ale diviziei –, a înaintat aproape fără să întâmpine rezistență în tentativa de cucerire a punctului de la Huy pentru traversarea Meusei. El și-a dobândit o tristă faimă prin masacrarea, cu focuri de arme automate, a mai multor grupuri neînarmate de prizonieri americani, și de civili belgieni. (Peiper a afirmat la proces că aceste acțiuni au avut loc la indicațiile Führerului, care ordonase ca atacul să fie precedat de un „val de teroare”. Din toate unitățile care au luat

parte la ofensivă, numai cea condusă de Peiper s-a dedat la astfel de crime.) Grupul lui Peiper s-a oprit să-și petreacă noaptea la periferia orașului Stavelot, la 68 km de Meuse, deși nu a existat niciun motiv ca să nu ocupe podul de importanță majoră din zonă, cât și marele depozit de carburant aflat puțin mai la nord (unde se aflau peste opt milioane și jumătate de litri) și care erau prost păzite. Și Cartierul general al Armatei 1 americane, de la Spa, se afla în imediata apropiere. Peste noapte, în zonă au sosit întăririle americane. A doua zi Peiper se afla blocat de o barieră de combustibil în flăcări. Apoi, la Trois Points, aflat la trei mile depărtare, podurile au fost aruncate în aer sub ochii nemților. Peiper a încercat atunci o întoarcere de-a lungul văii care se

întindea pe flanc, dar a fost oprit după numai 20 km, la Stoumont. Între timp el aflase că ofensiva sa era o mișcare izolată, deoarece restul Armatei a 6-a de tancuri îl depășise cu mult.

Spre sud, pe frontul lui Manteuffel, presiunea asupra vitalelor noduri rutiere St. Vith și Bastogne a crescut, deoarece cine le deținea avea avantaje decisive în desfășurarea luptei. Primele atacuri asupra St. Vithului (aflat la 20 km în spatele frontului de la declanșarea ofensivei) au avut loc la 17 decembrie, dar cu forțe scăzute. Până a doua zi întăririle americane (grosul Diviziei 7 blindată) au sosit la fața locului. Pe data de 18 satele din fața orașului au căzut unul după celălalt, pe măsură ce atacul german lua amploare;

această presiune a împiedicat ajutorarea celor două regimente ale Diviziei 106 prinse în capcană. În plus, coloane de tancuri germane au depășit orașul St. Vith pe flanc (atât prin nord cât și prin sud). Acestea au trebuit respinse, dar între timp o altă brigadă germană de tancuri înainta pentru a veni în sprijinul forței de atac.

Pe data de 18, Corpul 47 de tancuri al lui Lüttwitz ajunsese în fața orașului Bastogne cu două divizii de tancuri (2 și Panzer Lehr), alături de Divizia 26 Volksgrenadier. Dar apărătorii primiseră întăriri (un comandament de luptă și câteva batalioane de pionieri din Divizia 9 blindată americană). Luptele date pentru fiecare sat în parte și confuzia din transporturi în tabăra germană, au întârziat suficient

atacul și au permis Diviziei 101 Aeropurtate – din rezervele strategice ale lui Eisenhower – să ajungă la Bastogne în dimineața zilei cruciale de 19 decembrie. (La comanda acesteia se afla atunci generalul de brigadă Anthony C. McAuliffe, întrucât comandantul de drept al acesteia, generalul maior Maxwell D. Taylor era în permisie în America.) Apărarea dârză a orașului Bastogne, în care s-au distins mai ales pionierii, a făcut imposibilă cucerirea orașului de către nemți, coloanele de tancuri fiind obligate să-l ocolească pe ambele laturi; ele făcuseră deja o breșă în nordul orașului – lăsând în urmă Divizia 26 Volksgrenadier și un grup de tancuri care să reducă importanța orașului ca nod rutier. În acest fel, orașul Bastogne a fost izolat din

data de 20 decembrie.

Abia în dimineața zilei de 17 decembrie Eisenhower și principalii comandanți din subordine au început să conștientizeze faptul că aveau de-a face cu începutul unei ofensive germane la scară largă; iar pe data de 19 s-au convins definitiv. Bradley a ordonat plecarea către nord a Diviziei 10 blindate, și a aprobat inițiativa generalului-locotenent William Simpson (comandantul Armatei a 9-a) de trimitere către sud a Diviziei 7 blindate, pe urmele Diviziei 30. Astfel, peste 60.000 de noi soldați s-au îndreptat către zona amenințată, alți 180.000 urmând să fie dirijați în aceeași direcție, în următoarele opt zile.

Divizia 30 (de sub comanda generalului-maior Leland S. Hobbs), aflată

în repaus lângă Aachen, a primit inițial ordinul de a se deplasa la Eupen, ulterior a fost redirijată către Malmedy pentru ca, în final, să fie trimisă și mai spre vest pentru a opri înaintarea tancurilor lui Peiper. O parte din Stavelot a fost recucerită, cu ajutorul avioanelor de vânătoare dotate cu bombe, iar legăturile grupului lui Peiper cu restul Armatei a 6-a de tancuri au fost tăiate, în timp ce acesta întâmpina o opoziție mult întărită la Stoumont. La 19 decembrie, grupul lui Peiper intrase într-o acută criză de carburant, iar sosirea Diviziei americane 82 aeropurtată, ca și a altor întăriri de blindate, a răsturnat echilibrul de forțe în defavoarea germanilor. În acest timp, grosul a două Corpuri de tancuri SS se afla încă blocat departe în spate. Nu existau

suficiente drumuri pentru ca acestea să înainteze și să-și poată desfășura forțele de tancuri și de transport. (Grupul de luptă al lui Peiper, rămas în pană de carburant, s-a hotărât, pe data de 24 să-și croiască drum înapoi pe jos, abandonându-și tancurile și celelalte vehicule.)

Mai spre sud, pe frontul lui Manteuffel, elemente ale diviziilor blindate americane 3 și 7 se deplasaseră pentru a stopa înaintarea germanilor dinspre zona orașului St. Vith, către vest. Apărătorii acestui oraș au fost supuși unei presiuni enorme din partea atacului lui Manteuffel și, curând, au trebuit să se retragă, înregistrând pierderi grele. Spre norocul lor, un enorm ambuteiaj a împiedicat exploatarea rapidă a situației de către Corpul 66 german; acest fapt le-a

permis resturilor diviziilor americane 106 și 7 blindate să se retragă pe poziții mai sigure și să împiedice tentativa de exploatare a breșei, printr-o înaintare rapidă a germanilor din acest sector către Meuse.

După ce frontul a fost larg străpuns, lui Eisenhower i s-a sugerat (la 20 decembrie) să-l numească pe Montgomery în funcția de șef al tuturor forțelor din partea de nord a breșei, inclusiv a Armatei 1 și a 9-a americane; Montgomery urma să-și aducă Corpul 30 (format din patru divizii), pentru a apăra podurile de pe Meuse.

Siguranța de sine a lui Montgomery ar fi avut un efect mai bun dacă el, după cum remarcă unul dintre proprii săi ofițeri, nu ar fi „pășit în cartierul general al lui Hodges

precum Iisus venit să purifice templul”. Montgomery a provocat și mai multe resentimente când, la o conferință de presă ulterioară, a lăsat impresia că modul său propriu de a se „ocupa” de luptă a salvat forțele americane de la dezastru. El a pomenit și despre faptul că „a utilizat întreaga forță disponibilă a Grupului britanic de armate”, pe care „a azvârlit-o în cele din urmă în luptă de s-a cutremurat frontul”. Această declarație a iritat în cea mai mare măsură, deoarece pe flancul sudic Patton începuse să contraatace încă din 22 decembrie, eliberase orașul Bastogne pe 26 – în timp ce Montgomery insistase că el trebuie mai întâi să „își aranjeze pozițiile”; ca atare, a pornit contraatacul său nordic abia pe 3 ianuarie, până la acea dată el

menținându-și rezervele britanice în afara luptei.

În ziua regrupării forțelor de pe frontul aliat, 20 decembrie, partea de nord a breșei a fost pusă sub comanda generalului-maior J. Lawton Collins, comandantul Corpului 7 american, angajat anterior în ofensiva asupra râului Roer și a Rinului. Montgomery l-a cerut pe Collins, – a cărui poreclă era „Joe Fulgerul” neacceptând alt responsabil pentru această sarcină vitală. Collins a avut libertatea de a-și alege forțe; el s-a oprit asupra Diviziilor-blindate 2 și 3, alături de Diviziile de infanterie 75 și 84, cu care trebuia să organizeze un contraatac către sud, împotriva vârfurilor de lance ale forțelor lui Manteuffel care se apropiau.

La Bastogne situația rămăsese în

continuare critică. Atacuri repetate i-au obligat pe apărători să se retragă, fără a fi cu adevărat covârșiți. În 22 Lüttwitz a trimis o „solie” cu steag alb, propunând garnizoanei istovite o capitulare în termeni onorabili, dar nu a primit decât răspunsul lapidar al lui McAuliffe: „Țicniți!” – răspuns rămas legendar. Comandantul adjunct al sectorului, încercând să le traducă mesajul nemților, nu a găsit o formulă mai bună decât „Duceți-vă dracului!”

În ziua următoare, îmbunătățirea condițiilor meteo a permis parașutarea primelor provizii și repetate atacuri aeriene asupra pozițiilor germane. În acest timp, forțele lui Patton se apropiau dinspre sud. Chiar și așa, situația rămânea precară deoarece, în 24, în Ajunul Crăciunului,

perimetrul a fost redus la 25 km. La rândul lor trupele lui Lüttwitz primeau puține întăriri sau provizii, în timp ce erau lovite din ce în ce mai puternic de forțele aeriene aliate. De Crăciun, germanii au atacat cu toate forțele; tancurile lor abia sosite au înregistrat însă pierderi grele, iar defensiva a rămas pe poziții. În plus, Divizia americană 4 blindată (comandată acum de generalul maior Hugh J. Gaffey), care făcea parte din Armata a 3-a a lui Patton, își croise drum dinspre sud și luase contactul cu garnizoana la ora 16,45, în ziua de 26 decembrie. În consecință, asediul germanilor a eșuat.

Deși Armata a 7-a germană făcuse inițial un oarecare progres în tentativa de a acoperi flancul stâng al înaintării lui

Manteuffel, propria-i slăbiciune a expus-o unui contraatac din sud. Pe data de 19, Patton a primit ordinul de a abandona ofensiva prin landul Saar și de a se ocupa de concentrarea de forțe a lui Manteuffel, folosindu-se în acest scop de două din corpurile sale. Pe data de 24, Corpul 12 al lui Patton începuse deja să forțeze Armata a 7-a germană să bată în retragere, distrugând și „umărul” sudic pe care nemții încercaseră să-l creeze.

Mai la vest, Corpul 3 american (format din diviziile 4 blindate, 26 și 80 infanterie) a fost concentrat pentru eliberarea orașului Bastogne. Vestita Divizie 4 blindată se străduia din răputeri să îndeplinească ordinul „Să conduceți ca toți dracii!” primit în data de 22 de la Patton. Terenul era însă

favorabil defensivei; principala opoziție întâmpinată a venit din partea dârzelor trupe germane de parașutiști ale Diviziei 5 desant. Acestea au trebuit să fie izgonite din fiecare sat și din fiecare pădure. Cercetașii au descoperit că pe drumul de la Neufchateau la Bastogne, rezistența este mai redusă, așa că pe 25 atacul a fost deturnat pe o axă nord-estică. A doua zi, puținele tancuri Sherman ale Diviziei 4 au reușit să ajungă la pozițiile defensive din sudul orașului Bastogne.

Între timp, diviziile de tancuri ale lui Manteuffel, ocolind orașul Bastogne, și-au continuat înaintarea către Meuse, printr-o zonă din sudul Namurului. Pentru a putea apăra punctele de traversare, în timp ce foile proaspete americane se apropiau.

Corpul 30 britanic de sub comanda lui Horrock a luat poziții pe ambele maluri ale râului în jurul orașelor Givet și Dinant, în timp ce pionierii americani erau pregătiți să arunce podurile în aer.

Hitler, al cărui orizont se îngustase, își ațintise privirile asupra Meusei. El a dislocat Diviziile 9 blindate și 15 grenadieri tanchiști din rezervele Comandamentului Superior al Wehrmachtului, și le-a trimis în ajutorul lui Manteuffel, cu scopul de a „curăța” zona dintre orașele Marche și Celles, prin care se ajungea către Dinant. Așadar, ambele tabere plănuiseră ofensive pentru ziua de Crăciun, dar erau prea puternic angajate în luptele dintre ele pentru a le putea pune în practică. Trupele lui Collins începeau, însă, încet, să câștige

teren; în dimineața zilei de Crăciun, forțele acestuia (ajutate de Brigada britanică 29 blindată) au recucerit orașul Celles, aflat la mai puțin de opt kilometri de râul Meuse și de Dinant – punctul culminant al înaintării germane. Numeroase „buzunare” izolate au fost distruse mai târziu de infanterie și de atacurile aeriene. Începând din 23 decembrie blindatele germane au fost puternic hărțuite de avioane, iar din 26 acestea nu s-au mai putut deplasa la lumina zilei. Sosirea cu întârziere în seara zilei de Crăciun a Diviziei germane 9 blindate nu s-a soldat cu înfrângerea dârzei apărări asigurată de Divizia 2 americană blindate. Din 26 decembrie germanii au început retragerea, recunoscând astfel incapacitatea lor de a atinge râul Meuse.

Armata a 6-a de tancuri a lui Dietrich primise ordin să încerce din nou să sprijine atacul lui Manteuffel, apropiindu-se de acesta dinspre sud-vest; în ciuda faptului că dispunea de tancuri, Dietrich nu a reușit să avanseze decât foarte puțin în fața defensivei americane acum puternic întărită și sprijinită de atacurile prompte ale avioanelor de vânătoare echipate cu bombe. Divizia 2 de tancuri SS a reușit inițial să pătrundă, producând alertă și confuzie, dar a suferit pierderi grele în lupta prelungită pentru satul Manhay (aflat la 20 km sud-vest de Trois Ponts). În ansamblu, Armata a 6-a de tancuri nu a făcut nimic altceva decât să ajungă la capătul puterilor.

Cu mult înainte de declanșarea contraofensivei principale nemții au

abandonat atacul lor nordic, după care a eșuat și atacul lor final de pe aripa sudică. Aceasta s-a datorat întârzierii cu care Hitler a autorizat mutarea centrului de greutate al atacului din nord, spre sud, pentru a sprijini Armata a 5-a blindate aflată aici.

Ocazia a fost irosită. Manteuffel a rostit plin de amărăciune: „Abia pe 26 decembrie mi-a fost încredințat restul rezervelor – dată la care acestea nu mai puteau fi deplasate; din lipsă de carburant – ele zăceau risipite pe o întindere de 160 km, tocmai când era nevoie de ele”⁶². Dacă ne gândim că pe data de 19 nemții ajunseseră la 400 m de imensul depozit de carburant de la Stavelot, în care se aflau circa opt milioane și jumătate de litri de carburant – de o sută de

62 Liddell Hart. *The Other Side of the Hill*, p. 463.

ori mai mult decât în cel mai mare depozit capturat vreodată de nemți, putem considera cele întâmplate ca o ironie a sorții.

*

Abia lansasem noul atac când contraofensiva Aliaților a luat amploare, i-am telefonat lui Jodl și l-am rugat să-i comunice Führerului că am de gând să-mi retrag forțele cele mai avansate... Hitler mi-a interzis acest pas înapoi, așa că, în loc să ne retragem la timp, am fost obligați ulterior să dăm înapoi pas cu pas sub presiunea atacurilor aliate, înregistrând pierderi în mod inutil... Pierderile au fost mult mai mari în această etapă târzie. Și toate s-au datorat politicii de „nicio retragere” a lui Hitler. Aceasta însemna

faliment total, întrucât noi nu eram în măsură să ne permitem asemenea pierderi⁶³.

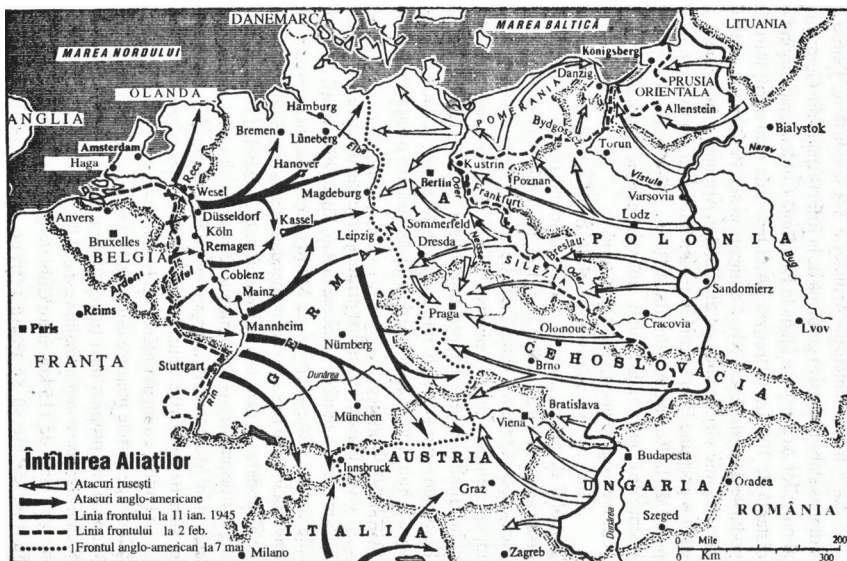
Rundstedt a susținut concluzia lui Manteuffel: „Eu am vrut să opresc ofensiva într-un stadiu incipient, atunci când devenise deja evident că ea nu putea atinge obiectivele propuse, dar Hitler a insistat să continuăm. Acesta a fost cel de-al doilea Stalingrad”⁶⁴.

Aliații se aflaseră pe marginea prăpastie! la începutul bătăliei din Ardeni, datorită neglijării flancului lor defensiv. În final însă, Hitler a fost acela care a împins la extrem crezul din lozinca „atacul e cea mai bună apărare”. De data asta s-a dovedit a fi „cea mai proastă apărare” – anihilând

63 Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, p. 464.

64 Idem.

șansele Germaniei de a mai opune în viitor o rezistență serioasă.

PARTEA a VIII-a

FINAL

1945

Capitolul 36

Năvala de la Vistula la Oder

Stalin își informase Aliații occidentali

despre intenția sa de a lansa la mijlocul lunii ianuarie o nouă ofensivă de pe aliniamentul Vistulei, ofensivă care trebuia să coincidă cu atacul plănuir de aceștia asupra aliniamentului Rinului. Aceasta din urmă a fost însă amânată din cauza contraofensivei din Ardeni. Înaltele comandamente occidentale nu puneau mare bază pe rezultatele ofensivei sovietice. Faptul că rușii nu transmiteau buletine meteo și continuau să nu împărtășească informații foarte exacte despre forțele lor, ca și menținerea prelungită a armatei sovietice pe pozițiile de pe Vistula, încă din iulie - toate acestea au contribuit la reapariția unei tendințe de subestimare a capacității de luptă a Armatei Roșii.

Înainte de sfârșitul lunii decembrie,

Guderian a primit mai multe rapoarte îngrijorătoare. El fusese numit Șeful Comandamentului General în această foarte târzie etapă a războiului. Gehlen, comandantul secțiunii „Armata străină est” din cadrul Serviciului de informații al armatei, i-a raportat despre prezența Diviziei sovietice 225 infanterie și a Corpului 22 blindate, ambele gata pregătite de luptă pe frontul dintre Marea Baltică și Carpați.

Atunci când Guderian i-a prezentat lui Hitler raportul despre pregătirile masive ale sovieticilor, acesta a refuzat să-i dea crezare, exclamând: „Este cea mai mare cacealma de la Gingis Han încoace! Cine e răspunzător pentru scornelile astea?” Hitler obișnuia să se bazeze pe rapoartele lui

Himmler și ale Serviciului de informații al SS-ului. În consecință, el a respins ideea opririi contraofensivei din Ardeni și transferării de trupe pe Frontul de Est, motivând că cel mai important lucru era păstrarea inițiativei din vest, pe care „acum o recâștigase”. Hitler a respins și noua cerere a lui Guderian ca grupul de armate (alcătuit din 26 de divizii) izolat în statele baltice să fie evacuat pe mare și readus pentru întărirea apărării „porți lor” de acces în Germania.

Lovitura de grație pe care Guderian a primit-o la întoarcerea în propriul său cartier general a fost vestea că, profitând de absența sa, Hitler dăduse ordin ca două divizii de tancuri aflate în Polonia să se deplaseze spre sud, în Ungaria, pentru a

încerca eliberarea Budapestei. Acest lucru îl lăsa pe Guderian cu numai 12 divizii motorizate, care trebuiau să sprijine 50 de divizii slăbite de infanterie, desfășurate pe un front principal de 100 km.

Neîncrederea occidentalilor în capacitatea sovieticilor a fost alimentată și de veștile despre contraofensiva germană asupra Budapestei. Impresia despre forța acesteia a fost amplificată de șocul recent suferit de Aliații occidentali, cu ocazia contraofensivei pe care abia o suportaseră asupra acestora. Timp de câteva zile atacul asupra Budapestei încercuite s-a bucurat de un îngrijorător succes. Pornind de lângă Komron, la 65 km vest de Budapesta, nemții au parcurs mai mult de jumătate din distanța care-i separa de garnizoana

asediată, însă prelungirea atacului în fața unei apărări din ce în ce mai ferme l-a transformat într-un eșec de proporții.

Costul indirect al acestuia a fost și mai mare. Rezistența noului „arici” a deșteptat în Hitler dorința de a insista în continuarea atacului. Când, ca urmare a acestui fapt, armatele sale s-au trezit încercuite, teama lui de un nou „Stalingrad” l-a făcut să ia o altă hotărâre, care i-a adus necazuri și mai mari. Astfel, deși cele două divizii de tancuri slăbite, păstrate în Polonia pentru a putea face față ofensivei sovietice de iarnă, fuseseră luate de acolo în ajunul Anului Nou pentru a încerca eliberarea Budapestei, Hitler a respins orice retragere de pe aliniamentul de pe Vistula înainte de declanșarea atacului sovietic. Pozițiile

germane slăbite au fost supuse din plin șocului ofensivei sovietice, în loc ca acesta să fie diminuat printr-o retragere la timp. S-a demonstrat încă o dată că avantajele psihologice ale păstrării pozițiilor „cu orice preț” sunt eclipsate de dezavantajele strategice și duc în cele din urmă la faliment.

Înaltul Comandament sovietic era acum pe deplin pregătit să profite de slăbiciunile fundamentale ale situației germanilor. Conștienți de importanța hotărâtoare a elanului susținut, ca și de handicapul supraextinderii căilor de comunicații, rușii au așteptat până când liniile ferate din spatele noului front au fost reparate și transformate (ecartamentul normal european a fost schimbat cu cel lat, specific

sovietic). Proviziile adunate așteptau la capetele de linii.

Obiectivul primordial era capturarea Sileziei superioare, unica zonă industrială din Germania rămasă intactă, ferită de bombardamentele Aliaților. Realizarea acestui obiectiv presupunea o înaintare de numai 160 km de la Baranov – capul de pod de pe Vistula, oraș aflat în sudul Poloniei. Stalin și cu Vasilevski, șeful statului major, își fixaseră însă obiective de mai mare amploare în planurile pe care le concepuseră. Ei puseseră ochii pe Oder și, dincolo de acesta, pe Berlin – aflat la aproape 480 km distanță de pozițiile sovietice din apropierea Varșoviei. Prin extinderea razei pe care se găseau obiectivele, sovieticii ar fi profitat de un

spațiu mai amplu de manevră. Mai importantă decât superioritatea lor numerică – 5 la 1 –, era cea a capacității lor de manevră. Nenumăratele camioane primite de la americani le permiteau rușilor să motorizeze un număr mare de brigăzi de infanterie; acest fapt, alături de sporirea producției proprii de tancuri, le asigura creșterea numărului unităților blindate și motorizate cu care să poată exploata și extinde breșele. În același timp, numărul sporit de tancuri „Stalin” creștea semnificativ forța atacului. Acești monștri erau echipați cu tunuri de 122 mm, comparativ cu cei 88 mm cât aveau tunurile de pe Tigrurile germane. Blindajul tancurilor „Stalin” era mai gros decât cel al Tigrurilor, dar nu la fel de gros ca al

tancurilor „King Tiger”.

Înainte de începerea campaniei „fronturile” au fost reorganizate și preluate de cei trei excelenți comandanți ai ofensivei sovietice. Astfel, Koniev a rămas comandantul „Frontului 1 ucrainean” din sudul Poloniei, Jukov a preluat comanda „Frontului 1 al Rusiei Albe” de la Rokossovski, care a fost mutat la comanda „Frontului 2 al Rusiei Albe” de pe Narev, la nord de Varșovia.

Ofensiva sovietică a debutat la ora 10,00 în dimineața, zilei de 12 ianuarie 1945, prin atacul forțelor lui Koniev pornit din capul de pod de la Baranov (care avea în jur de 50 km lățime și adâncime). Zece armate (incluzând două de blindate), alcătuite din circa 70 de divizii, sprijinite de

două armate aeriene au participat la atac.

La început, viteza de pătrundere a fost redusă de ceața care persista deasupra câmpului de luptă și care menținea avioanele la sol. Ceața a mascat însă și trupele de asalt, în vreme ce artileria numeroasă, bine direcționată, a pulverizat defensivă. În cea de-a treia zi, sovieticii au reușit să străpungă către Pińczów - oraș aflat la 30 km de linia de pornire - și să traverseze apoi Nida, pe un front larg. Apoi a urmat etapa de dezvoltare a breșei. Pătrunzând prin ea, corpurile de blindate s-au împrăștiat în câmpia poloneză cu forța unui uriaș torent. Pentru moment, lărgirea frontului era mai importantă decât adâncirea sa. Kielce a căzut în ziua de 15 în fața unei coloane care avansa către nord-

vest, pe după dealurile Łysa Góra, amenințând astfel spatele forțelor germane aflate în fața frontului lui Jukov.

La 14 ianuarie Jukov a lansat o ofensivă din capetele lui de pod de lângă Magnuszew și Puławy. Aripa dreaptă s-a îndreptat către nord, spre spatele Varșoviei, iar cea stângă a ocupat la 16 ianuarie orașul Radom. În aceeași zi, vârfurile de lance ale lui Koniev au traversat râul Pilica – la numai 50 km de granița Sileziei. Tot la 14 ianuarie au atacat și forțele lui Rokossovski, pornite din cele două capete de pod de peste Narev, și au zdrobit pozițiile defensive care apărau calea sudică de acces spre Prusia de est. Breșa, cu o lățime de 320 km permitea „revărsarea” unui potop de aproape 200 de divizii (inclusiv rezervele) către vest.

La 17 ianuarie Varșovia a cedat în fața forțelor lui Jukov, care au ocolit-o apoi pe ambele flancuri; vârfurile lor de lance au străpuns spre vest, ajungând aproape până la Łódź. Avangarda lui Koniev a capturat orașul Częstochowa, de lângă frontiera sileziană, spre sud aceasta depășind flancul Cracoviei.

În data de 19 aripa dreaptă a forțelor lui Koniev a ajuns la granița Sileziei, în timp ce stânga a capturat Cracovia printr-un atac de învăluire. Forțele lui Jukov au ocupat orașul Łódź, iar Rokossovski a ajuns la poarta sudică de acces în Prusia de est, lângă Mława. Forțele lui Cerniakovski și ale lui Petrov au înaintat pe cele două flancuri extreme. La sfârșitul primei săptămâni, ofensiva avansase 160 km în adâncime,

frontul lățindu-se pe o distanță de aproape 650 km.

Într-un efort tardiv de apărare a căilor de acces spre Silezia, șapte divizii germane au fost trimise de pe frontul din Slovacia către nord. Heinrici, comandantul de aici, sugerase chiar înainte de declanșarea ofensivei sovietice că ar putea să se lipsească de o parte a forțelor sale pentru a întări pozițiile germane de pe Vistula, însă o asemenea redistribuire a forțelor contravenea atât principiului lui Hitler referitor la „fiecare om trebuie să lupte pe pozițiile pe care se află”, cât și modului acestuia de conducere compartimentată a campaniei. După ce frontul din Slovacia a fost „despuiat” de cele șapte divizii, n-a mai rezistat decât câteva săptămâni,

demonstrând astfel că forța sa inițială fusese cu mult peste cea necesară. Sosirea celor șapte divizii în partea de nord a Carpaților nu mai valora acum nici cât două divizii înainte de începerea ofensivei sovietice – breșa devenise prea largă pentru a mai putea fi astupată.

Cea mai mare parte a vestului Poloniei este atât de deschisă încât oferă atacantului un avantaj natural, cu condiția să dispună de o forță sau de o mobilitate superioară, care să-i permită exploatarea spațiilor largi. De acest lucru profitaseră nemții în 1939. Acum, aflați ei înșiși în defensivă, se aflau și ca forță, și ca mobilitate în inferioritate. Ca exponent al războiului mecanizat, Guderian a înțeles că apărarea rigidă era inutilă, singura șansă de stopare a străpungerii

frontului fiind o contraofensivă cu rezerve de blindate. El fusese însă obligat și să se mențină pe poziții la Vistula, și să-și vadă o parte a forțelor, și așa slăbite, trimise la Budapesta chiar înaintea atacului. Prin aruncarea în luptă lângă Kielce a unei părți din forța rămasă, a câștigat răgazul necesar eliberării forțelor înconjurate la cotul Vistulei; ca o consecință, numărul de prizonieri capturați de ruși - 25.000 - în prima săptămână a ofensivei era incredibil de redus pentru o străpungere de asemenea anvergură. Deficiențele sporite ale armatei germane în ce privește mijloace de transport necesare retragerii rapide s-au reflectat în triplarea numărului de prizonieri în cea de-a doua săptămână - 86.000. Creșterea mobilității sovieticilor s-a

manifestat și în înaintarea lor cu pași mari.

Evacuarea precipitată a populației civile din orașele de dincolo de frontiera germană era un semn că ritmul rușilor dăduse peste cap toate calculele, forțând retragerea forțelor germane din pozițiile intermediare pe care acestea speraseră să le mai poată menține.

La 20 ianuarie forțele lui Koniev au străpuns frontiera sileziană și s-au „așezat” pe pământ german. Și mai amenințătoare părea intrarea lui Rokossovski pe câmpul istoric de la Tannenberg, dincolo de frontiera sudică a Prusiei de est. De astă dată răsturnarea forțelor sovietice, ca în 1914, era exclusă; a doua zi, vârfurile de lance ale lui Koniev au ajuns la nodul feroviar Allenstein, retezând principala

arteră feroviară a Prusiei de est. Cerniakovski, venind dinspre est, a ocupat orașul Insterburg. Continuându-și lovitura de jos în sus, Rokossovski a ajuns în Golful Gdańsk, lângă Elbing, în data de 26, izolând astfel forțele germane din Prusia de est. Acestea s-au retras în Königsberg, unde au ocupat poziții defensive.

Cu patru zile mai înainte, Koniev ajunsese la Oder pe un front lat de 65 km, în nordul zonei industriale a Sileziei superioare. La sfârșitul celei de-a doua săptămâni a ofensivei aripa dreaptă a forțelor sovietice a traversat Oderul superior prin mai multe locuri, de-a lungul a aproape 100 km sud de Breslau – punct aflat la 290 km de linia lor de pornire. Alte coloane au învăluit prin nord capitala

Sileziei. În urma vârfurilor de lance, alte trupe au înaintat către sud și au ocupat nodul feroviar Gleiwitz, izolând astfel zona industrială a Sileziei superioare. Întreaga regiune era împânzită de tranșee, sârmă ghimpată, obstacole antitanc și cazemate, însă lipseau forțele capabile să profite de potențialul acestei zone întărite. Cele existente, ori cele care tocmai soseau, se împotmoleau în șuvoiul refugiaților civili. Drumurile erau blocate cu vehicule distruse și căruțe abandonate. Profitând de confuzie, forțele sovietice au reușit să intre pe ușa din dos atunci când frontul a fost blocat. Rapoartele aeriene primite de nemți descriau înaintarea sovietică ca pe o imensă caracatiță care-și flutura lungile tentacule printre orașele sileziene. Se vorbea de șiruri

nesfârșite de camioane, pline cu provizii și soldați, care se întindeau până departe, spre est.

Mai copleșitoare ca amploare, și cu perspective și mai sumbre, se arăta înaintarea pe centru a lui Jukov. Executând o manevră oblică, acesta își mutase pe dreapta grosul forțelor sale blindate. Ele au coborât pe culoarul dintre Vistula și Warta profitând de cursul nebănuit al evenimentelor, pentru a străpunge lanțul de lacuri de la est de Gniezno, în zona cea mai îngustă a culoarului, înainte ca accesul să fie împiedicat. Sovieticii au trecut prin spatele vestitei fortărețe Torun de pe Vistula, și au intrat în Bydgoszcz (Bromberg) pe data de 23. Alte coloane de blindate se apropiau de importantul centru

de comunicații Poznan. Aici rezistența a fost mai dârză. Ocolind fortăreața, rușii și-au continuat deplasarea către vest și nord-vest; până la sfârșitul săptămânii au atins frontierele Brandenburgului și Pomeraniei – la 320 km de Varșovia și la nici 160 km de Berlin. Concomitent, aripa stângă a lui Jukov, după ce traversase Warta și ocupase orașul Kalisz, ajunsese la același nivel cu aripa dreaptă a lui Koniev.

A treia săptămână a debutat cu ocuparea orașului Katowice și a câtorva mari orașe industriale din Silezia superioară de către aripa stângă a armatei lui Koniev, în timp ce aripa dreaptă a realizat un nou cap de pod peste Oder, la Steinau, aflat la 65 km nord-vest de Breslau. Forțele înaintate ale lui Jukov au trecut frontierele

Brandenburgului și Pomeraniei la 30 ianuarie și au înfrânt rezistența nemților de pe aliniamentul râului Oder, ale cărui ape erau înghețate. Landsbergul a fost capturat la 31 ianuarie; vârfurile de lance blindate ale lui Jukov, trecând dincolo de acest oraș au atins cursul inferior al Oderului, lângă Kustrin, la 65 km de periferiile Berlinului. O distanță de numai 600 km îi despărțea acum pe ruși de pozițiile avansate ale Aliaților lor occidentali.

Dar legea supraextinderii venea în sfârșit în ajutorul germanilor, manifestându-se prin diminuarea presiunii rușilor pe Oder. În acest fel forța defensivă dintr-un amestec de trupe regulate și „gardieni publici” Volkssturm pe care Comandamentul german reușise să-l adune la un loc a fost ajutată să

mențină acele poziții. Apărarea încăpățânată de la Poznan a favorizat blocarea căilor prin care rușii își puteau aduce provizii și întăriri pentru forțele lor înaintate. Ploaia din prima săptămână a lui februarie a frânat și ca înaintarea prin transformarea drumurilor în mocirle, odată cu dezghețarea Oderului. Deși forțele lui Jukov ajunseseră la râu pe un front larg către sfârșitul primei săptămâni a lunii februarie, și ocupau punctele de traversare de lângă Kustrin și Frankfurt pe Oder, totuși nu dispuneau de suficientă forță pentru a le dezvolta, fiind chiar încercuite în acele firave capete de pod.

Koniev a încercat acum să-și aducă flancurile la același nivel, pentru a ataca în diagonală Berlinul. Lărgindu-și capetele de

pod de la nord de Breslau, forțele acestuia au năvălit spre vest pe data de 9 februarie; apoi s-au îndreptat către nord-vest într-un atac pe front larg, în josul malului stâng al Oderului. La 13 au ajuns la Sommerfeld, aflat la 130 km de Berlin (în aceeași zi a căzut, în sfârșit, Budapesta, unde s-au predat 110.000 soldați). Două zile mai târziu, Koniev a înaintat încă 30 km până la Neisse, lângă confluența acestuia cu Oderul, ajungând la același nivel cu forțele înaintate ale lui Jukov.

Forțele defensive germane au beneficiat de faptul că au fost împinse către linia dreaptă, mai îngustă, formată de Oderul inferior și Neisse. Pe acest aliniament frontul avea o lungime mult mai mică decât cea inițială - mai puțin de 320

km de la Marea Baltică până la munți Boemiei. Această micșorare a spațiului care trebuia acoperit a contrabalansat forțele reduse, permițând germanilor să atingă un raport mult mai adecvat ca oricând între forță și spațiu după răsturnarea situației în defavoarea lor. În spatele frontului rusesc orașul Breslau încă rezista, frânând astfel roțile din spate ale înaintării lui Koniev, la fel cum Poznanul – care a căzut abia pe 23 februarie – l-a întârziat mai înainte pe Jukov.

Koniev a fost oprit pe Neisse, în timp ce atacul mai direct al lui Jukov se afla în continuare blocat pe cursul inferior al Oderului. În a treia săptămână a lunii februarie, situația de pe frontul din est se stabilizase, cu ajutorul întăririlor pe care nemții le aduseseră din vest și din interior.

Rușii au fost menținuți pe aceste poziții până când lupta a fost în cele din urmă tranșată de colapsul german de pe Rin.

Criza produsă de amenințarea sovietică a fost însă cea care a determinat fatala hotărâre a germanilor de a sacrifica defensiva de pe Rin în favoarea celei de pe Oder, pentru a-i putea ține pe ruși la distanță. Mai importantă decât numărul diviziilor mutate din vest către est a fost deturnarea către est a grosului întăririlor care au putut fi încropite, în vederea completării rândurilor împutinate.

În acest fel sarcina ofensivei anglo-americe de a ajunge la fluviul Rin și de a îl traversa a fost mult ușurată.

Capitolul 37

Prăbușirea dominației lui Hitler

Italia

Pozițiile de iarnă ale nemților sugerau pe hartă o situație la fel de nefavorabilă pentru Aliați ca și în anul precedent; chiar dacă germanii erau cu peste 300 km mai spre nord, existau însă și mulți factori favorabili⁶⁵. La sfârșitul anului 1944 Aliații străpunseseră Linia Gotică și nu le mai stătea în cale nicio altă poziție bine fortificată în mod natural sau de mână omului. Ei se aflau într-o poziție mult mai bună de „salt” pentru ofensiva de primăvară din 1945. Mai existau și alți factori importanți care făceau ca armatele aliate să

65 Vezi harta de la p. 178.

fie mai puternice.

În martie, în ajunul ofensivei de primăvară, Aliații dispuneau de 17 divizii, la care se adăugau și șase grupuri de luptă italiene. Nemții aveau 23 de divizii și patru așa-numite divizii italiene, pe care Mussolini reușise să le încropească în nordul Italiei, după ce acesta fusese salvat de către nemți (diviziile erau ceva mai mari decât grupurile de luptă). Orice comparație referitoare la numărul de divizii ne dă o imagine falsă asupra situației reale. Forța de luptă a Aliaților mai cuprindea șase brigăzi independente blindate și patru brigăzi de infanterie independente – echivalentul a încă trei sau patru divizii.

Compararea efectivelor umane ne aduce mai aproape de adevăr. Armatele a 5-

a și-a 8-a totalizau circa 536.000 de oameni, la care se adăugau 70.000 de italieni. Nemții dispuneau în total de 491.000 de soldați, plus 108.000 italieni. Dintre germani, 45.000 erau însă polițiști și personal antiaerian. Și mai elocventă este comparația combatanților și a armamentului din dotare. De exemplu, atunci când Armata a 8-a a lansat ofensiva din aprilie, raportul în favoarea ei era de 2 la 1 la soldați combatanți (57.000, față de 29.000), tot doi la unu la artilerie (1.220 de tunuri, față de 665) și de peste 3 la 1 la vehicule autoblindate (1.320, față de 400).

În plus. Aliații beneficiau și de sprijinul a circa 60.000 de partizani, care produceau haos în spatele liniilor germane, obligându-i pe nemți să disloce trupe de pe linia

frontului pentru a curma activitățile de gherilă.

Dar cel mai important atunci era controlul absolut al spațiului aerian pe care Aliații îl dețineau acum. Bombardamentele strategice aveau un efect paralizant, astfel încât mutarea diviziilor germane pe alte fronturi s-ar fi făcut cu mare greutate, chiar dacă Hitler ar fi ordonat una ca asta. Se adăuga și criza tot mai acută de carburant ce afecta unitățile blindate ale nemților, criză atât de gravă încât aceștia nu mai reușeau să se miște suficient de rapid pentru a umple golurile și nici să desfășoare o „manevră de retragere” pentru a întârzia ofensiva aliată. Hitler însă era mai puțin dispus ca oricând să aprobe vreo retragere strategică, chiar dacă exista posibilitatea de

a fi efectuată.

Cele trei luni de pauză consecutive încheierii ofensivei de toamnă a Aliaților au determinat o remarcabilă schimbare în moralul și viziunea trupelor acestora, care văzuseră sosirea noului armament – tancuri amfibii, transportoare blindate de personal „Kangaroo”, vehicule tractate pentru debarcare „Fantail”, tancuri „Sherman” și „Churchill” dotate cu tunuri de calibru mai mare, tancuri aruncătoare de flăcări și altele. Soldații primiseră suficient echipament nou pentru construirea de poduri, ca și rezerve imense de muniții.

În tabăra germană, feldmareșalul Kesselring revenise în ianuarie din convalescență, însă fusese rechemat, în martie, pe Frontul de Vest, pentru a fi numit

Comandant suprem al forțelor aflate acolo, în locul feldmareșalului Rundstedt. Vietinghoff l-a înlocuit definitiv pe Kesselring în funcția de Comandant suprem al Grupului de armate C din Italia. Herr a preluat comanda Armatei a 10-a germane care ocupa partea estică a frontului, împreună cu Corpul 1 parașutiști (format din cinci divizii) și Corpul 76 tancuri (format din patru divizii). Senger, comandantul Armatei a 14-a, ocupa cu aceasta partea de vest care era mai întinsă, incluzând și sectorul Bologna. Senger avea sub comandă și Corpul 51 vânători de munte (format din patru divizii), cu care ținea aliniamentul către Genova și Marea Mediterană, în timp ce Corpul 14 tancuri (format din trei divizii) acoperea Bologna. În rezervele Grupului de

Armata nu rămăseseră decât trei divizii, deoarece două erau postate în spatele frontului adriatic și alte două lângă Genova, pentru a preîntâmpina orice tentativă de debarcare în spatele frontului. La acea dată, chiar și cele trei divizii rămase în rezervă erau folosite tot pentru prevenirea debarcărilor.

În tabăra Aliaților, la Grupul de Armate de sub comanda lui Mark Clark (intitulat al 15-lea), aripa dreaptă, care avea în față Armata a 10-a germană, era alcătuită din Armata a 8-a condusă de McCreery, alături de Corpul 5 britanic (format din patru divizii), Corpul polonez (două divizii), Corpul 10 britanic (o rămășiță alcătuită din două grupuri italiene de luptă, o brigadă de evrei și Cercetașii Lovat) și Corpul 13

britanic, era de fapt Divizia 10 indiană. În rezervă se afla Divizia 6 blindată. În vest se găsea Armata a 5-a, sub comanda lui Truscott, formată din Corpul 2 american (patru divizii) și Corpul 4 (din trei divizii), având în rezervă alte două divizii: Divizia de blindate I americană și Divizia 6 sud-africană.

Obiectivul principal al planului Aliaților era zdrobirea forțelor germane înainte ca acestea să poată traversa râul Po. Acest lucru se putea realiza cu ajutorul blindatelor pe fâșia plată, lată de 50 km, care se întindea de la cursul inferior al râului Reno, până la Po. (La începutul lui ianuarie, profitând de câteva zile mai uscate, Armata a X-a ocupase poziții lângă râul Senio, care se varsă în cursul inferior al

lui Reno. Aproape de Marea Adriatică.) Aliații sperau ca Armata a 8-a să pună stăpânire pe zona Bastia - Argenta din vestul lacului Comachio, să deschidă calea de acces în câmpie. Armata a 5-a urma să atace câteva zile mai târziu, lovind către nord, lângă Bologna. Atacurile combinate ar fi trebuit să taie retragerea nemților și să-i prindă într-o cursă. Ofensiva aliată urma să fie declanșată pe data de 9 aprilie.

Planul Armatei a 8-a era deosebit de complex, dar și bine conceput. Simularea unor pregătiri pentru o debarcare la nord de Po urma să-l facă pe Vietinghoff să-și ațintească privirile într-acolo, și să-și amplaseze armatele în acea direcție. Pentru a întări impresia, grupuri de comando ale Brigăzii 24, de gardă au ocupat la începutul

lui aprilie limba de nisip care separă lacul Comacchio de mare, iar câteva zile mai târziu Serviciul Special Naval a ocupat micile insule din vasta întindere interioară de ape.

Atacul principal urma să se desfășoare peste Senio și să fie lansat de Corpul 5 britanic și de cel polonez. Corpul britanic trebuia să străpungă mult în amonte pe Senio, în speranța de a-i prinde pe germani pe picior greșit; de acolo o parte urma să se îndrepte către dreapta, spre flancul coridorului Bastia – Argenta (care ajunsese să fie denumit Golul de la Argenta) imediat la vest de lacul Comacchio; o altă fracțiune urma să se îndrepte spre nord-vest către spatele Bolognei, pentru a izola orașul dinspre nord. Polonezii aveau sarcina să

atace de-a lungul Autostrăzii 9, Via Emilia, mai direct spre Bologna. Divizia 56 de pe aripa dreaptă (aparținând Corpului 5) primise sarcina de a se năpusti prin Golul de la Argenta, combinând atacul direct cu o manevră pe flanc desfășurată cu ajutorul vehiculelor de debarcare „Fantail”, cu care să traverseze lacul Comacchio.

Aripa stângă a Armatei a 8-a, formată din rămășițele corpurilor 10 și 13, urma să pornească un atac spre nord, dincolo de Monte Bataglia, pentru ca să se unească cu atacurile convergente ale polonezilor și americanilor; apoi Corpul 13 urma să se alăture Diviziei 6 blindate, în vederea dezvoltării rezultatelor obținute.

După ce operațiunile preliminare de pe limba de nisip și de pe lacul Comacchio au

reușit să atragă atenția lui Vietinghoff asupra sectorului de coastă, în după-amiaza zilei de 9 aprilie un masiv bombardament a fost declanșat, cu ajutorul a circa 800 de bombardiere grele și a 1.000 de bombardiere mijlocii și avioane de vânătoare; în același timp, aproximativ 1.500 de piese de artilerie au declanșat o scrie de cinci focuri concentrate, la intervale de zece minute între ele și cu o durată de câte patruzeci și două de minute fiecare - denumite bombardamente de „alarmă falsă”. În amurg, infanteria a pornit înaintarea, în timp ce forțele aeriene tactice îi țineau pe nemți pironiți la sol. Apărătorii au fost paralizați de potopul de bombe și proiectile, iar tancurile aruncătoare de flăcări care însoțeau înaintarea infanteriei s-

au dovedit a fi înspăimântătoare. Până în ziua de 12 Corpul 5 al generalului Keightley traversase Santemo și acum forța înaintarea. Deși rezistența devenise mai accentuată după ce nemții își reveniseră din șocul inițial, pe data de 14, podul Bastia a fost capturat înainte să se reușească dinamitarea sa. (Vehiculele „Fantail” au dezamăgit pe lacul Comacchio, unde apa era puțin adâncă și fundul mâlos, dar s-au dovedit mult mai eficiente în zona inundată de ape de lângă Golul de la Argenta.) În orice caz, abia pe data de 18 britanicii au reușit să treacă prin Golul de la Argenta. Polonezii s-au confruntat cu o rezistență și mai mare din partea Diviziei 1 germane de parașutiști, pe care au reușit s-o înfrângă.

Declanșarea atacului Armatei a 5-a

americane a fost întârziată până pe 14 aprilie de vremea nefavorabilă, mai ales de condițiile meteo care nu permiteau decolarea aviației de sprijin. Americanii au fost nevoiți să treacă peste mai multe creste muntoase aflate în drumul lor către câmpie și către Bologna. Înaintarea le-a fost susținută prin lansarea pe data de 15 aprilie a 2.300 de tone de bombe - cifră record pentru această campanie. Cu toate acestea, nemții au opus o rezistență dârză în următoarele două zile; abia pe 17 aprilie Divizia 10 vânători de munte a Corpului 4 american a izbutit să spargă o breșă, prin care s-a grăbit să ajungă pe autostrada laterală, de importanță vitală. Autostrada 9. Frontul s-a prăbușit peste numai două zile. Americanii au reușit să ajungă la marginea

orașului Bologna, iar trupele lor au continuat înaintarea către râul Po.

Majoritatea forțelor lui Vietinghoff au fost obligate să rămână pe aliniamentul frontului. El dispunea de puține rezerve și de prea puțin carburant pentru a stăvili penetrarea Aliaților. Stabilizarea frontului ori salvarea trupelor devenise imposibilă, unica șansă de salvare constituind-o retragerea – și încă una foarte amplă. Hitler însă respinsese deja propunerea generalului Herr pentru o defensivă elastică, prin retrageri tactice de la un râu la altul, acțiune care ar fi avut șanse de a împiedica ofensiva Armatei a 8-a britanice. La 14 aprilie, chiar înainte de lansarea ofensivei americane, Vietinghoff ceruse permisiunea de retragere către Po, înainte de a fi prea

târziu. Cererea i-a fost respinsă, dar el și-a asumat răspunderea și a ordonat retragerea pe data de 20 aprilie, din păcate prea târziu.

Cele trei divizii blindate ale Aliaților au reușit prin două mișcări de secerare să izoleze și să încercuiască majoritatea forțelor inamice. Deși mulți soldați germani au reușit să scape traversând înot râul îngust, ei n-au mai fost capabili să organizeze o nouă linie defensivă. La 27 aprilie britanicii au traversat râul Adige și au penetrat Linia Venețiană care apăra Veneția și Padova.

Americanii, mișcându-se și mai iute, reușiseră să ocupe Verona cu o zi înainte. Mai înainte, la 25 aprilie, avusese loc o

ridicare generală la luptă a partizanilor, forțele germane de pretutindeni trebuind să înfrunte și acest adversar. Toate trecătorile Alpilor au fost închise până pe 28 aprilie – ziua în care Mussolini și amanta acestuia, Claretta Petacci, au fost prinși și împușcați de un grup de partizani lângă lacul Como. Trupele germane au început să se predea, astfel încât urmărirea întreprinsă de Aliați întâmpina foarte puțină rezistență, indiferent de zonă, după data de 25 aprilie. La 29 aprilie neo-zeelandezii au ajuns la Veneția și pe 2 mai la Trieste – acolo unde principala amenințare nu o mai constituiau germanii, ci iugoslavii.

Pregătirea unor negocieri pentru capitulare fusese începută de fapt încă din februarie, inițiatorul acesteia fiind generalul

Karl Wolf, șeful SS-ului din Italia; de cealaltă parte, negocierile erau purtate de către Allen W. Dulles, șeful OSS-ului american (Oficiul Serviciilor Strategice) în Elveția. La început au fost folosiți intermediari italieni și elvețieni, pentru ca, mai apoi, părțile să se întâlnească față în față. Motivația lui Wolf părea a fi o combinație între dorința de a salva Italia de la distrugere și a respinge comunismul prin alianța cu Puterile Occidentale – motive împărtășite de mulți germani. Importanța lui Wolf, în afara faptului că acesta putea controla politica SS-ului, se datora și faptului că el răspundea de anumite regiuni din spatele frontului, ceea ce i-ar fi permis să anihileze ideea lui Hitler de a organiza o nouă rezistență în Alpi.

Tratatativele au fost complicate și întârziate în tabăra germană prin numirea lui Vietinghoff în locul lui Kesselring, iar în tabăra Aliaților de cererile sovieticilor de a lua parte la discuții, și de suspiciunea și prudența reciprocă care însoțește asemenea pregătiri de tratative. Deși discuțiile din martie erau promițătoare, activitățile lui Karl Wolf au fost înghețate la începutul lui aprilie de către Himmler. Cu toate că Vietinghoff începuse pe 8 aprilie să analizeze o modalitate de capitulare, tratativele nu au putut fi încheiate la timp pentru a se evita ofensiva de primăvară a Aliaților.

La o întâlnire din 23 aprilie, Vietinghoff și Wolf au hotărât să nu țină seama de ordinele primite de la Berlin, care cereau

continuarea rezistenței, și să negocieze o capitulare. La 25 aprilie, Wolf a ordonat trupelor SS să nu se opună preluării puterii de către partizani, în timp ce mareșalul Graziani manifesta și el intenția de capitulare a Forțelor fasciste italiene. La 29 aprilie, ora 14,00, trimișii germani au semnat un document care prevedea capitularea necondiționată pe data de 2 mai, la orele 12,00 (ora 14,00 în Italia), în pofida unei intervenții de ultimă clipă a lui Kesselring, capitularea s-a produs efectiv la această dată - cu șase zile înaintea capitulării Germaniei pe Frontul de Vest. Deși succesele militare au asigurat victoria Aliaților, aceste negocieri au contribuit la terminarea mai grabnică a războiului, reducând astfel pierderile de vieți omenești

și distrugerile materiale.

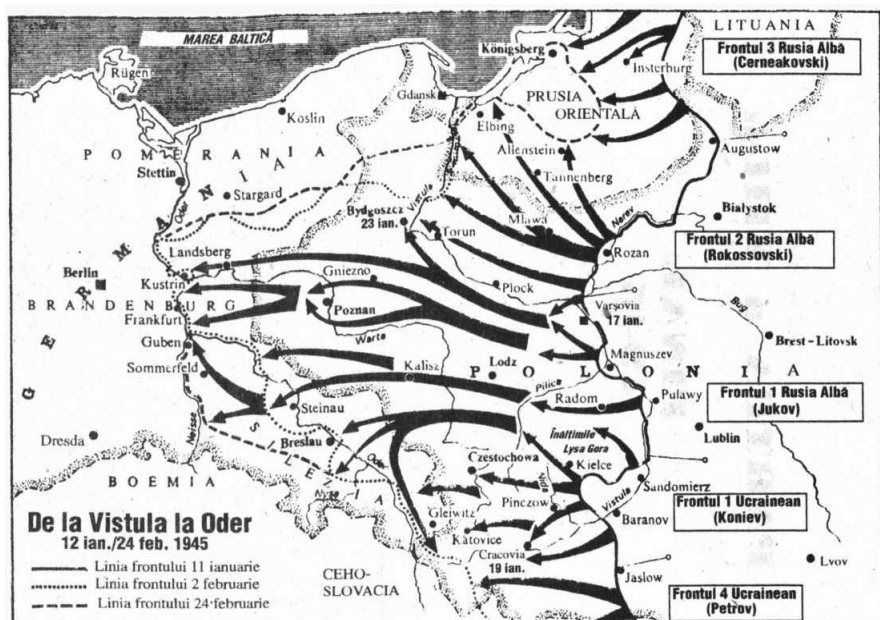
Capitolul 38

Colapsul Germaniei

Hitler a slăbit Frontul de Vest prin deturnarea celei mai mari părți a forțelor și resurselor de care mai dispunea către est, pentru a păstra aliniamentul de pe Oder în fața ofensivei sovietice”, crezând că Aliații occidentali nu erau în stare să reia ofensiva după lovitura considerată zdrobitoare a contraofensivei germane din Ardeni, la care se adăuga bombardarea bazei aliate de la Anvers cu ajutorul „armei-V” (bombazburătoare) și al rachetelor. De altfel, majoritatea echipamentului disponibil provenit de la fabricile germane sau din atelierele de reparații era trimis către est. În acest timp, Aliații occidentali concentrau

o forță zdrobitoare în vederea unui asalt asupra Rinului. În acest efort de amploare, rolul principal i-a fost atribuit lui Montgomery. Armata a 9-a americană a fost trecută sub comanda lui alături de celelalte două, respectiv 1 canadiană și a 2-a britanică. Această hotărâre a fost dezaprobată de majoritatea generalilor americani, care considerau că Eisenhower a cedat la insistențele lui Montgomery și ale britanicilor, în defavoarea propriilor așteptări. Indignarea lor s-a reflectat în eforturi și mai pline de zel în sectoarele de care răspundeau, pentru a demonstra de ce sunt în stare, eforturi încununate de succese răsunătoare întrucât, chiar dacă forțele lor erau inferioare celei a lui Montgomery, ele le depășeau cu mult pe ale

germanilor.

La 7 martie tancurile Armatei a 3-a condusă de Patton a străpuns slaba defensivă germană de la Eifel (capătul din Germania al munților Ardeni) și a ajuns la Rin, lângă Coblenz, parcurgând o distanță de 100 km în trei zile. Aici tancurile s-au oprit, întrucât podurile de peste Rin

fuseseră aruncate în aer. Puțin mai spre nord însă, un mic vârf de lance al blindatelor Armatei 1, învecinată, a găsit o porțiune liberă prin care s-a năpustit cu atâta viteză, încât podul de la Remagen, aflat lângă Bonn, a fost strălucit capturat înainte de a putea fi dinamitat. Întăririle americane au sosit rapid pentru a asigura acest vital cap de pod.

Când știrea a ajuns la urechile lui Bradley, comandantul grupului de armate, acesta a acționat rapid pentru a profita de dislocarea liniei inamicului de pe Rin. Bucuros, el a exclamat: „Ce plească, o să facem o gaură cât toate zilele”. Ofițerul statului major operațional al lui Eisenhower, aflat în vizită la cartierul general al lui Bradley, a obiectat însă descurajant: „Nu vă

veți apropia de Remagen – pur și simplu nu face parte din plan”. A doua zi Bradley a primit ordine categorice de a nu deplasa nicio forță importantă în acel cap de pod.

Ordinul restrictiv a fost primit și mai rău deoarece Armata a 9-a americană, după ce ajunsese la Rin, lângă Düsseldorf, cu patru zile înainte, fusese oprită de Montgomery din încercarea de a traversa imediat râul, așa cum comandantul acesteia, Simpson, ardea de nerăbdare s-o facă. Nerăbdarea cauzată de astfel de restricționări impuse de planificare se amplifica de la o zi la alta, deoarece marele atac al lui Montgomery asupra Rinului fusese prevăzut să aibă loc pe data de 24 martie, adică cu trei săptămâni mai târziu.

Patton, cu încuviințarea lui Bradley, a

cotit către sud pentru a împinge forțele inamice din vestul Rinului, și a căuta în același timp un loc propice unei traversări mai timpurii. La 21 martie, Patton curățase complet malul vestic al fluviului de forțele inamice, pe o distanță de 115 km, între Coblenz și Mannheim, izolându-le înaintea ca ele să se poată retrage peste Rin. În noaptea următoare, trupele lui Patton au traversat aproape nestingherite râul la Oppenheim, oraș situat între Mainz și Mannheim.

Când veștile despre acest atac surpriză au ajuns la Hitler, acesta a ordonat contramăsuri urgente, însă i s-a adus la cunoștință că nu mai există rezerve disponibile și că tot ceea ce putea fi trimis pentru a astupa breșa consta în cinci

tancuri abia reparate la un atelier aflat la vreo 160 km distanță. „Cămara se golise”. Astfel încât înaintarea americanilor dincolo de Rin s-a transformat într-o procesiune.

În acest timp Montgomery și-a încheiat minuțioasele sale pregătiri pentru marca ofensivă asupra Rinului, lângă Wesel, la 240 km în aval. El concentrase aici 25 de divizii, după ce un sfert de milion de tone de muniții și de alte provizii fuseseră masate în depozite pe malul vestic. Zona de 50 km de-a lungul râului în care plănuise să declanșeze atacul era apărată de numai cinci divizii germane epuizate.

În noaptea de 23 martie a fost lansat atacul după un bombardament cumplit efectuat de mai multe valuri de bombardiere și de tirul a peste 3.000 de

tunuri. Infanteria aflată în frunte, sprijinită de tancuri amfibii, a trecut râul și a stabilit capete de pod spre est, întâmpinând o rezistență firavă. În zorii zilei următoare două divizii de parașutiști au fost lansate în fața lor, pentru a-i ajuta la curățarea drumului; concomitent, podurile erau rapid refăcute în spatele lor, pentru a permite pătrunderea diviziilor de întărire, tancurilor și transportoarelor. Slăbiciunea apărării este ilustrată de faptul că Armata a 9-a americană, cea care dăduse peste jumătate din totalul infanteriei pornită la atac, a înregistrat doar 40 de morți. Pierderile britanice au fost și ele foarte mici, o opoziție mai dârză fiind întâlnită într-un singur loc, la Rees, unde un batalion de parașutiști germani au rezistat timp de trei zile

atacului.

Până la 28 martie capul de pod fusese deja extins la 32 km în adâncime și la 50 km în lățime. Montgomery, încă îngrijorat de forța de rezistență a Armatei germane, nu a ordonat o înaintare generală către est înainte de a-și masa o forță de 20 de divizii și 1.500 de tancuri în capul de pod existent.

O dată pornită înaintarea, ea s-a confruntat cu mormanele de dărâmături rezultate în urma bombardamentului excesiv al forțelor aeriene aliate, care au blocat drumurile mult mai eficient decât ar fi reușit s-o facă inamicul. Acum germanii, atât civili cât și militari, doreau să-i vadă pe americani și pe britanici că avansează cât mai rapid spre est, pentru a ocupa Berlinul și cât mai mult teritoriu, înainte ca rușii să

poată trece Oderul. Prea puțini dintre aceștia erau dispuși să-l urmeze pe Hitler în eforturile lui de a se împotrivi prin autodistrugere.

În ajunul traversării Rinului, Hitler emisese un ordin potrivit căruia „bătălia trebuia desfășurată fără a se ține seama de populația proprie”. Comisarii lui regionali au fost instruiți să distrugă „toate unitățile industriale, principalele uzine de electricitate, conductele de apă și de gaze” împreună cu „toate depozitele de alimente și de îmbrăcăminte” pentru a crea în calea Aliaților „un deșert”.

Însuși ministrul producției de război al lui Hitler, Albert Speer, a protestat prompt împotriva acestui ordin drastic. La protestele acestuia, Hitler a declarat: „Dacă

războiul e pierdut, va pieri și națiunea germană, așa că nu este cazul să ne gândim la ce va avea nevoie pentru a-și continua existența”.

Îngrozit, a lăsat la o parte loialitatea sa față de Hitler și s-a dus, fără știrea acestuia, să discute cu șefii armatei și industriei. El i-a convins fără prea mare dificultate să se eschiveze de la îndeplinirea ordinelor lui Hitler.

Pe măsură ce sfârșitul iluziilor lui Hitler se apropia, acesta începuse să se bizuie pe un fel de miracol care să-i aducă izbăvirea în ceasul al doisprezecelea. Îi plăcea să citească sau punea să i se citească un capitol din *Istoria lui Frederic cel Mare* de Carlyle, în care se arată cum Frederic a fost salvat în ultima clipă, când armatele lui se

aflau deja pe marginea prăpastiei, de moartea împărătesei Rusiei, care a dus la dezbinarea alianței cu care se confrunta. Hitler mai consulta și horoscoape, potrivit cărora dezastrul din aprilie va fi răscumpărat printr-o bruscă schimbare a norocului, soldată până în august cu o pace satisfăcătoare.

La miezul nopții de 12 aprilie, știrile despre moartea subită a Președintelui Roosevelt au ajuns la urechile lui Hitler. Gobbels i-a telefonat acestuia, spunându-i: „Vă felicit, Führerul meu. Soarta l-a defavorizat pe cel mai mare dușman al dumneavoastră. Dumnezeu nu ne-a abandonat”. Acesta se pare că a fost „miracolul” pe care-l aștepta Hitler – o repetare a morții împărătesei Rusiei în

momentul cel mai critic al Războiului de Șapte Ani din secolul al XVIII-lea. Aceasta l-a convins pe Hitler că ceea ce Churchill numise „Marea Alianță” dintre puterile estice și vestice se va sfărâma datorită intereselor rivale ale membrilor ei.

Speranța nu i-a fost însă îndeplinită și, două săptămâni mai târziu, a fost constrâns să-și ia singur viața, la fel cum fusese cât pe ce să facă și Frederic cel Mare.

La începutul lui martie, Jukov și-a extins capul de pod de peste Oder, dar nu a reușit însă să străpungă frontul. Rușii făceau progrese pe flancurile mai îndepărtate, la mijlocul lunii aprilie reușind să intre în Viena. Între timp, frontul german din vest se prăbușise, iar armatele aliate se îndreptau de la Rin către est, fără a

întâmpina piedici serioase. Ele au ajuns la Elba, râu aflat la 100 km de Berlin, la 11 aprilie și s-au oprit. La 16 aprilie Jukov a reluat ofensiva, împreună cu Koniev, care forța traversarea peste Neisse.

De astă dată rușii au năvălit din capetele de pod și, într-o săptămână, au intrat în suburbiile Berlinului - acolo unde Hitler hotărâse să dea bătălia finală. Până în 25 aprilie armatele de încercuire ale lui Jukov și Koniev au izolat orașul, iar pe 27 aprilie forțele lui Koniev și-au dat mâna, peste Elba, cu americanii. În Berlin se desfășura o disperată rezistență la fiecare colț de stradă; iar orașul nu a fost cu desăvârșire cucerit decât după terminarea războiului: după sinuciderea lui Hitler și capitularea necondiționată a Germaniei.

În Europa, războiul a luat sfârșit în mod oficial la miezul nopții pe data de 8 mai 1945; aceasta reprezenta o recunoaștere formală a finalului care se produsese bucată cu bucată pe parcursul săptămânii anterioare. La 2 mai încetaseră orice lupte pe frontul sudic din Italia, unde documentul de capitulare fuse. Se semnat chiar cu trei zile mai-nainte. La 4 mai, o capitulare similară a fost semnată la cartierul general al lui Montgomery din Luneberg Heath, de către reprezentanți ai forțelor germane din nord-vestul Europei. La 7 mai, un alt document de capitulare, care se referea la toate forțele germane, a fost semnat la cartierul general al lui Eisenhower de la Reims – un final ceremonios, desfășurat în prezența reprezentanților rușilor,

americanilor, britanicilor și francezilor.

Aceste formalități ale capitulării s-au petrecut imediat după moartea lui Hitler. La 30 aprilie, a doua zi după căsătoria cu devotata sa Eva Braun, acesta s-a sinucis împreună cu ea în ruinele Cămarilor Berlinului, la aflarea sosirii iminente a rușilor. Cadavrele celor doi au fost urgent incinerate în grădină, în conformitate cu instrucțiunile lăsate de Hitler.

Primul dintre cele trei acte de capitulare ale Armatei germane este și cel mai semnificativ, deoarece armistițiul cu italienii fusese semnat când Hitler încă trăia, nerespectându-se autoritatea acestuia. El reprezenta și rezultatul unor mișcări de capitulare „ascunse”, care debutaseră pe acel front cu aproape două

luni în urmă - la începutul lui martie. Conducătorii germani fuseseră prea aproape de Hitler pentru a se aventura într-o asemenea mișcare, deși vorbeau de mai multă vreme, în particular, despre necesitatea capitulării.

Mulți dintre ei își pierduseră speranțele încă de la debarcarea din Normandia, din vara anului anterior. Aproape toți nu mai simțeau nici dorința de a lupta și nici speranța încă din februarie 1945, după înfrângerea contraofensivei din Ardeni și năvălirea rușilor în Germania de Est. Au continuat lupta mai mult de frică - frica de a-și călca jurământul militar de loialitate față de Hitler, frica de mânia acestuia, frica de a fi spânzurați de Hitler pentru neîndeplinirea ordinelor, frica de pedeapsa

cu care îi amenințaseră Aliații că-i vor răsplăti după obținerea victoriei în termenii „capitulării necondiționate”.

În lunile care au urmat, războiul. A fost prelungit aproape exclusiv de hotărârea neabătută a lui Hitler. El s-ar fi putut termina mai devreme dacă Aliații nu s-ar fi încăpățânat să obțină „capitularea necondiționată”, și ar fi perceput mai bine efectele pe care acest termen le producea în mințile germanilor. O atitudine mai puțin fermă, însoțită de asigurări rezonabile cu privire la tratamentul care-i aștepta pe nemți după victoria Aliaților, ar fi declanșat probabil un val de capitulări, în frunte cu cei mai înalți comandanți militari, iar frontul s-ar fi prăbușit de urgență, odată cu Hitler și cu regimul nazist.

Capitolul 39

Colapsul Japoniei

La înfrângerea Japoniei au contribuit doi factori, reprezentând, ca natură și efect, forme ale unei presiuni sufocante: unul s-a manifestat pe calea apei, mai exact, sub apă; iar celălalt pe calea aerului. Cel submarin a avut primele efecte decisive⁶⁶.

Imperiul japonez era de fapt un imperiu acvatic, mai dependent de aprovizionarea pe calea apei chiar decât Imperiul britanic. Producția de război depindea de mari importuri de petrol, minereu de fier, bauxită, cărbune cocsificabil, nichel, magneziu, aluminiu, cositor, cobalt, plumb,

⁶⁶ Vezi hărțile de la pag. 266 – 7 vol. I și **p.**
305

fosfați, grafit și potasiu, bumbac, sare și cauciuc aduse pe mare. Pentru a-și asigura rezervele de hrană, această țară importa cea mai mare parte a necesarului de zahăr și semințe de soia, ca și douăzeci la sută din necesarul de grâu și șaptesprezece la sută din cel de orez.

În ciuda acestui fapt, Japonia intrase în război cu flota sa comercială care abia totaliza șase milioane de tone brut – cu mult mai puțin decât o treime din flota britanică a anului 1939 (circa nouă mii cinci sute de nave, totalizând peste douăzeci și unu de milioane de tone). În plus, Japonia, în ciuda lecțiilor la care asistase în cei doi ani de pauză și a planurilor sale expansioniste, făcuse foarte puțin pe linia organizării protecției navelor – nu pusese la punct

sisteme de convoaie și nici portavioane de escortă.

Ea s-a lansat într-un efort susținut de recuperare a acestor carențe abia după ce flota sa a fost drastic redusă.

În aceste condiții navele japoneze au devenit o țintă ușoară pentru submarinele americane. La începutul războiului din Pacific tehnica de torpilare neperfecționată a americanilor s-a repercutat asupra preciziei, dar odată cu îmbunătățirea tehnologiei, atacul submarinelor se transformase într-un masacru. În vreme ce submarinele japoneze își concentrau atacurile asupra navelor de război (mai târziu submarinele au trebuit folosite la transportul proviziilor către diverse garnizoane din insulele „sărite” de

americani), cele americane se năpusteau mai ales asupra navelor comerciale. În 1943 ele au scufundat 296 de nave (1.000.335 de tone). În 1944 campania submarinelor a avut efecte și mai distrugătoare - numai în luna octombrie au scufundat nave cu un tonaj de 321.000 de tone. Efectul s-a amplificat prin atacarea cu precădere a tancurilor petroliere japoneze de luptă, tactică soldată cu blocarea flotei japoneze la Singapore, pentru ca aceasta să fie cât mai aproape de zonele producătoare de petrol. În Japonia, antrenamentul piloților de avioane a fost redus tot datorită crizei de carburant.

Submarinele americane au produs importante pagube și navelor de luptă japoneze, din care aproape o treime le-a

căzut victimă. În Bătălia Mării Filipinelor au fost scufundate două portavioane japoneze mari, *Taiho* și *Shōkaku*, iar în ultimele luni ale anului 1944 submarinele au scufundat sau deteriorat definitiv încă trei portavioane și aproape 40 de distrugătoare.

În perioada în care submarinele americane au operat din Golful Subic, din Luzon, a fost distrusă cea mai mare parte a flotei comerciale japoneze, astfel încât țintele deveniseră foarte rare; atunci submarinele au fost folosite pentru recuperarea echipajelor bombardierelor care amerizaseră forțat în timp ce reveneau din raidurile lor asupra Japoniei.

În ansamblu, aportul submarinelor americane a fost uriaș. Ele și-au adus contribuția la victorie și prin împiedicarea

Japoniei de a trimite întăriri și provizii către garnizoanele izolate de peste mări. Cel mai mare efect l-a avut însă scufundarea a șaizeci la sută din cele opt milioane de tone capacitate de transport naval pe care Japonia le-a pierdut în război. Acesta a fost factorul hotărâtor în prăbușirea finală a Japoniei, dependentă de aprovizionarea pe ocean și cu o economic relativ modestă.

Okinawa - poarta interioară de acces în Japonia

Pregătirile finale pentru un atac amfibiu asupra Okinawei, numit „Operațiunea Iceberg”, erau în plină desfășurare înainte ca insula Iwo Jima să fie capturată definitiv. Ziua „Z”, pentru debarcare, fusese fixată pentru 1 aprilie - la

mai puțin de șase săptămâni după debarcarea din Iwo Jima. Okinawa, cea mai mare din grupul insulelor Ryūkyū, este lungă de 100 km și are o lățime medie de 13 km - deci suficient de mare pentru a oferi posibilitatea amplasării unei baze militare și navale în vederea invadării Japoniei. Insula se află exact la jumătatea distanței dintre Formosa și Japonia (la 550 km distanță de fiecare) și la 580 km de coastele Chinei. În aceste condiții, o forță amplasată în Okinawa poate amenința toate cele trei obiective, iar avioanele amplasate pe insulă ar fi capabile să domine căile de acces către cele trei obiective.

Insula este muntoasă și împădurită, cu excepția unor părți din sud, unde se aflau aerodromurile japoneze; chiar și acolo

crestele calcaroase puteau fi excavate cu ușurință. Beneficia, deci, de o putere defensivă naturală, amplificată de amplasarea unei garnizoane a Armatei a 32-a a generalului Ushijima, care număra aproximativ 77.000 de combatanți și 20.000 de trupe de întreținere - un total de aproape 100.000 de oameni - cu artilerie ușoară și grea din abundență, bine amplasată în peșteri fortificate. Faptul se datora hotărârii Înaltului Comandament japonez de a apăra Okinawa cu toate forțele disponibile. Tactica defensivă adoptată aici a fost una de apărare tenace în adâncime, la fel ca în Iwo Jima, fără irosirea forțelor în lupte pe plaje, acolo unde tunurile de pe navele americanilor puteau pulveriza trupele japoneze. În ce privește

contraofensiva. Cartierul General Imperial adunase peste 2000 de avioane pe aerodromurile din Japonia și Formosa, cărora li se adăugau tacticile Kamikaze pe o scară mai amplă decât oricând înainte.

Înaltul Comandament american și-a dat seama că Okinawa va fi greu de cucerit și că aici era nevoie de o mare superioritate de forțe, ceea ce ridica probleme mult mai complicate de logistică. S-a hotărât ca acolo să debarce nou formată Armată a 10-a, condusă de generalul-locotenent Simon B. Buckner, formată din cinci divizii cu un total de 160.000 de oameni pentru debarcarea inițială, urmate de încă două divizii și de o a opta în rezervă. Forța de asalt (alcătuită din trei divizii de pușcași marini și patru divizii de infanterie) se ridica la 170.000 de

combatanți și 115.000 de trupe de întreținere. În afară de învingerea puternicei garnizoane japoneze, aceștia aveau sarcina de a ține sub control și o populație de aproape jumătate de milion de oameni.

În încercarea de a reduce posibilitatea unei contraofensive aeriene, grupul de portavioane rapide sub comanda amiralului Mitscher a întreprins o serie de raiduri asupra Japoniei (din 18 și până în 21 martie) cu o săptămână înaintea debarcării, ocazie cu care a doborât aproximativ 160 de avioane, cărora li s-au adăugat și câteva aflate la sol. Prețul plătit a fost avarierea gravă a trei dintre portavioane (*Wasp*, *Yorktown* și *Franklin*) de către atacurile Kamikaze. În săptămână care a urmat,

Superfortărețele B29 de la Guam au fost deturnate de la atacurile masive asupra orașelor japoneze, pentru a participa la bombardarea aerodromurilor de la Kyūshū (principala insulă din sud a Japoniei). O altă importantă operațiune preliminară a constituit-o ocuparea grupului de insule Kerama Retto, aflat la 25 km vest de Okinawa, în scopul de a fi utilizat drept bază înaintată pentru flotă și loc de ancorare – o idee de a amiralul Kelly Turner. La 27 martie o divizie americană a pus stăpânire pe grupul de insule, fără prea mari probleme, iar a doua zi au sosit petrolierele pentru a face rada portului funcțională. Flota britanică a Pacificului (două nave de linie, patru portavioane, șase crucișătoare și cincisprezece distrugătoare),

condusă de amiralul Bruce Fraser, care sosise aici pe la mijlocul lui martie, acoperea zona din sud-estul Okinawei.

La 1 aprilie, în duminica Paștelui, s-a desfășurat operațiunea principală de debarcare. Ea a început la ora 8,30 dimineata, după trei ore de bombardament pregătitor, naval și aerian. În aceeași zi, amiralul Turner a preluat comanda tuturor forțelor din apele Okinawei. Debarcările au avut loc în partea de sud a coastei vestice, acolo unde o înaintare scurtă permitea izolarea capătului sudic al insulei. Nu a fost întâmpinată nicio opoziție și, la ora 11,00, cele două aerodromuri de pe fâșia lungă de 8 km dintre cele două debarcări au fost ocupate, spre totala surprindere a invadatorilor, fără a da ochi cu inamicul.

Până spre seară, pozițiile americane de pe plajă fuseseră extinse cu 15 km, în adâncime peste 60.000 de oameni fiind debarcați fără probleme. Până la 3 aprilie aceștia au traversat insula; a doua zi pozițiile au ajuns la o lățime de 24 km. Abia după data de 4, atunci când americanii au început să înainteze spre sud, s-au confruntat cu rezistența acerbă a celor două divizii și jumătate japoneze aflate în partea sudică a insulei.

În aer, japonezii au fost activi încă de la început; din 6 aprilie atacurile Kamikaze s-au intensificat – aproape 700 de avioane, din care jumătate erau Kamikaze, s-au îndreptat asupra Okinawei în zilele de 6 și 7. Majoritatea au fost doborâte, dar au fost scufundate sau avariate și 13 distrugătoare

americane.

Ziua de 6 aprilie a însemnat cea mai notabilă acțiune „sinucigașă” a Marinei japoneze, atunci când gigantica navă de linie *Yamato* a apărut în zonă cu o escortă navală restrânsă, fără acoperire aeriană și cu carburant necesar numai pentru dus. Apropierea acesteia a fost rapid observată și continuu supravegheată, în timp ce portavioanele lui Mitscher pregăteau 280 de avioane pentru atac. La ora 12,30 a zilei de 7, acesta a fost atacat violent cu torpile și bombe și, după o hărțuială de aproape două ore, scufundat, cu enorme pierderi de vieți omenești. Ca și cuirasatul Tirpitz, nici Yamalonu a avut ocazia de a trage cu enormele sale tunuri asupra navelor de linie inamice, soarta lui confirmând încă o dată

că timpul cuirasatelor trecuse.

Campania terestră a fost mult mai îndelungată. La 13 aprilie japonezii din sudul insulei au lansat o mică contraofensivă, care a fost respinsă cu ușurință. Între timp, Divizia 6 pușcași marini torța înaintarea către nord. Ea nu a întâmpinat opoziție la peninsula Motobu, mai stâncoasă și împădurită, unde înaintarea i-a fost temporar oprită. Forțele japoneze de aici nu dispuneau însă decât de două batalioane, astfel formidabilele lor poziții au fost cucerite pe data de 17 de o stratagemă bine ticluită. Deși grupuri izolate de japonezi au continuat să opună rezistență până pe data de 6 mai, balanța se înclina simțitor în favoarea americanilor. Japonezii au înregistrat 2.500 de morți, cifră

rezultată din numărarea cadavrelor, comparativ cu mai puțin decât a zecea parte înregistrată în tabăra americană. Un detașament de pușcași marini a ajuns la capătul nordic al insulei Okinawa la 13 aprilie, fără a întâmpina rezistență. Micile insule din vecinătate au fost și ele ocupate în această perioadă, fără prea mari probleme, cu excepția celor din Ie Shima.

La 19 aprilie Corpul 24 condus de generalul Hodge a lansat un atac cu trei divizii de infanterie asupra pozițiilor japoneze din sudul Okinawei. Intensul bombardament pregătitor - aerian, naval și terestru - nu a avut efecte notabile asupra apărării japoneze organizată în peșteri. Progresele erau mici, iar pierderile se mențineau mari, chiar și după ce Diviziile 1

și 6 de pușcași marini au fost aduse pe linia frontului. La începutul lunii mai, comandanții japonezi ai trupelor aflate acolo, tributari tendinței caracteristice de desconsiderare a acțiunilor defensive, indiferent cât de profitabile ar fi fost acestea, au hotărât lansarea unei contraofensive, corelată cu un nou val de atacuri Kamikaze. În afară de o străpungere reușită, japonezii au fost înfrânți și au înregistrat pierderi grele – circa cinci mii de morți. Această acțiune a ușurat oarecum sarcina noii ofensive americane din 10 mai, dar înaintarea acesteia a fost stopată din cauza ploilor torențiale, în săptămâna care a urmat.

În acest interval, japonezii s-au retras din zona Shuri către poziții situate și mai

spre sud, acoperind Naha, capitala insulei. La începutul lui iunie americanii au forțat înaintarea în ciuda nămolului și, spre mijlocul lunii, i-au împins pe japonezi spre extremitatea sudică a insulei. Puternica poziție defensivă de la Yaeju-Dake a fost străpunsă pe data de 17, datorită în special folosirii aruncătoarelor de flăcări. Ushijima și statul său major s-au sinucis, asemeni multor alți japonezi, în vreme ce șapte mii patru sute s-au predat pe parcursul fazei de „curățire” care a urmat (ceea ce a reprezentat o schimbare semnificativă, de mentalitate).

Pierderile totale ale japonezilor au fost estimate la circa o sută zece mii de oameni, inclusiv cei recrutați din Okinawa care au făcut parte din armata japoneză, în timp ce

pierderile americanilor s-au cifrat la patruzeci și nouă de mii (din care douăsprezece mii de morți) – cea mai grea pierdere înregistrată în războiul din Pacific.

Pe durata celor trei luni cât a durat campania din Okinawa, avioanele japoneze au organizat zece raiduri masive de Kamikaze – pe care le-au numit „Kikusui” (crizantema plutitoare). Acestea au realizat peste o mie cinci sute de atacuri individuale Kamikaze, la care s-a adăugat un număr aproape egal de atacuri sinucigașe din partea altor avioane. Au fost scufundate în total 34 de nave, iar alte 378 au fost avariate (mai ales prin atacuri Kamikaze). Această experiență dureroasă prevestea ceea ce urma să se întâmple cu ocazia invadării Japoniei, și a contribuit la decizia

de a utiliza bomba atomică.

„Curățarea” din Pacific și din Birmania

Ritmul dublei înaintări americane a fost mult accelerat de adoptarea tacticii „salturilor” strategice – respectiv atacarea și ocuparea exclusiv a punctelor din calea celor două ofensive, puncte considerate trepte strategice pentru apropierea de Japonia și mijloace de câștigare a controlului în Pacific. Când forțele americane s-au apropiat de Japonia și se pregăteau pentru atacul hotărâtor, șefii de stat major au considerat că este mai bine ca spatele armatelor aliate să fie curățat de garnizoanele izolate din principalele insule

care fuseseră „sărite” și lăsate în urmă. Astfel penultima fază a războiului a constat dintr-o operațiune amplă de curățenie în diverse zone. Ea era absolut necesară în centrul și sudul Birmaniei, după înaintarea rapidă a lui Slim către Rangoon și înainte de lansarea debarcării în vederea recuceririi Singaporelui și a Indiilor Olandeze de Est, conform planurilor Comandamentului Asiei de Sud-Est.

Birmania⁶⁷

Când Slim a ajuns la Rangoon, la începutul lui mai 1945, rămăseseră încă circa 60.000 de soldați japonezi în urma sa, la vest de Salween, care trebuiau

⁶⁷ Vezi hărțile de la p. 166, 331

împiedicați să se retragă către est, în Thailanda, și să creeze probleme în zona prin care trecuseră coloanele lui Slim către Rangoon. În consecință, o parte a Corpului 4 de sub comanda generalului Messervy a fost trimisă înapoi pentru a apăra punctele de traversare peste Sittang, iar o alta pentru a se întâlni cu Corpul 33 comandat de Stopford, care forța înaintarea în aval pe Irrawaddy.

Pe parcursul lunii mai, Stopford a reușit să țină piept la două atacuri ale rămășițelor Armatei a 28-a de sub comanda lui Sakurai de la Arakan, care încercau să traverseze râul Irrawaddy spre est; multe formațiuni mici au reușit însă să scape peste râu și circa 17.000 de oameni au ajuns în zona Pegu Yomas, cuprinsă între

Irrawaddy și Sittang.

Un atac de diversiune care încerca să le vină în ajutor inițiat de Armata a 33-a sub conducerea lui Honda s-a soldat cu un eșec, astfel în a doua jumătate a lunii iulie trupele lui Sakurai au încercat să se strecoare prin bariera organizată de Messervy împărțindu-se în mici formațiuni, cu efective de până la 100 de oameni fiecare. Majoritatea acestora au fost capturate și zdrobite. Doar 6.000 de japonezi au izbutit să ajungă pe malul estic al Sittangului, râu aflat atunci la cota sa maximă, ulterior nemaifiind capabili de nicio rezistență.

Noua Guinee - Noua Britanie - Bougainville⁶⁸

⁶⁸ Vezi hărțile de la p. 463, vol. I și p. 305.

Înaintând cu salturi de broască, de-a lungul coastei nordice a Noii Guinee din prima jumătate a lui 1944, MacArthur depășise mai multe garnizoane japoneze. Când americanii s-au îndreptat către Filipine, au lăsat și ei în urmă rămășițele a cinci divizii inamice. Un număr mare de unități japoneze au rămas izolate pe insulele din Noua Britanie și Bougainville. Într-o directivă trimisă la 12 iulie generalului Thomas Blarney - comandantul suprem australian, MacArthur i-a transferat acestuia responsabilitatea ca, din toamnă, „să continue neutralizarea” rămășițelor armatei japoneze din aceste zone. Blarney a hotărât să interpreteze directiva într-un mod mult mai ofensiv; deși avea doar cu

patru divizii disponibile, din care trei erau de miliție, două divizii ale Forțelor Imperiale Australiene fuseseră desemnate să ia parte la campania din Filipine.

Divizia 6 australiană a fost trimisă la Aitape, de unde urma să pornească spre est, în luna decembrie, pentru a distruge cele trei divizii slăbite ale lui Adachi aflate în jurul Wewakului (cei circa 35.000 de japonezi ai acestor divizii care duceau lipsă de arme și de alimente, erau măcinați de boli și izolați.

Parcurgerea celor 160 km printr-un teren foarte dificil crease probleme sistemului australian de transport, iar moralul soldaților scăzuse atât din cauza îmbolnăvirilor, cât și datorită faptului că operațiunea era lipsită de orice valoare

strategică. Înaintarea s-a făcut foarte lent, iar orașul Wewak a fost capturat abia în luna mai, adică după șase luni (la sfârșitul războiului, în august 1945, trupele japoneze opuneau încă rezistență în interior). Forțele japoneze scăzuseră la o cincime în acest răstimp. Australienii nu au pierdut în luptă decât 1.500 de oameni, însă bolile au provocat pierderea a peste 16.000.

Divizia 5 australiană a fost îndreptată asupra Noii Britanii, din insulele Bismarck. Comandantul acesteia, generalul-maior A.N. Ramsay, s-a dovedit a fi mai realist. În noiembrie, când a ajuns acolo, americanii dețineau deja controlul asupra a cinci șesimi din această mare insulă, însă ceea ce mai rămăsese era apărat de aproape 70.000 de japonezi, majoritatea concentrați în

puternica bază de la Rabaul. După ce au avansat către „gâtul” insulei, australienii s-au mulțumit să patruleze pe această linie scurtă și să lase puternica garnizoană japoneză „să se vestejească singură”. Ea a fost neutralizată în final cu un cost minim, sfârșitul războiului aducând și capitularea garnizoanei.

Bougainville, aflată la capătul vestic al insulelor Solomon, constituie cea mai mare insulă din acest grup. Aici au fost trimise Corpul 2 sub comanda generalului Savige, împreună cu Divizia 3 australiană și două brigăzi suplimentare. Nici aici nu se impunea o acțiune ofensivă, întrucât japonezii, concentrați mai ales în jurul orașului Buin din sudul insulei, erau preocupați în special de cultivarea

legumelor și de pescuit, pentru a-și completa firavele provizii de hrană. Savage a lansat însă o ofensivă la începutul lui 1945. Înaintarea s-a produs lent, deoarece japonezii au luptat din răspuțeri pentru apărarea zonei care le asigura necesarul de hrană. Peste șase luni zona a fost acoperită de inundații, astfel încât trupele australiene, ca și cele din Noua Guinee, nu s-au arătat prea entuziaste intuind inutilitatea efortului întreprins.

Borneo

Inițiativa de recucerire a insulei Borneo a aparținut în principal americanilor, care doreau să le taie japonezilor aprovizionarea cu petrol și cauciuc, și, în același timp, să le

ofere britanicilor o bază avansată pentru flotă în Golful Brunei. Statul Major britanic nu era în favoarea acestei inițiative, deoarece dorea o bază în Filipine; Flota Pacificului fiind deja reținută în apele Okinawei, nu se dorea readucerea ei către sud. În această situație operațiunea a fost desfășurată de Corpul 1 australian (alcătuit din două divizii) de sub comanda generalului-locotenent Leslie Morshead, cu protecție și sprijin din partea Flotei 7 americane. Insula Tarakan, din largul coastei nord-estice, a fost capturată la 1 mai 1945, iar Golful Brunei, aflat pe coasta de vest, la 10 iunie. De aici, trupele australiene au înaintat de-a lungul coastei până la Sarawak. La începutul lui iulie, după un bombardament prelungit, centrul petrolier

Balikpapan de pe coasta sud-estică a fost atacat și cucerit după lupte crâncene, care au constituit ultima mare debarcare din război.

La acea dată pregătirile britanice pentru recucerirea Singaporelui erau avansate, însă au fost anulate de capitularea Japoniei în august. Când Mountbatten a ajuns la 12 septembrie la Singapore, a primit capitularea generală a forțelor japoneze din Asia de sud-est, capitulare care fusese deja semnată, printr-o înțelegere preliminară, la Rangoon, în 27 august. Acest act consfințea capitularea a trei sferturi de milion de soldați japonezi.

Filipinele⁶⁹

⁶⁹ Vezi hărțile de la p. 283, vol. I și p. 305.

Deși americanii câștigaseră controlul strategic asupra Filipinelor la cinci luni după prima lor debarcare de la Leyte, din octombrie, forțe japoneze numeroase se mai aflau acolo în martie. Dovezi ulterioare arată că numai în Luzon existau circa 170.000 de japonezi – cifră ce o depășea cu mult pe cea estimată de americani la vremea respectivă. Grupările cele mai numeroase se găseau în nordul Luzonului, sub comanda lui Yamashita însuși, iar alte circa 50.000 se aflau în munți, lângă Manila, conduși de generalul Yokohama, și dețineau controlul asupra rezervelor de apă ale orașului. Tentativele anterioare de a-i alunga au fost dejucate, japonezii pornind chiar la o ofensivă împotriva Corpului 14

condus de generalul Griswold, cel care fusese însărcinat cu distrugerea lor. La jumătatea lui martie. Corpul 11, sub comanda generalului Hall, a fost adus pentru a prelua ofensiva. Până la sfârșitul lui mai acesta a reușit să captureze cele două diguri principale de la Awa și Ipo. La acea dată, forțele lui Yokohama fuseseră înjumătățite mai ales de foamete și boli; curând acestea s-au împărțit în mici grupuri dezorganizate, care au fost apoi urmărite și hărțuite de forțele de gherilă filipineze și de trupele americane. Pe lângă un soldat mort în luptă se înregistrau alți zece, morți de foame sau de boală. La sfârșitul războiului s-au mai predat doar 7.000 de soldați.

Forțele generalului Krueger au curățat trecătoarea prin Marea Visayan, scurtând

astfel ruta de navigație de la Leyte la Luzon. Apoi ele au declanșat un atac asupra părții sudice a Luzonului. Alte forțe au eliberat insulele de la sud de Leyte, stabilindu-și o bază la Mindanao – unde fuseseră amplasați circa 40.000 de soldați japonezi, deoarece Cartierul General Imperial considerase că aceasta va fi ținta principală a invaziei americane. Până în vară forțele japoneze din toate aceste zone s-au retras în munți, unde au fost rapid împuținute de boli și foamete.

Ultima etapă a procesului a constituit-o atacul american asupra forțelor lui Yamashita aflate la nord de Luzon. Ofensiva a fost declanșată pe 27 aprilie de către trei divizii americane, întărite imediat cu o a patra. Americanii au întâmpinat piedici din

ce în ce mai mari pe măsură ce înaintau în munți, unde Yamashita concentrase peste 50.000 de soldați – de două ori mai mulți decât estimaseră americanii. Yamashita opunea încă rezistență când războiul a luat sfârșit, la mijlocul lui august. El s-a predat în fruntea celor 40.000 de soldați pe care-i mai avea. Alături de alți 10.000 aflați în nordul Luzonului. Utilitatea strategică a acestei costisitoare campanii de „curățare” este mai mult decât discutabilă.

Ofensiva aeriană strategică americană

Ofensiva aeriană împotriva Japoniei nu a dat rezultate cu adevărat eficiente până când n-a putut fi lansată din Mariane –

insule cucerite, în principal din acest considerent, în vara lui 1944.

Instrumentul de bază al ofensivei l-a reprezentat Boeing-ul B29 „Superfortăreața”, cel mai mare bombardier din al doilea război mondial, capabil să transporte o încărcătură de bombe de până la 17.000 de livre (șapte tone și două treimi), să dezvolte o viteză în jurul a 560 km pe oră și să evolueze la altitudini de peste 10.500 m. Bombardierul avea o rază de acțiune de peste 6.400 km, era bine protejat de blindaj, și dispunea de treisprezece mitraliere.

La mijlocul lui iunie 1944 orașul siderurgic Yawata, din Kyūshū, a fost bombardat de circa 50 de aparate B29 care au decolat din China și India, însă acest

atac și cele care au urmat n-au avut o eficiență prea mare: din această direcție, în a doua jumătate a lui 1944 au fost lansate asupra Japoniei doar 800 de tone de bombe. Bombardierele B29 ale Comandamentului 20 bombardiere necesitau prea multă acoperire aeriană pentru a trece peste „Cocoașă” ca să poată fi menținute în China, și asta cu rezultate destul de slabe. În consecință, ele au fost retrase la începutul anului 1945.

Primul aerodrom din Mariane, aflat la Saipan, devenise operațional la sfârșitul lui octombrie 1944. Aici au sosit primele avioane (112 aparate), aparținând Comandamentului 21 bombardiere. O Lună mai târziu, pe 24 noiembrie, 111 aparate B29 au decolat de aici pentru a bombarda o

fabrică de avioane din Tōkyō. Era primul atac asupra capitalei japoneze de la raidul din aprilie 1942, al colonelului Doolittle. Se inaugura astfel o nouă ofensivă, chiar dacă numai un sfert din bombardiere au localizat ținta. Au fost doborâte doar două aparate în ciuda celor 125 de avioane de vânătoare japoneze care au ieșit în întâmpinarea lor.

În următoarele trei luni avioanele B29 și-au continuat bombardamentele de precizie desfășurate pe timp de zi, bazându-se pe experiența acumulată în Europa, dar cu rezultate descurajatoare, în ciuda faptului că i-au silit pe japonezi să-și disperseze fabricile de avioane și din alte ramuri industriale. Până în martie 1945 numărul bombardierelor B29 din Mariane se triplase; generalul Curtis LeMay, care

preluase comanda bazei, a hotărât să treacă la operațiuni de bombardament zonal de joasă altitudine - încercând să profite de slăbiciunea apărării japoneze pe timp de noapte. El preconiza de asemenea mărirea încărcăturii de bombe, reducerea solicitării motoarelor și creșterea eficienței atingerii numeroaselor mici obiective industriale.

Mai importantă a fost hotărârea lui LeMay ca bombardierele B29 să fie dotate cu bombe incendiare în locul celor explozive - fiecare aparat putea duce 40 de containere a câte 38 de bombe incendiare, ce puteau pârjoli o suprafață de circa 16 ha. Rezultatele au fost de o eficiență îngrozitoare. La 9 martie, 279 de aparate B29 - fiecare având între șase și opt tone de bombe incendiare, au devastat orașul

Tōkyō. Aproape 26 km², un sfert din suprafața totală a orașului, a fost complet arsă și peste 267.000 de clădiri distruse. În rândurile civililor s-au înregistrat aproximativ 185.000 de morți și răniți – în timp ce agresorii americani au pierdut doar 14 avioane. În următoarele nouă zile au fost devastate în același mod orașele Ōsaka, Kobe și Nagoya. La 19 martie atacurile au încetat, din lipsa bombelor incendiare – în zece zile americanii lansaseră aproape 10.000 de tone de bombe incendiare.

Operațiunea a fost repede reluată, ba chiar amplificată; în iulie, cantitatea totală de bombe lansată a depășit-o de trei ori pe cea din martie. Pe lângă bombe, au mai fost aruncate mii de mine în vederea blocării traficului naval japonez de coastă. Au fost

scufundate nave de transport cu un deplasament total de un milion și un sfert de tone, iar traficul naval a fost aproape oprit. Opoziția japoneză în aer devenise neglijabilă.

Efectele bombardamentelor au fost cumplite. Moralul civililor a scăzut drastic după incendierea orașului Tōkyō și a scăzut și mai mult atunci când LeMay a început să arunce „fluturași” pe care erau consemnate următoarele lui obiective. Peste opt milioane și jumătate de oameni s-au refugiat la țară, fapt ce a dus la scăderea producției industriale într-un moment în care economia de război japoneză se afla la capătul puterilor: producția rafinărilor scăzuse cu 83 la sută, construcția motoarelor de avioane cu 75 la sută,

construcția carlingilor de avioane cu 60 la sută, iar producția de echipament electronic cu 70 la sută. Peste 600 de mari uzine de război fuseseră distruse sau grav avariate de bombardamente.

Pe lângă toate astea, campania de bombardamente îi făcuse pe japonezii de acasă să înțeleagă că forțele lor nu le mai pot asigura protecția și că o capitulare, chiar una necondiționată, era imposibil de evitat. Bombele atomice din august n-au tăcut altceva decât să confirme ceea ce majoritatea poporului japonez, cu excepția câtorva fanatici, înțelesese deja.

Bomba atomică și capitularea Japoniei

Winston Churchill, în ultimul său volum despre război, relatează cum, la 14 iulie 1945 - când se găsea la Conferința de la Potsdam împreună cu președinții Truman și Stalin - i-a fost înmănat un bilețel care conținea următorul mesaj misterios: „Copilașii s-au născut conform așteptărilor”. Stimson, Secretarul de Război american, i-a explicat înțelesul - testul experimental al bombei atomice, desfășurat cu o zi înainte, se dovedise un succes. „Președintele m-a invitat apoi la o discuție. Împreună cu el se mai aflau generalul Marshall și amiralul Leahy”.

Modul în care Churchill relatează în continuare are o mare semnificație, astfel că am citat în întregime următoarele pasaje:

„Se părea că eram dintr-odată animați

de compasiune și doream scurtarea măcelului din est. Ca și a așteptărilor din Europa. Nu mă îndoiesc că aceleași gânduri sălășluiau și în mințile prietenilor americani. În niciun caz nu s-a pus nicio clipă problema dacă trebuie sau nu să se utilizeze bomba atomică. Pentru evitarea unui măcel imens și de durată, pentru oprirea războiului, pentru a oferi lumii pacea, pentru a pune o mână tămăduitoare pe populația torturată a planetei, toate astea cu ajutorul câtorva explozii distrugătoare părea, după toate strădaniile noastre, și după toate pierderile de vieți omenești, un miracol, o izbăvire.

Acordul de principiu al britanicilor în privința utilizării bombei atomice fusese dat încă din 4 iulie, înainte de a avea loc testele.

Hotărârea finală aparținea acum în primul rând președintelui Truman, cel care deținea bomba. Eu nu m-am îndoit nicio clipă care va fi hotărârea lui, așa cum nu m-am îndoit nici după, de corectitudinea acesteia. Adevărul istoric, cel care va trebui judecat de posteritate – hotărârea de a se folosi sau nu bomba atomică pentru a sili Japonia să capituleze – nu a fost pus nicio clipă în discuție. Aprobarea era unanimă, automată și indiscutabilă din partea tuturor celor care se aflau la acea masă. Nu am auzit nici măcar o sugestie că ar trebui procedat altfel”⁷⁰.

*

⁷⁰ Churchill: *The Second World War*, vol. VI, p. 553.

Mai târziu însă, Churchill își exprimă îndoielile referitoare la utilizarea bombei atomice, atunci când declară:

„Este o greșală să considerăm că soarta Japoniei a fost hotărâtă de bomba atomică. Înfrângerea acesteia devenise certă înainte de căderea primei bombe și se datora covârșitoarei noastre forțe maritime. Acesta a fost singurul factor care a permis cucerirea unor baze oceanice din care s-a lansat atacul decisiv și care a forțat Armata metropolitană să capituleze. Forța navală a Japoniei fusese distrusă”.⁷¹

Churchill mai scrie că la Potsdam, cu trei săptămâni înainte de lansarea bombei, fusese informat confidențial de către Stalin de existența unui mesaj din partea

⁷¹ Churchill: The Second World War, Vol. VI, p. 559.

ambasadorului japonez de la Moscova care exprima dorința de a încheia pacea. El adaugă că, odată cu informarea, i-a sugerat președintelui Truman ca cererea Aliaților pentru o „capitulare necondiționată” să fie oarecum modificată, pentru a ușura drumul japonezilor spre capitulare.

Aceste tatonări japoneze în vederea încheierii păcii începuseră însă mai demult și erau cunoscute autorităților americane într-o măsură mult mai mare decât a arătat Churchill. Chiar înainte de Crăciunul lui 1944, Serviciul american de spionaj din Washington a primit un raport din partea unui agent bine informat din Japonia care vorbea despre apariția unei organizații pacifiste, ce câștigă tot mai mulți adepți.

Agentul prezicea că guvernul

generalului Koiso - care-l înlocuise în iulie pe al generalului Tojo, cel care tăcuse ca Japonia să intre în război - urma în scurt timp să fie înlocuit de un guvern doritor de pace, condus de amiralul Suzuki; acesta trebuia să înceapă negocierile, cu acordul împăratului.

Prezicerea s-a îndeplinit în aprilie. La 1 aprilie americanii au debarcat în Okinawa, una din insulele arhipelagului Ryūkyū, aflată la jumătatea distanței dintre Formosa și Japonia. Șocul la aflarea veștilor, la care s-a adăugat amenințarea ce se degaja din comunicatul primit din partea rușilor referitor la anularea pactului de neagresiune dintre ei și japonezi, au precipitat căderea Cabinetului Koiso. Ea s-a produs la 5 aprilie, dată la care Suzuki a

devenit prim-ministru.

Cu toate că în noul Guvern conducătorii mișcării pacifiste predominau, confuzia domnea, aceștia neștiind cum să procedeze. Încă din februarie, ca urmare a inițiativei împăratului Hirohito, începuseră negocieri cu Rusia, în care s-au făcut apeluri ca în calitate ei „neutră”, să intermedieze tratativele pentru o pace între Japonia și Aliații occidentali. Aceste demersuri au fost întreprinse, inițial, prin ambasadorul sovietic de la Tōkyō, iar apoi prin cel japonez de la Moscova, dar n-au ajuns prea departe, deoarece rușii nu le-au dat curs.

Au trecut trei luni înainte ca americanii să prindă de veste. Asta se întâmpla pe la sfârșitul lunii mai, atunci când Harry Hopkins, în calitate sa de trimis personal

al președintelui, a sosit cu avionul la Moscova pentru a discuta cu Stalin despre viitor. Cu ocazia celei de-a treia întâlniri dintre cei doi, Stalin a ridicat problema Japoniei. La Conferința de la Ialta din luna februarie, Stalin acceptase să intre în război împotriva Japoniei cu condiția de a-și adjudeca Insulele Kurile, întregul Sahalin și o poziție de control în Manciuria. El i-a comunicat lui Hopkins că armatele sale refăcute din Orientul îndepărtat vor ataca frontul japonez din Manciuria începând cu data de 8 august. Apoi a adăugat că dacă americanii vor persista în solicitarea unei „capitulări necondiționate”, japonezii vor lupta până la ultima suflare; în schimb, o modificare a termenilor capitulării i-ar încuraja pe aceștia să se recunoască

înfrânți, ceea ce le-ar permite Aliaților să-și impună voința și să obțină aproape aceleași rezultate. Stalin a mai subliniat că Rusia se așteaptă să participe la ocuparea efectivă a Japoniei. În cursul acestei discuții, el a dezvăluit și că „doritorii de pace” erau „împiedicați să acționeze de către anumite elemente din Japonia” – dar nu a precizat că era vorba de tatonări oficiale, făcute prin ambasadori.

Soarta Okinawei devenise clară cu mult înaintea terminării luptelor. Era evident că, o dată capturată, americanii vor avea rapid posibilitatea de a intensifica bombardamentele aeriene asupra Japoniei, întrucât aerodromurile din Okinawa se găseau la mai puțin de 650 km de Japonia, deci la niciun sfert față din distanța celor

din Mariane.

Situația dezastruoasă era cât se poate de clară pentru orice strateg, și mai ales pentru unul de talia lui Suzuki, amenințat cu moartea de extremiști încă din 1936, din cauza vederilor sale antirăzboinice. În acele momente atât el, cât și Cabinetul său erau sufocați însă de o problemă complicată. Așa doritori de pace cum erau, acceptarea unei „capitulări necondiționate” ar fi sunat ca o trădare a forțelor combatante, decisive să lupte până la moarte. Aceste forte, care țineau încă în mâini soarta a mii de prizonieri civili și militari Aliați aproape morți de foame, ar fi putut ignora ordinul de „încetare a focului” dacă termenii capitulării se dovedeau umilitori și, mai ales, dacă s-ar fi pus problema detronării

împăratului, cel care, în ochii lor, nu era doar suveran, ci o divinitate.

Împăratul însuși a fost cel care a „tăiat nodul”. La 20 iunie el a organizat o conferință la care i-a invitat pe cei șase membri ai Cabinetului Interior, Consiliul suprem al Direcției de Război, unde le-a spus: „Veți lua în considerare problema terminării războiului cu maximă urgență”. Toți cei șase membri ai Consiliului au fost într-un tot de acord, însă în timp ce premierul, ministrul Afacerilor Externe și ministrul Marinei erau pregătiți să accepte o capitulare necondiționată, ceilalți trei – ministrul Trupelor de uscat și cei doi Șefi de Stat Major ai Trupelor de uscat și Marinei – au militat pentru continuarea rezistenței până la obținerea unor condiții mai blânde.

În cele din urmă s-a stabilit ca Prințul Konoye să fie trimis într-o misiune la Moscova, pentru a negocia pacea; împăratul i-a cerut în particular să obțină pacea cu orice preț. Oficiul de Externe japonez s-a adresat în prealabil în mod oficial Moscovei, pe 13 iulie, comunicând că „împăratul dorește pacea”.

Mesajul i-a parvenit lui Stalin chiar înainte de plecarea la Conferința de la Potsdam. El a transmis un răspuns rece, potrivit căruia propunerea nu i se părea suficient de bine definită pentru a-i permite să ia măsuri, ori să accepte o astfel de misiune. De data asta însă, l-a informat pe Churchill despre contactul cu japonezii, iar acesta pe Truman, adăugând propriile-i sugestii referitoare la oportunitatea

modificării termenului rigid de „capitulare necondiționată”.

Două săptămâni mai târziu, guvernul Japoniei îi trimitea un nou mesaj lui Stalin, încercând să clarifice scopul vizitei Prințului, dar răspunsul primit a fost similar. În acest timp, guvernul lui Churchill a pierdut alegerile generale din Anglia, astfel încât Attlee și Bevin i-au înlocuit pe Churchill și pe Eden la Potsdam când, la 28 iulie, Stalin prezenta în cadrul Conferinței noua tentativă a Japoniei.

Americanii aflaseră deja despre dorința Japoniei de a pune capăt războiului, întrucât Serviciul american de Informații interceptase mesajele cifrate dintre ministrul Afacerilor Externe și ambasadorul Japoniei de la Moscova.

Președintele Truman, ca și de altfel majoritatea consilierilor săi - mai ales Stimson și generalul Marshall - erau hotărâți să utilizeze bomba atomică pentru a accelera capitularea Japoniei, în măsura în care și Stalin dorea să intre în război împotriva Japoniei înainte ca acesta să ia sfârșit, cu scopul de a câștiga o poziție avantajoasă în Orientul îndepărtat.

Au existat și unii care au manifestat mai multe îndoieli decât cele reieșite din relatările lui Churchill. Printre aceștia se număra amiralul Leahy, Șeful de Stat Major al lui Roosevelt și apoi al lui Truman, care nu era de acord cu folosirea unei asemenea arme împotriva populației civile: „Aveam sentimentul că, fiind primii care o vom folosi, ne vom coborî la nivelul barbarilor.

Eu nu am învățat să lupt astfel, războaiele nu pot fi câștigate prin asasinarea femeilor și copiilor”. Cu un an înainte, el protestase față de propunerea de a se utiliza arme bacteriologice.

Chiar și savanții atomiști aveau păreri diferite. Doctorul Vannevar Bush ajucat un rol important în câștigarea sprijinului lui Roosevelt și Stimson pentru armele atomice, iar lordul Cherwell (fostul profesor Lindemann), consilierul personal al lui Churchill pe probleme științifice, era și el un susținător al utilizării bombei atomice. În primăvara lui 1945, când Stimson a numit un comitet sub comanda lui Bush, însărcinat cu analizarea problemei utilizării bombei atomice asupra Japoniei, acesta a recomandat folosirea ci cât mai grabnică,

tară a se face publică natura acestei bombe – ținându-se seama că ar putea eșua –, așa a explicat mai târziu Stimson.

În contradicție cu susținătorii, un grup de oameni de știință condus de profesorul James Franck i-a prezentat un raport lui Stimson, spre sfârșitul lunii iunie: „Avantajele militare și salvarea vieților americane obținute prin utilizarea fără preaviz a bombelor atomice asupra Japoniei ar putea cântări mai puțin în balanță decât valul de oroare și repulsie care va cuprinde restul lumii... Dacă Statele Unite vor fi primele care vor folosi aceste noi mijloace nediscriminatorii de distrugere, vor pierde sprijinul întregii lumi, vor precipita cursa înarmării și vor prejudicia încheierea unui acord internațional cu privire la controlul

unor asemenea arme... Noi ne pronunțăm împotriva utilizării bombelor nucleare în scopul unui atac timpuriu asupra Japoniei”.

Savanții aflați în imediata apropiere a oamenilor de stat aveau însă o șansă mai mare de a câștiga atenția acestora, iar argumentele lor au fost cele care au precumpănit în luarea deciziei finale – susținute și de aprecierea pe care bombele atomice reușiseră deja să o trezească în mințile oamenilor de stat, ca un mijloc rapid și facil de terminare a războiului. Consilierii militari au sugerat cinci posibile ținte pentru cele două bombe atomice deja existente; alegerea s-a oprit asupra orașelor nipone Hiroshima și Nagasaki, după ce președintele Truman și Stimson au consultat lista considerându-se că aceste

două orașe includ atât instalații militare, cât și „case sau alte construcții foarte susceptibile la avarii”.

În consecință, în ziua de 6 august a fost lansată prima bombă atomică asupra Hiroshimei, care a distrus cea mai mare parte a orașului și a omorât peste 80.000 de oameni, un sfert din locuitori. Trei zile mai târziu, o a doua bombă a fost lansată asupra orașului Nagasaki. Veștile despre lansarea bombei de la Hiroshima i-au parvenit președintelui Truman la bordul navei cu care se întorcea de la Conferința de la Potsdam. Conform mărturiilor celor prezenți, el a exclamat încântat: „Acesta este cel mai măreț lucru din istorie”.

Efectele produse asupra guvernului Japoniei s-au situat însă mult sub așteptările

occidentalilor. Bombele nu au reușit să zdruncine convingerile celor trei membri ai Consiliului care se împotriveau capitulării necondiționate, insistând asupra necesității de a se primi mai întâi niște asigurări cu privire la soarta Japoniei și, «în special, a „poziției de suveran a împăratului”». În ceea ce privește poporul japonez, acesta nu a aflat decât după război despre cele petrecute la Hiroshima și Nagasaki.

Declarația de război a Rusiei din data de 8 august, urmată a doua zi de invadarea Manciuriei, pare să fi avut o influență la fel de mare asupra urgentării capitulării, ca și acțiunea „împăratul”. La întâlnirea Cabinetului Interior din data de 9 desfășurată în prezența împăratului, acesta a expus situația disperată a Japoniei și s-a

declarat atât de ferm în favoarea unei păci imediate, încât cei trei membri care se mai împotriveau au devenit mai concesivi și au hotărât ținerea unui Gozenkaigi – un fel de „sfat al bătrânilor oameni de stat”, la care împăratul va putea să decidă. Între timp, guvernul a anunțat la radio că e gata să capituleze, cu condiția respectării suveranității împăratului – aspect asupra căruia în Declarația de la Potsdam din 26 iulie Aliații păstrasera o tăcere amenințătoare. După unele discuții, Președintele Truman a fost de acord cu această modificare notabilă a „capitulării necondiționate”.

La Gozenkaigi, care a avut loc la 14 august, s-au înregistrat păreri foarte diferite, dar împăratul a rezolvat

diferențele, rostind categoric: „Dacă nimeni nu mai are nicio altă părere de exprimat, atunci o vom exprima pe a noastră. Vă cerem să fiți de acord cu ea. Noi vedem o singură soluție pentru ca Japonia să se salveze. Acesta a fost motivul pentru care am dat dovadă de atâta determinare pentru a îndura neîndurabilul și a suporta insuportabilul” Imediat, capitularea Japoniei a fost anunțată la radio.

Utilizarea bombei atomice nu a influențat cu adevărat această hotărâre. Cu flota scufundată ori grav avariata, cu forțele aeriene și navale ciuntite, cu industria distrusă și cu proviziile de alimente pentru populație în continuă scădere, prăbușirea Japoniei devenise oricum o certitudine – așa după cum declarase și Churchill.

Raportul Serviciului de supraveghere al bombardamentului strategic american a susținut acest punct de vedere, adăugând: „Timpul care s-a scurs între incapacitatea militară și acceptarea politică a inevitabilului putea fi scurtat, dacă structura politică a Japoniei ar fi permis o determinare mai rapidă și mai hotărâtă a politicii naționale. Suntem convinși că și supremația aeriană ar fi putut asigura suficientă presiune asupra Japoniei pentru a forța capitularea necondiționată și a evita necesitatea unei invazii fără atacurile cu bombe atomice” Amiralul King, comandantul suprem al Marinei militare americane, a declarat că numai blocada navală singură ar fi „înfometat pe japonezi suficient pentru a accepta capitularea” -

prin lipsa de petrol, orez și alte materiale esențiale. „Era suficient să avem răbdare și să așteptăm”.

Părerile amiralului Leahy sunt și mai ferme în ce privește inutilitatea folosirii bombei atomice: „Utilizarea acestei arme barbare la Hiroshima și Nagasaki nu ne-a ajutat câtuși de puțin din punct de vedere material în războiul contra Japoniei. Japonezii erau deja învinși și gata să capituleze din cauza blocadei navale și a bombardamentului cu arme convenționale”.

Atunci de ce a fost utilizată bomba atomică? Au existat oare și alte motive, în afara dorinței instinctive de a reduce și înceta pierderile de vieți americane și britanice? Se pare că au existat două motive. Unul reiese chiar din istorisirile lui

Churchill despre Conferința avută cu președintele Truman din data de 18 iulie, când, ca urmare a informației privind succesul testării bombei atomice, printre gândurile care le-au venit imediat în minte, au fost și următoarele:

”... Noi nu avem nevoie de ruși. Sfârșitul războiului cu Japonia nu mai depinde de aportul numeric al armatei lor... Nu avem de ce să le cerem favoruri. Câteva zile mai târziu i-am transmis domnului Eden: „Este cât se poate de clar că Statele Unite nu doresc în acest moment participarea Rusiei la războiul împotriva Japoniei”⁷².

Cererea lui Stalin de la Potsdam de a

⁷² Churchill, The Second World War, Vol. VI, p. 553.

lua parte la ocuparea Japoniei era cât se poate de stânjenitoare, iar guvernul american dorea să evite o astfel de posibilitate. Bomba atomică ar fi putut ajuta la rezolvarea problemei. Rușii urmau să intre în război două zile mai târziu - pe 6 august.

Al doilea motiv pentru graba cu care s-au utilizat bombele la Hiroshima și Nagasaki a fost dezvăluit de amiralul Leahy: „Oamenii de știință, și nu numai ei, doreau efectuarea acestui test și din cauza sumei enorme cu care fusese finanțat proiectul” - două miliarde de dolari. Unul dintre cei mai înalți ofițeri dintre cei însărcinați cu desfășurarea operațiunii atomice, al cărei nume de cod a fost „Proiectul Districtului Manhattan”, a spus-o pe șleau:

„Bomba trebuia neapărat să fie un succes – prea mulți bani fuseseră cheltuiți cu ea Dacă ar fi dat greș, cum am fi putut justifica costurile enorme? Gândiți-vă numai la cât de tare ar urla opinia publică... Pe măsură ce timpul trecea, anumite personaje de la Washington au încercat să-l convingă pe generalul Groves, directorul Proiectului Manhattan, să se retragă înainte de a fi prea târziu; el știa că va fi ȧap ispășitor dacă am fi dat greș. Sentimentul de ușurarea tuturor celor implicați atunci când bomba și-a dovedit eficienȧa a fost uriaș.

*

La un interval de o generație apare clar că lansarea în grabă a bombei atomice nu a constituit o izbăvire pentru restul omenirii.

La 2 septembrie 1945, reprezentanȧii

Japoniei au semnat „instrumentul capitulării” la bordul navei de linie americane *Missouri*, ancorat în Golful Tōkyō. Al doilea război mondial lua astfel sfârșit după șase ani și o zi de la declanșarea lui prin invadarea Poloniei de către Hitler și la patru luni după capitularea Germaniei. Era un sfârșit formal, un ceremonial de consfințire a bucuriei învingătorilor. Adevăratul sfârșit avusese loc pe 14 august, atunci când împăratul a tăcut publică capitularea Japoniei în condițiile impuse de Aliați și când, la o săptămână după lansarea primei bombe atomice, au încetat luptele. Dar până și acea lovitură înspăimântătoare, care a șters de pe fața pământului orașul Hiroshima pentru a demonstra covârșitoarea forță a noii arme,

n-a făcut altceva decât să grăbească momentul capitulării. Capitulara era deja certă și nu existau motive reale pentru folosirea acestei arme – sub a cărei umbră întunecată trăiește lumea de-atunci încoace.

PARTEA a IX-a

EPILOG

Capitolul 40

Factori cheie și întorsături

Conflictul catastrofal, care s-a soldat cu deschiderea drumului Rusiei către inima Europei, a fost bine botezat de către Churchill „războiul nenecesar”. Străduindu-se să evite războiul și să-l țină în frâu pe Hitler, o carență fundamentală a politicii Angliei și Franței a fost neînțelegerea factorilor strategici. Ca urmare, cele două țări au intrat în război în momente total nefavorabile pentru ele, după care au precipitat un dezastru cu consecințe imense, dezastru care putea fi evitat. Marea

Britanie a supraviețuit prin ceea ce s-ar putea numi un miracol, deși aceasta s-a datorat faptului că Hitler a comis greșelile pe care toți dictatorii agresivi le-au repetat de-a lungul istoriei.

Faza vitală antebelică

Privind în urmă, primul pas fatal pentru ambele părți l-a constituit reintrarea Germaniei în Rhineland în anul 1936. Pentru Hitler, această mișcare a avut un dublu avantaj strategic – oferea acoperire pentru industria-cheie a Germaniei aflată în zona vitală a Bazinului Ruhr și constituia o potențială trambulină de lansare asupra Franței.

tăcută într-un mod greșit. Britanicii mai ales, erau înclinați să o considere mai degrabă ca pe un pas politic, decât militar – nesesizând implicațiile strategice.

În mișcările sale din 1938, Hitler a obținut alte avantaje strategice determinate de factori politici – dorința popoarelor german și austriac de a se uni, puternicele sentimente ale germanilor legate de tratamentul la care erau supuși etnicii nemți din Sudeți de către cehi. Încă o dată țările occidentale au trăit sentimentul că Germania avea oarecum dreptate în ambele cazuri.

Intrarea lui Hitler în Austria din luna martie lăsa însă descoperit flancul sudic al Cehoslovaciei – care reprezenta un obstacol în calea dezvoltării planurilor acestuia de

expansiune către est. Hitler și-a asigurat în septembrie - prin amenințarea cu războiul și prin acordul de la München - nu doar revenirea Sudetenlandului, ci și paralizarea strategică a Cehoslovaciei.

În martie 1939 Hitler a ocupat ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia, învăluind astfel Polonia pe flanc - ultima dintr-o serie de manevre „fără vărsare de sânge”. Acest pas al lui Hitler a fost urmat de o mișcare fatală și pripită din partea guvernului britanic - oferirea de garanții Poloniei și României, ambele izolate strategic, fără a se cere în prealabil sprijin din partea Rusiei, singura putere care le-ar fi putut ajuta efectiv.

Datorită momentului, aceste garanții au sunat ca o provocare; după cum știm acum,

Hitler nu intenționa să atace Polonia atât de curând, dar s-a confruntat cu gestul provocator al Marii Britanii. Prin poziția lor în zone ale Europei inaccesibile forțelor britanice și franceze, cele două țări reprezentau o tentație aproape irezistibilă. Procedând astfel, puterile occidentale și-au subminat baza unicului tip de strategie pe care forța lor inferioară le permitea să o adopte, în loc să țină piept agresiunii prin alcătuirea unui front puternic în vest, ele i-au oferit lui Hitler ocazia de a sparge cu ușurință un front slab și de a obține un prim triumf.

Unica șansă de a evita războiul depindea de obținerea sprijinului Rusiei, singura putere capabilă să acorde un sprijin direct Poloniei și să-l oprească pe Hitler. În

ciuda situației presante, pașii guvernului britanic au fost mici și șovăielnici. Pe lângă ezităările britanice au existat și obiecțiile Poloniei și a altor mici state din Europa de Est, în legătură cu acceptarea unui sprijin militar din partea Rusiei. Aceste țări considerau că acceptarea unor întăriri sovietice ar fi echivalat cu o invazie.

Reacția lui Hitler în noua situație creată prin sprijinirea Poloniei de către britanici a fost surprinzătoare. Reacția violentă a Angliei și dublarea măsurilor armate l-au zguduit, însă efectul a fost contrar celui scontat. Soluția pe care Hitler a adoptat-o a fost influențată de imaginea lui despre britanici derivată din istoria acestora. Considerându-i ca pe niște oameni care judecă lucrurile la rece, oameni ale

căror emoții erau controlate de rațiune, Hitler a intuit că englezii nu vor accepta să intre în război de dragul Poloniei, fără a beneficia de sprijin din partea Rusiei. În consecință, a lăsat la o parte ura și teama de „bolșevism”, îndreptându-și eforturile și canalizându-și toate energiile pentru a obține o conciliere cu Rusia. Cotitura a fost mai surprinzătoare decât cea a lui Chamberlain și a avut consecințe la fel de nefaste.

La 23 august Ribbentrop a sosit cu avionul la Moscova, și a semnat pactul. Pactul era însoțit de o înțelegere secretă, prin care Polonia era împărțită între Germania și Rusia.

Acest tratat a făcut din război o certitudine în atmosfera emoțională creată

de seria rapidă de mișcări agresive ale lui Hitler. Britanicii, care se obligaseră să acorde ajutor Poloniei, simțeau că nu pot sta deoparte fără a-și pierde onoarea – și fără a deschide o cale și mai largă în fața cuceririlor hitleriste. În ce-l privește, Hitler nu intenționa să renunțe la scopurile sale din Polonia, nici atunci când și-a dat seama că se pregătea un război general.

În acest fel, trenul civilizației europene se năpustea în tunelul lung și întunecos din care avea să iasă abia după șase ani istovitori. Dar chiar și atunci, raza luminoasă de soare a victoriei avea să se dovedească iluzorie.

Prima fază a războiului

Vineri, 1 septembrie 1939 - armatele germane invadează Polonia. Duminică, 3 septembrie - guvernul britanic declară război Germaniei. Îndeplinindu-și angajamentele luate față de Polonia. Șase ore mai târziu, guvernul Franței calcă, plin de resentimente, pe urmele britanicilor.

În mai puțin de o lună Polonia e cucerită. În nouă luni cea mai mare parte a Europei occidentale este acoperită de torentul războiului.

Ar fi putut oare Polonia să reziste mai multă vreme? Ar fi putut Franța și Marea Britanie să facă mai mult pentru a ușura presiunea Germaniei asupra Poloniei? Din punctul de vedere al cifrelor puterii armate, pe care le cunoaștem acum, răspunsul la ambele întrebări ar fi pozitiv la o primă

vedere.

În 1939, armata germană era departe de a fi pregătită pentru război. Polonezii și francezii totalizau împreună 150 de divizii, inclusiv 35 de divizii în rezervă, din care unele trebuiau menținute pentru angajamentele franceze din străinătate, în timp ce totalul diviziilor germane se cifra la 98, din care 36 se aflau într-un stadiu de instruire. Din cele 40 de divizii pe care nemții le-au lăsat pentru a proteja frontiera lor vestică, numai patru erau combatante, complet instruite și înarmate. Strategia lui Hitler plasase însă Franța într-o postură din care nu putea ușura situația Poloniei decât prin desfășurarea imediată a unui atac – formă de acțiune pentru care armata franceză nu era pregătită. Planul demodat

de mobilizare a Franței, lent, nu asigura alcătuirea forțelor necesare – iar planurile ei ofensive depindeau de o masă de artilerie grea care nu s-a dovedit gata de luptă decât în cea de-a șaisprezecea zi. La acea dată, rezistența Armatei poloneze era pe punctul de a se prăbuși.

Polonia a fost puternic dezavantajată de poziția sa strategică – ca o „limbă” între fălcile Germaniei, iar strategia ei a înrăutățit situația prin amplasarea grosului trupelor aproape de vârful limbii. Mai mult decât atât, forțele poloneze dispuneau de echipament demodat și aveau idei învechite, bizuindu-se în continuare pe o numeroasă cavalerie, care s-a dovedit neajutorată în fața tancurilor germane.

Germanii dispuneau la acea dată de

numai șase divizii de tancuri și de patru mecanizate, însă mulțumită entuziasmului generalului Guderian și a sprijinului lui Hitler, aceștia evoluaseră mai mult decât orice altă armată în direcția adoptării noului concept al luptei mecanizate de viteză mare, concept ale cărui baze au fost puse cu douăzeci de ani înainte de către pionierii britanici în domeniul mecanizării și vitezei. Germanii își puseseră la punct și un sprijin aerian mult superior celorlaltor țări, în vreme ce polonezii, dar și francezii dispuneau de o forță aeriană mult inferioară, care nu le permitea nici măcar să-și susțină și să-și apere armata.

Polonia a fost așadar prima care a asistat la demonstrația triumfătoare a noii tehnici „Blitzkrieg” efectuată de către

germani, în timp ce Aliații ei occidentali se aflau încă în plin proces de pregătire a unui război tradițional. La 17 septembrie Armata Roșie a trecut frontiera estică a Poloniei. Această lovitură pe la spate a pecetluit soarta Poloniei, care nu dispunea de trupe suficiente pentru a face față celei de-a doua invazii.

Cucerirea rapidă a Poloniei a fost urmată de șase luni de liniște - perioadă botezată „Falsul Război” de către cei care s-au lăsat amăgiți de calmul aparent. O denumire mai adecvată ar fi fost „Iarna Iluziilor”, întrucât conducătorii, cât și populația din țările occidentale și-au petrecut vremea ticluind diverse planuri de atacare a Germaniei pe flancuri - și au vorbit prea pe față despre acestea.

În realitate, nu a existat nicio posibilitate ca Franța și Anglia să fie capabile, singure, să-și creeze forța necesară pentru a învinge Germania. Cea mai bună șansă a lor, când Germania și Rusia ajunseseră să aibă o graniță comună, ar fi fost să apară divergențe între cele două puteri, care nu aveau încredere una în cealaltă, astfel încât forța explozivă a lui Hitler să fie atrasă către est, ceea ce s-a și întâmplat un an mai târziu și s-ar fi putut întâmpla chiar mai devreme dacă Aliații occidentali nu ar fi devenit nerăbdători – așa cum se întâmpla în democrații.

Amenințările în gura mare referitoare la atacarea flancurilor Germaniei l-au făcut pe Hitler să acționeze pentru a le preîntâmpina. Prima lovitură a fost

ocuparea Norvegiei. Dosarele conferințelor lui Hitler arată că până la începutul anului 1940, el considera încă „menținerea neutralității Norvegiei drept cea mai bună tactică” pentru Germania. Apoi în februarie Hitler a ajuns la concluzia că „englezii urmează să debarce acolo, iar eu vreau să ajung înaintea lor”. O mică forță germană de invazie a pătruns în Norvegia la 9 aprilie, năruind planurile britanice care urmăreau câștigarea controlului asupra acestei zone neutre. Au fost capturate porturile principale, în timp ce atenția norvegienilor era concentrată la înaintarea flotei britanice în apele lor.

Următoarea mutare a lui Hitler din 10 mai a vizat Franța și Țările de Jos. El începuse pregătirile încă din toamna anului

precedent, după ce Aliații respinseseră oferta de pace pe care le-o făcuse după ocuparea Poloniei. Hitler considera că învingerea Franței reprezenta cea mai bună metodă de a-i face pe britanici să accepte pacea. Vremea nefavorabilă și dubiile generalilor săi l-au făcut pe Hitler să amâne în mod repetat atacul, începând din luna noiembrie. Apoi, la 10 ianuarie, un ofițer german de stat major, care zbura către Bonn având asupra sa documente privitoare la planurile lui Hitler, s-a rătăcit cu avionul într-o furtună de zăpadă și a aterizat în Belgia. Acest fapt a dus la amânarea ofensivei până în luna mai, timp în care planurile au suferit modificări radicale. Întâmplarea s-a dovedit a fi foarte nefavorabilă pentru Aliați, și, pentru o

vreme, benefică pentru Hitler, întrucât a schimbat întreaga imagine a războiului. Vechiul plan, care prevedea ca ofensiva principală să aibă loc prin regiunea plină de canale din centrul Belgiei, s-ar fi soldat cu o ciocnire cap-în-cap cu cea mai bună parte a forțelor franco-britanice, concretizată, probabil, într-un eșec total ce ar fi afectat prestigiul lui Hitler. Noul plan, schițat de Manstein, i-a luat pe Aliați prin surprindere, i-a dezechilibrat, iar rezultatele au fost dezastruoase. În timp ce Aliații forțau înaintarea în Belgia pentru a întâmpina asaltul de deschidere al germanilor, șapte divizii de tancuri au trecut prin zona colinară și împădurită a Ardenilor, zonă pe care Înaltul Comandament Aliat o considera impracticabilă pentru tancuri. Traversând

Meuse fără a întâmpina o opoziție serioasă, acestea au străpuns frontul slab al Aliaților, după care s-au îndreptat către vest, spre coastele Canalului Mânecii, prin spatele armatelor aliate din Belgia, tăindu-le astfel căile de comunicație. În acest fel soarta luptei a fost pecetluită înainte ca infanteria germană să ia parte la acțiune. Armatele britanice abia au reușit să scape de la Dunkerque pe mare. Belgienii și o mare parte a francezilor au trebuit să se predea. Consecințele au fost ireparabile: după o săptămână, când germanii au pornit atacul către sud, armatele franceze rămase s-au dovedit incapabile de a le face față.

Acest dezastru care a zguduit întreaga lume ar fi fost ușor de evitat. Tancurile puteau fi oprite cu mult înainte de a ajunge

la Canalul Mânecii, printr-un contraatac concentrat realizat cu o forță similară. Francezii însă, deși dispuneau de tancuri mai multe și mai bune decât nemții, le răspândiseră pe o suprafață mare, în grupuri mici, ca în anul 1918.

Atacul putea fi oprit și mai devreme, pe Meuse, dacă francezii nu ar fi dat fuga în Belgia lăsându-și flancul descoperit, sau dacă și-ar fi adus mai devreme întăririle acolo. Însă Comandamentul francez nu numai că a privit Ardenii ca pe o zonă impracticabilă pentru tancuri, dar a considerat că orice atac de pe Meuse constituia doar o parte dintr-o acțiune mai mare, la fel ca în 1918, și că dușmanul va avea nevoie de circa o săptămână pentru a se pregăti după sosirea acolo, ceea ce le-ar

fi dat suficient răgaz pentru a aduce întăriri. Forțele de blindate au ajuns la râu abia în dimineața zilei de 13 mai și au forțat punctele de trecere după-amiaza. Ritmul de înaintare specific tancurilor a surclasat ritmul depășit de „mișcare cu încetinitorul”.

Ritmul „Blitzkrieg”-ului a fost însă posibil numai pentru că șefii armatelor aliate nu s-au aliniat la noua tehnică, și n-au știut cum s-o contracareze. Atacul putea fi oprit chiar înainte de a ajunge la râul Meuse. Dacă ar fi existat câmpuri de mine în calea tancurilor. Chiar și în absența acestora germanii puteau fi stopați prin simpla tăiere și prăbușire a trunchiurilor de copaci de-a lungul drumurilor prin pădure care duceau la Meuse. Timpul pe care germanii l-ar fi pierdut cu deblocarea

drumurilor ar fi spulberat șansele acestora.

Căderea Franței a fost pusă o vreme pe seama moralului scăzut al francezilor, considerându-se înfrângerea ca inevitabilă. Este încă un exemplu în care „s-a pus căruța înaintea cailor”. Prăbușirea moralului francezilor s-a produs numai după înfrângerea militară produsă, care putea fi evitată cu ușurință. Până în 1942, toate anualele au învățat cum să stopeze un „Blitzkrieg”. Multe dezastre puteau fi evitate dacă acest lucru ar fi fost învățat înainte de război.

A doua fază a războiului

Marea Britanie rămăsese acum singura adversară activă a Germaniei naziste. Ea a

fost însă lăsată într-o situație precară, fără armată, în timp ce era înconjurată amenințator de o linie de coastă inamică lungă de 3.200 km.

Armata britanică abia ajunsese până la Dunkerque, de unde scăpase datorită ordinului inexplicabil dat de Hitler tancurilor germane de a se odihni timp de două zile, atunci când acestea se găseau la mai puțin de 16 km de ultimul port de salvare, aproape lipsit de apărare. Acest ordin de oprire a fost inspirat de mai multe motive, inclusiv de vanitatea lui Göring care a solicitat ca Luftwaffe să dea ultima lovitură.

Chiar dacă grosul armatei britanice a scăpat, majoritatea armamentului a fost pierdut. Dacă supraviețuitorii celor 16

divizii care scăpaseră puteau fi reorganizați, mai rămăsese în schimb o singură divizie înarmată corespunzător pentru a apăra țara; flota era ancorată în extremul nord, în afara razei de acțiune a Luftwaffe. Dacă nemții ar fi debarcat în Anglia în orice moment din luna care a urmat cuceririi Franței, n-ar fi întâmpinat o împotrivire serioasă.

Noroc că Hitler și generalii săi nu tăcuseră nicio pregătire pentru invadarea Angliei – nici măcar nu schițaseră vreun plan pentru acea evidentă și esențială continuare a înfrângerii Franței. El a lăsat să se scurgă o lună de importanță majoră, în speranța că englezii vor accepta pacea. Chiar și după ce speranțele i-au fost înșelate, pregătirile germane s-au făcut fără

tragere de inimă. După ce Luftwaffe nu a reușit să învingă RAF în „Bătălia pentru Anglia”, șefii Trupelor de uscat și Marinei s-au folosit de acest pretext pentru a suspenda invazia. Chiar și Hitler a acceptat acest pretext. Dosarele convorbirilor particulare ale acestuia demonstrează că nu dorea distrugerea Marii Britanii și a Imperiului Britanic, imperiu considerat de el ca pe un factor de stabilitate în lume, și pe care încă mai spera să-l poată atrage de partea sa. În plus, gândurile lui Hitler se concentraseră iarăși către est. De fapt, acesta a fost principalul factor care a determinat salvarea Marii Britanii.

Dacă Hitler s-ar fi străduit să învingă Anglia, este de presupus că ar fi reușit. Chiar dacă ratase cea mai mare șansă de a

o cuceră printr-o invazie. Hitler putea să o prindă ca într-un clește, cu ajutorul avioanelor și submarinelor sale, lipsind-o treptat de resurse, ceea ce s-ar fi soldat cu prăbușirea Angliei.

Hitler a considerat însă că nu trebuia să riște concentrându-și resursele asupra acestui efort aerian și naval, în timp ce Armata sovietică se găsea „priponită” la frontiera estică a Germaniei, ca o amenințare pe uscat. El a argumentat atunci că unicul mod de a-și asigura spatele erau atacul și înfrângerea Rusiei. Suspiciunile sale la adresa intențiilor sovietice au fost amplificate și de faptul că ura împotriva sistemului comunist sovietic îl dominase. El s-a autosugestionat că Marea Britanie va accepta pacea în clipa în care nu

va mai putea conta pe o intervenție sovietică în război. El chiar credea că Anglia ar fi semnat de mult tratatul de pace dacă Rusia n-ar fi incitat-o să continue războiul. La 21 iulie, când Hitler a ținut prima conferință pentru a analiza planurile tăcute în grabă pentru invazia Angliei, a spus: „Stalin cochetează cu Marea Britanie pentru a o convinge să rămână în război spre a ne imobiliza astfel forțele, cu scopul de a câștiga timp și de a obține ceea ce vrea, deoarece o dată pacea semnată el nu va mai obține nimic”. De aici și următoarea concluzie: „Atenția noastră trebuie să de îndreptată asupra rezolvării problemei rusești”.

Planurile s-au alcătuit imediat, dar abia la începutul anului 1941 Hitler a luat

hotărârea decisivă. Invazia a fost declanșată pe 22 iunie - cu o zi înainte de data la care o făcuse Napoleon. Blindatele germane au învins rapid armatele sovietice din imediata apropiere și, în mai puțin de o lună, au înaintat peste 700 km, acoperind trei sferturi din distanța care-i separa de Moscova, unde n-au ajuns niciodată.

Care au fost factorii-cheie ai eșecului german? Noroaiile toamnei și zăpada sunt doar cei mai evidenți. Mult mai importantă a fost însă eroarea în aprecierea rezervelor pe care Stalin le putea strânge din îndepărtatele colțuri ale Rusiei. Nemții calculaseră că vor avea de înfruntat aproximativ 200 de divizii, pe care le și zdrobiseră până la mijlocul lui august, dar, între timp, alte 160 își făcuseră apariția.

Până să reușească să le întâmpine și pe astea, a venit toamna, când nemții au forțat înaintarea către Moscova, prin nămol și au dat peste noi forțe care le blocau calea. Un alt factor esențial l-a constituit primitivismul în carele menținuse Rusia, în ciuda progreselor tehnicii înregistrate după Revoluția sovietică. Nu era vorba numai de rezistența ieșită din comun a soldaților și a populației, ci și de starea de înapoiere în care se găseau drumurile de aici. Dacă infrastructura rutieră s-ar fi aflat la nivelul țărilor occidentale. Rusia ar fi fost îngenuncheată aproape la fel de rapid ca Franța. Chiar și în condițiile date, invazia putea reuși dacă forțele blindate s-ar fi îndreptat direct către Moscova în acea vară. Fără să mai aștepte sosirea infanteriei – așa

cum sugerase Guderian, a cărui putere n-a fost luată în considerare de Hitler și de ceilalți șefi ai armatei.

Iarna rusească s-a dovedit catastrofală pentru armata germană, care nu și-a revenit niciodată complet după experiența trăită. Se pare, totuși, că Hitler avea încă șanse de succes în 1942, deoarece Armata Roșie era grav afectată de lipsa de echipament, iar autoritatea lui Stalin asupra acesteia fusese serios zdruncinată de grelele înfrângeri inițiale. Noua ofensivă a lui Hitler a făcut rapid curățenie pe câmpurile petrolifere din Caucaz – zonă de care depindea mașinăria de război sovietică. Hitler și-a împărțit însă forțele în vederea atingerii celor două obiective: Caucazul și Stalingradul. Oprit în fața Stalingradului, Hitler și-a secătuit

rezervele prin repetate atacuri „cu capul în zid” în dorința de a captura „orașul lui Stalin”, care devenise pentru el un simbol sfidător și obsedant. Interzicând orice retragere odată cu sosirea iernii, el și-a condamnat la pierzanie armata de aici, care a fost încercuită și capturată după sosirea noilor forțe adunate de sovietici spre sfârșitul anului.

Dezastrul de la Stalingrad i-a lăsat pe germani cu un front mult prea mare pentru forțele lor slăbite. Retragera rămăsese singura modalitate de salvare, așa cum solicitau generalii, însă Hitler refuza cu încăpățănare să o aprobe, Surd la orice argument, el insista pe sloganul: „Niciun pas înapoi”. Țipătul ca de papagal nu putea stăvili potopul; mai mult chiar, a determinat

ca fiecare retragere „în ultimă instanță” să fie acompaniată și de o înfrângere crâncenă, mult mai scump plătită.

Forțele lui Hitler suportau consecințele supraextinderii strategice – care-l dusesese la pierzanie și pe Napoleon. Efortul era mai mare întrucât din 1940 războiul se extinsese și în Mediterana – ca urmare a intrării lui Mussolini în război, dornic să profite de înfrângerea Franței și de slăbiciunea Angliei. Aceasta le-a oferit britanicilor șansa unui contraatac într-o zonă în care forța maritimă își putea spune cuvântul. Churchill a știut să profite rapid de ocazie – poate chiar prea rapid. Forța mecanizată britanică din Egipt, deși puțin numeroasă, a izbutit curând să zdrobească demodata armată italiană din nordul Africii,

cucerind și Africa de est italiană. Ele ar fi putut continua înaintarea până la Tripoli, însă au fost oprite pentru a da posibilitatea debarcării unei forțe armate în Grecia – o mișcare prematură și slab pregătită, respinsă imediat de către germani. Înfrângerea italienilor în Africa de Nord l-a obligat însă pe Hitler să trimită în zonă întăriri germane, sub comanda lui Rommel. Având privirile încă ațintite spre Rusia, Hitler nu a alocat întăriri decât forțelor italiene, fără să facă efortul de a cuceri „porțile” din estul, centrul și vestul Mediteranei – Suez, Malta și Gibraltar. În acest fel el a mai deschis un „robinet” pentru secătuirea forțelor germane; în consecință, succesele obținute de contraatacurile lui Rommel au fost eclipsate

de amânarea cu mai bine de doi ani a eliberării Africii de Nord. Forțele germane se întindeau acum pe ambele maluri ale Mediteranei, pe întreaga linie de coastă a Europei de vest și încercau totodată să mențină un amplu front riscant în Rusia.

Consecințele firești ale acestei supraextinderi au fost amânate și războiul prelungit, prin intrarea Japoniei în luptă, în decembrie 1941. În cele din urmă ea s-a dovedit fatală pentru șansele lui Hitler, întrucât a antrenat forța americană în război. Efectele temporare ale atacului-surpriză desfășurat de japonezi la Pearl Harbor, care a zdruncinat Flota americană a Pacificului, a permis japonezilor să cucerească pozițiile Aliaților din Pacificul de Sud-Vest – Malaysia, Birmania, Filipinele și

Indiile olandeze de Est. Plin această rapidă expansiune japonezii și-au depășit capacitatea de a păstra proaspetele cuceriri. Japonia era totuși un mic stat insular, cu o putere industrială limitată.

A treia fază a războiului

O dată implicată, forța americană, în condițiile supraviețuirii Rusiei și a forțelor acesteia, înfrângerea puterilor Axei – Germania, Italia și Japonia – a devenit o certitudine, deoarece potențialul militar combinat al acestora era mult inferior. Singurele necunoscute rămăseseră cât va mai dura războiul și cât de completă va fi înfrângerea. Cele mai mari speranțe ale agresorilor, trecuți apoi în apărare, erau

legate de obținerea unor termeni de pace mai îngăduitori prin „tragerea de timp” până când cei doi „giganți” oboseau sau se certau între ei. Șansele unei rezistențe atât de prelungite depindeau însă de scurtarea fronturilor. Niciunul dintre conducătorii Axei nu suporta „să-și piardă imaginea” prin autorizarea unor retrageri voluntare, așa că se agățau de fiecare poziție în parte până la prăbușirea acesteia.

În a treia etapă a războiului n-au existat cu adevărat cotituri, ci doar un potop năvalnic.

Potopul s-a năpustit cu mai multă ușurință în Rusia și în Pacific, zone în care superioritatea numerică în continuă creștere a forțelor se combina cu spații mai ample de manevră. În sudul și vestul

Europei potopul a fost oprit în mod mai frecvent, din cauza spațiilor mai strâmte.

Primul atac al forțelor anglo-americe în Europa - în iulie 1943 - a fost ușurat de faptul că Hitler și cu Mussolini au continuat să „pompeze” trupe proaspete în Tunisia în speranța menținerii unui cap de pod care să stopeze atacurile convergente ale Armatei Aliate care se apropiau dinspre Egipt și Algeria. Tunisia s-a transformat într-o capcană, iar capturarea în întregime a armatei italo-germană a lăsat Sicilia aproape lipsită de apărare. Când Aliații au forțat intrarea în Italia dinspre Sicilia - în septembrie 1943 - înaintarea lor de-a lungul acelei peninsule înguste și muntoase s-a transformat într-o operațiune înceată.

La 6 iunie 1944 grosul armatelor aliate,

concentrate în Anglia în vederea unei invazii peste Canalul Mânecii, au debarcat în Normandia. Succesul era garantat cu condiția de a reuși să se stabilească pe mal și să-și consolideze un cap de pod suficient de mare pentru a permite debarcarea masivă de trupe și depășirea pozițiilor întărite ale alinimentului german. O dată ce ar fi străpuns frontul, întreaga lățime a Franței avea să fie deschisă pentru manevrele armatei aliate, complet mecanizată, ceea ce nu se mai putea spune despre o mare parte a armatei germane.

Defensiva germană ar fi fost astfel condamnată la prăbușire, dacă nu reușea să arunce înapoi în mare forțele invadatoare încă din primele zile. Încercarea lor a întârziat din cauza raidurilor forțelor

aeriene aliate, care dețineau o superioritate de 30 la 1 față de Luftwaffe și care au provocat întârzierea fatală a sosirii tancurilor germane.

Chiar dacă invazia din Normandia ar fi fost respinsă de pe plaje, superioritatea deja covârșitoare a forțelor aeriene aliate, aplicată nemijlocit asupra Germaniei, ar fi produs în cele din urmă prăbușirea acesteia. Până în 1944 ofensiva aeriană strategică nu confirmase speranțele puse în ea, ca o alternativă la invazia terestră, iar efectele acesteia au fost grav supraestimate.

Bombardarea nediscriminatorie a orașelor nu a determinat scăderea notabilă a producției de război, și n-a reușit să înfrângă voința poporului german, determinându-l să

capituleze, așa cum se sperase. Faptul se explică prin felul în care era ținut în gheara conducătorilor săi tiranici, indivizii neputându-se preda bombardierelor din înaltul cerului. În anii 1944 și 1945 forța aeriană a fost mai bine direcționată – și aplicată cu o precizie sporită și cu un efect din ce în ce mai devastator asupra centrelor vitale ale producției de război, indispensabile forței de rezistență a inamicului. Și în Orientul îndepărtat, factorul-cheie s-a dovedit tot forța aeriană, și care a asigurat colapsul Japoniei, fără să fi fost nevoie de aruncarea bombelor atomice.

Principalul obstacol în calea Aliaților, o dată ce atacul își schimbase sensul, a fost o barieră autoimpusă – respectiv insistența

lipsită de înțelepciune și îngustă ca viziune din partea conducătorilor în a obține o „capitulare necondiționată”. Acesta a fost cel mai mare ajutor acordat lui Hitler pentru a menține controlul asupra populației germane, lucru valabil și pentru partenerul său japonez. Dacă șefii militari ai Aliaților ar fi fost suficient de înțelepți pentru a acorda un minimum de asigurări în legătură cu condițiile de pace impuse, Hitler ar fi scăpat de sub control poporul german mult înainte de anul 1945. Cu trei ani înainte, trimiși ai mișcării antinaziste, care lua amploare în Germania, făcuseră cunoscute Aliaților planurile lor de răsturnare a lui Hitler, ca și numele a numeroși militari gata de a lua parte la o asemenea revoltă, cu condiția ca Aliații să le

dea oarecare asigurări referitoare la condițiile de pace impuse. Însă nici atunci, și nici mai târziu, nu li s-a dat nicio asigurare, astfel încât, în mod firesc, acestora le-a fost dificil să câștige sprijin în vederea unui asemenea „salt în întuneric”.

În consecință, „războiul nenecesar” a fost prelungit în mod la fel de nenecesar, și alte milioane de oameni au pierit inutil, în timp ce pacea mult așteptată a dat naștere mai degrabă unei noi amenințări și temerilor că va izbucni un alt război, deoarece prelungirea nenecesară a Celui de-al Doilea Război Mondial, prin cramponarea de „capitularea necondiționată” s-a dovedit folositoare exclusiv lui Stalin – căruia i-a deschis calea pentru a instaura dominația comunismului

în Europa Centrală.

I.S.B.N.: 973 - 9342 - 17 - 5

HISTORY OF THE SECOND WORLD WAR

Lady Liddell Hart 1970

Sir BASIL LIDDELL HART, unul dintre cei mai remarcabili analiști de istorie militară, s-a născut la Paris în 1895 și și-a făcut studiile universitare la colegiile *St. Paul* și *Corpus Christi* din Cambridge. S-a înrolat în armată (Corpul regal de infanterie ușoară din Yorkshire) și a luptat în primul război mondial. În anul 1927 este trecut în rezervă, cu gradul de căpitan, datorită stării de invaliditate dobândite cu trei ani înainte. A elaborat mai multe studii de tactică militară și s-a afirmat ca unul din promotorii

dezvoltării forțelor aeriene și blindate din armata engleză. În 1937 a devenit consilier al ministrului de război, post din care, un an mai târziu, și-a prezentat demisia.

Între anii 1925 - 1935, LIDDELL HART a fost corespondentul militar al ziarului *Daily Telegraph* și apoi al cotidianului *The Times* până la izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Aținut prelegeri de tactică și strategie la diverse colegii pentru pregătirea cadrelor militare din numeroase țări.

Autor a peste 30 de cărți ce i-au adus celebritatea în întreaga lume, dintre care „*Istoria celui de-al doilea război mondial*” reprezintă o operă cu o valoare neegalată de nicio altă lucrare din domeniu. A murit în 1970.

EDITURA ORIZZONTURI

EDITURA LIDER